

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav bohemistických studií

Diplomová práce

Bc. Antoni Ludwicki

Vývoj rozhlasového zpravodajství po 2. světové válce
Development of the radio broadcast news after the World War II

Praha 2017

vedoucí práce: prof. doc. Marie Čechová, DrSc.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 4. srpna 2017

.....
Antoni Ludwicki

Zde bych rád upřímně poděkoval paní prof. doc. Marie Čechové, DrSc. za vedení mé diplomové práce, za trpělivost, věnovaný čas, cenné poznámky a rady, jež mi v průběhu zpracovávání poskytovala a za to, že souhlasila být vedoucí mé diplomové práce. Naše spolupráce byla pro mě opravdovou ctí a naukou na celý život. Děkuji také rodičům, kteří mě vždycky podporují a svému přítelovi, který mi trpělivě pomáhá při nauce češtiny.

Klíčová slova:

Český rozhlas, Československý rozhlas, rozhlasové zpravodajství, rozhlasové noviny, zpráva, informace, rádio, stylistika, Archiv Českého rozhlasu.

Keywords:

Czech radio, Czechoslovak radio, radio news broadcast, radio news, news, information, radio, stylistics. The Archive of Czech radio.

Abstrakt

Cílem této diplomové práce je analýza změn ve stylu rozhlasového zpravodajství v druhé polovině 20. století. Hlavním zdrojem pro analýzu je Archiv Českého rozhlasu. Teoretická část práce obsahuje výsledky studia odborné literatury a také určení, jaká by měla být zpráva v rozhlasovém zpravodajství. Tuto část tvoří i shrnutí historie rozhlasu v Československu před 2. světovou válkou. Praktická část práce obsahuje přepisy a rozbor nahrávek rozhlasového zpravodajství. Vzhledem k absenci dřívějších dat v Archivu Českého rozhlasu splňujících podmínky práce, analýza začíná od nahrávek z roku 1968. Výzkum byl rozdělen do čtyř kapitol na základě historických událostí. Stylovou analýzu uzavírá rozbor nahrávky z roku 1999. Práci končí srovnání výsledků praktického a teoretického výzkumu a závěr, v němž jsou prezentovány závěrečné úsudky.

Těžiště práce tkví v analýze stylu rozhlasového zpravodajství a stylových změn v průběhu zvolených desetiletí

Abstract

The aim of this thesis is the analysis of changes in style of radio broadcast news in the second half of the 20th century. The main source for this research is the Archive of Czech radio. Theoretical part of this work contains scientific literature and the determination what a radio broadcast news should be like. This part contains also a description of radio broadcasting in Czechoslovakia before the World War II. A significant part of this work contains transcriptions and analyses of recording of radio news. The analysis begins with records from 1968 as no data was found on the research in the Archive of Czech radio before that date. The research was divided into chapters based on historical events. Last part of the analysis of style is the comparison between theoretical and practical research and conclusions.

The purpose of this thesis is the analysis of style in radio broadcast news and changes of this style within chosen decades.

Obsah

0.0 Předmluva.....	12
1.0 Teoretická příprava výzkumu.....	14
1.1 Cíl zkoumání.....	14
1.2 Hypotéza.....	15
1.3 Metody o postupy zkoumání.....	15
1.4 Archiv českého rozhlasu.....	17
1.5 Metody výběru nahrávek pro výzkum.....	18
2.0 Výsledky studia odborné literatury.....	19
3.0 Předválečné období rozhlasového zpravodajství.....	26
4.0 Vlastní výzkum.....	40
4.1 Analýza zpravodajství z let 1945–1968.....	40
4.1.1 14.01.1968.....	40
4.1.2 26.02.1968.....	37
4.1.3 07.03.1968.....	45
4.1.4 14.04.1968.....	55
4.1.5 16.05.1968.....	66
4.1.6 04.06.1968.....	75
4.1.7 24.07.1968.....	84
4.1.8 19.08.1968.....	96
4.2 Analýza zpravodajství z let 1969–1989.....	109
4.2.1 22.02.1969.....	109
4.2.2 23.03.1970.....	118
4.2.3 06.11.1971.....	125
4.2.4 19.01.1972.....	138
4.2.5 16.08.1973.....	147
4.2.6 09.03.1974.....	153
4.2.7 15.04.1975.....	161
4.2.8 02.02.1976.....	171
4.2.9 05.03.1977.....	180
4.2.10 14.10.1978.....	188
4.2.11 22.08.1979.....	190
4.2.12 13.07.1980.....	200
4.2.13 10.11.1981.....	207
4.2.14 11.04.1982.....	218
4.2.15 03.06.1983.....	227
4.2.16 17.03.1984.....	236
4.2.17 20.10.1985.....	242
4.2.18 07.05.1986.....	247
4.2.19 12.09.1987.....	259
4.2.20 11.12.1988.....	265
4.2.21 02.08.1989.....	269
4.3 Analýza zpravodajství z let 1989–1992.....	277
4.3.1 31.12.1989.....	277
4.3.2 18.05.1990.....	284
4.3.3 19.09.1990.....	294
4.3.4 29.07.1991.....	302
4.3.5 09.11.1991.....	313
4.3.6 19.01.1992.....	322

4.4	Analýza zpravodajství z let 1993–1999.....	332
4.4.1	23.05.1993.....	332
4.4.2	02.10.1994.....	340
4.4.3	26.06.1995.....	347
4.4.4	12.04.1996.....	353
4.4.5	14.11.1997.....	363
4.4.6	08.01.1998.....	371
4.4.7	23.09.1999.....	377
5.0	Shrnutí výsledků výzkumu.....	387
6.0	Srovnání výsledků vlastního výzkumu s teoretickými studiemi	393
6.1	1968.....	395
6.2	1969–1989	398
6.3	1989–1992.....	401
6.4	1993–1999.....	402
7.0	Závěr.....	405
	Seznam použité literatury.....	407

0.0 Předmluva

Čeština je už několik let předmětem mého zájmu. Bohemistice jsem se věnoval již během bakalářského studia na Varšavské univerzitě. Už tehdy jsem dospěl k tomu, že to, čím bych se chtěl zabývat, je jazyk: jeho struktura, ráz, jeho fungování včetně stylové úrovně a projevů.

V roce 2015 jsem obhájil bakalářskou práci zaměřenou na zkoumání sémantických a stylistických rozdílů synonymních výrazů. V témž roce jsem byl přijat na navazující magisterské studium Čeština pro cizince na Filozofické fakultě v Ústavu bohemistických studií. Pokračování v magisterském studiu na Univerzitě Karlově v Praze se mi jevilo jako přirozené kontinuum předchozího vzdělání. Tamtéž jsem se zúčastnil semináře Věcné styly, vedeném prof. PhDr. Marií Čechovou, DrSc., ve kterém jsme se zabývali diferenciací slohů v psané a mluvené češtině. Tato oblast mě zaujala a rozhodl jsem se, že se ve své diplomové práci budu věnovat stylistice.

Při výběru tématu mé diplomové práce bylo pro mě důležité, aby se ono shodovalo se zájmy profesorky Čechové, jež souhlasila být mou vedoucí. Chtěl jsem také prozkoumat něco, čím se dříve nikdo nezabýval. Během další výuky na fakultě jsem se dozvěděl od Mgr. Svatavy Škodové, Ph.D. o čerstvě ukončeném projektu Archiv českého rozhlasu. Jeho bohatý obsah, dosahující nahrávek dokonce i ze 20 let 20. století tvoří ideální zdroj pro můj výzkum.

Proto jsem se rozhodl, že se budu věnovat rozhlasovým projevům a stylu mluvené řeči. Považoval jsem za přirozené zvolit jazykovou a slohovou analýzu zpráv. Archiv českého rozhlasu mi umožní sledovat a pak zkoumat, jak se měnil a vyvíjel jazyk a sloh zpravodajských projevů. Nepohybně důležitým faktorem, který je ovlivňuje, je mezi jiné politická situace, proto domnívám, že bude

zajímavé sledování vývoje novinářské řeči v rozhlase od konce 2. světové války do současnosti.

1.0 Teoretická příprava výzkumu

1.1 Cíl zkoumání

Cílem mého zkoumání je postihnout vývoj a změny stylu rozhlasového zpravodajství po 2. světové válce. Nejprve se zaměřím na to, co se zpravodajstvím rozumí, dále na to, jak rozhlasové vysílání vznikalo na českém území. Budu sledovat, které stylové prostředky používal rozhlas při sdělování zpráv a jak jazyk zpravodajství mohl působit na posluchače. K mým cílům bude patřit, zda významný vliv na stylistickou úroveň rozhlasových zpráv má historické období, v němž vzniká. Pokud ano, tak dále zjišťování, čím se v tom od sebe zásadně liší etapy zkoumané periody a zda někdy ve sledovaném období existovalo nezávislé, ničím neovlivněné novinářství.

K cílům práce patří i zkoumání, které stylové faktory jsou typické pro rozhlasové zpravodajství a zjištění škály kolísání funkcí: kde končí funkce sdělná a uvědomovací, a začíná funkce pervazivní.

Významnou roli odehrává i přístup veřejnosti k zpravodajství: zda je potřeba poctivého informování podstatná. V praxi to znamená, že se publikum dělilo na skupiny: ti, kteří poslouchají hlavně zprávy a ti, kteří poslouchají rozhlas celý den a zprávy pouze mimochodem. Tím končí pozorná svobodná volba posluchačů a začíná boj medií o co největší počet odběratelů. Toto však není předmětem mého zkoumání.

Je však důležité upozornit na to, že výše uvedený proces probíhal (a dodnes probíhá) v různých směrech: publikum sleduje zprávy kvůli identifikaci s hlavním názorovým profilem stanice, přičemž jde hlavně o politickou orientaci (například o postoj k vládnoucí koalici nebo k opozici) nebo chce neutrální informace, další část publika sleduje zprávy vnímajíc je jako pauzu mezi jejími

jinými oblíbenými pořady. V případě poslední skupiny odběratelů možnost persvaze je mnohem vyšší.

Nebudu sledovat zvukovou stránku řeči moderátorů, tj. tempo, síla, melodie projevu. To by mohlo být předmětem samostatného výzkumu.

1.2 Hypotéza

Styl rozhlasového zpravodajství se v průběhu doby od konce 2. světové války do současnosti výrazně změnil. Jazyk, jenž je nyní používán k sdělování událostí se významně liší od dřívějšího. Před rokem 1989 bylo zpravodajství ovlivňováno politickou situací, ale ani potom naráz nedošlo k úplnému uvolnění medií.

Lze předpokládat odchylky od nestrannosti a zaměření rozhlasového zpravodajství na cílovou skupinu (čímž se rozumí vymezená třída posluchačů, k které je konkrétní pořad nebo celá politika stanice určena), což dohromady tvoří iluzi svobodných medií.

Předpokládám, že nejzajímavější výsledky přinese srovnání jazyka a stylu zpravodajství do roku 1989 s těmi po změně režimu. Dříve se jazyk medií v průběhu desetiletí měnil, avšak do roku 1989 tyto změny byly omezovány tím, že neexistoval politický pluralismus, působení medií bylo ovlivněno jednou, státní ideologií.

1.3 Metody a postupy zkoumání a prameny výzkumu

Materiál pro svůj výzkum jsem rozdělil podle historického vývoje do čtyř období, a to: 1945–1968, 1968–1989, 1989–1993 a od 1993 až do 1999. Jejich hranice souvisejí s významnými událostmi pro Československo a Česko: konec 2. světové války v roce 1945, invaze vojsk Varšavské smlouvy na Československo

v roce 1968, Sametová revoluce a pád režimu v socialistických státech východní Evropy a nakonec rozpad Československa v 1993 a vznik České republiky v témž roce. Můj výzkum končí v roce 1999, aby zpracovaný materiál zahrnoval ještě 90 léta. Hlavním zdrojem pro tento výzkum je Archiv Českého rozhlasu¹(viz dále).

Během vymezených period samozřejmě došlo k dalším významným událostem. Vzhledem k omezenému počtu zdrojů pro výzkum bylo nutné rozdělit materiál pouze do čtyř období, podle mě nejdůležitějších v historii poválečného Československa a samostatné České republiky.

K podstatným faktorům téhož rozdělení patří také obsah samého Archivu. Ten se ovšem zaměřuje na rozhlasové zpravodajství, to je však pravidelně archivováno už od roku 1968. Proto v kapitole věnované rozhlasovému zpravodajství do 1968 provedu analýzu zpráv pouze z téhož roku.

Během svého výzkumu budu analyzovat rozhlasové zprávy z každé vymezené periody a poté se v závěru pokusím interpretovat výsledky stylového rozboru a určit, jak se měnil stav zpravodajství během posledních desetiletí. Prostuduji zprávy vysílané jednou stanicí, a to Radiožurnálem. Toto rozhodnutí vyplývá jak ze snahy o dodržování důslednosti, tak i z omezení dat v Archivu, jenž do roku 1999 obsahuje rozhlasové zprávy z pouze jedné stanice.

Teoretickým základem pro mou diplomovou práci je odborná literatura, knižní a časopisové publikace. Shromáždil jsem a prozkoumal ty nejdůležitější a nejpodstatnější informace o publicistickém stylu, o novinářské řeči, o slohovém postupu informačním a analýze diskurzu, přičemž diskurzem rozumím jako formální způsob myšlení vyjádřený pomocí jazyka². Jak uvádí Jiří Nekvapil, diskurz je *soubor jazykových reprezentací nějakého aspektu světa, spojený*

1 Archiv českého rozhlasu, <<https://naki.ite.tul.cz/>>.

2 DRABIK L., SOBOL E. *Słownik języka polskiego*. Varšava: nakladatelství PWN, 2017.

*s určitým vedením, charakteristický pro určitou společenskou skupinu či instituci, která kontrolovaným produkováním těchto (a ne jiných) reprezentací zároveň přispívá k produkování sebe sama*³. Analýzu, srovnávání jazyka a stylu sledovaného období jsem doplnil zkoumáním slovníků, a to Slovníků floskulí⁴ a Malého slovníku reálií komunistické totality⁵.

1.4 Archiv českého rozhlasu

Hlavním zdrojem pro tento výzkum, jak už jsem naznačil výše, byl Archiv Českého rozhlasu⁶, jenž obsahuje archivní nahrávky od 20. let 20. století až do současnosti a celkem zahrnuje přes 100 000 hodin záznamů Československého a Českého rozhlasu. Data jsou roztržiděná chronologicky, podle stanic a pořadů a to umožňuje výzkum zaměřený na jednotlivé programy⁷ a jejich vývoj.

Všechny záznamy jsou v Archivu přepsány pomocí systému rozpoznávání řeči, jenž byl adaptován pro přepis rozhlasových nahrávek. Pro češtinu systém používá slovník obsahující 560 000 nejčastěji používaných slov a slovních tvarů. Ten byl v průběhu zpracování doplňován o vlastní jména (zejména ty pocházející z období mezi 1945 a 1989) a o slova specifická pro rozhlasové vysílání. Byla však nutná úprava a oprava záznamů pro množství chyb v přepisu.

Archiv byl obohacen i o zvláštní systém identifikace mluvčích. Tímto způsobem jméno a příjmení hlasatele je podáno přímo při záznamu.

3 NEKVAPIL J., HOFFMANNOVÁ J., HAJIČOVÁ E. *Diskurz* in Nový encyklopedický slovník češtiny. Praha: Nakladatelství lidových novin, 2017.

4 JUST, V. *Slovník floskulí*, Praha: Academia, 2003; JUST V. *Slovník floskulí 2*. Praha: Academia, 2005.

5 SCHMIEDTOVÁ, V. *Malý slovník reálií komunistické totality*. Praha: NLN, 2013.

6 *Archiv českého rozhlasu*, <<https://naki.ite.tul.cz/>>.

7 Zpřístupnění archivu Českého rozhlasu pro sofistikované vyhledávání, [online], [citovano dne 12.10.2016]. Dostupné na World Wide Web <https://www.ite.tul.cz/speechlab/index.php/naki.html>.

Testování ukázalo, že nejvyšší průměrné přesnosti (dosahující až 90 procent) mají zpravodajské pořady, jejichž styl řeči je na nejlepší úrovni⁸.

1.5 Metody výběru nahrávek pro výzkum

Vzhledem k omezenému rozsahu diplomové práce, nejsem schopný analyzovat všechny nahrávky, jež obsahuje Archiv českého rozhlasu. Toto rozhodnutí vyžaduje výběr konkrétních nahrávek, jež budou předmětem mého výzkumu. Ve snaze o největší objektivitu jsem použil statistickou funkci programu Microsoft Office Excel. Ta, po předchozím zadání dat celkově náhodně, vybírá jeden prvek ze zadaného seznamu. Nahrávky analyzované v mém výzkumu jsou tedy vybrané objektivní cestou. Tento způsob byl zvolen na základě statistické konzultace, jež se konala 9.1.2017 pod vedením Mgr. Markéty Pavlíkové na Matematicko–fyzikální fakultě Univerzity Karlovy.

8 Zpřístupnění archivu Českého rozhlasu pro sofistikované vyhledávání, [online], [citováno dne 12.10.2016]. Dostupné na World Wide Web <https://www.ite.tul.cz/speechlab/index.php/naki.html>.

2.0 Výsledky studia odborné literatury

Teoretický základ mé diplomové práce tvoří odborná literatura, prostudovaná pro tento výzkum. Cílem studia byla snaha určit podstatné a modelové stylistické prostředky, užívané ve zpravodajském sdělování.

Nejprve si uvědomíme, na základě prostudování odborné literatury, co je styl. Podle Současné stylistiky, je to *určitý ráz verbálního komunikátu, zpravidla cílevědomě volený a uspořádaný tak, aby obsahem i formou vyhovoval komunikačnímu záměru autora*⁹. Hlasatel by měl mít tedy na vědomí, které jazykové prostředky používat v závislosti na funkci zpravodajství a okolnostech, dbát o dojem, kterého chce svým projevem dosáhnout.

Dosud česká stylistika vymezovala nejčastěji následující funkční styly: prostěsdělovací, odborný, administrativní, řečnický, publicistický, a umělecký¹⁰. Slohové projevy se dále třídí v rámci těchto základních typů (např. styl populárně naučný patří k dílčím sférám stylu odborného). O přináležitosti projevu k komunikační oblasti a k funkčnímu stylu rozhodují komunikační a stylové faktory.

K objektivním komunikačním a stylovým faktorům patří: volba kódu, ráz komunikátu, místo a čas komunikace, míra připravenosti, téma a adresát, respektive adresáti¹¹, kterým komunikát je určen. Volba kódu je podstatná, když dále určuje funkce projevu, jež mohou být: uvědomovací, sdělná a pervazivní¹².

9 ČECHOVÁ, M. *Pojetí a pojmosloví* in Současná stylistika. Praha: NLN, 2008, s. 16.

10 ČECHOVÁ, M. *Teorie funkčních stylů* in Současná stylistika. Praha: NLN, 2008, s. 98.

11 ČECHOVÁ, M. *Stylové faktory* in Současná stylistika. Praha: NLN, 2008, s. 78–87.

12 Tamtéž, s. 78–87.

V případě zpravodajského rozhlasového sdělování je nutné si uvědomit, že odběratelé jsou neznámí, míra připravenosti je určitá, ráz komunikátu je veřejný a základní funkce zprávy je sdělná¹³.

Podle odborné literatury rozhlasové zpravodajství, jež je předmětem mého výzkumu, se řadí převážně k stylu publicistickému. Ten zahrnuje dva další slohové typy: zpravodajský a publicistický¹⁴. Přikláním se k názoru, že funkční styl publicisticky zahrnuje funkční styl zpravodajský, kterým se budu zabývat. Styl zpravodajský je tedy částí stylu publicistického, jenž vzhledem k silné vnitřní diferenciaci publicistických projevů (například fejeton se blíží stylu uměleckému, publicistický referát se naopak přibližuje stylu odbornému) obsahuje prvky ostatních slohů. Jak píše Eva Minářová, vstřebává do sebe prvky mluvených projevů prostěsdělovacích, odborných (například použití speciální terminologie nebo sémanticky širokých sloves), a dokonce i uměleckých, při snaze po obraznosti vyjádření¹⁵, přičemž to platí nejvíce v případě rozhlasového vysílání, kde na rozdíl od tisku (psaný text) a televize nelze působit na odběratele obrazem. Publicistické projevy obsahují výše uvedené prvky, ale na rozdíl od zpravodajství plní ještě funkce persvazivní, působící a ovlivňující¹⁶. Jejich cílem není pouze informovat posluchače, ale i přesvědčit o něčem, mít určitý vliv na jeho způsob myšlení o něčem.

Na rozdíl od publicistického stylu v užším slova smyslu, styl zpravodajský nemá funkci přesvědčovací, naopak jeho vlastnosti jsou: „neosobní podání, stručná formulace, použité prostředky uvádějí přesně osoby a děje,

13 Tamtéž, s. 78–87.

14 ČECHOVÁ, M. *Teorie funkčních stylů* in *Současná stylistika*. Praha, NLN, 2008, s. 99.

15 MINÁŘOVÁ E. *Informativní a persvazivní funkce jako konstituující faktor. Funkční styl publicistický* in *Současná stylistika*. Praha, NLN, 2008 s. 248.

16 Tamtéž, s. 245.

konkretizované místem a časem události, modelovost vyjádření a používání neutrální vrstvy spisovného jazyka“¹⁷.

Styl zpravodajský, ve kterém by se měly vyskytovat zprávy, a to v tisku, v rozhlase a v dalších médiích, je ve své podstatě stylem objektivním, neutrálním a měl by být používán pouze k informačním projevům, kterých cílem není působit na odběratele jinak než prostým sdělením. Vyčlenil se z funkčního stylu publicistického, k jehož rysům patří příznakovost a schopnost ovlivňování.

Výše uvedenou diferenciaci zmiňuje Eva Minářová v *Současné stylistice* a pak ve *Stylistice pro žurnalisty*. Jaroslav Bartošek ve své studii *Žurnalistika: Úvod do studia* uvádí termín *žurnalistika*, kterým rozumí sbírání, úpravu a distribuci žurnalistických sdělení v žurnalistických celcích určených veřejným příjemcům. Podle něj znaky žurnalistiky jsou: pravidelná periodičita, aktuálnost a dostupnost. Třídí je do dvou typů: totalitní, respektive autoritářská, a liberální¹⁸. Jaroslav Bartošek považuje žurnalistiku za termín částečně totožný s výše vyčleněným Evou Minářovou stylem zpravodajským. Odlišnost spočívá v ovlivňujících schopnostech zdánlivě neutrální žurnalistiky. Bartošek ve svém mínění postupuje dále a zmiňuje tak zvanou objektivitu relativní¹⁹ (s ní budu dále pracovat), čímž nepřímou tvrdí, že úplná neutrálnost neexistuje a zprávy jsou sdělovány z něčího pohledu.

Za žurnalistiku lze tedy považovat veškeré projevy, jejichž cílem je informovat veřejnost o určitých událostech, přičemž to mohou být svědectví, jež míří k co největší objektivitě nebo svědectví ovlivněné, cílevědomě sdělující události takovým způsobem, aby ovlivnily posluchače.

17 Tamtéž, s. 263.

18 BARTOŠEK Jaroslav. *Žurnalistika, úvod do studia*, 1. vyd., Olomouc, Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1997, s. 52.

19 Tamtéž, s. 59.

Ve své diplomové práci budu používat hlavně termín zpravodajství, a to rozhlasové zpravodajství. Tím rozumím sdělování v rámci rozhlasového vysílání celků informačního rázu – zpráv. K mému výzkumu tedy nepatří zpravodajská relace, rozhovory, poznámky, komentáře a veškeré publicistické projevy. Zůstává to v souladu s míněním profesora J. Bartoška, ale na rozdíl od Evy Minářové předpokládám, že funkční styl zpravodajský může obsahovat prvky hodnoticích a přesvědčovací, jež tvoří součásti funkčního stylu publicistického, ze kterého byl on vyčleněn.

Základní uplatnění vyčleněného Evou Minářovou funkčního stylu zpravodajského a Bartoškovy žurnalistiky se realizuje v jednom projevu, jenž je předmětem analýzy mé diplomové práce: ve zprávě.

Podle Současné stylistiky zpráva *aktuálně, rychle a pohotově přináší konkrétní informace*²⁰, odpovídá na otázky: kdo, co, kdy, kde, jak a občas i proč. Bartošek k tomu dodává, že kromě toho zpráva má být ještě významná, sloužit lidem k orientaci a rozhodování a obsahovat vícestranné aspekty²¹. Z hlediska syntaktického, podle Bartoška, větné celky jsou krátké a přesné.

Ze stylových postupů je ve zprávách nejvíce uplatňován sloh informační: *zachycení základních údajů o sdělované skutečnosti a ve výčtu nezbytných informací bez průvodního objasňování a zdůvodňování faktů*²². Bartošek dodává, že *vzájemný obsahový vztah jednotlivých zpravodajských sdělení je malý, proto jejich postupnost je ve zpravodajských celcích poměrně libovolná*²³.

20 MINÁŘOVÁ, E. *Informativní a persvazivní funkce jako konstituující faktor projevu. Funkční styl publicistický* in Současná stylistika. Praha: NLN, 2008.

21 BARTOŠEK, J. *Žurnalistika. Úvod do studia*, 1. vyd. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1997, s. 59.

22 MINÁŘOVÁ, E. *Informativní a persvazivní funkce jako konstituující faktor projevu. Funkční styl publicistický* in Současná stylistika. Praha: NLN, 2008.

23 BARTOŠEK, J., *Žurnalistika. Úvod do studia*. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1997, s. 47.

Charakteristické je rovněž lineární řazení faktů, jež může být v určitých případech příznakové.

Struktura mluvených zpráv se liší od té, kterou se řídí tištěné noviny. Struktura rozhlasového podání není konická, čímž rozumím kuželovitou konstrukci, zveřejnění nejdůležitější části úplně na začátku a dále postupně přidávání podrobností, naopak, obsahuje tak zvaný měkký začátek, začíná východiskem a pak následuje jádro, specifikace zprávy a doplňující informace²⁴. Občas sdělení doprovází odkaz na pramen informace čili zveřejnění zdroje zprávy²⁵.

Rozhlasové zprávy jsou podle Jiřího Bartoška i po jazykové stránce speciální. Důležitou roli sehrává tady *mluvnost*, čímž se rozumí taková organizace jazykových prostředků, aby respektovaly specifické rysy mluvené masmédiální řeči²⁶. Zprávy charakterizuje myšlenková hutnost, nasycenost fakty, stručnost sdělení, srozumitelnost a stručnost vyjádření. Rozhlasová řeč často používá i obrazná pojmenování, synonyma, kulturní frazémy, výrazy cizího původu. Uplatňují se i určité modely vyjádření a standarizovanost²⁷, to se projevuje v tak zvaných novinářských klišé^{28,29}

Žurnalistické projevy jsou důležitý pramen pro poznání a zkoumání vývojových tendencí spisovného jazyka³⁰. Občas lze pozorovat archaizující sklony v tvarosloví, například používání přechodníků, adjektizovaných přičestí

24 MINÁŘOVÁ, E. *Informativní a persvazivní funkce jako konstituující faktor projevu. Funkční styl publicistický* in *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008.

25 Tamtéž.

26 BARTOŠEK, J. *Žurnalistika. Úvod do studia*, 1. vyd. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1997, s. 51.

27 MINÁŘOVÁ, E. *Stylistika pro žurnalisty*, 1. vyd. Praha: Grada, 2011, s. 172.

28 MINÁŘOVÁ, E. *Informativní a persvazivní funkce jako konstituující faktor projevu. Funkční styl publicistický* in *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008.

29 JUST, V., *Slovník floskulí*: Praha, Academia, 2003.

30 MINÁŘOVÁ, E. *Informativní a persvazivní funkce jako konstituující faktor projevu. Funkční styl publicistický* in *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008.

nebo koncovky *-ti* v infinitivu sloves³¹. Vyskytování těchto prvků může vyplývat z pocitu ohrožení kvality jazyka.

Jazyk v rozhlase občas trpí určitými nedostatky. K častým patří mj. odchylky od standardní formy spisovného jazyka, parazitní konstrukce, v tom i slova užívaná mechanicky, paronyma, a to slova záměna slov z téhož sémantického pole, ale nestejného významu, kontaminace (křížení slovesných konstrukcí), záměna adjektiva s adverbium, a jazyková ekonomie³². Všechny tyto jevy mohou vést k nedorozumění.

Je však nutné zmínit, že výše uvedené jazykové nedostatky mohou za jistých podmínek sloužit k určitému působení na posluchače. Modelovost, která spočívá v používání metafor, frazémů a ustálených spojení, může být cílevědomě přerušena a tím zvláště ovlivňovat posluchače³³.

K tektonickým prostředkům, nimiž rozumím posuny ve významu, patří: metonymický posun významu slov, přenesení slova s určitým významem do jiného sémantického kontextu, prostředky opakování – tedy jazykový paralelismus, anafora, epifora a epanastrofa (opakování stejného slova nebo slovních spojení na konci jedné a na začátku následující věty), gradace textu a všechny prostředky glutinační povahy. Pojmu *glutinace* rozumím, postupné připojování vět pomocí iniciálových větných prvků: podmětu, předmětu, okolnostního určení, určitého slovesa a konektorových (spojovacích) slov³⁴. Persvaze se uplatňuje pomocí nejen prostředků stylistických, ale i kompozicí textu. K nejdůležitějším tendencím patří intertextovost, čili mezitextové

31 BARTOŠEK, J. *Žurnalistika. Úvod do studia*, 1. vyd., Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1997, s. 59.

32 ČECHOVÁ, M. *Posuny v řeči profesionálních mluvčích veřejnoprávních médií* in. *Život s češtinou*. Praha: Academia, 2017.

33 MINÁŘOVÁ, E. *Informativní a persvazivní funkce jako konstituující faktor projevu. Funkční styl publicistický* in *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008.

34 JELÍNEK, M. *Slovenská práce o kompozici jazykového projevu*. In *Naše řeč*, ročník 53 (1970), č. 1, s. 47–51.

propojení. Mohou to být *citace, které představují doslovnou reprodukci primárního textu a zvyšují tak autenticitu a důvěryhodnost novinářského sdělení, a dále aluze*³⁵.

Svědomitá změna jazykových prostředků a tímž působení na mínění posluchače je začátkem pervazivní funkce mluveného zpravodajského stylu. S těmi průběžně pracuji. Ve svém studiu se budu snažit zachytit co nejvíce těchto změn a určit jejich funkce.

35 JAKLOVÁ, A. *Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech*. In Naše řeč, ročník 85 (2002), č. 4, s. 169–176.

3.0 Předválečné období rozhlasového zpravodajství

Chceme-li zkoumat vývoj rozhlasového zpravodajství po 2. světové válce, musíme zjistit, co tomuto období předcházelo, na co se navazuje.

Vznik rozhlasového vysílání znamenal jeden z důležitějších pokroků v historii medií. Pojil se s koncem tak zvané druhé průmyslové revoluce³⁶, která se na rozdíl od té předchozí vztahovala k vývoji vědy a techniky.

K prvnímu úspěšnému pokusu o vysílání mluveného slova a hudby na českém území došlo v roce 1919 ze stanice na Petříně v Praze. Druhý pořad se pojil k 27. říjnu 1921 a souvisel s oslavami výročí samostatné Československé republiky. Historie českého, dříve československého rozhlasu začíná současně se vznikem první stanice ve Velké Británii. První evropská a světová rozhlasová stanice, britská BBC (British Broadcasting Company) zahájila činnost v roce 1922³⁷.

Vlády si od počátku uvědomovaly, jak důležitým nástrojem působení na širokou veřejnost jsou masmédiá: (...) *nejvýraznějším charakteristickým rysem tohoto období využití mediálního systému země k státní propagandě. Nepokrytě a důsledně se tak v Evropě dělo zejména v Sovětském svazu a ve 30. letech v hitlerovském Německu.*³⁸ Z toho vyplývá, že státní aparáty vcelku rychle využily možnosti rozhlasového vysílání.

Pravidelné vysílání pro veřejnost bylo v Československu zahájeno 18. května 1923. Rozhlas tehdy vysílal z provizorního dřevěného domu v Kbelích. 7. června 1923 byla založena společnost Radiojournal, československé zpravodajství radiotelefonické, spol. s r. o. V prosinci 1924 Radiojournal změnil místo vysílání a od té doby sídlí v Praze na dnešní Vinohradské třídě (tehdejší

36 PURŠ, J. *Průmyslová revoluce: vývoj pojmu a koncepce*. Praha, Academia, 1973.

37 BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých medií*. Praha: Grada, 2011, s. 154.

38 BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých medií*. Praha: Grada, 2011, s. 154.

Fochova třída) na Vinohradech. Rozhlasové vysílání kontrolovala od roku 1925 Československá pošta. Silná pozice pošty (podíl ve výši 51%) umožnila ovlivňovat obsah pořadů a uplatňovat cenzuru³⁹.

Společnost československého rozhlasu, především už sám její název obsahuje její nejdůležitější cíl a úkol: zpravodajství. Kromě toho se Radiojournal měl zaměřovat na hudbu a kulturu, a zvláště ty měly vzbuzovat zájem posluchačů.

Od té doby posluchači měli možnost sledovat přímo nejčerstvější zprávy živě. Rozdíl mezi rozhlasovým vysíláním a tiskem je podstatný, nejdůležitější roli hraje pocit bezprostředního kontaktu posluchače s moderátorem pomocí hlasu. Noviny, deníky, a dokonce i večerníky sice aktuálně informovaly veřejnost, ale teprve rozhlas svou formou a přímým vysíláním sděloval informace v aktuální době a vzbuzoval v lidech dojem účasti na událostech.

Tuto entuziastickou reakci využila vláda, a zavedla koncesi pro všechny žadatele. Začala vydávat i drahé licence (ceny se pohybovala mezi 7000 až 9000 korun) na rozhlasové přijímače. V roce 1923 bylo zaregistrováno 47 koncesionářů, ale v souvislosti s vysokým společenským zájmem a stoupajícím počtem ilegálních posluchačů, Radioslavia snížila v roce 1926 poplatek na 10 korun, díky čemuž už v roce 1929 bylo odběratelů více než čtvrt milionu⁴⁰.

Je také důležité zmínit se o tom, odkud se vzalo slovo *rozhlas*. První, kdo je použil, byl J. D. Richard (vlastním jménem Richard Durdil), který v roce 1924 publikoval v *Národních listech* článek, ve kterém píše: *Broadcasting značí česky asi tolik, jako široké rozhození, rozsev. (...) Je vidět, že stanice přijaté zprávy nebo hudbu skutečně rozhlásí všem a proto je jistě oprávněno, navrhuje-li pro její funkci název ‚Rozhlas‘. Doufáme, že „rozhlas“ najde porozumění v kruzích*

39 BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J., KÖPPLOVÁ, B. *Dějiny českých medií*. Praha: Grada, 2011, s. 178.

40 BEDNAŘÍK P., JIRÁK J., KÖPPLOVÁ B. *Dějiny českých medií*. Praha: Grada, 2011, s. 179–80.

majitelů přijímacích stanic stejně jako u všech, kdo dbají čistoty a výraznosti řeči.

Vždyť přimyká se přesně pojmu a vychází přímo z ducha našeho jazyka⁴¹.

V počátcích vysílání se Radiojournal zaměřoval na kulturu a osvětu, přičemž nejčastěji byla posluchačům vysílána hudba, drobné zpravodajství a burzovní zprávy.

Od dubna roku 1924 zpravodajské informace poskytovala Československá tisková kancelář. Její zprávy četl moderátor, bez úpravy pro mluvené slovo. V roce 1925 rozhlas ukončil vysílání přesného čtení dříve vytištěných zprav. Žurnalisté si uvědomili, že rozhlas vyžaduje jiný způsob sdělování událostí, mluvená řeč by měla být určena posluchačům, ne čtenářům.

Československý rozhlas se první v Evropě pokusil o bezprostřední vysílání přímo z místa události: 3. října 1926 se uskutečnil přenos z fotbalového utkání pražské Slavie a maďarskou Hungarií. Josef Laufer, jenž tuto událost zprostředkoval, se pak stal nejvýznamnějším propagátorem fotbalu i rozhlasu.⁴²

Už brzo, v roce 1925, potenciál rozhlasu využil Tomáš Garrigue Masaryk, jehož projev byl 28. října vysílán z Pražského hradu. Význam nového media pochopili i další politici, v roce 1926 vznikl *Zemědělský rozhlas* s vlastním kuratoriem, složeným z členů agrární strany, a *Dělnický rozhlas*, jenž byl politicky ovládán stranou sociálně demokratickou a národně socialistickou.

Rozhlas začal tudíž mít důležitou roli nejen společenskou, ale i politickou. Ve chvíli, kdy vznikly nové, politicky orientované stanice, se potvrdilo, že nové médium bude nástrojem propagandy.

Rozhlasové zpravodajství se dále vyvíjelo, v roce 1932 začal *Radiojournal* vysílat vlastní přehled tiskových novin a v roce 1934 původní

41 *NÁRODNÍ LISTY*, 21.05.1924, s. 5.

42 BEDNAŘÍK P., JIRÁK J., KÖPPLOVÁ B. *Dějiny českých medií*, Praha: Grada, 2011, s. 180–181.

zpravodajskou relaci. To znamenalo začátek nového druhu zprav, tak zvaných
mluvených novin.

4.0 1945–1968

Materiál pro můj výzkum byl rozčleněn do několika období. Vymezení těchto časových rámců souvisí především s důležitými historickými událostmi. První část obsahuje archivní rozhlasové nahrávky od konce 2. světové války do roku 1968.

K největším nedostatkům prvního vybraného pro analýzu období je právě nedostatek dat v archivu. Do roku 1968 databáze obsahuje pouze jednotlivé pořady (většinou ve množství několika za rok) a ty se tematicky neshodují s předmětem práce.

Z roku 1945 je k dispozici jediný záznam Poselství Prozatímnímu Národnímu shromáždění o odboji a práci emigrační vlády za války, jenž pochází ze 28.10 a proslovil ho Edvard Beneš. Dále do ledna 1968 archiv obsahuje pořady Na okraj dne Zdeňka Nejedlého, Živá slova, Představte se sám, volbu a slib prezidenta Antonína Zápotockého a novoroční projev prezidenta Antonína Novotného z prvního ledna 1959. Tyto nahrávky nemají zpravodajský charakter, neinformují o událostech a proto v mém dalším výzkumu nejsou brány v úvahu.

Rozhlasové zpravodajství, v podobě, jež tvoří předmět mého výzkumu začínají teprve v roce 1968. Předmětem rozboru v této kapitole budou nahrávky od ledna do srpna, a to v souvislosti se zvolenými obdobími rámci

4.0.1 14.01.1968

22 hodiny. Zprávy Československého rozhlasu

Jordánský král Husajn se dnes vrátil do Ammánu z dvoudenní návštěvy v Káhiře. Jednal s prezidentem Násirem o svolání Arabské konference na nejvyšší

úrovni. Současně informoval prezidenta Násira o rozhovorech, které měl v Saudské Arábii s králem Fajsalem.

Informačním jádrem této zprávy je návštěva jordánského krále v Egyptě. Tuto událost sděluje první větný celek, druhý pak na tuto informaci odkazuje, a to elipsou, uvedením stejného původce děje formou slovesa. O průběhu setkání doplňuje ještě třetí větný celek. Izotopní řetězec není ve zprávě přerušen, sdělení není obtížné pro posluchače.

Z hlediska obsahového je zpráva vágní, nesděluje podrobné informace o událostech ani o výsledcích žádného ze dvou zmíněných jednání.

Tajemník politbyra ústředního výboru Komunistické strany Izraele Vilner konstatoval, že ve všech izraelských politických stranách jsou skupiny, které považují současný kurs Eškolovy vlády za nebezpečný. V interview, který přinesl dnes berlínský list Neues Deutschland dále konstatoval, že Komunistická strana Izraele je pro mírové politické řešení na středním východě a proti jakýmkoliv pokusům rozhodnout konflikt vojenskou silou. Připomněl rovněž, že bez všestranné pomoci Spojených států by Izrael nemohla vést válku, ani nyní pokračovat v okupaci arabského území. Rovněž Německá spolková republika podporovala Izrael, zdůraznil Vilner. On to však neučinil ze sympatie k izraelskému lidu, ale protože sleduje právě tak jako Spojené státy své vlastní cíle: vybudování opěrných bodů na Středním východě a svržení protiimperialistických vlád v Sjednocené arabské republice a v Sýrii.

Zpráva je založena na výpovědi izraelského politika Vilnera. Na ni také navazují všechny větné celky ve zprávě, a to elipsou. Zdroj této informace je uveden v druhém větném celku, jehož téma navazuje na réma předchozího. Tento

tematicko-rematický řetězec lze sledovat v celé zprávě a proto se v ní posluchač neztratí.

Zpráva má však politický ráz, mohou o tom svědčit některé lexikální prostředky, a to např. výraz *imperialistická vláda*, jenž jsou pro toto období příznakové, obsahuje záporné hodnocení⁴³.

Americké letectvo podniká hromadné útoky na území Laosu, oznámil to saigonský zpravodaj listu New York Times. Americké velitelství se o vojenských akcích proti této neutrální zemi vůbec nezmiňuje, ale na východní oblasti Laosu útočí denně 250 amerických stíhacích bombardérů. Jsou rozmístěny na různých amerických vojenských leteckých základnách a mateřských letadlových lodích.

Informačním jádrem zprávy jsou americké útoky v Laosu. Již první větný celek uvádí i zdroj této informace. Následující větné celky na sebe navazují a to tematicko-rematickým řetězcem.

Zpráva může působit přesvědčivě pro posluchače, sděluje informace z jednoho konkrétního pohledu a to proti Americe. Používá k tomu i lexikální prostředek, a to zdůraznění lži americké strany.

Dnes odpoledne byla odvolána generální stávka 100 000 saigonských dělníků, která byla vyhlášena na zítřek. Mluvčí odborového svazu oznámili, že odbory se rozhodly jednat zítra ještě s Ministerstvem práce o možnosti smírného urovnání sporu, který vyvolal stávku v elektrárně a současně i solidární stávku v přístavu. Bezprostřední příčinou stávky bylo zatčení 6 odborářských vůdců, kteří přišli na Ministerstvo práce jednat o 12procentní zvýšení mezd elektrárenských dělníků.

43 SCHMIEDTOVÁ Věra, Malý slovník reálií komunistické totality, s. 64

Informační jádro zprávy tvoří odvolání stávky saigonských dělníků. Na tuto informaci navazují i ostatní větné celky. Sdělení uvádí i příčiny stávky, takže zcela důsledně informuje o události.

V dnešním rumunském tisku byly uveřejněny návrhy Ústřední stranické a státní komise na vytvoření 35 okresů a 31 městských správ na území Rumunska. Tyto návrhy budou předloženy k diskusi obyvatelstvu a teprve poté schváleny nejvyššími stranickými a státními orgány. Při vytváření nových okresů a místních správ se vychází ze současných hospodářských sociálně politických a zeměpisných podmínek, z kulturních tradic a z národnostního složení obyvatelstva. Územní reorganizace má umožnit pružnější a iniciativnější činnost stranických a státních orgánů na celém území Rumunska.

Větné celky v této zprávě na sebe navazují tematicky a dohromady tvoří jeden, pro posluchače srozumitelný celek. Tematické jádro tvoří návrhy vytvoření nových okresů a správ v Rumunsku. Pak sdělení informuje o podmínkách a možných následcích těchto změn.

Zdravotní stav Philipa Blaiberga se nadále zlepšuje. Stav je sice uspokojivý, a bolesti v krku téměř úplně zmizely. Musí být ještě na lůžku, ale brzy se už bude moci posadit na sterilní židli. Oznamuje se to v komuniké, které dnes v poledne vydala nemocnice Groote Schuur v Kapském městě. Přesto však podle vyjádření profesora Barnarda v rozhlasovém interview dnes odpoledne lékařská věda zatím nedokázala, že transplantace srdce u lidí mohou být dlouhodobě úspěšné. "Myslím, že jsme zatím pouze dokázali, že srdce lze transplantovat a že toto transplantované srdce může ihned po operaci dobře fungovat. Nemyslím však, že jsme už celkově v transplantaci srdce uspěli". Abychom to mohli říci, zdůraznil profesor Barnard, muselo by být možné propustit pacienta domů, kde by

mohl žít v podstatě normálním životem. Pokud je známo, dodal Barnard, nebezpečné období, během něhož může tělo odmítnout nové srdce, nikdy nepomine. S postupem času se však toto nebezpečí stává stále menší. Předtím než učiní rozhodnutí o další transplantaci srdce, chce profesor Barnard zjistit, jaké pokroky učiní jeho nynější pacient, doktor Blaiberg.

Zprávu uvádí měkký začátek, a to zlepšení zdravotního stavu Filipa Blaiberga. Není jasné, zda posluchači vědí kdo je ten člověk, následující větné celky však doplňují tuto informaci a určují téma celé zprávy, a to pokus o transplantaci srdce.

Po úvodním popisu následuje výpověď doktora Barnarda, a to v podobě přímé řeči, signalizované moderátorem. Výpověď lékaře je citována doslova, přerušují ji pouze slova moderátora, jenž upozorňuje, že je to cizí řeč.

Z hlediska stylového je třeba si všimnout vysoké spisovnosti vyjádření, a to používáním spisovných zájmen a stylově vysokých infinitivních tvarů.

Nepříznivé počasí postihlo celou Evropu. V Německé spolkové republice je za nejhorší považována situace v jižním Bavorsku, kde po sněhové bouři s vichřicí o rychlosti 165 kilometrů za hodinu začalo silně pršet. S náhlou změnou teploty hrozí v některých oblastech záplavy. Policie musela vydat zákaz jízdy automobily. Ve střední části západního Německa bojují tisíce lidí se sněhovými závějemi, které odřízly značný počet vesnic od světa. Deště po sněhových vánicích jsou hlášeny také z Francie. V Paříži prší a padající déšť na zmrzlé vozovky téměř ochromil automobilovou dopravu. Podobná situace je i ve Velké Británii a ve Švýcarsku. Sníh v údolích ve Švýcarsku rychle roztává a hrozí nebezpečí lavin. Naproti tomu v Polsku a v Německé demokratické republice trvají mrazy a sněží.

Ještě dnes odpoledne byly na území demokratického Německa hlášeny sněhové vánice.

Zprávu uvádí měkký začátek, jenž je i totožný s informačním jádrem. Na toto sdělení odkazují všechny ostatní výpovědi v této zprávě. Všechny větné celky na sebe odkazují a to hlavně tematicky, týkají se počasí v Evropě. Zpráva se blíží vyprávění a stylově i výkladu, sděluje vztahy mezi zmíněnými událostmi.

I přestože se informace týká počasí, je uvedena v hlavních zprávách, ne jako obvykle, ve zvláštní části na konci rozhlasových zpráv.

Zprávy z domova.

Ve Slovenské národní galerii v Bratislavě byla dnes otevřena Švédská výstava s názvem Člověk a dřevo. Jejího zahájení se zúčastnil švédský mimořádný a zplnomocněný velvyslanec Harry Bagge a doktorka Eva Benedixová, pracovnice švédského institutu ve Stockholmu, který expozici připravil. Výstava na téměř 30 panelech ukazuje v montážích i vlastních exponátech, jak se ve Švédsku využívalo a využívá dřevo od dřevěných staveb, nábytku, hraček, hudebních nástrojů, plastik, užitkových předmětů až po celulózu a z ní vyráběné plastické hmoty. Výstava bude otevřena do 11. února.

Zprávu uvádí měkký začátek, jenž však není totožný s informačním jádrem. První větný celek sděluje nejpodstatnější informace a téma zprávy. Ta se však dělí do dvou částí a to informační zpravodajského rázu a informačního rázu, jenž se blíží inzerátu. Jádrem první části je zúčastnění se zahájení švédského politika a pracovnice stockholmského institutu. Druhou část však tvoří informace veřejného zájmu, čímž rozumím podrobnosti o výstavě a informace do kdy je možné ji navštívit.

Průměrně 800 návštěvníků projde denně sály Slovenského národního muzea, kde je od 4. ledna instalována výstava o životě a díle Lva Nikolajeviče Tolstého. Zvláštní pozornosti návštěvníků se těší unikátní dokumenty, které na výstavu zapůjčila muzea Lva Tolstého v Moskvě a Jasně Poljaně i příbuzní Dušana Makoveckého a Alberta Škarvana a zejména expozice věnovaná vztahům Tolstého k slovenským literárním a kulturním činitelům.

Informační jádro této zprávy tvoří vysoká frekvence na výstavě věnované životě a díle Lva Tolstého. Důraz na tuto událost potvrzuje jak sdělení počtu návštěvníků, tak i informace o tom, co je na výstavě nejpoblárnější. Větné celky na sebe navazují a zpráva neobsahuje nadbytečné informace.

Zajímavý jev však tvoří první výpověď, v níž je řeč o tom, kolik návštěvníků projde sály muzea. Není jasné, zda toto číslo bylo spočítáno na základě dosavadní návštěvnosti a proč odkazuje na budoucnost. Tento jev může mít propagační charakter. Druhou zajímavou vlastností této zprávy tvoří vágnost, a to informace o tom, co se těší největší popularitě. Zpráva neuvádí, o jaké dokumenty se jedná a jaké vztahy dodržel Tolstoj se slovenskými činiteli. I přestože tyto detaily patří k obsahu výstavy, celý tento větný celek působí vágně, obsahuje i jména, jež nemusí být pro posluchače známá a nakonec je nesrozumitelný.

V Prachaticích byla dnes otevřena pobočka šumavské skupiny sborů ochrany přírody. Mezi 30 členy je vedle dlouholetých zkušených spolupracovníků Národního muzea v Praze polovina mladých lidí, převážně středoškoláků. Mezi první akce pobočky patří bezplatný kurz fotografování. Na jaro počítá s tematickými vycházkami a v létě s odbornou exkurzí po Šumavě.

Zpráva uvádí všechny podstatné informace, a to odpovědi na teoreticky základní otázky, kdo co udělal, kde a kdy. Neobsahuje ani nadbytečné informace. Problém pro posluchače může však tvořit nepřesnost sdělení. Není vysvětleno, co se sbory ochrany přírody mají společného pracovníci Národního muzea v Praze, jestli jsou středoškoláci tamní a proč mezi jejich zájmy a akce patří fotografování.

Chomutovský závod Československé autobusové dopravy zavedl ode dneška rekreační autobusové spoje do středisek zimních sportů v Krušných horách. Z Chomutova vypravil 3 autobusy do Lesné, Pýšné a Mezihoří a z Kadaně jeden autobus na Klínovec. Příští týden k nim přibude další, který pojedou do Kovářské. Za snížené jízdné o 40% proti normálnímu tarifu budou tyto autobusy odvážet po celou zimu občany Chomutovska o volných sobotách, nedělích a o svátcích po celou zimu do hor.

Toto vydání zpráv končí sdělení o změnách v autobusové dopravě na Chomutově. Tato informace se nachází již v první výpovědi, jež je také informačním jádrem. Na tento větný celek navazují všechny ostatní a tímto způsobem působí zpráva přesně a snadně pro posluchače.

4.0.2 26.02.1968

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny. Přehled hlavních zpráv.

V Praze dnes zasedala vláda republiky.

V Košicích, Českých Budějovicích, Hradci králové a na moravsko-slovenském pomezí byly dnes slavnostní aktivity k výročí 20. února.

Na mítinku pražských novinářů promluvil dnes profesor Ota Šik.

V Praze začalo československo-sovětské sympozium divadelníků.

V Budapešti začala konzultativní schůzka komunistických a dělnických stran.

Arcibiskup Makarios byl velkou většinou znovu zvolen prezidentem Kypru.

Kruh obklíčení kolem americké základny Sessani v jižním Vietnamu se dále stahuje.

Vydání hlavních zpráv uvádí přehled nejdůležitějších událostí. Ty jsou však sděleny velice povrchně, dokonce i vágně. Není to však pravidlo. První výpověď informuje pouze o zasedání vlády v Praze, předposlední pak sděluje znovuzvolení prezidenta Kypru.

A nyní o jednotlivých podrobnostech.

V Budapešti začala před 2 hodinami konzultativní schůzka 64 komunistických

a dělnických stran. Hovoří k tomu naši zpravodajové Jan Petránek a Petr Rybal.

(...)

Zpravodajská relace není předmětem mého výzkumu a proto výše uvedenou zprávu nebudu analyzovat. Je třeba si však všimnout, že první sdělená zpráva není totožná s první zmíněnou v přehledu hlavních událostí. Moderátor také uvádí informační jádro zprávy a tím uvádí relaci.

Ve Vietnamu je středem pozornosti stále americká základna Sessani. Četa příslušníků americké námořní pěchoty provádějící průzkum v její blízkosti byla obklíčena vlastenci a z větší části zlikvidována. Příslušníci fronty osvobození stále těsně obklíčují základnu, která je umístěna na území asi 5 čtverečních kilometrů. Přes letecké bombardování vybudovali vlastenci během jediné noci 550 metrů zákopů. Většina informací z Vietnamu je dnes velmi strohá. Americké velení Saigonu oznámilo, že napříště nebude poskytovat novinářům informace o některých vojenských akcích, protože by mohly sloužit nepříteli při dalších útocích.

Zpráva neobsahuje nadbytečné informace, zcela přesně informuje o událostech. Tematický skok se však nachází uprostřed informace, a to letecké bombardování, které nebylo dříve zmíněno. Sdělení končí konstatování, že zprávy z Vietnamu jsou strohé, a to kvůli bezpečnosti.

Do Moskvy přiletěl dnes místopředseda československé vlády Ing. Otakar Šimůnek na 33. zasedání výkonného výboru rady vzájemné hospodářské pomoci. Na programu jednání bude mimo jiné otázka zvýšení smluvních cen za zemědělské a potravinářské výrobky.

Tuto zprávu tvoří dva větné celky, jež na sebe navazují, a to jak tematicky, tak syntakticky. Réma prvního větného celku tvoří téma následující. Informace sděluje i podrobnosti jednání, jež se uskuteční. Chybí však doplnění předmětu ve druhé výpovědi, není jasno, co bude s otázkou, zda bude řešena anebo vyřešena. Tato mezera nechává prostor pro interpretaci a tím pádem působí zcela vágně.

Ve včerejších kyperských volbách byl znovu zvolen prezidentem arcibiskup Makarios. K výsledkům voleb teď hovoří Karel Jezdinský.

(...)

Zpravodajská relace nepatří k mému výzkumu. Podobně jako v předchozím případě je relace uvedena předchozím slovem moderátora, ten také sděluje její informační jádro.

Zítرا budou znovu postaveni před soud 4 egyptští generálové, kteří byli souzeni za pokus o svržení prezidenta Násira. Jejich trest je prý nedostatečný ve srovnání s odpovědností, kterou nesou za červnovou porážku Egypta Izraelem. Proti nízkým rozsudkům včera demonstrovali v Káhiře studenti. Při demonstraci došlo ke srážce s policií a bylo zraněno 57 policistů a 21 studentů. Egyptská

vláda se proto rozhodla uzavřít až do odvolání egyptské univerzity a vyhlásila rovněž zákaz demonstrací.

I přestože informační jádro této zprávy by mělo tvořit postavení 4 generálů před soud, informace celkově obsahuje několik podrobností a tvoří pasáž událostí, jež spojuje místo konání a vzájemné vztahy. První větný celek uvádí postavení před soud 4 generálů. Následující celek uvádí jejich souvislost s porážkou Egypta Izraelí, to pak činí tematický skok, není jasno, jaká je přesně jejich vina. Tento celek obsahuje i vágní prvek *prý*, jenž není přesný, není také sděleno, podle koho je tento rozsudek nedostatečný. Dále zpráva uvádí demonstraci studentů proti těmto nízkým rozsudkům a její následky.

Celkově zpráva neobsahuje nadbytečné informace, ty sdělené jsou však natolik nejasné, že zprávu lze považovat za vágní.

Podle posledních výsledků Gallupova ústavu pro průzkum veřejného mínění má bývalý prezident Spojených států Richard Nixon nyní stejné vyhlídky na zvolení jako prezident Johnson. Ještě při lednovém průzkumu se pro Johnsona vyslovilo o 9 % více voličů, ale nyní, pod dojmem poslední ofenzivy jednotek Fronty osvobození Vietnamu by svůj hlas dalo jak pro Johnsona, tak pro Nixona 24 % voličů.

Tuto zprávu tvoří dva větné celky, první je také informačním jádrem, na něj navazuje druhý větný celek, jenž informaci rozvíjí a přidává podrobnosti. Zpráva také sděluje vliv, jaký má na americké veřejné mínění válka ve Vietnamu. Nenacházejí se zde žádné zbytečné informace.

Informace z domova.

Dnes dopoledne v Praze zasedala vláda. Na programu měla návrh dalšího postupu při plnění programu životní úrovně, koncepci barevné televize a výstavbu

ve Vysokých Tatrách. Československá tisková kancelář dnes odpoledne oznámila, že vzhledem k tomuto obsáhlému programu a k přípravě plenárního zasedání Národního shromáždění, které začíná zítra, bylo rozhodnuto pokračovat v zasedání vlády ve středu, popřípadě ve čtvrtek.

Tato zpráva odkazuje na sdělení z úvodního shrnutí, měkký začátek, jenž tvoří první větný celek je i totožný se sdělením na začátku vydání zpráv.

Větné celky, jež tvoří tyto zprávy na sebe navazují, ve všech je dodržované totéž téma a nenacházejí se skoky. Sdělená jsou i témata, jež budou řešená na jednání. Zpráva však informuje pouze o zahájení jednání, nikoli o výsledcích. Ty by podle tiskové agentury měly být až na konci setkání, jež bylo prodlouženo kvůli množství témat jednání.

Zpráva ovšem obsahuje několik základních informací, neinformuje však o výsledcích, jež by mohly být předmětem veřejného zájmu a tím působí vágně. Její umístění na začátku zpráv z domova a na začátku úvodu může mít politické důvody.

Košice, České Budějovice, Hradec Králové a moravsko-slovenské pomezí se staly dnes místem slavnostních aktivů k výročí února. V Hradci králové byla také mohutná manifestace spojená se slavnostním pochodem jednotek Lidových milicí ministerstva vnitra a armády. Na moravsko-slovenském pomezí se dnes sešli štáby lidových milicí okresů Trenčín a Úherské hradiště. Jejich dnešní setkání má být základem pravidelných schůzek milicionářů tohoto moravského a slovenského okresu.

I když téma oslav února mohla být předmětem pravidelného vysílání, konkrétní informace o výročí nejsou sděleny a proto zpráva může již tematicky působit velice vágně. Podrobné informace o událostech jsou zmíněny pouze

v případě dvou měst, ostatní, i přestože jsou zmíněny na začátku, nejsou pak sděleny.

Zpráva obsahuje i vágní prostředky, a to např. mohutná manifestace, což nechává prostor pro interpretaci posluchačům a může obsahovat i přesvědčující náboj.

Rovněž část dnešního plenárního zasedání Národního výboru hlavního města Prahy byla věnována 20. výročí února. Jak na něm každoročně převzalo 25 kolektivů a jednotlivců ceny za rok 1967. Přítomní poslanci schválili rovněž dopis soudruhu Alexandru Dubčekovi, v němž ujišťují, že tak jako v minulosti i v současnosti přiloží Praha a její občané ruku k dílu tam, kde půjde o rozvoj republiky, o plnění programů a cílů Komunistické strany Československa.

Téma této zprávy tvoří zasedání Národního výboru hl. m. Prahy. Informace ve všech větných celcích odkazují na události, jež se konaly na tomto setkání. Není však jasno, co je informačním jádrem zprávy. Není řeč o tom, jak se schůze vztahovala k výročí února, je však zmíněno o pravidelných cenách za minulý rok. Podrobnosti o ocenění také nejsou zmíněny. Další část zprávy tvoří dopis, jehož obsah zůstává vágní, tvoří ho obecná fakta bez podrobností. Zprávu lze proto považovat za politicky přesvědčující.

Jak telefonoval náš košický zpravodaj František Linhart, stoupají hladiny vody některých řek na východním Slovensku. Stupeň aktivity vyhlásili na řece Uchu a ve Vojanech na řece Laborec, pohotovost ve Velkých Kapušanech na Latoreci a bdělost ve Stredi nad Bodrogem. Řeka Latorice na mnoha místech vystoupila z břehů a začala zaplavovat část území. Její kulminaci očekávají dnes večer. Zatím byly evakuovány 4 domy a na pomoc občanům byla vyslána vojenská jednotka.

Informační jádro zprávy tvoří ohrožení povodněmi na Slovensku. Informace jsou zcela podrobně sdělovány, posluchači se dozví jaký je stav na konkrétních řekách. Zpráva sděluje všechny podstatné informace a neobsahuje nadbytečný obsah.

K jazykovým jevům, jichž je třeba si všimnout patří nedostatek prostředku, jenž by se spojoval se slovem *kulminace*.

V Praze dnes začalo československo-sovětské sympozium zabývající se problematikou vztahů dramatika, režiséra a herce v moderním divadle. Společně s našimi umělci a kritiky se sympozia účastní 14členná skupina sovětských divadelních režisérů, herců a teoretiků. Režisér Otomar Krejča vyzval účastníky diskuze k otevřené konfrontaci živých názorů, postojů, pochybů i nejasností tak, aby sympozium bylo alespoň do určité míry partnerem jinému, skrytému a neorganizovanému dialogu, který mezi sebou denně z jevišť obou zemí vedou jednotlivá umělecká díla, divadelní inscenace.

Větný celek, jenž uvádí tuto zprávu tvoří zároveň její informační jádro. Mezinárodní sympozium teprve začalo, takže nelze mluvit o výsledcích. Není však sděleno, jaký je cíl této události. Vágně pak zmíněno toužení po vzájemném dialogu, ke konfrontaci vyzval Otomar Krejča, posluchači nejsou však informováni, zda je to předseda komise anebo jaká je jeho role na tomto setkání. Veřejnost je také informována o tom, že mezi československou a sovětskou divadelní scénou se nacházejí pochyby a nejasnosti, cílem jednání může pak být řešení vzájemných vztahů.

Návrh zákona o hlavním městě Slovenska projednávali dnes dvě komise Slovenské národní rady, Komise právní a komise pro národní výbory. Podrobnosti k tomu sděluje zpravodaj Ladislav Bartek.

(...)

Zpravodajská relace nepatří k mému výzkumu. Moderátor však uvádí informační jádro, na které pak navazuje relace zpravodaje.

Pražští novináři se dnes sešli na aktivu k výročí února. Při této příležitosti k nim promluvil o ekonomických a politických problémech současnosti člen Ústředního výboru Komunistické strany Československa profesor Ota Šik. V jeho vystoupení především zaujala slova o deformacích v uplatňování nové soustavy a o těžkých hospodářských a sociálních problémech, které bude muset řešit nové vedení strany, protože dosud se jejich řešení odkládalo. Pražští novináři se přitom kriticky podívali i do svých vlastních řad, jak o tom bude informovat redaktor Václav Klement.

(...)

Tuto zprávu tvoří dvě části a to rozhlasová informace a novinářská relace. Sdělení uvádí měkký začátek, po němž přichází informační jádro, a to nepřímá řeč Oty Šika. Tento citát tvoří prostor pro zajímavé prvky z hlediska mého výzkumu. Za prvé se jedná o způsob uvedení jeho slov. K tomu bylo použito sloveso *zaujat*, jež obsahuje soud a tím pádem i hodnocení. Může to vést ke snaze o přesvědčení posluchačů a je to manipulační prvek. Za druhé je to vágnost této citace není jasno, jaký význam mají zmíněné deformace a o jaké sociální a hospodářské problémy se jedná. Za třetí je to prvek gramatický, pasivní tvar *řešení se odkládalo*, což neutralizuje význam a vynechává původce děje.

Další část tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Pravda nebo dějepis, se ptá v titulku své dnešní poznámky Jeroným Janíček.

(...)

Poznámky mají charakter individuálního vyjádření novináře a proto netvoří část mého výzkumu.

4.0.3 07.03.1968

Dobry večer vážení posluchači, vysíláme rozhlasové noviny. Hlavní události dne.

Představitelé strany vlády přijali na pražském hradě delegaci československých žen.

Ministerstvo zahraničních věcí usiluje o vydání generálmajora Šejny.

Stanoviska k případu Jana Šejny zaujali komunisté v armádě.

Bývalí interbrigadisté ve Španělsku žádají rehabilitaci svých druhů.

V Sofii skončilo zasedání politického poradního výboru Varšavské smlouvy.

Sovětský svaz, Spojené státy a Británie uveřejnily v Ženevě prohlášení o zárukách nejaderným zemím, které podepíší smlouvu o nešíření.

Ladislav Mňačko prohlásil ve Vídni, že se hodlá vrátit do Československa.

Hlavní vydání zpráv uvádí přehled nejdůležitějších událostí. Tvoří ho jednotlivé větné celky, jež obsahují i informační jádra.

Ve společenských místnostech Pražského hradu sešli se dnes účastnice 50členné delegace žen z celé republiky s představiteli strany, vlády, Národní fronty a odborů. Poselství žen přednesla Věra Šťastná, předsedkyně kulturní komise Okresního národního výboru v Hradci králové. Odpověděl prezident republiky Antonín Novotný. Některé podrobnosti u příležitosti oslavy Mezinárodního dne žen charakterizuje naše redaktorka Božena Kubínová takto:

(...)

Zprávu tvoří dvě části, a to rozhlasové sdělení a zpravodajská relace. První část je velice vágní, důvodem může být snaha o neopakování podrobnosti jež sděluje zpravodajka. První část obsahuje informační jádro a některé podrobnosti, jež jsou pak upřesněny zpravodajskou relací. Ta však není části mého výzkumu.

Jak oznámil oficiální mluvčí, v 5 hodin odpoledne skončilo v Sofii zasedání politického poradního výboru 7 členských států Varšavské smlouvy. Vedoucí delegací podepsali závěrečný dokument. Žádné další podrobnosti nejsou dosud známy.

Tuto krátkou zprávu tvoří tři větné celky, jež na sebe navazují. Zpráva také odpovídá na základní otázky, a to kdo, kde, kdy a co udělal. Obsahově je však vágní, nesděluje žádné podrobné informace veřejného zájmu. Posluchači jsou informováni, že podrobnosti nejsou známy.

Sovětský svaz, Spojené státy a Velká Británie předložily na zasedání výboru 18 států pro odzbrojení v Ženevě prohlášení, kterým chtějí poskytnout záruky zemím, jež podepíší smlouvu o nešíření jaderných zbraní. Prohlášení má formu návrhu rezoluce Rady bezpečnosti a skládá se ze 3 bodů. V případě agrese budou podniknuty účinné kroky v souladu s Chartou organizace spojených národů, dále, že Rady bezpečnosti vítá prohlášení jaderných mocností, že v případě agrese nebo hrozby agrese budou podniknuty akce, aby byla odrazena a konečně, že se znovu potvrzuje právo na individuální nebo kolektivní obranu jednotlivých zemí. Všechny 3 jaderné mocnosti také připravují další jednostranná prohlášení, která hodlají za určitých okolností přednést v Radě bezpečnosti. Představitelé tzv. nejaderných států zaujmou stanovisko na příští schůzi výboru, která bude možná svolána už v pondělí.

Zpráva uvádí informační jádro, na něž odkazují všechny ostatní větné celky. Všechny výpovědi v této zprávě na sebe odkazují, nenachází se tematické skoky a celkově informace působí srozumitelně a přesně. Neobsahuje také nadbytečné informace, naopak, spolehlivě sděluje všechny podstatné podrobnosti a důkladně informuje o události.

Z hlediska stylového si je třeba všimnout vysoké kvality jazyka, a to stylu spisovného, místně i knižního. Tento jev je přítomen i v předchozích analyzovaných zprávách.

Americké bombardéry B52 se pokusily novými kobercovými nálety prolomit obklíčení, kterým národní fronta osvobození podporována severovietnamskými vojáky svírá americkou základnu The-saň. Navzdory náletům základna je i nadále pod palbou minometů a vlastencům se podařilo během dneška sestřelit dvě letadla, která se pokoušela v Kesaňu přistát. K další prudké srážce došlo v provinčním centru Tsamau v deltě řeky Mekongu asi 240 kilometrů na jihozápad od Saigonu.

Všechny větné celky, jež tuto zprávu tvoří na sebe navazují a zpráva působí jako celek. Dva první větné celky tvoří jednu událost, třetí však obsahuje informaci jež na jádro odkazuje pouze tematicky.

Z hlediska stylového a jazykového je třeba si všimnout bohatství odborných termínů, a to jak u názvů konkrétních letadel, tak u vojenské terminologie. Tyto prvky mohou pro obyčejné posluchače působit nesrozumitelně.

Na schůzce zástupců korejské lidovědemokratické republiky a Spojených států v Panmundžonu severokorejský generál Pak Čong guk znovu obvinil Spojené státy, že poslaly špionážní loď Pueblo a další 630 lodí do výsostných vod Korejské lidovědemokratické republiky. Upozornil také na 3000 amerických

provokací u demilitarizovaného pásma, které se událo od poloviny února. Zástupce velitelství jednotek OSN, americký kontradmirál Smith obvinění odmítl.

Informační jádro této zprávy tvoří obvinění Spojených států ze špionážní činnosti. Na tuto informaci, uvedenou v prvním větném celku navazují všechny ostatní výpovědi.

Významnou z hlediska působení na posluchače roli zde může hrát použití číslovek, a to k zdůraznění viny Ameriky. Za tímto uvedeným počtem nestojí žádné konkrétní informace, nejsou příklady ani jiné podrobnosti z tohoto setkání.

Komise pro lidská práva, Organizace spojených národů vyzvala Británii, aby podnikla včas a energické kroky a zachránila stovky politických vězňů žalářovaných v Rhodésii režimem Jana Smithe. Britský premiér Wilson odpoledne hovořil v parlamentě o popravě 3 rhodských občanů černé pleti, kterým královna Alžběta udělila minulý týden milost. Oznámil, že se zatím neuvažuje o svolání mimořádné konference premiérů zemí Commonwealthu.

Tato zpráva neobsahuje měkký začátek a informační jádro je těžké k zachycení. Výzva OSN k záchraně politických vězňů tvoří úvod k informaci o popravě 3 rhodských občanů černé pleti, což oznámil britský premiér Wilson. Téma posledního větného celku odkazuje na réma předchozího, a to uvedením stejného mluvčího. Není jasno, jakou roli hraje Velká Británie, je však možné se domnívat, že Rhodésie podléhá britské jurisdikci. Není také sděleno, nakolik byl důvod popravu rhodských občanů rasistický, ani nevysvětluje tamní situaci.

Spisovatel Ladislav Mňačko prohlásil dnes na tiskové konferenci ve Vídni u příležitosti vydání své nové knihy „Agresoři“, že se hodlá vrátit do Československa a nést případné následky. Opatření, jimž byl zbaven státního občanství označil za protiústavní. Používá nadále svého platného

československého pasu. Prohlásil, že nezměnil své názory a že věří, že Československo změní svůj negativní postoj vůči Izraeli.

Všechny větné celky, jež tvoří tuto zprávu obsahují stejného původce děje. To, a navazování na sebe výpovědi také tématicky činí sdělení přehledné a srozumitelné.

Zpráva však obsahově působí vágně, není jasné, proč byl Mňačko zbaven československého občanství a jaké jsou jeho názory. Lze se domnívat, že jeho emigrace souvisí s rozdílným názorem ohledně politiky Československa ohledně Izraele. Není také jasné, jaké mohou být následky jeho návratu a co vyplývá z jeho pocitu ohrožení (jež také není sděleno jasně).

Nový izraelský velvyslanec ve Spojených státech Izák Rabín se vyslovil na tiskové konferenci pro mírová jednání mezi Izraeli a arabskými zeměmi. „Netvrdíme, že zůstaneme tam, kde jsme nyní“ prohlásil nový velvyslanec, „kdyby však arabské země neprojevíly ochotu smířit se s existencí Izraele, nelze o stažení izraelských vojsk z obsazených území uvažovat“. Rabín se také vyslovil pro dobré a přátelské styky Izraele s arabskými sousedy.

Tato zpráva je založena na přímé řeči izraelského velvyslance ve Spojených státech. Jeho slova jsou citována přímo, moderátor pouze uvádí jeho řeč. Přesvědčivě však může na posluchače působit výbor citátů, je to výpověď, jež obsahuje hrozbu. O případném přátelském vyjádření je pouze zmíněno, slova nejsou však uváděna.

O nové básně Pavla Nerudy telefonoval z Montevidea náš zpravodaj Dušan Rupert.

(...)

Zpravodajská relace není předmětem mého výzkumu a proto nebude analyzována.

Ministerstvo zahraničních věcí sdělilo k případu generálmajora Jana Šejny stíhaného pro majetkové delikty a zneužití pravomoci veřejného činitele, že na základě platné smlouvy o vzájemném vydávání zločinců mezi Československem a Spojenými státy americkými podniká prostřednictvím našeho velvyslanectví ve Washingtonu kroky k jeho vydání.

Tuto krátkou zprávu tvoří jeden větný celek. Informační jádro je snaha ministerstva zahraničních věcí o vydání Jana Šejny.

K případu Jana Šejny poslali příslušníci základní stranické organizace D11 Ministerstva národní obrany generálního štábu dopis soudruhu Alexandru Dubčekovi. Trvají v něm na tom, aby byly co nejdříve objektivně zhodnoceny a důsledně odstraněny skutečnosti, které umožnily kariéru lidí Šejnova typu. Požadují dále provést co nejdříve potřebné změny ve vedení strany ve státních orgánech a odvolat všechny kompromitované osoby, které nadále brání prosazování principů socialistické demokracie.

Následující zpráva tvoří kontinuum pro zprávu předchozí, přestože na ni navazuje tematicky, neuvádí podrobnosti, jež chyběly v předchozím sdělení.

Obsah zprávy tvoří prvky dopisu poslaného organizací D11 Alexandru Dubčekovi. Jednotlivé části nejsou uvedeny přímo, což tvoří prostor pro interpretaci. K tomu přispívá použití příznakových vyjádření, a to např. *lidé Šejnova typu*, jež obsahuje negativní hodnocení a působí emocionálně. Dále uvádí *kompromitované osoby*, což obsahuje soud. Celá zpráva může na posluchače působit přesvědčivě a stylově není objektivní.

Také další základní organizace na Ministerstvu národní obrany se dnes vyjádřili k případu Jana Šejny. V rezoluci jednoznačně odsoudili jeho jednání i podmínky, které mu umožnily činnost a útěk. Dokument požaduje mimo jiné povolat k odpovědnosti ty, kteří znali a kryli nedostat Jana Šejny. Vyzvedávali ho ve velitelských a stranicko-politických funkcích a mimořádně ho povyšovali. Odsuzují i váhavost a nedůslednost příslušných orgánů, které věděly o jeho trestné činnosti a včas nezakročili. Rezoluce dále žádá důkladné a nekompromisní vyšetření celého Šejnova případu a potrestání viníků bez ohledu na funkce a osoby.

Třetí na řadě zpráva se týká případu Jana Šejny. Již čas, jaký je mu ve zprávách věnován svědčí o důležitosti této kauzy. Podobně jako v předchozí zprávě, i zde list není citován přímo, moderátor uvádí pouze vybrané prvky.

Zpráva však působí vágně, na jedné straně používá termín *rezoluce*, jenž samozřejmě přidává vážnost sdělení, na druhé straně však neupřesňuje, jaká byla jeho činnost, o které státní orgány se jedná a které osoby ho znaly a nepřekazily mu jeho trestnou činnost.

Z těchto třech zpráv vyplývá, že tato kauza byla natolik známá a těšila se veřejným zájmem, že nemusela být pokaždé vysvětlována. V jiném případě chybí popis události.

Stanovisko vlády k případu Šejny a další podrobnosti o včerejším zasedání vlády přinášíteď náš redaktor Miroslav Vidlář.

(...)

Čtvrtá na řadě zpráva tykající se stejného tématu potvrzuje dřívější tézi o její veřejné důležitosti. Sdělení je však založeno na novinářské relaci, jež není částí mého výzkumu.

Z ministerstva národní obrany poslali dnes členové druhé základní organizace Komunistické strany Československa K2 soudruhu Alexandru Dubčekovi dopis, ve kterém vyslovují bezvýhradnou podporu současnému obrodnému procesu. V dopise zároveň kritizují rozpačitý a formální postoj velení armády k výsledkům lednového pléna a vyjadřují svůj nesouhlas s nechtí nejvyšších představitelů armády informovat podřízené složky a útvary. Nedostatečnou aktivitu lidí i u aparátu hlavní politické správy. Zdůrazňují, že takovýto postoj poškozuje prosazení progresivní linie ústředního výboru komunistické strany do života celé armády. Komunisté ze základní organizace K2 Ministerstva národní obrany považují dosavadní opatření na ministerstvu a generálním štábu za nedostatečná a mlčení za nedostatek osobní odvahy a statečnosti, které si vykládají jako osobně motivovány nezájem přiznat vlastní chyby a aktivně napomáhat plnému prosazení progresivní stranické linie.

Informační jádro této zprávy tvoří dopis, jenž organizace K2 poslala Alexandru Dubčekovi. Obsah, jenž je také sdělen působí však velice vágně, nejsou zveřejněny žádné konkrétní informace. Hlavním cílem dopisu mohla být kritika – alespoň tento dojem může vyplývat na základě lexikálních prostředků, zopakování dvakrát přídavného jména *nedostatečný*.

Dnes také schválili rezoluci komunisté na Ministerstvu spravedlnosti. Pokládají za naléhavé přezkoumat nynější postavení soudu, zejména jejich nezávislost a vyloučit jakékoliv zásahy do soudního rozhodování, ať ze strany politických nebo jiných činitelů. Pokládají rovněž za nepřípustné jakékoliv politické a organizační zajišťování politických nebo jiných soudních procesů a žádají, aby strana tento požadavek vyjádřila naprosto jasně ve svém programovém prohlášení a důsledně vystupovala proti všem, kteří jej porušují.

Ve své rezoluci komunisté z Ministerstva spravedlnosti rozhodně požadují důsledné dokončení rehabilitace všech případů z období, kdy byli vážně deformovány normy stranického a veřejného života.

Větné celky v této zprávě na sebe navazují hlavně tematicky, všechna se týkají informačního jádra, a to žádost o nezávislost soudů. Původcem děje jsou vždycky komunisté na Ministerstvu spravedlnosti. Zpráva celkově působí přehledně i přestože je vágní, a to např. na konci, kde se jedná o příklady období, kdy byly deformovány normy stranického a veřejného života. Není jasno, o jaké deformace jde a kdo má za tuto situaci zodpovědnost.

Zpráva bezprostředně odkazuje na předchozí, a to pomocí lexikálního prvku, jenž se nachází na začátku, a to *také*.

Bývalí českoslovenští bojovníci ve Španělsku na dnešním zasedání v Praze schválili rezoluci, v níž žádají, aby byly v nejbližší době všestranně rehabilitováni odbojoví pracovníci i všechny osoby nespravedlivě perzekuované v době kultu osobnosti. Interbrigadisté současně požadují zveřejnění všech osob, které zavinily porušování socialistické zákonosti a jejich vyloučení z nynějšího rehabilitačního řízení. Žádají rovněž, aby funkcionáři svazu, kteří v době kultu osobnosti poškodili dobré jména protifašistického bojovníka z funkce odešli. Navrhují také obnovit sdružení interbrigadistů v rámci svazu protifašistických bojovníků.

Zpráva obsahuje odpovědi na všechny podstatné otázky tak, aby působila přesně a důkladně. I přesto však obsahuje několik vágních prostředků, a to např. použití termínů, jež mohou být mimo kontext nesrozumitelné pro veřejnost. Jedná se o zopakované dvakrát spojení *kult osobnosti*.

Větné celky v této zprávě na sebe odkazují, ve všech je uveden tentýž původce děje, a to bývalí českoslovenští bojovníci. Větné celky ho obsahují ve tvaru slovesa a to pomocí elipsy.

Dnes v den 118. výročí narození prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka položily květiny na jeho hrob v Lánech delegace svazu československých spisovatelů v čele s laureátem státní ceny zaslouženým umělcem Adolfem Branalem a delegace svazu československých filmových a televizních umělců, kterou vedl laureát státní ceny režisér Jiří Krejčík.

Tato zpráva obsahuje pouze nutné prvky, nenachází se zde žádné nadbytečné informace. Informačním jádrem jsou události kolem výročí narození Tomáše Garrigua Masaryka. Není však sděleno, oproti podrobnostem o Jiřím Krejčíkovi, jaké je povolání Adolfa Branala.

Pražští novináři dnes hovořili s bulharským dramatikem Georgim Džakarovem, jehož hru „Prokurátor“ pod českým názvem „Čisté nebe“ uvede zítra jako československou premiéru Komorní divadlo v Praze. Hra je třetí Džagarovou prací, v níž se pokusil přispět k obnově leninských norem ve stranickém životě své země. Zvolil pro ni atmosféru politických procesů z počátku 50. let. Neslouží mu ovšem jen výlučně ve své historické konkrétnosti, ale jako východisko k zamýšlení nad stále i u nás mimořádně aktuálními otázkami komunistické morálky a etiky, humanismu a lidských práv, důvěry v lidi a v jejich kladné, konstruktivní schopnosti.

Větné celky, jež tvoří tuto zprávu na sebe navazují, není přerušeno izotopní řetězec a dohromady zprávy působí přehledně a přesně. Prostor pro interpretaci nechává poslední výpověď, a to zmínění otázky humanismu a lidskosti. Hlavní roli však hraje lexikální prostředek *mimořádně aktuální* a to v kontextu

komunistické morálky a etiky. Toto vyjádření může vést k pochybování o tehdejší politickém režimu.

Za dva dny se sejdou u první okresní konference Komunistické strany Československa. Jak jsou připraveny, co přinesou nového, to jsou teď dvě otázky o jejichž zodpovězení požádal zpravodaj Milán Jochman vedoucího tajemníka severomoravského krajského výboru a člena Ústředního výboru strany Oldřicha Voleníka.

(...)

Tuto zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu. Moderátor však uvádí nejen informační jádro zprávy, ale i otázky, na něž se bude snažit ve své relaci zpravodaj odpovědět. Formou kladení těchto otázek v obsahu úvodu se může snažit lákat posluchače.

4.0.4 14.04.1968

Dobrá večer. Vysíláme rozhlasové noviny. Přehled hlavních zpráv.

V západním Berlíně trvají dosud nejrozsáhlejší nepokoje od konce 2. světové války.

Papež Pavel VI vyzval na tradiční velikonoční mši v chrámu svatého Petra v Římě k zastavení nepřátelství ve Vietnamu.

Na Floridě byl zatčen 33letý Clyde Cartney, podezřelý z vraždy Martina Luthera Kinga.

V další části rozhlasových novin zaujímá náš spolupracovník doktor Vintera stanovisko k různým požadavkům ze závodů a podniků adresovaným státním orgánům a podpíraným ultimativním upozorňováním na možnost stávků. Vysíláme také rozhovor s nově jmenovaným rektorem vysoké školy politické docentem Milanem Huberem o současné poslání této školy.

Rozhlasové zprávy uvádí přehled nejdůležitějších událostí. Ten tvoří jednotlivé větné celky, jež uvádějí informační jádro každé zprávy. Úvod obsahuje i pozvání na poznámku doktora Vintery a také rozhovor s nově jmenovaným rektorem Vysoké školy politické.

Policie v západním Berlíně byla také dnes ve stavu plné pohotovosti. Ve městě dosud nejrozsáhlejší nepokoje od konce 2. světové války. Na jednom náměstí v centru západního Berlína dnes uspořádala Kampaň pro demokracii a odzbrojení velký veřejný projev. Průvod demonstrantů se pak vydal ke Kurferstendamu, kde se srazil s policií. Ta se snažila rozehnat demonstranty proudy vody a obušky. Studenti žádají okamžité propuštění všech, kdo byli zatčeni včera při demonstracích. Jde nejméně o 270 osob, mezi nimiž jsou také představitelé mimoparlamentní opozice. Byl zatčen také Petr Brandt, syn bonnského ministra zahraničí Willyho Brandta. Někteří zatčení byli dnes propuštěni, avšak v policejním vězení zůstává zatím ještě na 200 demonstrantů. Petr Brandt propuštěn nebyl. Očekává se, že nepokoje v západním Berlíně potrvají i dnes v noci a zítra. Na zítřek byl zvolán veřejný projev, na němž má promluvit bývalý západoberlínský vládnoucí starosta Heinrich Alberts. V západním Berlíně dnes také pokračovala po celé dopoledne porada mimoparlamentní opozice.

Informační jádro této zprávy tvoří nepokoje v západním Berlíně. Tato informace je sdělena již v první větném celku, jež vzhledem k množství uvedených později podrobností je také měkkým začátkem. Téma zprávy je přítomné v každé výpovědi, sdělované události však dohromady tvoří pasáž různých informací.

Třetí, čtvrtý a pátý větný celek tvoří zvláštní izotopní řetězec, výpovědi na sebe navazují a to jak tematicky, tak syntakticky, jejich témata vyplývají z rémat předchozích, použitým prostředkem je elipsa. Tematický skok se nachází v sedmém větném celku, jenž uvádějí studenti, o nichž není dříve řeč. Réma této výpovědi však navazuje na dříve uvedené demonstrace, čímž nakonec souvisí s informačním jádrem zprávy. Dále je zmíněn syn německého politika, ten byl během demonstrací zatčen. Tato událost je přerušena informací o tom, že někteří zatčení byli propouštěni, a v rukou policie je pořád ještě na 200 demonstrantů. Tato informace je ovšem částí hlavního tématu zprávy, následující větný celek však odkazuje zase na syna Willyho Brandta. Poslední výpovědi uvádějí následky události, a to veřejný projev starosty a předpovídané trvání protestů. Na konci jsou posluchači informováni o současné poradě západoberlínské opozice.

Tuto zprávu tvoří několik událostí, jež spojuje hlavní téma, pojmenované jako *nepokoje*. Je to sice eufemismus, jenž patří k novinářským klišé. Vágnosti zprávě přidává i nedostatek některých podstatných informací, a to např. o tom, na jakém náměstí v západním Berlíně bylo uspořádán veřejný projev a především, proti čemu protestovali demonstranti. Nedostatek této informace činí zprávu zcela celkově nepřínosnou.

Západoněmeckým ministrům a vysokým vládním úředníkům se zakazuje průjezd přes výsostné území německé demokratické republiky ze západního Německa do západního Berlína. Vyplývá to z včerejšího nařízení ministra vnitra Německé demokratické republiky generálplukovníka Dieckla.

Zpráva tematicky odkazuje na předchozí, a to událostí jež se týká Německa. Tvoří ji dva větné celky, jež na sebe navazují, réma prvního tvoří téma

druhého. Tematicky se zpráva dotýká politického napětí mezi západním a východním Německem

Na tradiční velikonoční mši v chrámu svatého Petra v Římě vyzval dnes papež Pavel VI k zastavení nepřátelství ve Vietnamu a ke zahájení jednání. Ve svém velikonočním poselství poukázal na to, že válka ve Vietnamu se může přeměnit v konflikt, který by mohl znamenat všeobecnou zkázu. Papež Pavel VI rovněž odsoudil vraždu Martina Luthere Kinga a veškerý rasismus. V poselství si také přál zastavení 3dního boje.

Informační jádro zprávy tvoří poselství papeže Pavla VI. Všechny větné celky, jež tuto informaci tvoří, navazují na toto téma a doplňují ho. Všechny výpovědi také mají stejného původce děje.

Papež se obrátil na téma války ve Vietnamu, vraždy Martina Luthere Kinga a také 3deního boje. Není však jasno, co znamená tenhle boj, a k čemu Pavlova slova odkazují.

Na většině území jižního Vietnamu byly zatím velikonoční svátky poměrně klidné. Ozývala se jen sporadická střelba a případná střetnutí byla pouze dílčího charakteru. K těžšímu boji došlo včera jedině v oblasti jižně od demilitarizované zóny, kde se střetli vládní jednotky s vlastenci u opevnění Gyo-linch. Údajně bylo zabito 99 partizantů, ztráty vládních sil prý byly nepatrné. Střelba byla zaznamenána také v provincii Dinn-Tuong, 80 kilometrů jižně od Saigonu. Ze slov mluvčího amerického vojenského velitelství v Saigonu dnes poprvé vyšlo najevo, že 10 000 amerických výsadkářů provádí už od 1. dubna rozsáhlou operaci proti vlasteneckých silám, které drží v obklíčení severní města Hue a Qwang-tri. Při operaci, která se prý vyznačuje celkem mírným průběhem bylo podle amerických

údajů zabito 500 vojáků vlasteneckých jednotek. Američané mají údajně jen 57 zabitých a 279 raněných.

Tuto zprávu uvádí měkký začátek, jenž obsahuje i soud *poměrně klidně*. Tematické jádro tvoří situace ve Vietnamu, to je pak doplňované o další podrobnosti uvedené v následujících větných celcích. Všechny výpovědi v této zprávě na sebe navazují a týkají se hlavního tématu zprávy.

Je třeba si však všimnout některých jazykových prostředků, jež činí tuto zprávu velice vágní. Již druhý větný celek, jež ovšem navazuje na předchozí, tvoří však rozpor s obsahem prvního. Po spojení *poměrně klidné* mohou posluchači očekávat informaci o zastavení bojů. Nicméně, sdělení uvádí, že byla sporadická střelba a případná střetnutí pouze dílčího charakteru. Dále je řeč o těžším boji, a to již je v úplném rozporu s původní informací. Je třeba si všimnout přenesení významu, ke kterému dochází, když prostředek *poměrně klidné* obsahuje jednotlivé střelby a dokonce i těžší boj. Dále zpráva uvádí počet zabitých, zde číslo 99 mrtvých patří spíše k menší tragedii a „klidu“, potvrzují to i další vágní jazykový prostředek o *nepatrných* ztrátách. Není jasno, jaké byly, a zda podobě těm, jež jsou nově pojmenovány stejným způsobem jako *klid*.

V druhé části se nachází podobný jev, a to v předposledním větném celku. Ten uvádí, že průběh operace byl *mírný*, hned potom však informuje veřejnost o 500 zabitých vlasteneckých vojákích na 50 mrtvých na americké straně. K vágnosti přispívají i prostředky *prý* a *údajně*.

V Kansas City ve Spojených státech nebyl během dneška a včerejška hlášeny žádný incident. Jak známo, minulý čtvrtek a pátek zde bylo při rasových nepokojích 6 osob zabito a 100 lidí zraněno. Nadále však platí policejní hodina a zákaz prodeje zbraní amunice. Také 3000 příslušníků národních gard, které byly

do města povolány k nastolení pořádku setrvává na svých místech. Nebude-li klid porušen, mají Kansas City opustit zítra.

Již první větný celek v této zprávě odkazuje na dřívější události a to zvláštním způsobem – informuje o tom, že tohoto dne se nic nestalo. Toto sdělení naznačuje, že během předchozích dnů se v Kansas City něco dělo. Podrobnosti uvádí druhý větný celek, jež samozřejmě navazuje na předchozí. Informuje o 6 mrtvých a 100 zraněných ve čtvrtek a v pátek. Znova i zde se nachází novinářská klišé nepokoje, v tomto případě rasové nepokoje. K rámci tohoto pojmu patří tedy i demonstrace se smrtelnými oběťmi. Dále zpráva uvádí informace o přítomnosti 3000 příslušníků Národní gardy. Není však sděleno, kromě úvodního prostředku jak známo, co bylo příčinou „nepokojů“, a k jakým „incidentům“ (další novinářská klišé) došlo dříve.

V Jacksonvillu na Floridě byl včera pro potulku zatčen 33letý běloch Clyde Courtney podezřelý z vraždy Martina Luthere Kinga. Policie, která začala jeho případ vyšetřovat prohlásila, že je předčasné činit nějaké závěry, avšak Courtney prý odpovídá popisu muže, který je hledán v souvislosti s vraždou pastora Kinga. Zatčený Courtney obvinění rozhodně odmítl.

Zprávu tvoří 3 větné celky, jež na sebe navazují a dohromady tvoří srozumitelný a jasný celek. Nenacházejí se i nadbytečné informace, dokonce i popisuje, kde se zmíněné americké město nachází.

Je třeba si však všimnout dvou lexikálních prostředků, a to za prvé použití substantiva běloch. Toto popisové podstatné jméno není obvyklé, zde je použito kvůli barvě pleti oběti, Martina Luthere Kinga a také kvůli rasismu, jež byl motivem vraždy. Za druhé je to adverbium *rozhodně*, jež se nachází v posledním větném celku. Je ono zde zbytečné protože obsahuje soud a tím pádem

ovlivňuje posluchače.

Na jordánsko-izraelských hranicích došlo dnes k dvěma přestřelkám. Jak oznámil jordánský vojenský mluvčí, zahájila izraelská vojska dnes dopoledne palbu na pozorovatelské stanoviště v oblasti Alba Kura. Jordánská vojska palbu opětovala. Jordánci prý neměli žádné ztráty, ztráty nepřítele nebyly dosud oznámeny. Z druhého incidentu v údolí Baisanu na řece Jordán bylo izraelskými úřady obviněno Jordánsko. Zde trvala střelba jenom několik minut a žádné ztráty nebyly hlášeny.

První větný celek tvoří i tematické jádro zprávy. Ostatní větné celky toto téma rozvíjejí, uvádějí i události ve vzájemných vztazích, což blíží zprávu k stylu výkladovému. Obsah sdělení je založen na informacích mluvčích. Této tendenci odpovídá lexikální stránka textu, v posledních dvou větných celcích se nacházejí pasivní tvary *bylo obviněno a nebylo hlášeno*.

V Sovětském svazu byla dnes ve 13 hodin místního času vypuštěna na oběžnou dráhu další umělá družice země Kosmos 212. Počáteční doba oběhu nové družice činí 88,75 minuty. Maximální vzdálenost od povrchu země je 239 kilometrů a minimální 210 kilometrů. Sklon oběžné dráhy je 51,07 stupně. Na palubě umělé družice země je umístěn radiový systém, který vysílá na zemi získané údaje i přesné informace o práci složitých přístrojů. Jak oznámila Sovětská tisková agentura, pracují všechny přístroje na palubě družice normálně.

Informační jádrem této zprávy je vyslání na oběžnou dráhu sovětské umělé družice. Podrobnosti o ni a o oběžné dráze uvádějí následné větné celky. Poslední informace je o systému, jenž vysílá na zemi podrobnosti o práci přístrojů, podle sovětské tiskové agentury tento systém funguje normálně.

Nejsou však vysvětleny některé důležité zmíněné podrobnosti. Není jasno, co znamená sklon oběžné dráhy. Tato informace vypadá spíše jako určena odborníkům, a ne veřejnosti. Za druhé není jasno, co je 13 hodin místního času. Sovětský svaz tvoří několik časových pásem, není sděleno, v jakém konkrétním městě došlo k vypuštění družice.

O současné politické situaci v Chile hovoří náš stálý latinoamerický zpravodaj Dušan Rupelt.

(...)

Zpravodajská relace není předmětem mého výzkumu a proto nebude analyzována.

A ještě zpráva, kterou jsme právě obdrželi. Stovky zatčených, stovky zraněných, to je výsledek několikahodinové pouliční řeže, která do těchto chvílí v západním Berlíně ještě neskončila. Jak telefonoval v průběhu rozhlasových novin náš stálý berlínský zpravodaj Ladislav Poljez, byla tato krvavá bitva dnes v centru města záměrně vyprovokována policií proti několika tisícům účastníků pořádané demonstrace. Ve srovnání s uplynulými 3 dny byl tentokrát zásah tisíců uniformovaných ochránců pořádku, kteří surově použili nejen obušků a dlouhých holí ale i desítek obrněných vrchačů vody mimořádně brutální. Lze očekávat, že protestní demonstrace všech složek mimoparlamentní opozice proti inspirátorům atentátu na Rubi Dučkého v západním Berlíně zítra vyvrcholí.

Tato náhlá, neočekávaná zpráva je překvapením jak pro posluchače tak pro moderátory. Navazuje na první v tomto vysílání sdělenou zprávu, a to o nepokojích v Berlíně. Není jasno, zda je zpráva improvizovaná, nebo moderátor cituje slova zpravodaje, obsahuje však několik přesvědčujících, působících na emoce prvků. K nim patří např. *krvavá bitva, surově* anebo *mimořádně brutální*.

Podobně slova, jež uvádějí celou zprávu, a to stovky zatčených, stovky zraněných. Tento způsob sdělování informací je neobvyklý, stylově blíží informaci k reportáži a zároveň působí na emoce posluchačů.

Informace z domova.

V Bratislavě skončila dnes 2. výstava našich chemických výrobků nazvána Incheba 68. Během 10 dnů si ji prohlédlo téměř 30000 návštěvníků, dvakrát tolik, jako v minulém roce. Velký zájem projevíly také přední evropské firmy, z nichž některé se zúčastnily vlastními expozicemi. Ukázalo se, že naši i zahraniční výrobci a obchodní partneři se chtějí setkávat přímo s představiteli výroby. Jednání pouze s výsadními odbytovými nebo zahraničně odbytovými organizacemi považují často za zbytečnou okliku.

První větný celek tvoří měkký začátek zprávy. Následující výpovědi tuto zprávu doplňují o nutné podrobnosti a uvádějí informační jádro, a to účast na výstavě zahraničních firem a jejich zájem o spolupráci s československými podniky. Cílem tohoto sdělení může být snaha o udělení dojmu na posluchačích o prestižnosti národních firem.

V městském muzeu v Dačicích otevřeli dnes výstavu Ex libris a drobné grafiky členů spolku Hollar. Své práce na ni vystavuje 30 výtvarníků, mezi nimi Cyril Bouda, Vojtěch Cinibulk, Václav Fiala, Ludmila Jiřincová a další. Výstava v Dačicích potrvá do 5. května.

Tuto krátkou zprávu tvoří 3 větné celky, jež na sebe navazují a informují přesně a stručně o výstavě. Vzhledem ke sdělení pouze data zahájení, konce a některých umělců se zpráva stylově blíží inzerátu.

Své tournée po Československu zahájil dnes Kyjevský dům modelů modní přehlídkou ve slavnostním sále Grand hotelu Moskva v Karlových Varech.

Manekýnky předvedly na 100 modelů vytvořených kyjevskými modními návrháři pro všechna roční období. Sovětská modní kolekce měla velký úspěch.

Informační jádro této zprávy je sděleno již v prvním větném celku. Ten uvádí událost, místo její konání a datum. Podrobnosti pak jsou zveřejněny v následujících výpovědích. Poslední větný celek však působí velice vágně, není jasno, co znamená velký úspěch ani v jakém prostoru byla kolekce úspěšná. Tato výpověď může mít propagační charakter.

Z průmyslového Ostravska odjížděli do přírody už od pátku odpoledne tisíce lidí. Jen cestovní kanceláře Čedoku zajišťovali na velikonoční svátky pobyty především v Beskydách a Jeseníkách pobyty pro 750 lidí. Zatěžkávací zkoušku prodělaly prodejny potravin, benzinové pumpy, autobusy, železnice a také horské ubytovny a restaurace. Zítra vyjede z Ostravy, jako už tradičně několik let, pomlázkový autobus do neznáma, tj. jak říkají na severní Moravě za Šmigrustem.

Nejdůležitější informací a zároveň jádrem zprávy je velikonoční cestování obyvatel Ostravska. Tato událost je sdělená již v prvním větném celku. Druhý a třetí větný celek uvádějí s tím související podrobnosti, a to kam lidé jezdí a které veřejné služby musely poskytnout obsluhu pro zvětšený počet zákazníků. Druhou část zprávy tvoří informace o tradičním výletu autobusu do neznáma. Je použitý i nářeční výraz Šmigrust, jenž může být pro občany jiných obcí nesrozumitelný. Obě části spojuje místo konání, a to Ostravsko.

V Krušných horách prožili Velikonoce milovníci zimních sportů na sněhu. Na hřebenech se ještě dnes lyžovalo na sněhových polích, a v Moldách, chráněných před přímými slunečními paprsky. Krušnohorská zimní střediska navštívila také řada zahraničních turistů.

Zpráva je věnována milovníkům lyžování. Uvádí, kde během Velikonoc počasí umožnilo tento zimní sport, a také popularitu československých horních měst mezi zahraničními turisty. Zmínění přírodních podrobnosti, jako např. slunečních paprsků mělo by působit na představivost posluchačů.

Na stránkách tisku se v poslední době objevují občas zprávy, že v některých našich závodech vyhlásili pracující stávkou. V současném procesu demokratizace se tato dávná zbraň z kapitalistické éry dostává i do rezolucí obsahujících požadavky na zvyšování mezd, na zahajování nových investic, stává se hrozbou proti zastavení či přemístění výroby. K těmto bohudík ojedinělým požadavkům a možnostem jejich splnění hovoří náš národohospodářský spolupracovník doktor Jan Vintera.

(...)

Hlavní část této zprávy tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu. Moderátor však uvádí nejen informační jádro, ale i sděluje několik prvků, jež mohou být nástrojem manipulace. Za prvé je to vágnost prvního větného celku, není jasno, jak často se takové zprávy objevují, a v kterých závodech. Za druhé je zmíněn prostředek kapitalistická éra, jež v tehdejší době působí příznakově, text zdůrazňuje rozdíl mezi tím co bylo, a co je nyní. Nakonec se nachází působící na emoce a příznakové tvrzení bohudík, jež obsahuje soud nejen k stávkám, ale i k tehdejší politické situaci.

O postavení vysoké školy politické v Praze hovoří s její nově jmenovaným rektorem doc. dr. Milánem Hüblem kandidátem věd naše redaktorka Věra Bártová.

(...)

Zpravodajská relace, jež tuto zprávu tvoří není předmětem mého výzkumu a proto nebude analyzována.

4.0.5 16.05 1968

Dobrý večer, vysíláme rozhlasové noviny. Přehled hlavních zpráv.

Národní divadlo oslavilo sté jubileum.

Ministr Jiří Hájek hovořil v zahraničním výboru parlamentu o našich vztazích k Sovětskému svazu a ostatním socialistickým zemím.

Vlády Izraele a Sjednocené arabské republiky přijímají rezoluci Rady bezpečnosti o řešení krize ba Středním východě.

Nepokoje ve Francii se přenesly z univerzit do průmyslových oblastí.

Zpráva o atentátu na Roberta Kennedyho byla dementována.

V rozhlasových novinách přineseme také podrobnější informaci o úpravách přídatků na děti a dalších opatřeních vlády.

Rozhlasové noviny uvádí přehled nejdůležitějších událostí. Tvoří ho jednotlivé větné celky, jež sdělují informační jádra vybraných zpráv.

Dnešek je velkým svátkem pro nejvýznamnější českou uměleckou instituci, Národní divadlo. Dopoledního shromáždění, na němž se vzpomínalo stého výročí položení jeho základního kamene se zúčastnil náš zpravodaj Jiří Pober.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace a proto není předmětem mého výzkumu. Moderátor však v úvodu sděluje informační jádro a také informace o Národním divadle, jako nejvýznamější české kulturní instituci, což ovšem přidává důstojnosti, může však i působit přesvědčivě na posluchače.

Ministr zahraničí profesor Jiří Hájek seznámil dnes členy zahraničního výboru národního shromáždění s významnými dokumenty, které má letos

Československo podepsat. Jsou to mezinárodní pakty o hospodářských, kulturních a sociálních právech, a o právech občasných a politických. Oba pakty přijalo valné shromáždění Organizace spojených národů v prosinci roku 1966. Zatím je podepsalo 26 států a v platnost vstoupí po ratifikaci nejméně 35 státy. Zpravodajka poslankyně doktorka Gertruda Sekaninová Čákrťová upozornila přitom na nesoulad, který existuje v některých případech mezi ustanovení paktů a československým právním řádem. Proto zahraniční výbor doporučil, aby ustanovení našeho právního řádu byla paktům přizpůsobená. Dále ministr Jiří Hájek doporučil poslancům, aby vyslovili souhlas s návrhem československo-maďarské smlouvy o přátelství, spolupráci a vzájemné pomoci, která má nahradit dosavadní dokument podepsaný v roce 1949 s platností na 20 let. V této souvislosti ministr Hájek zdůraznil, že otázku našich vztahů k Sovětskému svazu a ostatním socialistickým zemím nemůžeme považovat za věčně danou, naopak musíme usilovat, aby tuto orientaci československý lid správně chápal a spontánně ji přijímal. Podle názoru profesora Hájka není také zapotřebí dramatizovat takové věci, jako je otevřena a soudružská výměna názorů mezi jednotlivými socialistickými zeměmi. Neměly by nás vyrážet ani kritické připomínky v tisku bratrských zemí, ale musíme dbát o to, aby názorové rozdíly nepřerostly v rozpory, které by bránily praktickému uplatňování společných zájmů. V tomto směru jak dále zdůraznil připadá velký a odpovědný úkol našemu tisku, a by při zachování svobodné výměny názorů podrobně vysvětloval československá stanoviska a jejich příčiny. Ministr zahraničí připomněl současně, že spojenci nás nekritizují jen v tisku, ale podnikají také diplomatické kroky. Uvedl, že polská vláda nám odevzdala protestní notu proti způsobu, jakým náš tisk informuje o událostech v Polsku a sdělil, že odpověď na ně se připravuje je

velmi věcném, klidném tonu. Dále se ministr Hájek zmínil také o ústních připomínkách ze strany Německé demokratické republiky a o některých sovětských výhradách proti tomu, jak se v československých sdělovacích prostředcích formulovali otázky, které mají význam pro naše vzájemné vztahy. Profesor Hájek k tomu řekl, že se nedomnívá, že by bylo třeba svobodu tisku omezovat. Z jeho dalšího výkladu vyplývá, že na některé rušivé jevy, které se objevují v našich sdělovacích prostředcích ho upozornil na návštěvě v Moskvě také sovětský ministr zahraničí Andrej Gromyko. Při jednání v Moskvě uvedli oba ministři Hájek i Gromyko řadu konkrétních případů, kdy je možno zbavit vzájemný styk dosavadní formálnosti a doporučili rozvíjet hlavně přímé vztahy mezi jednotlivými institucemi. Ministr Hájek seznámil dále členy zahraničního výboru s průběhem rozhovorů, které měl s jugoslávským státním tajemníkem zahraničí Markem Nikevičem. Konstatovali, že současný politický proces v Československu vytváří předpoklady pro další prohloubení hlubokých tradičních svazků i pro rozvoj nových forem spolupráce obou zemí. Program dvoudenní schůze zahraničního výboru parlamentu uzavřela zpráva o účasti naší delegace na zasedání rady Meziparlamentní unie v Dakaru.

Tato dlouhá zpráva obsahuje několik informací, nikoli jader, ty jsou uvedeny po sobě a dohromady tvoří pasáž. Všechny však spojuje původce děje, a to profesor Jiří Hájek, jenž všechny tyto prvky ve svém projevu zmínil. Větné celky, jež tuto zprávu tvoří na sebe navazují a i přes svou délku, zpráva působí přehledně a srozumitelně.

První část zprávy tvoří mezinárodní dokumenty, jež má Československo podepsat. Okolnosti této činnosti jsou podrobně vysvětleny, a to jak podmínky, tak nesoulad mezi obsahem dokumentu a československým zákonem. Popis

dokumentů je však velice vágní, podle zpráv jsou to pakty o sociálních, hospodářských a kulturních právech. Za těmito hesly nestojí žádný konkrétní obsah.

Druhá část zprávy se týká smlouvy o československo-maďarském přátelství. Zde zpráva uvádí nepřímou řeč profesora Hájka, a to jeho slova o vztazích Československa a ostatních socialistických zemí, jež nejsou dány navždy. Tímto způsobem sdělení naznačuje možné napětí v mezinárodních relacích mezi Československem a ostatními republikami.

Tímto tématem se zpráva snadno dostává do třetí informace, a to otázky tisku. Ten se stal prostorem nejen mezinárodní výměny myšlenek, ale i polem politických bojů. Hájek zmínil napjatou diplomatickou situaci s Polskem, jež žádá změnu způsobu představování temnějších událostí v československém tisku. Tyto informace naznačují demokratické změny, jež byly zahájeny v tehdejšímu Československu a informují posluchače o problémech, jaké má kvůli tomu československá vláda. Je třeba si všimnout, že bylo použito spojení *svoboda tisku*, jež by neměla být omezována.

Poslední dvě zprávy se týkají jednání s politikem Jugoslávie a účasti československé delegace na zasedání v Dakaru. Těmto událostem není však věnováno tolik místa a nejsou pro celou zprávu významné.

Hlavní prvek této zprávy tvoří pocit napjaté mezinárodní situace kvůli demokratizačním procesům v Československu.

Delegace finského parlamentu, která je na oficiální návštěvě v Československu zavítala dnes do Piešťán. Hosté se seznámili s léčebným areálem a zařízeními lázní i s činností výzkumného ústavu revmatických chorob.

Jak je známo, léčila se před několika lety v Piešťanech i manželka finského prezidenta Konena.

Informační jádro zprávy je zmíněno již v prvním větěném celku, a je to návštěva finské delegace v Československu. Nejsou sděleny žádné podrobnosti ohledně jednání, jsou však popsány aktivity členů delegace, a to návštěva léčebného areálu. Je i uvedena událost z minulosti, a to dřívější léčení první finské dámy v Československu.

Na pozvání ministra národní obrany generálplukovníka ing. Martina Dzúra přiletí zítra do Československa 8členná delegace ministerstva národní obrany Sovětského svazu v čele s ministrem národní obrany maršálem Grečkem. Seznámí se s novým vedením naší armády, vymění si zkušenosti a projedná otázky, které zajímají obě strany.

Dva větěné celky, jež tuto zprávu tvoří obsahují všechny nejpodstatnější informace, jež vyžaduje rozhlasová zpráva. Sdělení uvádí, že zítra se bude konat setkání československých politiků se sovětskou delegací, a dokonce i kdo stojí v jejím čele. Obsah této schůzky je však zcela vágní, spojení *otázky, které zajímají obě strany* nepřináší žádné konkrétní informace.

Ministr Dzúr přijal dnes v Praze 30člennou delegaci slovenského Ústředního výboru svazu protifašistických bojovníků. V srdečné besedě hosty informoval o problémech naší armády. Zdůraznil, že armáda je plně bojeschopná a má vysokou bojovou morálku. Velení armády učiní podle jeho slov vše, aby některé nedostatky, a než vojenská a civilní veřejnost poukazuje byly urychleně odstraněny.

Zpráva navazuje na předchozí, a to osobou ministra Dzúra. Tentokrát se však týká události, jež se již konala, a to setkání s delegací protifašistických

bojovníků. Poslední větný celek, jehož cílem mělo být s největší pravděpodobností upřesnění působí nakonec velice vágně, pod heslem *některé nedostatky* si posluchači mohou představit cokoliv.

Dnešním rozsudkem Městského soudu v Praze byly rehabilitováni zesnulý generál Karel Kutterwascher, bývalý kapitán letectva Erwin Novotný, Josef Slanina, ing. Ladislav Strejc a podplukovník ve výslužbě Jaroslav Nedbálek. 19 let staré obžaloby z velezrady jsou zproštěny v celém rozsahu.

Tato zpráva zcela důkladně informuje o tom, kdo byl rozsudkem soudu v Praze rehabilitován. Dále jsou posluchači informováni i o tom, že obžaloby z velezrady byly v celém rozsahu zproštěny. Není však jasno, o jaké vykročení se jednalo a jaké byly podrobnosti procesu. Ze zprávy vyplývá, že rozhodnutí soudu bylo zcela automatické.

O některých zásadách sociálně politických opatření schválených vládou hovoří redaktor Josef Meruňka.

(...)

Hlavní část zprávy tvoří zpravodajská relace a ta není předmětem mé analýzy.

Zpráva a poznámky k zahraničním událostem.

Dnes byla v Káhiře zveřejněná zpráva zprostředkovatele Organizace spojených národů pro Střední východ Gunara Jaringa U thantovi, že vlády Izraele a Sjednocené arabské republiky přijímají rezoluce Rady bezpečnosti z 22. listopadu. Tato rezoluce předpokládá skončení válečného stavu, odchod izraelských vojsk z okupovaných území, uznání hranic Izraele i ostatních států v oblasti, svobodu plavby a řešení problémů uprchlíků. Podle informací agentury Reuter budou v New Yorku v Organizaci spojených národů jednat s Jarringem

odděleně egyptský velvyslanec a zástupce Izraele. K vyhlídkám arabsko-izraelských jednání nám s Tel Avivu telegrafoval náš spolupracovník Jidal Arci.

(...)

Tuto zprávu tvoří dvě části, a to první, sdělenou moderátorem, a druhá, jež tvoří zpravodajská relace. Informační jádro se nachází v prvním větném celku, a je to přijímání rezoluce Rady bezpečnosti. Podrobnosti tohoto řešení jsou vysvětleny v druhém větném celku, a to podmínky a předpokládané výsledky přijetí této rezoluce. Podrobnosti jsou však sdělené zpravodajem, a tato část není předmětem mého výzkumu.

Ještě v dopoledních hodinách dementovaly světové agentury zprávu, že byl postřelen senátor Robert Kennedy, když se v otevřeném autě vracel s předvolebního projevu v Los Angeles. Kennedy byl jenom oslněn bleskem fotografa, instinktivně zvedl ruku, aby si zakryl oči a přitom trochu poklesl v kolenou.

Dva větné celky, jež tuto zprávu tvoří na sebe navazují a dohromady tvoří přesnou informaci. Réma prvního větného celku tvoří téma druhého. Není však jasno, zda informace uvedena v druhé výpovědi je sdělením tiskových agentur nebo je skutečná.

Poprvé od zahájení pařížských jednání o míru ve Vietnamu byl dnes opět vyhlášen letecký poplach v Hanoi. Do vzdušného prostoru severovietnamského hlavního města se dostalo americké průzkumné letadlo bez pilota. V jižním Vietnamu se očekává ofenziva vlastenců ve stření hornaté části země, kde se vyskytuje jen velmi málo amerických jednotek.

Zpráva sděluje událost, její kontext a možné následky. Tímto způsobem je přesvědčivá a důkladně informuje veřejnost o události. Nicméně, není jasno, kdy

byla zahájena pařížská jednání o míru ve Vietnamu a proto posluchači nemohou vědět, jak dlouho se udržoval pokoj. Není také jasno, jestli to americké průzkumné letadlo bez pilota vyvolalo plánovanou agresivní reakci vlastenců.

Dnes ráno odletěl francouzský prezident de Gaulle se svým doprovodem z Bukurešti do Krajivy. De Gaulle navštívil některé průmyslové podniky a potom hovořil na hlavním náměstí města shromážděným občanům. Řekl, že je zapotřebí zrušit dva bloky v Evropě a nastoupit cestu spolupráce ve sjednocené Evropě, zvláště v Ekonomické oblasti.

Informační jádro této zprávy tvoří činnost francouzského prezidenta de Gaulla, a to jak cestování z Bukurešti, tak veřejný projev na hlavním náměstí Krajivy. Z obsahu zprávy však vyplývá, že jediným tématem jeho vystoupení bylo zrušení dvou bloků Evropy a potřeba ekonomické spolupráce mezi nimi.

Nepokoje ve Francii opustili půdo univerzit a zachvátily i některé průmyslové oblasti. Studentské extrémistické skupiny mají i nadále iniciativu, zatímco odborovým svazům a politickým stranám, včetně socialistické federace a komunistické strany se situace zcela vymkla z rukou. Z Paříže nám o tom telegrafoval náš stálý zpravodaj Ludvík Čermák.

(...)

Než moderátor dá slovo zpravodajovi uvádí informační jádro zprávy, a to nepokoje v Paříži a také stručně popisuje tehdejší situaci, boj extrémistických skupin studentů proti politickým svazům a stranám. Není také jasno, co znamenají nepokoje, v předchozích zprávách tento pojem obsahoval i smrtelné oběti.

Místopředseda československé vlády František Hamouz besedoval dnes s československými novináři v Moskvě. Komentoval stručně zasedání výkonného výboru rady vzájemné hospodářské pomoci, kterého se zúčastnil. A odpověděl na

otázky novinářům. Náš stálý moskevský dopisovatel Luboš Dobrovský nám z besedy telefonoval.

(...)

Moderátor uvádí informační jádro a sděluje vágní informace, jež mají pak být vysvětleny zpravodajem. Relace však netvoří předmět mého průzkumu a proto nebude analyzována.

Rumunské národní shromáždění přijalo dnes zákon o postavení samostatných řemeslníků. V dílnách mohou pracovat nyní členové rodiny a mohou mít jednoho až tři učedníky. Ti smějí po vyučení v dílně pracovat maximálně 3 roky. Samostatní řemeslníci se mohou zásobovat materiálem z místních zdrojů i ze státních a družstevních obchodů.

Zprávu tvoří 4 větné celky, z nichž první je informačním jádrem a ostatní tuto událost doplňují o nutné podrobnosti. Zpráva postupně informuje o všech podstatných detailech a neobsahuje nadbytečné informace.

Nad středozápadními státy severní Ameriky se včera přehnalo tornádo. Vyžádalo si na 50 mrtvých, stovky lidí byly zraněny a byly způsobeny velké materiální škody. V některých státech povolali guvernérů národní gardu, aby pomohla zvládnout situaci.

Zpráva je velice stručná a zcela důsledně informuje o události. Není řečeno,

ve kterých státech je národní garda povolána, není také řeč o tom, jak velké jsou materiální škody. Je třeba si všimnout zajímavé konstrukce větného celku, jenž začíná elipsou, a to uvedením tornáda ve tvaru slovesa. Nejdříve se tam nachází antropomorfizace, pak dochází k vynechání původce děje, tornádo si ovšem

vyžádalo 50 mrtvých, nezranilo nakonec ostatní ani nepůsobilo škody, oba zmíněné faktory nemají formálního podmětu.

4.0.6 04.06.1968

Dobry večer. Posloucháte rozhlasové noviny. Dobry večer. Přehled nejdůležitějších zpráv.

V Brně byl aktiv komunistů z vesnických a dělnických organizací potravinářského odvětví a lesnictví.

Do Moskvy přicestovala delegace Národního shromáždění v čele s Josefem Smrkovským.

Ústřední rada odborů se zabývala návrhem vlastního akčního programu.

Předsednictvo svazu žen projednávalo návrh zákona o dávkách v mateřství a o přídavcích na děti.

Na linii příměří mezi Izraelem a Jordánskem vypukla nová, dělostřelecká přestřelka.

Jihovietnamští vlastenci podnikli minometný útok na Saigon.

Americký prezident Johnson kritizoval pomalý postup jednání o mír ve Vietnamu.

Toto vydání zpráv pravidelně uvádí přehled nejdůležitějších událostí. Tvoří ho jednotlivé větné celky, jež sdělují pouze informační jádro, nikoli ostatní podrobnosti.

Po včerejším celostátním aktivu komunistů ze závodů konal se dnes opět v Brně aktiv komunistů z vesnic z lesnických a potravinářských závodů. Do Brna přijelo na 5000 funkcionářů. Slyšeli projev Štěpána Sadovského, tajemníka Ústředního výboru, který při vysvětlování současných úkolů strany obšírně hovořil o postupu rehabilitaci na vesnici. Vybudování jednotných zemědělských

družstev považuje strana za jedno z největších vítězství své politiky, řekl Štěpán Sadovský a uvedl, že při nápravě křivd a nepravostí minulého období půjde na vesnici o spravedlivé a uvážlivé řešení majetkových záležitostí malých a středních rolníků, kteří byli určitým způsobem poškozeni vládním nařízením číslo 50 z roku 1955. V žádném případě pak nepůjde o úhrady či satisfakci bývalým vykořisťovatelům na vesnici. Odpolední část aktivu patřila diskusi. Na dotazy odpovídali Alexander Dubček, ing. Oldřich Černík, Josef Špaček, Alois Indra, Josef Borůvka, Miloš Jakeš. Nejvíce otázek bylo k rehabilitacím obecně a pak obzvlášť k rehabilitacím na úseku zemědělství, k přípravám mimořádného sjezdu k případu Šejna k některým nově vznikajícím organizacím. Alexander Dubček odpovídal se zaujetím na dotazy, zda jsou u nás protisocialistické tendence a jak se s nimi strana vyrovná. Řekl mimo jiné:

(...)

První zpráva obsahuje několik informací. Za prvé je to aktiv komunistů v Brně. V této části větné celky na sebe navazují, a to jak tematicky tak syntakticky. V obsahu této části jsou sděleny dvě vítězství tehdejší politiky, a to vybudování nových družstev a plánovaná náprava křivd způsobených nařízením č. 50. Řešení majetkových záležitostí má být, podle Štěpána Sadovského spravedlivé a uvážlivé. Tyto prostředky jsou sice společně významné, ve veřejném projevu však působí vágně.

Druhou část zprávy tvoří odpolední jednání, a to spočítání politiků, jež se ho zúčastnili a odpovídali na otázky, hlavně k rehabilitaci. Opět se vyskytuje zmínění o protisocialistických náladách v tehdejší politice. O nich však povídal Dubček, jehož slova jsou citována přímo, a není předmětem mého výzkumu.

Slyšeli jste část odpovědi Alexandra Dubčeka na dotazy vesnických funkcionářů na dnešním brněnském aktivu.

Zprávu končí opakování, či slova si posluchače právě poslechli.

Malá anketa aneb co zachytil mikrofon zpravodajky Jiriny Menšíkové na věřejším i dnešním aktivu komunistů ze závodů a vesnic.

(...)

Tuto zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Prezident republiky Ludvík Svoboda navštívil dnes dopoledne v jízdárně Pražského hradu výstavu Národní galerie Národnímu divadlu uspořádanou k oslavám stého výročí položení základního kamene Národního divadla. Prezident Ludvík Svoboda si se zájmem prohlédl exponáty, které charakterizují tvůrčí přínos rady významných umělců tehdejší doby k výstavbě Národního divadla.

Tuto zprávu tvoří dva větné celky, navazují na sebe a dohromady tvoří průhlednou a srozumitelnou informaci, oba také obsahují stejného původce děje. Informační jádro je sděleno již v první výpovědi, podobně jako některé podrobnosti, a to ohledně výstavy. Druhá výpověď však působí obsahově vágně, není jasno, co znamená tvůrčí přínos, a kteří umělci tehdejší doby byli vyznamenáni na výstavě. Zde se i nachází prvek *se zájmem*, jež může působit přesvědčující na veřejnost.

Na Hořelce u Prahy začala dnes 3denní konference věnována 50. výročí vzniku Československé republiky a jejímu dalšímu vývoji. Přední čeští a slovenští historikové, ekonomové a právníci na ni jednají o české otázce a vzniku Československa o mocensko-politickém systému předmnichovské republiky o

Československu v kontextu evropské politiky a o dělnickém hnutí a jeho vztahu k československé státnosti.

Zprávu uvádí měkký začátek – žádné podrobné informace nejsou v prvním větěném celku sděleny. I přestože, zpráva pak uvádí témata jednání, nakonec působí velice vágně, a to hlavně kvůli nedostatku informací o konkrétních účastnících a také očekávaných výsledcích.

V Brně dnes začala 3denní celostátní porada cenových pracovníků. Ministr pověřený řízením státního úřadu cenového ing. Václav Hůla v úvodním projevu projevil, že nejnaléhavějším úkolem v současné době je důsledně realizovat opatření, která zbaví naši cenovou politiku, cenovou soustavu deformací, jež jsou dědictvím dřívějších starých forem řízení. V podstatě jde o to, čemu říkáme individualizace velkoobchodních cen o odstranění přebujelé diferenciací sazeb daně z obratu a o přívažky a srážky v zahraničních obchodě.

Tuto zprávu opět začíná měkký začátek. Informační jádro je pak sděleno ve druhém větěném celku. To je doplněno třetí výpovědí, jež vysvětluje slova Václava Hůly. Není však jasno, zda je to jeho výpověď nebo obsah zprávy. Vzhledem k vysokému počtu neobvyklých a specializačních slov, zprávy může být pro posluchače náročná.

Předsednictvo Svazu československých žen projednávalo dnes návrh zákona o dávkách v mateřství a o přídavicích na děti z nemocenského pojištění. Je toho názoru, že úpravu přídavek na děti nelze chápat jako potřebné zlepšení životní úrovně rodin s dětmi ani jako populační opatření, ale pouze jako dílčí spravedlivější rozdělení prostředků, které může stát na tyto účely v současné době věnovat. Proto pokládá tato opatření za provizorní. K Návrhu zákona dalo předsednictvo svazu žen parlamentu několik připomínek. Mateřská dovolená by

měla být prodloužená na 35 týdnů nejen matkám dvojčat, ale i každé osamělé matce neboť to je nutné minimum, které jí může společnost poskytnout. Dává rovněž v úvahu, zda by nebylo vhodnější místo navrhovaného 20korunního zvýšení přídavků na první dítě měsíčně, což činí ročně 220 milionů korun, využít tuto částku ke zvýšení státní dotace na kvalitnější školní stravování. Návrh zákona o přídavicích na děti by měl také už obsahovat záruky přiměřeného vývoje těchto dávek v návaznosti na růst životních nákladů. Předsednictvo československého svazu žen dnes také ustavilo komisi pro přípravu federativního uspořádání své organizace, v níž jsou paritně zastoupeny funkcionářky českých zemí a Slovenska. Současně zřídilo komisi pro vytvoření Národního orgánu svazu žen v českých zemích.

Informační jádro této zprávy tvoří návrh zákona o dávkách v mateřství předsednictva Svazu československých žen. Svaz ten plní funkci původce děje v prvních větých celcích, čímž spojuje výpovědi. Tato tendence je dodržována v celé zprávě s výjimkou větých celků, v nichž jsou popsány požadavky Svazu žen.

Tématem zprávy je tehdejší situace žen a jejich požadavky. Nepozoruje se žádné manipulační prvky ani nadbytečné informace

Na pozvání Čedoku a holandské společnosti KLM přicestovala do Prahy choť předsedy vlády kanadské provincie Quebec paní Johnsonová s dcerou Dianou. Účastní se 5denní letecké cesty nazvané Prague Special, která zahrnuje pobyt v našem hlavním městě a prohlídku jeho pamětihodností. Příští týden uvítáme u nás i kanadskou královnu krásy Miss Canada 1968 Carol McKinnonovou.

Jádro zprávy, návštěvy chotě předsedy kanadské vlády, je sděleno již v prvním větném celku. Následující výpověď tuto informaci doplňuje a přidává podrobnosti. Poslední větný celek pak uvádí kontext, a do sděluje budoucí návštěvu další kanadské osobnosti. Ve zprávě se nenachází zbytečné informace.

V Praze dnes začalo dvoudenní zasedání Ústřední rady odborů. Členové vyslechli zprávu předsedy ústřední rady odboru Karla Poláčka o společném jednání odborářů s vládou o řadě speciálních a mzdových opatření. Hlavní část jednání se pak zaměřila k návrhu programu revolučního odborového hnutí. Z jednání si přinesla několik poznámek naše redaktorka Božena Kubínová.

(...)

Hlavní část zprávy tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu. Moderátor však dříve ještě sdělil informační jádro, a to jednání odborářů s vládou. Toto sdělení je vágní, neobsahuje žádné konkrétní informace o předmětu schůzky. Je možné, že teprve zpravodaj uvede nutné podrobnosti.

„Obilí nebo štěrkoviště?“, tak ještě do včerejška zněla zásadní otázka, která měla v Milhosti nedaleko Košic rozhodnout o 120 hektarech nejlepší půdy. Rozřešila ji včera večer schůze družstva, zástupců kraje a okresů. Kdoví, jak by rozhodovalo třeba ještě v zimě, vždyť 3 roky vypadala situace beznadějně a nadějně pro štěrkový lom, říká zpravodaj František Linhart.

(...)

Podobně jako v předchozí zprávě, i zde její hlavní část tvoří zpravodajská relace, jež následuje po uvedení informačního jádra moderátorem. Zde je však třeba všimnout velice odlišného jazyka moderátora. Rozhlasové zprávy se obvykle nezačínají otázkou. Dále se nachází řečnická otázka, jež samozřejmě nepatří k rozhlasovému zpravodajství, jež by mělo pouze informovat. Prostředek

kdovi se také blíží mluvené řeči a tím omezuje rozhlas, jenž se většinou ve své řeči blíží ke knižnosti, jako vzor spisovného jazyka.

Zprávy ze zahraničí.

K příletu naši parlamentní delegace do Moskvy nám telefonoval náš stálý moskevský zpravodaj Luboš Dobrovský.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace a proto není předmětem mého výzkumu.

Na hlavních náměstích Belehradu a před svazovou Skupštinou patrolují zesílené hlídky milice. K fakultám, které už včera vystoupili se svými požadavky se dnes přihlásilo dalších 1000 studentů zemědělské fakulty v Zemunu.

*Zpráva je velice přesná a stručná. Natolik, že je těžko vymezit jádro od podrobnosti. Lze dokonce i říct, že celá zpráva je informačním jádrem. Nachází se zde i výraz *skupština*, jenž může být pro některé posluchače nesrozumitelný. Není také jasno, kde leží město, o němž je řeč ve zprávě.*

Tuniské orgány dnes oznámily, že 31. května překročili Tunisko alžírské hranice člen alžírské revoluční rady a bývalý šéf generálního štábu plukovník Tahas Sbiry. Plukovník Sbiry byl údajně vůdcem pokusu o stání převrat namířený proti vládě prezidenta Bumediena, k němuž došlo v noci ze 14. na 15. prosinec minulého roku. Plukovník Sbiry požádal tuniské úřady o azyl. Tunická tisková agentura oznámila, že podle neoficiálních zpráv se plukovník Sbiry zavázal, že se vzdává jakékoliv politické aktivity na tuniském území. Pod touto podmínkou mu bude pravděpodobně právo azylu uděleno.

Informační jádro zprávy tvoří první větný celek. Zde je i uveden zdroj informace. Druhý větný celek navazuje na předchozí, vysvětluje podrobnosti o osobě zmíněné dříve. Třetí větný celek také uvádí zprávu s uvedeným zdrojem.

Vágně však působí poslední větný celek, a to jak kvůli prostředku *pravděpodobně*, tak i kvůli tomu, že není jasno, zda je pokračováním sdělování obsahu neoficiálních zpráv anebo informací československého rozhlasu.

Odpoledne vypukla nová dělostřelecká přestřelka na izralesko-jordánské linii příměří. Podle vojenského mluvčího s Tel Avivu jordánské střelectví zabilo 3 izraelské civilisty, 8 dalších zranilo. Po 5. hodině odpolední do boje zasáhlo izraelské letectvo, které bombardovalo pozice jordánského dělostřelectva. Zdá se, že dnešní izraelský nálet byl poněkud menšího rozsahu než nálet z 15 února tohoto roku. Jordánské komuniké zatím nebylo zveřejněno.

Opět se pozoruje nedostatek měkkého začátku zprávu uvádí informační jádro, jež je pak doplněno o podrobnosti uvedené v následujících výpovědích. Čtvrtý větný celek působí vágně, a to prostředkem *zdá se*, což nechává posluchače bez jistoty, zda se mohou na tuto informaci spolehnout. Není také vysvětleno, podle kterého časového pásma byla uvedena ve zprávě hodina.

Prezident Johnson pronesl v Glasburo projev, v němž vyzval Sovětský svaz k dalšímu rozšíření mírové spolupráce a doporučuje trpělivost a kompromisy při řešení mezinárodních problémů a konfliktů. O pařížských rozhovorech o Vietnamu prohlásil, že Spojené státy očekávají pozorovanější přístup ke svým konkrétním návrhům. Johnson řekl, že je přesvědčen o možnosti uzavření dalších vzájemně prospěšných dohod mezi Spojenými státy a Sovětským svazem.

Informační jádro zprávy tvoří výzva prezidenta Johnsona. Není však jasno, o jaké kompromisy při řešení mezinárodních problémů se jedná, a jaké mohou být vzájemné prospěšné dohody USA a Sovětského svazu. Proto zpráva působí nakonec zcela vágně.

Bojovníci fronty osvobození podnikli prudký minometný útok na Saigon. Postihli nejvíce saigonskou elektrárnu a říční přístav. Byly zasaženy také dvě americké lodě, ale škody jsou jen malé. Do pouličních bojů v severním předměstí Saignou zasáhla také letadla. Podle předběžných odhadů během ofenzívy proti Saignou, ztratilo v okolí hlavního jihovietnamského města 115 000 lidí přístřeší.

Jádro zprávy tvoří sdělení informací o prudkém útoku na Saigon. Vzhledem k dále uvedeným podrobnostem, není jasno, zda zvolené adjektivum je zde vhodné. Tento jev patří k jevům pozorovaným ve válečných zprávách, a projevuje se v omezování vojenských obětí k číslům, nikoli k tragediím.

V kambodžském Phnompengu oznámil vládní mluvčí, že americké letectvo opět zaútočilo na pohraniční vesnice na kambodžském území. Kambodžská vláda vyzvala kontrolní komisi, aby podnikla inspekci do postižených území.

Tuto krátkou zprávu tvoří sdělení kambodžského mluvčího. Ve dvou větách celých jež tuto zprávu tvoří, se nenachází informace o americkém pohledu a proto se zpráva blíží objektivitě relativní, a to takové, jež sděluje zprávy pouze z jednoho pohledu. Tato negativní kampaň proti Spojeným státům také patří k interesům tehdejší politiky.

Jsou oficiální rozhovory mezi ministry obou německých států přede dveřmi? Touto otázkou se zabývá náš stálý berlínský zpravodaj Ladislav Porjez.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace a ta není předmětem mého výzkumu.

Tři strany italské vládní koalice, Strana křesťanskodemokratická, socialistická a republikánská se konečně dohodly o tom, jak budou rozděleny funkce předsedy senátu a poslanecké sněmovny nově zvoleného parlamentu. Vůdčí všech třech stran odpoledne oznámili, že dohoda byla uzavřena, ale

neprozradili, kteří politici zmíněné funkce obsadí. Předpokládá se však, že jeden z nich bude křesťanský demokrat a druhý socialista.

Informační jádro této zprávy je sděleno již v prvním větném celku. Ten také uvádí první důležité podrobnosti. Druhý větný celek sděluje zdroj této zprávy a zároveň neinformuje o podrobnostech ohledně způsobu výběru politiků. Kromě toho vágnosti přidává poslední větný celek, jež uvádí prostředek *pravděpodobně*.

Zítرا začíná v Karlových Varech Mezinárodní filmový festival. Jeho generálního tajemníka Ladislava Pospíšila pozval k mikrofonu Jiří Pober.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

4.0.7 24.07.1968

Dobrý večer. Vítáme vás k poslechu rozhlasových novin. Přehled hlavních zpráv.

Zástupci družstevních rolníků státních statku a traktorových stanic se radili s ministrem Borůvkou o zemědělské politice.

Státní statistický úřad uveřejnil zprávu o vývoji našeho národního hospodářství v letošním prvním pololetí.

Předsednictvo svazu českých novinářů se obrátilo na žurnalisty 5 zemí, které se zúčastnily Varšavské schůzky, aby zastavily nestranné a a neúplně informace o situaci v Československu.

V Paříži se počtyřicáté setkaly delegace demokratického Vietnamu a Spojených států.

Při rasových nepokojích v americkém Clevendu bylo zabito 10 lidí.

Hlavní vydání zpráv uvádí přehled nejdůležitějších událostí. Jsou to jednotlivé větné celky, jež tentokrát kromě informačního jádra každé zprávy uvádějí i nejpodstatnější podrobnosti.

Předsednictvo svazu českých novinářů se dnes zabývalo současnou politickou situací zvláště ve vztahu k hromadným sdělovacím prostředkům a prohlašuje: „Rozhodna většina českých novinářů se od počátku letošního roku velmi aktivně a účinně podílí na obrodě našeho politického a veřejného života a podporuje progresivní jádro vedení Komunistické strany Československa v čele se soudruhem Alexandrem Dubčekem“. Čeští novináři se jednoznačně stavějí za akční program strany, za program demokratického socialismu. Proto rozhodně odmítají nedoložené a ničím nezdůvodněné tvrzení varšavského dopisu, který je označil za revizionisty a protisocialistické elementy a prohlašují, že stojí a budou i nadále pevně stát na pozici socialismu. Novináři nedopustí, aby v Československu pod jakoukoliv záminkou a pod jakýmikoliv hesly došlo k návratu předlednových poměrů. V souvislosti s tím odmítá předsednictvo svazu českých novinářů paušální odsuzování našeho tisku, rozhlasu a televize v některých socialistických zemích. Od ojedinělých výstřelků, které se objevily v našem tisku zcela sporadicky se rozhodně distancuje. Čeští novináři se obrací na kolegy ve všech zemích, jejichž představitelé podepsali varšavský dopis, zejména na novináře sovětské, polské, východoněmecké a bulharské, aby informovali vlastní veřejnost o československém stanovisku k výsledkům varšavské schůzky a aby zastavili jednostranné neúplné a někdy i nepravdivé informace o situaci v Československu.

Informační jádro tvoří vyhlášení československých novinářů. Informaci uvádí měkký začátek, a to činnosti předsednictva Svazu novinářů, po němž pak

nasleduje signalizovaný přímý citát. Pak moderátor uvádí a vysvětluje jejich stanovisko k tvrzení varšavského dopisu. Není jasno, co v něm bylo, je možné se však domnívat, že novináři byli posouzeni o protisocialistické hnutí. Toto sdělení však obsahuje soud, a to pomocí prostředku *nezdivodněné tvrzení*, neboť není jasno, zda je to jejich názor anebo obsah rozhlasové zprávy. Novináři popírají protisocialistickou činnost a obrátí se na kolegy z ostatních socialistických zemí, aby pravdivě informovali o událostech v Československu.

Zpráva přispívá k pozorované v této kapitole tendenci k odmítání protisocialistických projevů a zesiluje pocit mezinárodního napětí v souvislosti s tímto veřejným problémem.

Zaměstnanci Tesly Strašice, jednoho z největších silnoproudých podniků u nás protestli ve svém dopisu Sovětskému velvyslanectví proti přímým útokům na demokraticky zvolené vládní a stranické představitele československého lidu ve vysílání moskevského rozhlasu pro Československo. Jako příklad uvádějí včerejší večerní vysílání, které odporovalo zásadám respektování přirozené důstojnosti našich občanů a naším vzájemným snahám o bratrské porozumění. Jedná se o napadení ministra Josefa Pavla a pracující Tesly žádají sovětského velvyslance v Praze soudruha Červoněnko o účinný zákrok proti hanobení některých našich představitelů, jak se děje ve vysílání moskevského rozhlasu pro Československo. Dále žádají pomoc při objektivním informování sovětské veřejnosti o skutečných poměrech v Československu, které může sám velvyslanec Červoněnko posoudit.

Zprávu uvádí ovšem informační jádro, ale vzhledem k dále uvedeným podrobnostem lze také jednat o měkkým začátku. Větné celky v tomto sdělení na sebe navazují, nenacházejí se tematické skoky.

Zprava navazuje na předchozí, a to tematicky, opět se jedná o mezinárodní nepokoje vůči politickým nestabilitám v Československu. Není však jasné, proč se v obraně československých politiků vyhlásili právě pracovníci Tesly Strašice.

Poznámka ke dni. Hovoří Jeroným Janíček.

(...)

Poznámka ke dni není částí rozhlasového zpravodajství, jež je předmětem mého výzkumu a proto ji nebudu analyzovat.

Orgán Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Pravda uveřejnil dnes další kritický článek na adresu tajemníka našeho ústředního výboru Čestmíra Císaře. V rozsáhlé stati nazvané leninismus je marxismem naší epochy polemizuje akademik Konstantinov s odpovědi soudruha Císaře na svůj první kritický článek uveřejněný v Pravdě před 5 týdny. Literaturanaja Gazeta přináší dnes nepodepsány článek, který ostře kritizuje rektora naší vysoké školy politické Milána Hubla, řediteli ústavu pro mezinárodní politiku a ekonomii Václava Šmejdarke a spisovatele Jana Procházku pro jejich údajnou prozápadní orientaci, která se prý projevuje jako výrazná tendence i v naší zahraniční politice.

Informační jádro zpráva se nachází v prvním větěném celku. Ostatní na tuto informaci navazují, doplňují je nejen o následné podrobnosti, uvádějí však i kontext, a to odpověď na dřívější kritický článek. Větné celky na sebe navazují a dohromady působí průhledně a srozumitelně.

Zpráva se opět týká mezinárodního napětí, a to kritiky tehdejší politiky Československa. Toto množství informací věnovaných tomuto tématu může vyvolat u posluchačů pocit opravdového ohrožení.

23 významných britských umělců, mezi nimi filozof Bertrand Russel a sochař Henry Moore uveřejnilo dnes v listu Times své prohlášení k situaci v Československu. „Čechoslováci už nejsou neznámí lidé, o nichž nic nevíme“, praví se v prohlášení. Situaci v Československu pozoruje se zájmem a úzkostmi veřejnost v Británii a v jiných zemích. Vyvolal také silné pocity sympatií v mnoha komunistických stranách. „Výsledek současné krize ovlivní na řádu let vyhlídky evropského, ne-li světového politického vývoje“, praví se v prohlášení. Po telegramu, který zaslal předsedovi rady ministrů Sovětského svazu Alexieji Kosyginovi Bertrand Russel a po poselství sympatií, které podepsali členové britské dolní sněmovny je to opět autoritativní hlas britské veřejnosti, která sleduje se sympatiemi vývoj v Československu.

Následující zpráva navazuje na dříve zmíněné události, a to mezinárodní napětí a nesouhlas Moskvy a dalších zemí Varšavské smlouvy s politickou situací v Československu. Tentokrát informační jádro však tvoří pohled ze strany kapitalistické země, a to britských intelektuálů. Tato informace je sdělena již v prvním větném celku. Následující pak sděluje přímo jejich slova. Opět se pozoruje tendence k přímému citování slov. Ten se opakuje v pátém větném celku, není však jasno, co znamená možné ovlivnění světového politického vývoje. Tato informace však může opět u posluchačů vyvolat dojem o vážnosti tehdejších událostí a možné krizi.

Také v Rakousku sledují vývoj v Československu s mimořádným zájmem. Poslechněte si rozhovor, který měl s členem politického byra Komunistické strany Rakouska soudruhem Franzem Markem náš vídeňský korespondent Jan Sekaj.

(...)

Z Bonnu telefonoval náš stálý zpravodaj Vilém Fuks.

(...)

Tyto dvě zprávy tvoří zpravodajská relace, a ta není předmětem mého výzkumu. Proto obě nebudou zde analyzovány.

S italskými novináři a zpravodajem československé tiskové kanceláře hovořil dnes v Římě o vývoji v Československu první náměstek ministra zahraničních věcí doktor Jan Pudlák. Řekl, že současnou situaci je nutno zbavit dramatičnosti. Kritika vývoje v Československu za strany Sovětského svazu a dalších účastníků varšavské porady podle jeho slov je bolestným nedorozuměním. Doktor Pudlák vyjádřil pevné přesvědčení, že nynější situace se vyřeší přátelsky. Náměstek ministra zahraničních věcí dále zdůraznil kontinuitu československé zahraniční politiky, která teď klade větší důraz na evropské záležitosti.

Informační jádro této zprávy je sděleno v prvním větném celku, a to hovor Jana Pudláka s italskými novináři a zpravodajem československého tiskové kanceláře. Dále jsou uvedeny jeho slova, a to v signalizované nepřímé řeči. Větný celek začíná elipsou a proto se posluchači v sdělení neztratí.

Informace obsahuje prostředky, sděleny ovšem jako slova Jana Pudláka, jež působí na emoce posluchačů. Jsou to *dramatičnost*, jež je třeba se zbavit, a také *bolestné nedorozumění*. Zpráva se opět týká mezinárodní situaci Československa a je možné, že použití těchto prostředků zapůsobí na veřejnost opačně, než by si to přál československý politik a vyvolá pocit ohrožení.

V rámci vzájemné Družby odjela dnes z Košic do zakarpatské oblasti Ukrajiny 33členná delegace funkcionářů a pracovníků národních výborů východoslovenského kraje. Během 3denní návštěvy navštíví některé zemědělské a průmyslové závody a seznámí se s formami jejich řízení. Pozornost bude i věnovat

i službám obyvatelstvu. Tradiční družba východoslovenského kraje a zakarpatské oblasti ukrajinské sovětské socialistické republiky trvá už 18 let.

Zpráva informuje o návštěvě československé delegace na Ukrajině. Tato událost je sdělena v prvním větném celku. Ostatní tuto informaci doplňují a poslední větný celek přidává i kontext, a to kontinuitu této události.

Zpráva nakonec působí zcela vágně, není jasné, jaké služby může delegace poskytnout místnímu obyvatelstvu a jaký je opravdový cíl návštěvy.

Také pražští odboráři se snaží objasnit současný vývoj politické situace v Československu. A zvou odboráře z Varšavy a Budapešti k návštěvě Prahy. Minulý týden se už uskutečnila přátelská návštěva odborářů z Berlína a v nejbližších dnech se očekává příjezd delegace odborářů ze sovětské metropole Moskvy.

Následující zpráva se opět týká politických událostí, a to mezinárodního vnímání situace v Československu. Navazuje na předchozí o lexikálně, a to použitím prostředku *také*. Uvádí i kontext, a to minulé události – návštěvu odborářů z Berlína, a příští – návštěvu odborářů z Moskvy.

Na obdobné téma hovoří Slava Volný.

(...)

Hovor na obdobné téma není předmětem mého výzkumu a nebude analyzován.

Dopisovatel československé tiskové kanceláře v New Yorku v průběhu pravidelné tiskové konferenci minulý čtvrtek položil mluvčímu sekretariátu organizace spojených národů několik otázek, které vyvolaly dojem, že jde o pokus zaangažovat Spojené národy v otázkách vztahů Československa k sousedním socialistickým zemím. Tento postup dopisovatele československé tiskové

kanceláře vzbudil značnou pozornost, jak v sekretariátu, tak i mezi delegacemi OSN. Ministerstvo zahraničních věcí považuje postup dopisovatele za politováníhodný a neodpovídající zájmům a politice československé vlády. Proto Ministerstvo zahraničních věcí pověřilo stálou misi československé socialistické republiky při Organizaci spojených národů v New Yorku aby toto stanovisko tlumočila generálnímu tajemníkovi Organizace spojených národů.

Informační jádro je vyjádřeno v prvním větném celku. Jeho réma se týká dojmu, že jde o pokus zaangažovat země OSN ve vztahy Československa k socialistickým zemím. Na ně pak navazuje téma následujícího větného celku, ten také obsahuje prvek hodnocení, a to *značná pozornost*. Není dále vysvětleno, co tento pojem znamená, ani jaká byla reakce sekretariátu a delegací OSN. Dále zpráva uvádí reakce Ministerstva zahraničních věcí Československa, ta je také přesvědčující a obsahuje soud, a to slovem *politováníhodný*.

Je to další zpráva věnována mezinárodní situaci Československa.

V Sofii bylo dnes zahájeno dvoudenní zasedání Ústředního výboru Bulharské komunistické strany. Podle oficiální zprávy má projednat otázky řízení bulharské společnosti. Proslýchá se, že hlavním tématem bude příprava nové ústavy. Pozornost se však zřejmě zaměří i na aktuální otázky mezinárodního komunistického hnutí, zejména na situaci v Československu.

Informační jádro této zprávy je sděleno v prvním větném celku. Následující výpověď uvádí zdroj informace a také předmět jednání, ten je však vágní. Třetí větný celek uvádí prostředek proslýchá se, jež není přesvědčivý a není jasno, zda se na něj posluchači mohou spolehnout. Sotva také patří rozhlasovému zpravodajství. Opět je i zmíněna situace v Československu.

Tisková služba západoněmeckého parlamentu dnes oznámila, že bonnské ministerstvo obrany se souhlasem kancléře a ministra zahraničí se rozhodlo posunout zářiové manévry Bundesweru Černý lev do vojenských prostorů 250 kilometrů západně od československých hranic. Původně byly manévry ohlášeny do prostoru v Bavorsku v těsné blízkosti našich hranic. Manévry se zúčastní 3 divize pozemních vojsk, vojenské letectvo jižního obvodu a části amerických a francouzských jednotek umístěných v západním Německu.

Opět se informační jádro zprávy nachází v prvním větném celku, jenž také uvádí nejdůležitější podrobnosti. Druhý, podobně rozsáhlý větný celek sděluje podrobnosti. Není však jasno, proč se tyto manévry mají uskutečnit v blízkosti Československých hranic, a zda-li to souvisí s tehdejším politickým napětím.

V Niame dnes pokračovala nigerijsko-biaferská jednání o urovnání krize. 2,5 hodinové jednání nezaznamenalo žádný kladný výsledek. Biaferský vůdce plukovník Ojukvu podle biaferské rozhlasové stanice vyslovil neději v mírovém urovnání nigerijsko-biaferkého konfliktu.

Informační jádro zprávy se nachází v prvním větném celku. Ostatní tuto informaci doplňují. Zpráva neobsahuje nadbytečné informace, není však ani přesná. Obsahuje vysoký počet příjmení a míst, jež mohou být pro posluchače nesrozumitelná a proto nakonec zpráva není přínosná.

Nový irácký režim dnes veřejně oznámil složení 7členné rady revolučního velení. Irácký prezident El Bakr v Bagdádu prohlásil, že nový irácký režim půjde dále v linii socialismu a nemá v úmyslu zmenšovat hospodářský socialistický sektor. Přitom nemizí také potlačovat vývoj soukromého hospodářství.

Zprávu uvádí informační jádro, po tom následuje doplnění, a to ve tvaru nepřímé řeči iráckého prezidenta. Ta tvoří obsah druhého větného celku.

K nedorozumění může vést poslední větný celek, není jasno, zda je to obsah zprávy anebo pokračování ve sdělení slov iráckého politika.

V Clivenské čtvrti East Side ve Spojených státech došlo v noci na dnešek k přestřelce mezi příslušníky černošské nacionalistické organizace a policií v obrněných vozech. Při bitvě bylo zabito 10 lidí a 18 těžce zraněno. Teprve v odpoledních hodinách po přivolání jednotek národní gardy nastal v městě klid.

Zpráva neobsahuje nadbytečné informace a dohromady působí jako celek přesvědčivě a přesně. Uvádí událost, následky a také informaci, jak střelba skončila. Není však jasno, zda oběti byly na straně černošských nacionalistů anebo i policistů. Kromě toho není řeč o tom, kde se přesně nachází místo události.

V Paříži dnes proběhla dosud nejkratší 3hodinová schůzka představitelů Spojených států a demokratického Vietnamu. Vedoucí vietnamské delegace ministr Huan Tui nepřímou řečí řekl, že řešení vietnamského problému se může uskutečnit jen na základě 4 bodů hanojské vlády a programu Národní fronty osvobození jižního Vietnamu.

Zpráva tvoří příklad popsané Bartoškem objektivitě relativní. Informační jádro je uvedeno v prvním větném celku, následující však sdělují pouze stanovisko vietnamské strany, nikoli ostatních členů jednání. Není také vysvětleno, co jsou 4 body hanojské vlády a podrobnosti o programu Národní fronty osvobození jižního Vietnamu.

Delegace Československého výboru obránců míru navštívila v těchto dnech Moskvu a jednala s představiteli sovětských obránců míru o rozvinutí boje za mír a vzájemných společných stycích i o dalších aktuálních otázkách. Sovětská představitelstva vyslovila souhlas s návrhem československé delegace na uspořádání

mezinárodní akce solidarity na podporu vietnamského lidu a uvítali pozvání do Československa.

Zprávu tvoří dva větné celky, jež na sebe navazují a dohromady působí přesně a neobsahuje nadbytečné informace, jež by mohly vést k nedorozumění. Substantivum *mír* se v prvním větném celku opakuje třikrát. Není to ovšem epanastrofa ani epifora, tak častý výskyt však zdůrazňuje význam a možná i váhu toho slova. Zde se také nachází oxymóron, a to boj za *mír*. Tyto dva pojmy se vzájemně vylučují. Není jasno, zda je to použité moderátorem zcela mechanicky anebo je to klišé. Kromě toho zpráva také působí vágně, není řeč o tom, čím delegace rozumí boj za *mír*, jaké jsou vzájemné styky obou organizací a jaké jsou aktuální otázky. Reakce sovětských partnerů, jež uvádí druhý větný celek, se týká mezinárodního vyjádření solidarity s Vietnamem, není však jasno, co se tím myslí.

Jugoslávská vláda pozvala ministra národohospodářského plánování dr. Vlasáka k návštěvě Jugoslávie. Pozvání ministru Vlasákovi tlumočil vedoucí jugoslávské delegace plánovacích orgánů dr. Steiner a bylo československou stranou potvrzeno.

Informačním jádrem této zprávy je pozvání ministra Vlasáka k návštěvě Jugoslávie. Posluchači se také dozví, že ministr přijal pozvání, a kdo je pro něho tlumočil.

Zpráva, i přestože přesně informuje o události, je zcela bezvýznamná.

Za předsednictví ministra zemědělství a výživy Josefa Borůvky se dnes v Praze konala společná porada předsedů Českého a Slovenského svazu družstevních rolníků, Přípravného výboru svazu státních statků, Přípravného výboru hospodářských družstev, Státních traktorových stanic a Celostátní

hospodářské organizace československých zemědělců. Diskutovalo se zejména o upevnění autority zemědělskopotravinářského komplexu v národním hospodářství. Ministr Borůvka na závěr doporučil vytvořit ze zástupců svazů koordinační orgán, se kterým by mohl osobně konzultovat zásadní otázky nejen přípravných výborů svazů, ale celé zemědělskopotravinářské politiky.

První větný celek uvádí informační jádro zprávy, a to pražskou schůzku různých zemědělských organizací. Všechny skupiny, jež se jí zúčastnily jsou pojmenovány a sděleny v prvním větném celku, jenž se kvůli tomu stal nadprůměrně dlouhý a vzhledem k podobnosti názvů organizací se může stát také nesrozumitelný. Druhý větný celek působí zcela vágně, upevnění autority je pojem, jenž nenesé žádný konkrétní význam, k tomu je vynechán původce děje. Zprávu končí zmínění o doporučení ministra k vytvoření koordinačního orgánu. Není však sděleno, jaké byly výsledky toho návrhu.

V Bratislavě se dnes sešli hospodářští pracovníci železnic. Projednali stav životní úrovně železničářů. Jak uvedl náměstek ministra dopravy ing. Bartek, po lednu se upravily mzdy nákladem asi 41 milionů korun ročně u 36 tisíc dělníků ve vagonových a lokomotivních depech. Postupně se upravují mzdy i u dalších profesí. Železniční doprava se tak dostane v průměrných výdělcích z dosavadního 7. až 10. místa na 3 v celostátním průměru.

Zprávu uvádí měkký začátek, informační jádro, a to projednání je sděleno v druhém větném celku. Následující větný celek doplňuje jádro, přidává konkrétní informace. Jsou to slova náměstka ministra dopravy, a nepřímá řeč je signalizována. Není však jasno, zda i následující výpovědi patří politikovi anebo jsou částí obsahu zprávy. Tato nejasnost může vést k nedorozumění.

Státní statistický úřad vydal zprávu o vývoji národního hospodářství v prvním pololetí letošního roku. O jejím obsahu teď informuje Dr. Ing. Václav Čáp.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, a ta není předmětem mého výzkumu.

O vývoji národního hospodářství v prvním pololetí hovořil Dr. Ing. Václav Čáp ze státního statistického úřadů.

Počítací stroje zpracovaly dnes výsledky rozvoje cestovního ruchu za první pololetí letošního roku. V této souvislosti požádala tajemníka vládního výboru pro cestovní ruch Ing. Antonína Franka naše redaktorka Zdeňka Vlašimská.

(...)

Moderátor v prvním větném celku sděluje informační jádro zprávy a také uvádí další část sdělní. To tvoří rozhovor se Zdeňkem Vlašimským, a tento projev není předmětem mého výzkumu.

4.0.8 19.08.1968

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny. Dobry večer. Nejprve přehled nejdůležitějších zpráv.

V Praze začal 32. mezinárodní geologický kongres.

Vedení Ministerstva školství projednalo návrh zákona o přeměně středních všeobecně vzdělávacích škol na gymnázia.

Na fond republiky se k dnešku shromáždilo téměř 178 milionů korun.

V Addis Abebě pokračují jednání o vytvoření neutrálního leteckého mostu přes území Nigérie.

Zdravotní stav bývalého amerického prezidenta Eisenhowera je nadále kritický.

Československá expedice Lambaréne odplula z afrického kontinentu do Marseille.

Vysílání zpráv uvádí shrnutí nejdůležitějších událostí. Jsou to jednotlivé větné celky jež uvádí informační jádro vybraných zpráv, občas i základní podrobnosti.

Dnes oznámila Státní banka, že ke dni 16. srpna bylo na fondu republiky 177 775 858 korun. Na zlatém pokladu bylo k témuž dni 47 kilo 326 gramů zlata. Na fond republiky přispívá každý podle svých možností, např. Obvodní výbor svazů československých invalidů v Praze 3 věnoval 500 korun. V přiloženém dopise napsali: „Víme, že tato částka je nepatrná, ale i naše prostředky jsou velmi skrovné. Chceme alespoň symbolicky projevit důvěru obrodnému procesu v naší vlasti“. Výbor tělovýchovné jednoty VSS Košice se rozhodl na své mimořádné schůzi věnovat na fond republiky 2000 švýcarských franků, tj. pětinu obnosu, který získali fotbalisté této jednoty za vítězství ve skupině Interpoháru. Zaměstnanci Lidové spotřební družstvo Povážská Bystrica se sídlem v Puchově věnují na konto 2171 jednodenní mzdu a vedení podniku 100 000 korun.

Fond republiky, jež tvoří informační jádro této zprávy je zmíněn v prvním větném celku. Sdělení jeho aktuálního stavu v korunách tvoří první informaci. Dále zprávy uvádí počet zlata na témž fondu. V následujícím větném celku se téma přenáší na možnost přispění na fond. V této části jsou sděleny příklady různých podmětů, jež věnují peníze na Národní fond. Není jasno, zda tento výběr je náhodný, je to Svaz invalidů jenž věnoval 500 korun, informace je sdělena

dohromady s přímým citátem, v němž se členové svazu omlouvají za tak nízkou částku a sportovní instituce jež věnovaly části svých výher.

Zpráva může mít přesvědčující ráz, její cílem může být snaha o ovlivnění veřejnosti cílem příspěví na Národní fond.

V prostoru střeóeského a západočeského kraje se uskuteční pozítří a ve čtvrtek taktické cvičení československé lidové armády v horském lesnatém terénu. Cvičení se v rámci výměny zkušeností zúčastní jako přihlížející delegace socialistických armád a z československé strany členové branného a bezpečnostního výboru Národního shromáždění. Cvičení velí velitel západního vojenského okruhu Československé lidové armády. Ve spolupráci s orgány lidové správy byla přijata opatření zabráňující vzniku škod na zemědělských plodinách a komunikacích.

Informační jádro zprávy uvádí první větný celek. Jeho réma tvoří téma následujícího. Stejné téma, *cvičení*, má i třetí větný celek. Není sděleno příjmení velitele vojenského okruhu Československé lidové armády. Poslední větný celek navazuje na zprávy pouze tematicky, neboť se týká přijatého opatření o zaručení bezpečností v okolí. Zpráva nakonec působí přesně a srozumitelně.

Vedení Ministerstva školství dnes projednávalo návrh zákona o přeměně středních všeobecně vzdělávacích škol na gymnázia. Gymnázia mají být 4letá a přeměna má být uskutečněna postupně tak, aby vysoké školy měly každý rok potřebný počet uchazečů o vysokoškolské studium. V českých krajích projevila více než polovina žáků, kteří vstoupí do prvního ročníku středních všeobecně vzdělávacích škol zájem o 4leté gymnázium. Vzhledem k tomuto zájmu bude školská správa podle ekonomických a kádrových možností budovat 4letá gymnázia už počínaje novým školním rokem 1968 až 69.

Tuto zprávu uvádí informační jádro, a to přeměnu středních škol na gymnázia. Tuto informaci rozvíjí a doplňuje druhý větný celek. V doplňování tématu pokračují i ostatní větné celky. Je třeba si však všimnout, že třetí větný celek uvádí související okolnosti. Poslední pak na něho navazuje nejen tematicky, ale i lexikálně, začíná prostředkem *vzhledem k tomu*, jenž určitým způsobem navazuje na předchozí výpověď.

Z hlediska lexikálního je třeba si také všimnout použití přechodníku přítomného *počínaje*. Je to prostředek vysoce spisovný, knižní, jeho přítomnost potvrzuje snahu jazyka rozhlasového zpravodajství o dodržování co nejvyšší stylové úrovně.

O světovém jednání geologů informuje naše zpravodajka Věra Bártová.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Vedoucí pracovníci Ministerstva vnitra informovali dnes novináře o vývoji kriminality, který zaznamenává od roku 1966 trvalý vzestup. Počet trestních činů dnes dosahuje zhruba dvojnásobku tehdejší doby. Letos v prvním pololetí bylo např. odcizeno přes 700 automobilů, dalších 500 jich bylo vykradeno. Zvyšuje se společenská nebezpečnost deliktů především proto, že roste brutalita pachatelů. První náměstek ministra vnitra Stanislav Padrůňek na tiskové konferenci uvedl, na čem závisí úspěch jejich práce. Především je třeba doplnit a zvýšit početní stavy příslušníků veřejné bezpečnosti. Během tohoto roku by jich nutně potřebovali asi 7000. Jak je to naléhavé, ukazuje skutečnost, kterou uvedl náčelník Městské správy veřejné bezpečnosti v Praze podplukovník Ticháček. Před válkou mělo hlavní město přes 5000 uniformovaných příslušníků policie. Dnes však vykonává službu v ulicích Prahy sotva 1500 příslušníků. Ministerstvo

vnitru zahájí v příštích dnech široký nábor k doplnění svých řad mezi mladými lidmi. Do veřejné bezpečnosti má přejít i část schopných a bezúhonných příslušníků Státní bezpečnosti. Veřejná bezpečnost současně přebírá od Státní bezpečnosti boj prosit pobuřování, proti propagaci fašismu a nepřátelským letákovým akcím. Druhou podmínkou pro zlepšení činnosti Veřejné bezpečnosti je podpora její práci širokou veřejností, která je však dosud mizivá. Náčelník pražské kriminálky podplukovník Karel Kalivoda při této příležitosti informoval, že byla dopadena 3členná skupina mladíků, kteří se vloupali do vily Antonína Novotného. Jde o 3 19leté pachatelé, z nichž 2 už byli několikrát trestaní. Na dobré cestě je i objasnění série posledních vražd, a to v případě mrtvolky nalezené ve Vltavě, zločinu v Prokopském údolí a v Bělehradské ulici.

Vzhledem k tomu, že se obsah této zprávy soustředí na prostředky obrany proti kriminalitě, lze říct, že toto téma tvoří informační jádro. To však uvádí informace o růstu kriminality, není určeno, zda ten se týká Prahy anebo celé republiky. Třetí větný celek tuto informaci doplňuje, sděluje, kolik automobilů bylo vykradeno a kolik odcizeno. Je třeba si všimnout, že jazyk zprávy rozlišuje význam sloves *odcizit* a *vykrást*, jež jsou v běžné řeči téměř synonymní. V následujícím, čtvrtém větném celku se nachází slovo cizího původu *delikt*, jež podle Slovníku cizích slov znamená porušení práva⁴⁴, může však být pro veřejnost nesrozumitelné, a také prostředek *brutalita pachatelů*, jenž může působit na emoce posluchačů.

V šestém větném celku, jenž uvádí nepřímou řeč náměstka ministra vnitra, se snaží vysvětlit, na čem závisí úspěch jejich práce. Není však jasno, o čí práci se jedná, zda reprezentuje Ministerstvo vnitra anebo Státní bezpečnost, o niž se zmiňuje v následujícím větném celku.

44 Kolektiv autoru Encyklopedického domu, *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům, 1996.

Dále zpráva sděluje podrobnosti týkající se řešení problémů nedostatků příslušníků Veřejné bezpečnosti. Není však vysvětleno, čím se ti liší od Státní bezpečnosti.

Na konci zpráva uvádí slovy podplukovníka Karla Kalivody, jež sděluje úspěšné řešení kauzy vloupání do vily Antonína Novotného a další dvě kauzy, nimiž se bude zabývat.

Zástupci odborových svazů jednali dnes na ústřední radě odborů v Praze o některých zásadách politiky odborů, především v sociální oblasti. Několik poznámek jednání vám řekne naše redaktorka Božena Kubínová.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace a ta není předmětem mého výzkumu.

Předseda Slovenské odborové rady Vojtěch Daubner přijal dnes v Bratislavě delegaci všesvazové ústřední rady sovětských odborů vedenou tajemníkem Piotrem Timofiejevičem Pimenovem. Vojtěch Daubner informoval hosty a hospodářsko–politickém a kulturním rozvoji Slovenska, o nové organizaci odborových svazů a organizační struktuře odborů na Slovensku v rámci federativního uspořádání republiky.

Informační jádro zprávy, a to přijetí delegace sovětských politiků v Bratislavě je sděleno v prvním větném celku. Ten také uvádí několik podrobností, jež jsou pak doplněny v následujícím větném celku. Oba dva, jež tuto zprávu tvoří mají téhož původce děje, Vojtěcha Doubnera.

Podrobnosti uvedené v druhém větném celku ohledně jednání jsou velice vágní, nesdělují konkrétní informace, ty jsou obecného rázu a nejsou pro veřejnost přínosné.

Představitelé Národního podniku Svit v Gotvaldově předvádějí v Moskvě kolekci 800 modelů obuvi pro Sovětský svaz. Kontraktace na rok 1967 potvrzují do poloviny září. K obchodní delegaci se tento týden připojí ještě vedoucí odbytu svitu Karel Winkler. Před odjezdem do Moskvy řekl, že Sovětský svaz je a nadále zůstane největším zákazníkem československého obuvního průmyslu. V této oblasti se obchodní vztahy prohlubují a nelze říci, že by to byl obchod pro československé partnery nevýhodný. Náročnost sovětských zákazníků však pochopitelně vzrůstá. Sovětský svaz totiž nakupuje obuv i od výrobců z vyspělých kapitalistických zemí a také z Polska a Maďarska.

Všechny větné celky v této zprávě na sebe vzájemně navazují, a to tematicko–rematickými řetězci. Informační jádro je sděleno v první větném celku. Na tuto informaci pak navazují všechny ostatní.

Třetí větný celek uvádí signalizovanou nepřímou řeč, a to slova Karla Winklera. Není však jasno, kdy svou výpověď končí, zda i následující větné celky tvoří citaci. Tímto způsobem může dojít k nedorozumění. Výpověď *nelze říci, že by to byl obchod pro československé partnery nevýhodný* může být považována jako manipulační, nevyplývá z ni však, že obchod doopravdy je výhodný pro Československo. V této výpovědi se také nachází knižní forma infinitivu *říci*, jež potvrzuje snahu jazyka rozhlasového zpravodajství o vysokou stylovou úroveň. Je třeba si také všimnout, že tato tendence se projevuje u sloves dicendi, tzn. sloves mluvení⁴⁵.

Náměstek ministra těžkého průmyslu ing. Milán Kubát a vedoucí odboru téhož resortu ing. Maxmilian Kratochvíl sdělili některé podrobnosti o nedávném jednání skupiny československých odborníků s japonskými automobilkami Honda, Daihatsu, Mitsubishi a Toyo Kogyo. Československá delegace se v Japonsku

45 HIRSCHOVÁ, M., *Verbum dicendi*. in Nový encyklopedický slovník češtiny. Praha: NLN, 2017.

informovala o možnostech licenční výroby osobního vozu o malém obsahu v Československu a shromažďovala technické a ekonomické podklady. Zajímavou nabídku podala továrna Honda. Je ochotná ke spolupráci při licenční výrobě svých vozů N360 nebo N600. Současně doporučuje i nový model N400, jehož vývoj právě dokončuje. Dokumentaci by Honda připravila za 3 až 6 měsíců po uzavření licenční smlouvy, zaškolila by v Japonsku československé odborníky a dodala stroje i jiná zařízení včetně dílů pro rozběh výroby. Oba typy elegantního vzhledu se vyrábějí ve dvou až čtyřdveřovém provedení a několika užitkových variantách. Při jejich stavbě si dala Honda úkol umístit v nich pohodlně 4 cestující a teprve do zbytku prostoru museli konstruktéři umístit motor a ostatní zařízení. Motor u typu N360 má 31 koní a u N600 42.

Informační jádro zprávy, jednání skupiny československým odborníků s některými japonskými automobilkami je sděleno v prvním větném celku. Ten také uvádí příjmení politiků a názvy firem na japonské straně jednání. Dále zpráva sděluje podrobnosti o události, o typech a modelech automobilů od Hondy, jež představila *zajímavou* nabídku. Ta se na základě obsahu jeví jako zcela atraktivní pro Československo.

Podrobnosti o vybraných modelech mohou být srozumitelné pro odborníky, na druhé straně však zpráva zcela důsledně informuje o celé události. Chybí pouze informace o výsledcích tohoto jednání a jaké budou následky pro Československé hospodářství.

Z události ve světě.

Mluvčí severovietnamské delegace na pařížských jednáních o Vietnamu Nguyen Tanile uspořádal dnes v Paříži tiskovou konferenci. Prohlásil, že Američané podnikli v červenci 3krát více náletů na severní Vietnam než v březnu,

kdy prezident Johnson oznámil omezení náletů. Obvinil Spojené státy, že stupňují válku a současně předstírají zmírňování operací. Na dotazy novinářů odpověděl, že mu není nic známo o tom, že by zvláštní poradce severovietnamské delegace Ledu Kto, člen hanojského politbyra přivezl z Hanoje návrh na stažení amerických a severovietnamských jednotek z demilitarizované zóny. Nguyen Tanile naopak na tiskové konferenci zdůraznil, že jeho delegace několikrát odmítla americký návrh na obnovení statutu demilitarizovaného pásma, protože prý statut pásma porušily právě Spojené státy a je tedy na nich, aby dodržovali ustanovení ženevských dohod.

Informační jádro této zprávy tvoří prohlášení mluvčího severovietnamské delegace na uspořádané tiskové konferenci v Paříži. Tuto informaci uvádějí dva první větné celky. Ostatní větné celky ji doplňují a navíc všechny obsahuje téhož původce děje. Ti činí zprávu spojenou, přehlednou a také přesnou.

Je třeba si také všimnout, že i přestože tato informace sděluje událost, jež se týká dvou zemí, je uvedena pouze z jednoho pohledu, a to vietnamského. Spolu s prostředky, jež působí přesvědčivě na posluchače, např. *obvinil, Spojené státy stupňují válku* a také *(Spojené státy) předstírají zmírňování operací*. Tato slova ovšem patří vietnamskému mluvčímu, jsou však velice příznaková.

V Saigonu rostou obavy z 3. ofenzivy jednotek Národní fronty osvobození. Dnes od rána se tvrdě bojuje v těsné blízkosti hlavního města. Před polednem oznámil vojenský mluvčí Saigonu, že se jednotky fronty podařilo odrazit, ale odpoledne znovu zaútočili. Do boje byly nasazeny i obří bombardéry B52, které bombardují okolí hlavního města, kde jsou soustředěny vlastenecké jednotky. Podle posledních zpráv se těžké boje rozpoutali i v oblasti americké vojenské základny Dananku.

První větný celek této zprávy je totožný s informačním jádrem, na něž pak následující větné celky navazují. Druhý větný celek je však pasivní, nevyplývá z jeho obsahu, kdo s kým bojuje. Třetí větný celek tvoří signalizována nepřímá řeč, není však jasno, zda druhá část celku také patří mluvčímu. Čtvrtý a pátý větný celek jsou také pasivní, není jasno kdo s kým vede boj.

Zdravotní stav bývalého amerického prezidenta Eisenhowera je nadále kritický. Podle posledního lékařského bulletinu vojenské nemocnice Waltera Reeda ve Washingtonu byl pacient postižen dalšími dvěma srdečními krizemi. Generál však stále zůstává při vědomí a hovoří s lékaři a s nejbližšími příbuznými. Do nemocnice docházejí i stovky poselství. Pozdravní telegram poslal i prezident Johnson a republikánský kandidát na funkci prezidenta Richard Nixon.

Informační jádro zprávy je sděleno v prvním větném celku. Tuto informaci rozvíjí druhý a pak i třetí větný celek. Poslední dva větné celky na jádro navazují ovšem tematicky, uvádějí však informaci, jež s hlavní událostí souvisí, a to činnost posílání bývalému prezidentovi poselství a také reakci jiných politiků.

Je třeba si také všimnout použití archaického z dnešního pohledu cizího slova *bulletin*, jež znamená věstník nebo přehled zpráv⁴⁶.

Západoněmecký ministr hospodářství sociální demokrat Schiller včera večer v televizním interview opět prohlásil, že je ochoten kdekoliv a kdykoliv jednat s východoněmeckým ministrem pro zahraniční obchod Sylem. Rovněž spolkový kancléř Kiesinger už zásadně souhlasil s takovou schůzkou. O významu podobných jednání telefonoval náš stálý berlínský zpravodaj Ladislav Poljez.

(...)

46 Kolektiv autorů Encyklopedického domu, *Slovník cizích slov*. Praha: Encyklopedický dům, 1996.

Jádro zprávy je sděleno moderátorem. Její hlavní část však tvoří zpravodajská relace a ta není předmětem mého výzkumu.

V etiopském hlavním městě Addis Abebě byla dnes po týdenní přestávce znovu zahájena jednání mezi delegací nigerijské federální vlády a delegací republiky Biafra. V zásadních otázkách se zatím nedospělo k řešení dohody. Dnes byla na pořadu rozhovoru opět otázka vytvoření neutrálního leteckého mostu přes území Nigérie, po němž by měli být dopravovány do Biafry potraviny a lékařská pomoc. Až dosud federální nigerijská vláda vytvoření podobného mostu odmítala.

Informační jádro této zprávy tvoří první větný celek, ten odpovídá na všechny podstatné otázky, a to kdo, kde, kdy a co. Tento celek také uvádí kontext, a to informaci o tom, že taková jednání se už dříve konala. Následující větný celek uvádí informaci, že se během jednání nedospělo k dohodě. Tato výpověď je pasivní, podmět popř. podmínky jsou vynechány. Třetí větný celek uvádí předmět jednání z tohoto dne, posluchači již však vědí, že rozhovory nepřinesly výsledky. Poslední větný celek opět uvádí kontext, a to výsledky dřívějšího jednání na toto téma.

V Bogotě v Kolumbii pokračuje 39. Eucharistický kongres, na který ve čtvrtek přijede papež Pavel VI. Kongres zahájil kardinál Lekarko, který před 400.000 věřících přečetl papežovo poselství, v němž vyzývá katolíky aby pomohli v řešení sociálních problémů v Latinské Americe nenásilnou cestou. 26. srpna bude v Kolumbijském městě Medellinu zahájeno 2. valné shromáždění latinskoamerické biskupské rady, na němž mají delegáti jednat o postoji katolické církve k sociálním problémům v jednotlivých zemích Latinské Ameriky, zejména k otázkám plánování porodnosti.

Informační jádro této zprávy se nachází v prvním větném celku. Je to další zpráva, jež neobsahuje informační jádro. Ostatní větné celky uvádějí podrobnosti a také širší kontext situace v Latinské Americe. Nejsou však sděleny podrobnosti, tamější problémy jsou omezeny k sociálním, posluchači se mohou také domnívat, že ty byly dosud řešeny násilnou cestou. Tento způsob taky není ve zprávě vysvětlen. Jediná konkrétní podrobnost se týká otázek plánování porodnosti.

K návratu bývalého bolivijského ministra vnitra Argedese do vlasti dálnopisoval náš latinskoamerický zpravodaj Dušan Robert.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace a ta není předmětem mého výzkumu.

Britská minolovka Belton zahlédla dnes v ranních hodinách u přístavu Narvik na Šetlenských ostrovech sovětský rybářský člun, který údajně lovil v britském pobřežním pásmu. Když člun zjistil, že je sledován, unikl do mezinárodních vod, kde ho však minolovka Belton dostihla a donutila ho plout do nejbližšího britského přístavu. O tom, zda-li bude kapitánovi sovětské rybářské lodi udělána pokuta za rybolov v nedovolených vodách má ještě dnes rozhodnout britský soud v Narviku.

Informační jádro zprávy je uvedeno v prvním větném celku. Ten přináší odpovědi na podstatné otázky, a to kdo, co, kde a jak. Následující větné celky uvádějí okolnosti události a také možné následky. Zpráva působí přehledně a srozumitelně.

Je třeba si všimnout, že téma této zprávy činí výjimku ve způsobu sdělování zpráv týkajících se vztahu Sovětského svazu a kapitalistických zemí.

Narace sdělení potvrzuje vinu sovětského kapitána a současně souhlasí se stanoviskem kapitalistické země.

Československá studentská expedice Lambaréne zakončila dnes 217 dní trvající cestu po africkém kontinentě a odplula do Marseille. Zbytek cesty povede do Paříže a Štrasburku, kde se výprava setká se zástupci společnosti Alberta Schweizera a do Československa. Příjezd expedice je očekáván asi 5. září.

Zakončení cesty po Africe expedice Lambaréne tvoří informační jádro této zprávy. Ostatní větné celky uvádějí následné kroky československé expedice. I přestože jsou zmíněna místa, kam se mají studenti dostat, není řeč o tom, co je společnost Alberta Schweizera a proč se má s ní Lambaréne setkat. Kromě toho však zpráva působí přehledně a srozumitelně.

Dnes projednávalo vedení závodu Buzuluk v Chodově u Karlových Varů výstavbu 30 až 50 rodinných domků, které by měly být postaveny v průběhu 3 let pro zaměstnance. Je to jedna z akcí jejich rozsáhlé koncepce personální a sociální politiky neoficiálně nazvané Projekt člověk. O tom hovoří s personálním šéfem chodovského Buzuluku dr. Josefem Zakoutským náš zpravodaj Jindřich Ratan.

(...)

Moderátor sděluje informační jádro zprávy a také uvádí několik podrobností. Hlavní část sdělení však tvoří rozhovor a ten není předmětem mého výzkumu.

4.2. Druhá kapitola

Obsah této kapitoly tvoří přepis a rozbor nahrávek rozhlasových zpráv vysílaných v časovém období od roku 1969 do roku 1989. Z důvodu délky zpracovávaného období, materiál k analýze byl omezen na jednu zprávu za rok, což tvořilo 20 zpráv. To je základ pro zkoumání vývoje a změn v rozhlasovém zpravodajství 70. až 80. let 20. století.

Podobně jako v případě předchozího analyzovaného období rovněž výše uvedené dvacetiletí patří k době socialismu v Československu. Předpokládá se, že určitá politická situace má svůj odlesk nejen na obsahu zpráv a jeho úrovni, nýbrž i na jejich stylu.

4.2.1 22.02.1969

Vysíláme rozhlasové noviny. Nejprve přehled nejdůležitějších zpráv.

V Ostravě se koná výroční aktiv lidových milicí.

V Praze skončil druhý sjezd Svazu československých filmových a televizních umělců.

V Brně zasedá parlament svazu vysokoškolského studentstva.

Na některých slovenských řekách byla vyhlášena povodňová pohotovost.

Bohn odpověděl na sovětský protest proti prezidentským volbám v západním Berlíně.

Západoněmecké úředníci byl odmítnut průjezd územím Německé demokratické republiky.

Podle britského tisku odmítl Wilson de Gaullovy návrhy na nahrazení společného trhu širším společenstvím v čele s Velkou Británií, Francií, západním Německem a Itálií.

Hlavní vydání zpráv uvádí přehled nejdůležitějších informací. Tvoří ho jednotlivé větné celky, z nichž každý stručně přibližuje konkrétní událost.

U příležitosti 21. výročí Únorového vítězství a vzniku Lidových milicí se dnes konal v Ostravě krajský aktiv příslušníků Lidových milicí. Kromě představitelů Severomoravského kraje se ho zúčastnili také zástupci polského konzulátu v Ostravě a sovětských vojsk. Na aktivu v Ostravě převzali někteří milicionáři vyznamenání.

Tuto zprávu tvoří 3 větné celky, první obsahuje informační jádro a odpovídá na všechny podstatné otázky zpravodajství, posluchači jsou informováni, co se konalo, kde a kdy. Větné celky na sebe navazují tematicky a dohromady tvoří celek bez přerušení izotopního řetězce.

Druhý větný celek působí vágně, není jasné, kteří představitelé se zúčastnili aktivu a proč tam byli přítomni i reprezentanti polského konzulátu.

V Praze dnes skončil 2. sjezd Svazu československých filmových a televizních umělců. Jednání se zúčastnili předseda České národní rady dr. Čestmír Císař a ministr kultury České socialistické republiky Miroslav Galuška. Závěrem přijali delegáti sjezdu jednomyslné usnesení, v němž jedna z myšlenek zdůrazňuje, že buď bude socialistické umění revoluční hledání pravdy, která jedině může osvobodit člověka od jeho krizí, úzkostí a traumat, nebo nebude vůbec. V další části tohoto dokumentu se tvůrci mimo jiné jednoznačně přihlásili k akčnímu programu strany, k myšlence federalizace státu na principu rovnoprávnosti obou národů, k myšlence státní suverenity a k požadavku ustavit demokratickou volbou

takové zastupitelské orgány společnosti, které budou reprezentovat vůli našich občanů. Na své dnešní schůzi postavilo předsednictvo Svazu českých filmových a televizních umělců do čela svazu režiséra Ladislava Helkieho, tajemníkem se stal Ludvík Pacovský. Předsedou svazu slovenských filmových a televizních umělců byl zvolen režisér Štefan Uher.

Tuto zprávu uvádí větný celek, jež tvoří tzv. měkký začátek. Informačním jádrem je přijetí usnesení Svazem československých filmových a televizních umělců a také jejich souhlas s politickým programem tehdejší vlády. Závěr představuje nově vybraného předsednictva svazu.

Sdělení závěru přijatého usnesení tvoří jak jádro, tak hlavní část této zprávy. Jeho první část je však velice vágní, *hledání pravdy* je pojem, jenž není jednoznačný a posluchači mu mohou rozumět různě. Druhou částí usnesení Svazu je vyjádření souhlasu s politickým programem, a to s federalizací státu a demokratickými volbami. Přesvědčivě pro posluchače může působit adverbium *jednoznačně*, jež zdůrazňuje podporu umělců a její samozřejmost. Tato snaha o sdělení plného souhlasu umělců je součástí propagačního programu tehdejší politiky.

Ministr plánování Slovenské socialistické republiky Doc. Ing. Ján Ferienc přijal dnes výkonného tajemníka Evropské hospodářské komise OSN prof. Janeza Stanovnika, jeho zástupce a poradce. V rozhovoru s ministrem Feriencem se profesor Stanovnik zajímal o zkušenosti v oblasti regionálního plánování, o otázky pravomoci federálních a národních orgánů a o dosavadní výsledky a problémy slovenské ekonomiky.

Dva větné celky, jež tvoří tuto zprávu na sebe navazují, první je informačním jádrem, druhý pak přidává konkrétní fakta a detaily události.

Základní věcné informace jsou sice sděleny, avšak posluchači mohou mít pocit, že očekávané podrobnosti ve zprávě chybějí. Nejsou sděleny žádné informace o výsledcích jednání ani o reakci tajemníka komise OSN. Dozvědí se pouze o zájmech tajemníka OSN Janeza Stanovnika a československé zkušenosti v regionálním plánování. Je třeba si také všimnout dvojznačnosti, a to ve fragmentu *prof. Janeza Stanovnika, jeho zástupce a poradce*, není jasné, zda zástupce a poradce jsou dvě osoby nebo jedna. Zpráva působí vágně a není pro veřejnost přínosná.

V Brně dnes zasedá 3. parlament svazu vysokoškolského studentstva Čech a Moravy. Dnešní dopoledne i odpoledne bylo ve znamení objasňování postojů v organizaci práce. Současně probíhala příprava tajné volby nového předsednictva svazu, protože všichni členové dosavadního předsednictva podali demisi. Lze očekávat, že volby nového předsednictva svazu vysokoškolského studentstva se uskuteční až v noci.

První větný celek tvoří měkký začátek zprávy. Není však jasno, co je informačním jádrem, tj. co tvoří nejdůležitější sdělovanou informaci. Posluchači jsou informováni o událostech prvního dne, a to o organizaci jednání a současně o tajných volbách, ty se jeví jako nejdůležitější v této zprávě. Není však jasno, proč členové předsednictva podali demisi a proč se budou nové volby konat v noci. Je třeba si také všimnout redundantních prostředků *dnes a dnešní, dopoledne i odpoledne*. Střídá se ve zprávě i mluvnický čas *zasedá* a pak *bylo*.

Obleva způsobila zvýšení hladiny na některých slovenských tocích. Pohotovost 2. stupně povodňové aktivity byla vyhlášena na řekách Žitavě v okrese Nové Zámky, na řece Nitře a přítoku Bebravě na Dudváhu a Ipeľu a ještě na několika dalších slovenských tocích.

Zprávy z domova končí sdělením o povodňové aktivitě na slovenských tocích. Tvoří ho 2 větné celky, jež na sebe navazují jak syntakticky, tak tematicky. První výpověď je měkkým začátkem, druhá sděluje podrobnosti. Posluchači nejsou však informováni o tom, jaká je škála povodňové aktivity, což může vést k nedorozumění o stavu ohrožení. Není také upřesněno, kde se nacházejí přítoky zmíněné na konci zprávy, a to oproti řece Žitavě, jež je identifikována jako tekoucí v okrese Nové Zámky.

Zprávy ze zahraničí

Západoněmecký kancléř Kiesinger si dnes pozval sovětského velvyslance v Bonnu Sarapkina a sdělil mu, že spolková vláda trvá na svém rozhodnutí uspořádat volby spolkového prezidenta v Západním Berlíně. Kiesinger tak odpověděl na sovětský protest z minulého týdne. Sovětská vláda upozornila na nežádoucí vážné důsledky této provokační politické demonstrace, která může jen vyvolat další napětí na německé půdě. V bonnských politických kruzích dnes všeobecně převládalo mínění, že západoněmecké rozhodnutí je přinejmenším nešťastné. Vládní strany však zdůraznily své stanovisko, že není důvod měnit místo volby a že svolání spolkového sněmu do západního Berlína není protiprávní.

Informační jádro zprávy tvoří pozvání sovětského velvyslance v Bonnu kancléřem Kiesingerem a sdělení mu stanoviska k uspořádání volby spolkového prezidenta v západním Berlíně. Tato informace je sdělena již v prvním větném celku. Další větné celky na tuto událost navazují a uvádějí i kontext, a to vzájemné relace obou stran, a proto zpráva překračuje teoretické hranice zpravodajství.

Z hlediska lexikálního a stylového je třeba si všimnout přítomnosti prostředků ovlivňujících percepci posluchačů. K min patří např. *provokační politická demonstrace*, jež obsahuje přesvědčující náboj, navíc je to pohled ze

strany Sovětského svazu. Další stanovisko k volbám „bonnských kruhů“ je *přinejmenším nešťastné* je eufemismus. Není také jasné, zda je to nepřímá řeč mluvčího sovětského nebo sdělení moderátora.

Dnes ráno byl odepřen tranzit přes území Německé demokratické republiky mladé úřednici spolkové vlády, která chtěla odjet do západního Berlína. Poprvé tak bylo uplatněno nařízení východoněmeckých úřadů z 8. února, které zakazuje průjezd přes území NDR všem, jejichž cesta má něco společného se zasedáním Spolkového sněmu, který se má sejít 5. března.

Zdá se, že informačním jádrem zprávy je nařízení východoněmeckých úřadů o zákazů průjezdu přes NDR všem, kteří mají něco společného se zasedáním Spolkového sněmu 5. března. První větný celek, jež informuje o případu mladé úřednice, toto politické rozhodnutí pouze ilustruje, není ani dokonce sděleno jméno ženy ani žádné podrobnosti její kauzy. Cílem zprávy může být připomenutí o napjaté situaci mezi dvěma německými státy.

Diplomatický konflikt mezi Francií a Velkou Británií vzplál v posledních 24 hodinách novou silou. Napětí prudce stoupl, když včera večer Britové rozšířili zprávu o úmyslech generála de Gaulla nahradit společný trh širším západoevropským seskupením, v jehož čele by se stály Velká Británie, Francie, západní Německo a Itálie. Dnes ráno komentoval aféru francouzský ministr zahraničí Debré, který zdůraznil, že de Gaulle neprohlásil při schůzce s britským velvyslancem Soamesem nic, co by se odchylovalo od známých francouzských tezí. Jde prý tedy víceméně o spor kolem interpretace de Gaullových výroků než o výroky samé. De Gaullovými návrhy se dnes ve zvýšené míře zabývá všechen britský tisk. Jeho reakci vyjadřují titulky jako „De Gaullova šokující nabídka na tajné jednání o Evropě“, „Evropská krize kvůli de Gaullovi“ a podobně. Britské

listy píší, že Wilsonova vláda návrhy odmítla a současně o nich informovala své francouzské partnery. Liberální list Guardian zdůrazňuje, že od Británie by bylo nečestné a nepoctivé začít rozhovory o podobných návrzích, aniž by o tom informovala ostatní partnery.

První větný celek přímo pojmenovává událost, pak ji doplňuje o kontext. Všechny ostatní větné celky na téma navazují a upřesňují veškeré okolnosti události. Uvádějí i titulky z britských tisku, což není obvyklým jevem sledovaným v mém průzkumu.

Z hlediska lexikálního zpráva obsahuje několik příznakových prvků, a to např. použití prostředků, jež zvyšují emocionální náboj *konflikt vzplál novou silou* anebo *aféra*. Stejný cíl sledují i titulky, mají emocionálně působit na posluchače. Přesnost a důvěryhodnost informace omezují vágní prostředky, a to např. *prý* anebo *víceméně*.

V arabských a židovských čtvrtích Jeruzaléma zavládl dnes 24 po atentátu v jednom z obchodních domů relativní klid. Dnes ráno zůstalo v arabské čtvrti zavřeno 80% škol a obchodů, které stávkovaly na protest proti zákonu nařizujícímu registraci arabských firem, jež bývaly firmami jordánskými. Jakmile se však v ulicích objevily policejní a vojenské hlídky, byly obchody otevřeny, takže v průběhu dne probíhal obchodní život ve Starém městě už zase normálně.

První větný celek je také informačním jádrem, to tvoří klid v arabských a židovských čtvrtích Jeruzaléma po atentátu. Druhý větný celek tvoří tematický skok, není jasné, jak stávky v arabské čtvrti souvisí s atentátem v obchodním domě a jak s tím souvisí také nový zákon o registraci arabských firem. Na druhý větný celek navazuje třetí celek, jenž také informuje o návratu k normálnímu

životu ve Starém městě, jež je pravděpodobně, jež vychází ze slova norma totožné s arabskou a židovskou čtvrtí.

K příznakovým lexikálním prostředkům patří adverbium *normálně*, jež vychází ze slova *norma*→*normální*→*normálně*, avšak co je normou a normální?

Jihovietnamský viceprezident Kù, který působí jako poradce saigonské delegace na mírových jednání v Paříži se vrátí do francouzského hlavního města v pondělí. Viceprezident Kù odletěl do Saigonu před 15 dny, aby informoval prezidenta Thiệua o dosavadním průběhu jednání. V Saigonu bylo dnes také oznámeno, že stav jihovietnamských ozbrojených sil se do července zvýší z zjištěných 800000 na 850000 mužů. Do konce roku pak má vzrůst 885000 mužů.

Tato zpráva obsahuje dvě informace, a to o činnosti jihovietnamského viceprezidenta a o zvýšení počtu jihovietnamských ozbrojených sil. Ty jsou spojeny pomocí lexikálního prostředku *také* a místa konání, Saigonu.

I přestože první část zprávy má velmi dobře upřesněného původce děje, ve druhé části dochází k jeho odstranění. Z výpovědi *V Saigonu bylo dnes také oznámeno* nevyplývá konkrétní informace o tom, kdo tuto zprávu oznámil.

Na dnešní tiskové konferenci v Díli zhodnotil indonéský ministr zahraničí Malik vztahy své země k evropským socialistickým státům. Označil je jako srdečné, které se v ničem neliší od vztahů Indonésie k jiným zemím. Malik se dále postavil za konferenci nejvyšších představitelů neangažovaných zemí a požadoval odvolání cizích jednotek z jihovýchodní Asie.

První větný celek této zprávy je také její informačním jádrem, sděluje nejpodstatnější fakta. Také základní informace o konferenci, a to, že soustřeďuje neangažované země, je sdělena poté, a to v posledním větném celku. Všechny celky spojuje stejný původce děje.

Není však jasné, kde se konference koná. Název města je pro průměrného posluchače neznámý. Je možné, že jde o Díli ve Východním Timoru anebo o Dillí v Indii. Země, v níž je konference není sdělena.

Dnes ráno propluly Bosporem do Středozemního moře další 3 sovětské lodí. Šlo o jednu ponorku a dvě doprovodná plavidla. Agentura AFP s odvoláním na dobře informované plameny uvádí, že od začátku roku proplulo Bosporem do Středozemního moře 20 sovětských lodí, z toho 4 křižníky a 4 ponorky. Opačným směrem proplulo 13 lodí, z toho 2 křižníky a 2 ponorky.

Informačním jádrem zprávy je pohyb sovětské floty po středozemním moři. Posluchači jsou důkladně informováni o počtu a směru lodí. Není však jasné, jaký je účel mají tyto manévry a jaký je politický význam této akce. Rovněž *dobře informované prameny* zůstává nejasným odkazem, a proto zpráva nakonec působí vágně.

Československá vojenská delegace v čele s ministrem obrany generálplukovníkem ing. Martinem Dzúrem navštívila dnes v Moskvě Leninovo mauzoleum a položila u něj věnec. Československá delegace, která je na oficiální návštěvě v Sovětském svazu dnes položila věnce rovněž k urnám s ostatky maršála Malinovského a neznámého vojína u kremelské zdi.

Zprávu tvoří dva větné celky, jež spojuje původce děje a průběžné téma. Posluchači jsou sice informováni o tom, že československá delegace je na oficiální návštěvě v Moskvě, je to samozřejmé, byli tam položit věnce, cíl návštěvy však není sdělen.

Z Berlína dnes odcestovala delegace hlavní politické správy československé armády, která byla v NDR od 19. února. Naše delegace vedená generálporučíkem Františkem Bedřichem projednala s představiteli národní

lidové armády Německé demokratické republiky otázky vojenskopolitické situace a vyměnila si zkušenosti z politické práce v obou spřátelených armádách.

Zpráva informuje o konci oficiální návštěvy hlavní politické správy československé armády Německé demokratické republiky. Tato událost je zmíněna již v prvním větném celku, druhý upřesňuje, kdo vedl tuto delegaci a jaké otázky byly během jednání projednány. Nejsou však sděleny výsledky hovorů a jaký vliv bude mít tato návštěva n budoucnost Československa.

V Sovětském svazu vrcholí kampaň k volbám do místních sovětu, které se mají konat 16. března. Náš moskevský zpravodaj Antonín Kostka k tomu telefonoval.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace a ta není předmětem výzkumu.

Další informace.

Na pomoc výstavbě. Tentokrát o účasti jugoslávských firem na stavbách bytů v Praze. S náměstkem primátora Josefem Kiliánem hovoří náš redaktor Vladimír Brabec.

(...)

Podobně jako předchozí zprávu, i tuto tvoří zpravodajská relace, a proto nebude analyzována.

4.2.2 23.03.1970

Předmětem první analýzy je večerní vydání rozhlasových zpráv z 23. března 1970. Na rozdíl od dříve zkoumávaných zpravodajských servisů, zprávy

po roce 1968 začínají stručným přehledem hlavních událostí a občas pokračují reportážemi nebo komentáři také zahraničních zpravodajů.

Dobrý večer, vysíláme rozhlasové noviny. Přehled dnešních hlavních událostí.

Prezident republiky Ludvík Svoboda se cestou do Mongolské lidové republiky zastavil v Moskvě.

Do Varšavy odletěla československá delegace vedená místopředsedou vlády ing. Václavem Hůlou.

V Konžské lidové republice byl potlačen pokus o puč. Nová kambodžská vláda vydala seznam osob, které se nesmí vrátit do země.

V příloze rozhlasových novin si poslechněte vyprávění dvou děvčat, která se vrátila domů po několikaměsíčním pobytu v Západním Německu.

Večerní vydání zpráv začíná stručným přehledem hlavních událostí, o kterých pak bude podána informace v další části. Z hlediska výstavby textu tvoří přehled krátké, málo rozvinuté větné celky. Každé jednotlivé zprávě jsou věnovány maximálně dva větné celky. Úvod k podrobnějším informacím končí pozváním na reportáž o výletu dvou děvčat do západního Německa.

Prezident republiky Ludvík Svoboda s chotí a doprovodem dnes odcestoval na přátelskou návštěvu do Mongolské lidové republiky. V doprovodu jsou ministr zahraničních věcí Jan Marko, český ministr kultury Miroslav Brůžek, slovenský ministr kultury Miroslav Válek, vedoucí kanceláře prezidenta republiky Jan Pudlák a další osobnosti. Cestou do Mongolska se prezident Ludvík Svoboda s chotí a doprovodem zastavil v Moskvě, kde ho uvítal předseda prezidia nejvyššího sovětu Sovětského svazu Nikolaj Podgornyj a další představitelé. Z Mongolska zavítá prezident Svoboda na světovou výstavu Expo 70 v Ósace, kam

japonská vláda pozvala hlavy všech sedmdesáti šesti zúčastněných států. Na Expu zahájí 3. dubna Národní den Československa a krátce se zastaví ještě v Tokiu a v Kiotu. Během cesty, která potrvá celkem šestnáct dní navštíví prezident republiky Ludvík Svoboda s chotí a doprovodem rovněž Sovětský svaz. Prohlédne si tam některá místa Sibíře a Dálného východu: Irkuck, Vladivostok, Chabarovsk a Brack.

Než se dostanu k podrobnému stylovému rozboru uvedeného úseku, chtěl bych stručně okomentovat jeho jazykovou stránku, již nelze ignorovat. Každé uvedení jména Ludvíka Svobody doprovodí přidání titulu prezident, popřípadě prezident republiky. Zvláštnost spočívá v tom, že prezidentovo jméno se mimo tento ustálený tvar nevyskytuje. Třikrát se také opakuje formule *s chotí a doprovodem*, což je téměř ustálené spojení a také konstrukce používaná mechanicky.

Z hlediska výstavby textu jde o mechanické opakování, jméno prezidenta mohlo být vyjádřeno jinak, např. pomocí elipsy.

Další poznámka z hlediska stylového se týká délky větných celků, ta může vést

k nedorozumění. Celky jsou velice rozsáhlé, obsahují početné výčty jmen osob, spolu s jejich přívlasky shodnými a neshodnými. Porušený je i pravidelný pořádek slov ve větě, a to například v *Z Mongolska zavítá prezident Svoboda (...)*.

Tato výstavba začíná příslovečným určením místa, pokračuje přísudkem a pak teprve následuje podmět. Další prostředek oslabující návaznost větných celků:

Z Mongolska zavítá prezident Svoboda na světovou výstavu Expo 70 v Ósace, kam japonská vláda pozvala hlavy všech sedmdesáti šesti zúčastněných států. Na Expu zahájí 3. dubna Národní den Československa a krátce se zastaví ještě v Tokiu a

v *Kiotu*. Z výstavby textu nutně nevyplývá, že prezident zahájí Národní den Československa, mohla by to být japonská vláda.

Prezident republiky Ludvík Svoboda a předseda federální vlády dr. Lubomír Štrougal blahopřáli prezidentu Irácké republiky maršálu Ahmedu Hassanu al-Bakrovi k mírovému vyřešení kurdské otázky.

Informační jádro zprávy tvoří činnost blahopřání maršálu Irácké republiky. To je vyjádřeno v jediném větěném celku. K lexikálním prostředkům patří použití titulů politických činitelů, příznakové pro tuto dobu. Uvedení této informací na druhém místě v hlavním vydání může mít politické důvody.

Do Varšavy dnes odletěla československá delegace v čele s místopředsedou federální vlády ing. Václavem Hůlou. Zúčastní se zasedání Československo-polského výboru pro hospodářskou a vědeckotechnickou spolupráci.

Tuto zprávu tvoří dva větěné celky, jež na sebe odkazují: první charakterizuje větěná stavba, začínající příslovečným určením místa místo podmětu, druhý, s přísudkem, nikoli původcem děje, vztahujícím k předchozí výpovědi. Výsledkem této návaznosti by mohla být nejasnost, kdo se reálně zúčastní zasedání, bude-li, to celá delegace, anebo pouze místopředseda federální vlády.

Vedoucí pracovníci Vysoké školy politické ÚV KSČ vyslovili souhlas s prohlášením a výzvou rektorů a děkanů vysokých škol z 25. února letošního roku. Zdůraznili, že v prohlášení akademických funkcionářů spatřují především nezbytný návrat vědecké a pedagogicko-výchovné práce vysokých škol k revolučnímu učení marxismu-leninismu. Návrat k revoluční politice dělnické

třídy a Komunistické strany Československa, pod jejímž vedením bylo dosaženo zásadních společenských přeměn a úspěchů při budování socialismu.

Zpráva je založena na nepřímé řeči. Její uvedení je signalizováno, její autoři jsou zároveň původcem děje ve dvou prvních větných celcích. Poslední výpověď je však nevětná, to může v tomto případě souviset se snahou o zdůraznění a objasnění uvedeného návratu k revoluční politice dělnické třídy a KSČ i s dodatkem v jejich úspěších.

K lexikálním příznakovým prostředkům patří opakování výrazů *návrat* a *prohlášení*. Toto zdůraznění může mít politické důvody a souvisí s tehdejší politickou situací.

Občané Slovenské Lupy dnes oslavili pětadvacáté výročí osvobození své obce. Památku padlých hrdinů uctili položením věnců k pomníku partyzána a potom se sešli v místním kině na slavnostním shromáždění, kde promluvil bývalý člen revolučního národního výboru ve slovenské Lubči dr. Sokol.

Tuto krátkou zprávu tvoří dva větné celky, jež mají stejného původce děje. Druhý větný celek začíná předmětem, cílem oslavy, tedy jádrem výpovědi. To vede k nepravidelné větné stavbě, asi ze snahy o zdůraznění.

V Českých Budějovicích dnes byla slavnostně otevřena výstava Lenin a jeho země. Je to jedna z největších výstav u nás ke stému výročí narození Vladimíra Iljiče. K základní expozici Země Leninova – země turistiky: o krásách Sovětského svazu, kterou už viděli občané Prahy, Brna, Bratislavy a Ostravy, připojili Jihočeši například přehlídku sovětských knih, 41 časopisů a amatérských fotografií ze zájezdů našich občanů do Sovětského svazu.

Tato informace začíná vyjádřením pomocí trpného rodu s nevyjádřeným původcem děje, ten je uveden až v poslední výpovědi. Tento posun, porušení

větné stavby patří k novinářským jazykovým prostředkům, jež tentokrát slouží k zobecnění děje.

O příčinách nedostatku masa na našem trhu jednal dnes v Praze Výbor České národní rady pro zemědělství a výživu. Ze zprávy předložené Nejvyšším kontrolním úřadem a ze slov generálního kontrolora České socialistické republiky doktora Václava Hromádky vyplynulo, že hlavní příčinou bylo selhání centrálního řízení. To způsobilo pokles stavu skotu v roce 1968 o 90.000 kusů a prasat o 308.000 kusů, což představuje zhruba 40.000 tun masa dodaného na trh na úkor stavu zvířat, tedy z podstaty. Tento pokles pokračoval i v minulém roce. Nedostatek masa na domácím trhu výrazně ovlivnil jeho vývoz, který byl loni u živého dobytka tři sta čtáctkrát vyšší a u masa téměř šestkrát vyšší než v roce 1966. Dr. Hromádka v této souvislosti uvedl, že vývoz masa je typickým příkladem toho, kam až vede naprostá živelnost, když přestane existovat systém řízení. Vývozem skotu a masa se začaly zabývat bez oprávnění nejrůznější podniky a nezastavily ho ani několikerá rozhodnutí vládních orgánů. Právem tedy Nejvyšší kontrolní úřad i Poslanecký výbor požadují, aby zisky z tohoto neoprávněného obchodování propadly ve prospěch státu. Jak dnešní jednání několikrát zdůraznilo, výrazně by pomohlo zvýšit výrobu masa spravedlivější stanovení rentability živočišné výroby. Nedávný průzkum ve vybraných družstvech ukázal, že míra hrubé rentability v rostlinné výrobě loni vykazovala 49%, avšak v živočišné výrobě pouze čtyři desetiny procenta. Jak zpráva konstatuje, je to jednou z hlavních příčin negativního vývoje ve stavech hospodářských zvířat.

Tato zpráva, nejdelší v tomto vydání, je věnována problémům nedostatku masa. Jde o zprávu o systémovém nedostatku (včetně živočišné výroby), což je zcela ojedinělý jev. Celkově je informace založená na výpovědi doktora Václava

Hromádky. Nepřímá řeč je však signalizována pouze příležitostně, nelze určit, který větný celek reprodukuje jeho slova (jasné je to pouze ve výpovědi *doktor Hromádka v této souvislosti uvedl*) a který tvoří obsah samé zprávy. Takovéto vyjádření může vést k nedorozumění.

I přesto, že zpráva uvádí mnoho různých detailních podrobností, celkově působí spíše vágně. Nejsou předneseny příčiny, již první informace, a to *selhání centrálního řízení* nenese žádnou konkrétní informaci. Dále zpráva uvádí *nejrůznější podniky*, jež pak také nekonkretizuje. Použití nejvyššího stupně adjektiva může také působit příznakově, a to s cílem dramtizace. K vágním lexikálním prostředkům patří i výraz *spravedlivější*. Není jasné, na co odkazuje.

Je třeba si také všimnout, že ve fragmentu *nezastavily ho ani několikrát rozhodnutí* dochází k porušení shody přísudku s předmětem ve spisovném jazyce, je to obecněčeský tvar.

Náměstek ministra zemědělství a výživy na zasedání uvedl, že ministerstvo předložilo vládě celý soubor opatření v oblasti živočišné výroby. Informoval také o tom, že tržní fondy masa jsou regulovány tak, aby nepřesáhly úroveň loňského roku. Jaké úrovně ve spotřebě masa jsme dosáhli, o tom svědčí skutečnost, že v letech 1962–1969 vzrostla o celou pětinu. V průběhu roku 1968 dokonce o 7,8 kilogramů na jednoho obyvatele. Letos v lednu se masa prodalo ve srovnání s loňskou skutečností o 11 % méně a podobně klesá jeho prodej i v únoru a březnu. Je tedy zřejmé, že situace na trhu se uklidňuje. Závěry z dnešního jednání Výboru pro zemědělství a výživu projednají předsednictvo České národní rady a vláda České socialistické republiky.

Tato závěrečná informace plní roli doplnění předchozí zprávy o nedostatku masa. Podobně jako předchozí je i ona založená reprodukci výpovědi, tentokrát

náměstka ministra zemědělství a výživy, a je nepřímou řečí. Ta se vyskytuje ve dvou prvních větných celcích. Ve druhém větném celku pomocí elipsy tvoří původce děje, a to formy slovesa.

K lexikálním prostředkům patří výrazná tendence k pasivním tvarům, a to jak opisným tak zvratným, např. *tržní fondy jsou regulovány, v lednu se masa prodalo* či *situace na trhu se uklidňuje*. Nachází se také v rozhlasovém zpravodajství běžný prostředek *je tedy zřejmé*, ten lze považovat za novinářské klišé.

4.2.3 06.11.1971

Podobně jako v případě předchozích analyzovaných zpráv, podzimní vydání rozhlasových novin z listopadu 1971 roku začíná pozdravem posluchačů, což byl u předchozího období, tj. do roku 1968 neznámý rys.

Dobrá večer, vysíláme rozhlasové noviny. Nejprve přehled nejdůležitějších zpráv.

V moskevském Kremlu se konalo slavnostní zasedání k 54. výročí Velké říjnové socialistické revoluce.

V Kostomlatech na Teplicku odhalili pomník dvěma sovětským novinářům, kteří tragicky zahynuli v srpnových dnech 1968 v havarovaném vrtulníku.

Delegace socialistických zemí na Valném shromáždění pozvala ministra zahraničí Německé demokratické republiky do sídla organizace spojených národů.

Egyptský prezident Sadat se sešel s misíí Organizace africké jednoty.

Již přehled nejdůležitějších zpráv obsahuje určité příznačné stylové rysy, a to např. vyjádření pomocí trpného rodu (*konalo se*) nebo podmět nevyjádřený (*odhalili*).

V Kremelském sjezdovém paláci v Moskvě se dnes konalo slavnostní zasedání věnované 54. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Zúčastnili se ho pracující moskevských závodů, účastníci revoluce, vědci, kulturní pracovníci a veřejní a státní činitelé. V předsednictvu zasedli soudruzi Leonid Brežněv, Alexej Kosygin, Nikolaj Podgornyj a další vedoucí představitelé Komunistické strany Sovětského svazu a sovětské vlády. Slavnostní projev přednesl člen politického byra Ústředního výboru strany Viktor Grišin. Zdůraznil, že letošní rok je pozoruhodný zejména proto, že je to rok 24. sjezdu Komunistické strany Sovětského svazu, který se stal událostí světového významu a historickým mezníkem na cestě ke komunismu. Sjezdová usnesení se stala pro stranu a lid bojovým akčním programem. Sovětští lidé svou hrdinnou prací, jejímž smyslem je tato usnesení realizovat, a svými činy pro vítězství komunismu důstojně navazují na Velký říjen. Orientace 24. sjezdu na podstatné zvýšení životní úrovně pracujících má obrovský mezinárodní význam a přesvědčivě potvrzuje hluboký humanismus a nevyčerpatelné možnosti socialistického zřízení. Soudruh Viktor Grišin dále zdůraznil, že světová socialistická soustava je největší historickou vymožeností mezinárodní dělnické třídy a celého současného revolučního hnutí. Nevyčerpatelným zdrojem její síly je proletářský internacionalismus. Jádrem internacionálních vztahů mezi socialistickými zeměmi je těsné všestranné společenství jejich komunistických stran. Hospodářské styky mezi socialistickými zeměmi se stále rozvíjejí a zlepšují, pokračoval soudruh Grišin. Zásadní význam má komplexní program dalšího zlepšování spolupráce a rozvíjení hospodářské

integrace členských zemí Rady vzájemné hospodářské pomoci, který přijalo 25. zasedání rady. Soudruh Grišin dále hovořil o úsilí ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu a sovětské vlády o normalizaci vztahů mezi Sovětským svazem a Čínskou lidovou republikou. Naše iniciativa v tomto směru, řekl, přinesla určité výsledky, avšak skutečného pokroku lze dosáhnout jen tehdy, projeví-li vůli spolupracovat obě strany. Bohužel čínské vedení pokračuje v rozbíječské a protisovětské linii. Soudruh Grišin dále hovořil o prohlubující se všeobecné krizi kapitalismu, růstu protiimperialistického hnutí v afrických a asijských zemích a rozmachu osvobozenického boje v Latinské Americe. Předvojem všech revolučních a pokrokových sil současnosti je mezinárodní komunistické hnutí, jehož síla tkví ve věrnosti marxismu-leninismu a proletářskému internacionalismu a nesmiřitelném boji proti revizionismu zprava i zleva, uvedl v projevu na slavnostním zasedání k 54. výročí velkého října v moskevském Kremlu člen politického byra ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Viktor Grišin.

Toto je nejdelší zpráva uvedená v tomto vydání večerních novin. Výstavba vět se jeví jako pravidelná, avšak obsahuje bohaté, rozvinuté, několikanásobné větné celky, a z nich mnoho začíná nebo končí odkazem na slova soudruha Grišina. V praxi však posluchač nemůže si být jistý, které větné celky obsahují nepřímou řeč, to může pak vést k nedorozumění.

Nejvýraznější příklad potenciální manipulace posluchači tvoří úsek *Soudruh Grišin dále hovořil o o úsilí ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu a sovětské vlády o normalizaci vztahů mezi Sovětským svazem a Čínskou lidovou republikou. Naše iniciativa v tomto směru, řekl, přinesla určité výsledky, avšak skutečného pokroku lze dosáhnout jen tehdy, projeví-li vůli*

*spolupracovat obě strany. Bohužel čínské vedení pokračuje v rozbíječské a protisovětské linii. Soudruh Grišin dále hovořil o (...), v němž není jasno, zda komentář o čínském vedení patřil k Grišinovi anebo byl částí zprávy. V tomto fragmentu spočívá manipulační náboj, viz částice *bohužel* a přívlastky *rozbíječská* a *protisovětská* (linie) jež obsahují hodnotící soud.*

Styl celé zprávy je zcela odlišný od typického rozhlasového zpravodajství, a to zároveň výrazně rozsáhlejším sdělením, ale také použitými prostředky. Jedná se o opakování slov spojených s politickým režimem, např. *proletářský* či *soudruh* a přidávání celého titulu před jméno funkcionářů.

Celkově se tato rozsáhlá rozhlasová zpráva blíží referátu o zasedání.

Za účasti občanů ze širokého okolí byl dnes dopoledne v Kostomlatech na Teplicku odhalen pomník dvěma sovětským novinářům, pracovníkům tiskové agentury Novosti, Karlu Jefimoviči Poměščemu a Alexandru Alexandroviči Zvorykinovi, kteří v blízkosti této obce tragicky zahynuli 24. srpna 1968 při plnění bratrské internacionální pomoci československému lidu. Pietního aktu se zúčastnili zástupci ústředního výboru Komunistické strany Československa v čele s vedoucím oddělení řízení stranické práce ve sdělovacích prostředcích, Vladimírem Divišem, ústředí novinářů Československé socialistické republiky, vedoucí pracovníci Rudého práva, Československého rozhlasu a Československé tiskové kanceláře, soudruzi Zdeněk Hoření, Miloš Marko, Josef Skála, Pavel Nykles, Otakar Svěřčina, zástupci stranického a veřejného života Severočeského kraje a okresu Teplice. Přítomní byli rovněž zástupci Sovětského velvyslanectví v Praze v čele s radou vyslancem Sergejem Ivanovičem Prasolovem. Pietního shromáždění se též zúčastnili pracovníci agentury „Novosti“, akreditovaní

korespondenti sovětského tisku, rozhlasu a televize v Praze a vdovy po obou sovětských novinářích spolu se Zvorykinovým synem Andrejem.

Tematicko-rematicka vzájemná návaznost výpovědí této zprávy se jeví jako náležitá, avšak délka jednotlivých výpovědí ji činí nepřehlednou a obtížně přijatelnou. Informačním jádrem je slavnostní odhalení pomníku, avšak největší část zprávy je věnována vyjmenování účastníků akce i s jejich tituly.

Sdělení obsahuje novinářská klišé, a to *bratrská internacionální pomoc, v čele s.* Tyto prostředky patřící k novinářské řeči samozřejmě souvisí s tehdejší politickou situací.

Do Košic dnes zavítala delegace společnosti sovětského-československého přátelství, která se u nás účastní oslav 54. výročí Velké říjnové socialistické revoluce. Vzácné hosty, 1. náměstkyně předsedy prezidia nejvyššího sovětu Ukrajinské sovětské socialistické republiky, místopředsedu ústředního vedení společnosti sovětsko-československého přátelství Stěpana Stěsynka a další členy delegace, přivítal vedoucí tajemník krajského výboru Komunistické strany Slovenska Ján Kerč a další představitelé politického a společenského života Východoslovenského kraje. Delegace potom zavítala do Východoslovenských železáren, kde si prohlédla některé provozy a besedovala s vedoucími funkcionáři podniku. Odpoledne sovětská delegace odcestovala do Trebišova, kde se večer setká na přátelském shromáždění s občany okresu.

K lexikálním prostředkům, jež jsou pro tu zprávu příznakové patří nejen výčet členů delegace (v přátelském vztahu) a opakování spojení *sovětsko-československé přátelství*, jež souvisí s tehdejší politikou, je ale třeba se zmínit i o opakování výrazu *delegace*, jež je totožný s původcem děje ve třech ze čtyř větých celků, jež tuto zprávu tvoří.

Informačním jádrem je návštěva delegace, na tu informaci navazují všechny ostatní výpovědi.

Zpráva působí vágně, nesděljuje některé podrobnosti, jež by mohly tvořit její obsah. I přestože se posluchači dozvědí, kdo se přesně zúčastnil setkání, není jasno, které provozy si delegace prohlédla a co bude předmětem setkání v Třebišově.

V předvečer 54. výročí Velké říjnové socialistické revoluce a k zahájení Měsíce Československo-sovětského přátelství byl dnes slavnostně otevřen provoz v nově vybudovaném kombinátu bavlnářských závodů Vladimíra Iljiče Lenina v Levicích. Slavnosti se zúčastnila delegace ústředního výboru Komunistické strany Slovenska a slovenské vlády v čele s členem předsednictva a tajemníkem Ústředního výboru Komunistické strany Slovenska ing. Václavem Bačokem. Budovatelé kombinátu mezi sebou uvítali místopředsedu československé vlády ing. Jana Gregora a další osobnosti. Nový závod je postaven na rozloze 22 hektarů a nákladem asi 660 milionů korun. Kombinát bude zaměstnávat 1800 lidí, z toho 1000 žen, čímž se vyřeší problém ženské zaměstnanosti v této oblasti jižního Slovenska.

Obsah uvedené zprávy tvoří opět hlavně příjmení a tituly účastníků setkání. Tento jev se stále opakuje a patří k typickým prostředkům pro toto období, stejně jak obsah zpráv zaměřený na slavnostní zasedání.

Obsahově zpráva souvisí s předchozí, opakuje se téma sovětsko-československého přátelství a také výročí Velké říjnové socialistické revoluce.

Zpráva se dělí do dvou částí, první tvoří uvedení informačního jádra, a to otevření provozu v kombinátu v Levicích, následují podrobnosti o účastnících události. Druhá část je omezena do dvou posledních větných celků, v nichž jsou

detailní informace o novém závodu. Vzhledem k hierarchii sdělovaných detailů lze tvrdit, že tyto věcné technické informace pouze doplňují zprávu.

Dnešní mimořádné směny na počest voleb do zastupitelských sborů se zúčastnili pracovníci různých podniků na mnoha místech naší republiky. Směna pracovníků národního podniku Inženýrské a průmyslové stavby Praha pomůže k realizaci socialistických závazků splnit roční úkoly na prioritních stavbách k 15. prosinci tohoto roku. Očekávaný přínos má hodnotu 2 miliony korun.

Vedle termínů *zastupitelský sbor, národní podnik* i spojení *socialistické závazky* patří k lexiku souvisejícímu s tehdejší politickou situací a tvoří i novinářské klišé.

Poslední výpověď je nepřesná, chybí zde uvedení, čeho očekávaný přínos má mít hodnotu 2 miliony korun, a proto je zpráva vágní.

Pracovníci severočeské armaturky v Ústí nad Labem v oddělení oprav armatur pro energetické celky pracovali usilovně na splnění socialistického závazku. Chtějí do konce roku realizovat navíc práci v hodnotě za 100 000 korun.

Zprávu tvoří dva větné celky, jež na sebe tematicky navazují, téma první výpovědi je nevyjádřeným tématem výpovědi druhé. Elipsu jména identifikuje forma slovesa. Z hlediska lexikálního je třeba se zmínit o dalším výskytu tehdejšího novinářského klišé, a to *splnění socialistického závazku*.

Na Českolipsku dnes přišlo do práce přes 12 000 občanů. V českolipské Vagónce nastoupilo 201 a 50 pracovníků, jejichž výkon se rovná ceně jejich populárních výrobků, nákladního železničního vagonu typu ZAZ za 200 000 korun.

Určení jednoho informačního jádra je velice obtížné, větné celky spojuje pouze místo události. Obsah zprávy je založen na číslech, ty mají působit na

posluchače přesvědčivě. Informování o výsledcích občanů souvisí s tehdejší politikou popularizace úspěšné práce.

Na četných šachtách v Ostravsko-karvinském revíru sfáralo přes 11 000 horníků. Stovky lidí pracovaly v uhelných úpravárnách, na báňských koksovárnách a dalších pracovištích.

Podobně jako předchozí sdělení i tato zpráva je založena na číslech a sděluje veřejnosti výsledky úspěšné práce občanů.

Za povšimnutí stojí spojení *na báňských koksovárnách*, očekávali bychom v této době předložkové spojení *v báňských koksovárnách*. Je to projev expanse předložky *na*⁴⁷.

V Brně odpracovalo na 13 000 mladých lidí ze svazáckých a pionýrských organizací na různých pracovištích ve výrobě při zvelebování města, výstavbě kluboven a podobně přes 40 000 brigádnických hodin.

Další informace se týká opět mimořádných směn, tentokrát z Brna. Konstrukce a úkol zprávy jsou totožné s předchozími.

Skoro 400 mistrů východoslovenských železáren v Košicích se dnes setkalo na celopodnikovém aktivu s politickým a hospodářským vedením kombinátu. Společně se poradili o postupu při zabezpečení letošních úkolů ve výrobě a dalším rozvoji východoslovenských železáren.

I přestože konstrukce této zprávy je zcela stejná jako předchozích, na rozdíl od nich působí velice vágně. Informaci tvoří dva větné celky, ty na sebe odkazují tematicky, elipsou a formou slovesa, jež uvádí druhou výpověď. Jde o elipsu předložky *při*. V mluveném projevu tato elipsa může vést k nejasnosti.

47 ČECHOVÁ M., *K expanzi předložky na v současné jazykové praxi* in. Naše řeč, ročník 64 (1981), č. 1, s. 33–45

Nejsou však sděleny výsledky porady ani žádné podrobnosti, jež by mohli přiblížit situaci posluchačům.

V Brně dnes skončil Mezinárodní filmový a televizní veletrh poprvé spojený s videoforem. Zúčastnilo se ho více než sto padesát našich a zahraničních firem. Na veletrhu bylo nabízeno i rekordní množství filmů: 260 celovečerních a kolem 340 krátkých, středometrážních a televizních. Jejich celková délka byla asi čtyři a půl milionu metrů. Z letošní československé produkce bylo pro socialistické země nabídnuto 16 celovečerních filmů. S obchodními partnery z kapitalistických zemí uzavřelo Československo kontrakty ve výši 1 300 000 devizových korun.

Tato zpráva končí část informací z domova. Oproti několika předchozím, její délka může naznačovat vyšší počet detailů. Ty jsou uvedeny, posluchači se dozvědí kolik filmů bylo nabízeno celkově a kolik z nich pochází z Československa. Je uvedena i délka filmů v metrech, nikoli v hodinách. Je možné, že tato míra není pro veřejnost srozumitelná. K prostředkům, jež nejsou objasněny, patří i devizová koruna.

Druhý větný celek by měl navazovat na první, může však dojít k nedorozumění, protože není jasno, na co přesně odkazuje, zda na videoforum, nebo na filmový a televizní veletrh. K stylovým jevům v této zprávě patří i opakované použití pasivního tvaru *bylo nabízeno* a *bylo nabídnuto*. Je možné, že cílem výboru těchto prostředků byla snaha vyhnout se původce děje.

Ještě ze zahraničí.

Delegace socialistických zemí na dvacátém šestém valném shromáždění Organizace spojených národů pozvaly ministra zahraničních věcí Německé demokratické republiky Ottu Winzera, aby přijel do New Yorku konzultovat otázky

společného zájmu, které projednává současné zasedání Valného shromáždění. Oznamil to československý velvyslanec v OSN Zdeněk Černý předsedovi letošního valného shromáždění Adamovi Malíkovi a generálnímu tajemníkovi OSN U Thantovi. V telegramu doktoru Winzerovi se uvádí, že mnohé otázky projednávané ve Valném shromáždění se přímo dotýkají zájmů Německé demokratické republiky, takže by bylo velmi užitečné, kdyby se socialistické delegace o nich mohly poradit osobně s ministrem zahraničí NDR. Telegram konstatuje, že vláda Německé demokratické republiky vyjádřila konstruktivní názory na některé důležité otázky, které jsou na jednacím pořadu Valného shromáždění.

V tomto sdělení je třeba si všimnout snahy o neutralizaci, vynechání původce děje, a to hlavně ve druhé části zprávy. Klíčem k tomuto opatření je telegram, jenž delegace socialistických zemí poslala ministru zahraničí Německé demokratické republiky. V tomto dopisu členové delegace ne: *uvádějí*, místo toho dochází k pasivizaci *uvádí se*, dokonce i k použití podmiňovacího způsobu, jenž je považován za nejvíce působivý: *by bylo velmi užitečné*. Neutralizace činitele patří k jedné z výrazných tendencí v rozhlasovém zpravodajství v tomto období.

V některých místech je zpráva velice vágní, tento jev se týká hlavně posledního větného celku, v němž obsah telegramu je popsán jako *konstruktivní názory na některé důležité otázky*. Toto sdělení nepřináší žádné konkrétní informace, je to novinářské klišé.

Z hlediska výstavby textu je třeba se zmínit o tematickém skoku, jenž se nachází uprostřed zprávy, a to informace o obsahu telegramu, o němž dříve nepadlo ani slovo.

Egyptský prezident Anvar as-Sádát se sešel s hlavami států Senegal, Kamerunu, Niger i Zairu, kteří jsou na návštěvě v Egyptě. Na recepci uspořádané na počest africké delegace řekl, že Egypt vítá rezoluci z červnového zasedání hlav států a vlád členských zemí Organizace africké jednoty, která napomáhá k úplnému a spravedlivému řešení krize na Středním východě. Prezident Sadat zdůraznil, že izraelská agrese proti arabským zemím je jedním z projevů útoku imperialismu na lid afrického kontinentu. Členové africké mise odletí zítra do Dakaru, kde předloží zprávu výboru organizace Africké jednoty, který je misi pověřil.

Větné celky, jež tvoří tuto zprávu na sebe navazují jak tematicky, tak gramaticky, a to tímž původcem děje v prvních třech výpovědích, přičemž ve druhé z nich se nachází elipsa, podmět, jež je charakterizován formou slovesa.

Zpráva však působí vágně, neinformuje veřejnost o podrobnostech ani nevysvětluje pojmy, jež se v ni objevují, ty by pomohly náležitěmu porozumění. Není jasno, co je obsahem přijaté rezoluce. *Úplné a spravedlivé řešení* jsou také pojmy, jež mohou skrývat mnoho významů. Ke změně tématu dochází v poslední výpovědi, v níž tématem je réma z první výpovědi.

V severoirském Londonderry byla v noci na dnešek při rozsáhlé razii britských vojáků zastřelena mladá žena, matka pěti dětí Kathleen Thompsonová. Byla zasažena v okamžiku, kdy stála na zahradě svého domu. Smrt této ženy vzbudila v severním Irsku velké rozhořčení. Je to už sto tři a padesátá oběť nepokojů v severním Irsku od roku 1969. Tato tragická skutečnost je důkazem naprostého selhání politiky britské i severoirské vlády, které se všemožně snaží dosáhnout řešení konfliktu v severním Irsku vojenskou cestou.

Tato zpráva se výrazně liší od ostatních, a to jak obsahově, tak stylově. První větný celek sděluje nejpodstatnější informace o tom, co se kde a kdy stalo. Ostatní větné celky přidávají k tomu podrobnosti a kontext. Z hlediska obsahu zpráva patří k nepočtené skupině těch, jež se zabývají případy jednotlivců.

Z hlediska stylového stojí za zmínku negativní prostředky, jež mají upoutat pozornost posluchačů a působit na jejich emoce. Jsou to příznaková spojení, např. *tragická skutečnost, velké rozhořčení* představení oběti jako matky a sdělení o okolnosti její smrti a celá poslední výpověď, jež obsahuje výrazný soud.

Indická ministerská předsedkyně Gándhiová ukončila dnes oficiální návštěvu ve Spojených státech. V národním tiskovém klubu ve Washingtonu prohlásila, že rozhovory s prezidentem Nixonem byly užitečné. Řekla dále, že Indie nemá v úmyslu stáhnout svá vojska z pákistánských hranic, neboť zažila už dvě pákistánské agrese, a podniká proto vše, aby nebyla zastížena nepřipravena. Indická ministerská předsedkyně odsoudila pákistánskou vládu, že provádí politiku genocidy civilního obyvatelstva.

Všechny čtyři větné celky, jež tuto zprávu tvoří, obsahují stejného původce děje, a to indickou předsedkyni, ve druhém a třetím větném celku s elipsou, vyjádřením podmětu formou slovesa. První větný celek tvoří tzv. měkký začátek, informační jádro se však nachází v třetím a posledním celku.

Zpráva je značně vágní, neinformuje o výsledcích jednání s prezidentem Nixonem, pouze konstatuje, že *byly užitečné*. Poslední výpověď se liší od předchozích tím, že obsahuje soud indické předsedkyně.

Předseda Čínské státní rady Čou En-laj jednal v Pekingu s pákistánskou oficiální delegací vedenou zvláštním pověřencem prezidenta Yahya Khana, předsedou pákistánské lidové strany Alim Bhuttem. Členy delegace jsou velitel

pákistánského letectva maršál Rahim Chan, náčelník štábu námořnictva Rašid, náčelník generálního štábu generál Gulha Santán, náměstek ministra zahraničních věcí Muhammad Chán a další pákistánští představitelé.

I přestože tato zpráva obsahuje mnoho jmen, a konkrétních údajů, celkově působí velice vágně. Není sdělena žádná konkrétní informace, kromě toho, že čínský předseda jednal s pákistánskou delegací. Posluchači nejsou informováni ani o obsahu jednání, ani o jeho výsledcích. Zprávu nelze považovat za přínosnou.

Jugoslávský prezident Tito prohlásil na tiskové konferenci v Ottawě, že rozhovory, které vedl během své návštěvy v Kanadě byly otevřené a konaly se v přátelském ovzduší. Jednání potvrdila, že obě strany mají shodný názor na řešení mezinárodních problémů. Hlavní pozornost se zaměřila na otázky dalšího rozvoje spolupráce mezi Kanadou a Jugoslávií. V rozhovoru s novináři Tito uvedl, že příprava na svolání celoevropské konference o bezpečnosti a spolupráci pokročila. Podle názoru Jugoslávie jsou už vytvořeny vhodné podmínky pro její svolání.

Tato poslední informace v tomto vydání zpráv je založena na slovech prezidenta Tito. Nepřímá řeč je v prvním větném celku a čtvrtém signalizována slovy *prohlásil a uvedl*. Další části zprávy, jež sdělují obsah jednání, jsou převážně v pasivním tvaru zvrátném *návštěvy (...) konaly se, pozornost se zaměřila a opisném jsou vytvořeny*.

Zpráva působí vágně, použité lexikální prostředky nesdělují přesné informace, jsou to novinářská klišé (*otevřené rozhovory, přátelské ovzduší*). Výpovědi nesdělují žádný konkrétní obsah přínosný pro posluchače.

4.2.4 19.01.1972

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny. Nejprve přehled hlavních zpráv.

Prezident republiky Ludvík Svoboda navštívil Leninovo muzeum v Praze.

Soudruh Gustav Husák přijal člena politbyra ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Dmitrije Polianského.

Soudruh Alois Indra byl na oficiální návštěvě v Bratislavě.

Delegace sovětských odborů zavítala do podniku TOS v Kuřimi.

Českoslovenští reprezentanti složili olympijský slib.

V Římě začalo další kolo jednání o osudu britských základen na Maltě.

Britská vládní mise protestovala v Salisbury proti zatčení bývalého rhodského premiéra Todda.

Jakou roli přisoudil prezident Nixon válečným zajatcům ve Vietnamu, prozrazuje poznámka v další části rozhlasových novin. O tom, jak západoněmecká reakce stupňuje boj proti ratifikaci smluv Německé spolkové republiky se Sovětským svazem a Polskem, píše Gustav Hrubý. Další příspěvek je věnován sociálním jistotám v naší společnosti. Rozhovor dnešních rozhlasových novin vám přiblíží jeden z našich nejmodernějších důlních strojů, který bude pracovat na severu Čech.

Přehled hlavních událostí končí pozváním na druhou část novin, a to poznámky a komentáře. Ty tvoří rozhlasové zpravodajství, a proto nejsou předmětem mého výzkumu.

Prezident republiky Ludvík Svoboda dnes navštívil Muzeum Vladimíra Iljiče Lenina v Praze. Se zájmem si prohlédl nově instalovanou Leninovu síň, kde

se v lednu před šedesáti lety tajně konala Šestá pražská všeruská konference Sociálnědemokratické dělnické strany Ruska, a vyslechl z autentického záznamu úryvek Leninova projevu. V zápisu do pamětní knihy Muzea Vladimíra Iljiče Lenina prezident republiky Ludvík Svoboda zdůraznil, že učit se od Lenina je největší povinností a ctí každého z nás.

Rozhodujícím faktorem pro umístění této zprávy na prvním místě je nepohybně její ideologická náplň. Potvrzují to jazykové prvky, jako například tendence k opakování všech oficiálních názvů, dokonce i dříve zmíněných titulů před jménem a příjmením Ludvíka Svobody. Předpoklad o ideologickém působení potvrzuje i téma zprávy, v tomto případě jeho omezenou důležitost pro veřejnost.

Stylovou úroveň ovlivňují prostředky, jež vyjadřují soud, a to např. *se zájmem*. Tyto prvky nepřinášejí nic nového k obsahu zprávy a mají jen přesvědčovací funkci.

Generální tajemník ústředního výboru Komunistické strany Československa Gustav Husák přijal dnes člena politického byra ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, prvního náměstka předsedy rady ministrů Dmitrije Poljanského. Setkání, které probíhalo v srdečném a přátelském ovzduší se zúčastnil člen předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Československa předseda federální vlády Lubomír Štrougal a velvyslanec Sovětského svazu v Praze Štěpan Červoněnko.

Z hlediska lexikálního zprávu tvoří hlavně tituly politických činitelů. Tyto jazykové prostředky jsou běžným prvkem zpráv, jež se týkají místní a mezinárodní politiky ve zkoumávaném období.

Zpráva působí velice vágně, nejsou sděleny žádné podrobnosti o obsahu a výsledcích setkání. Je novinářské klišé *srdečné a přátelské ovzduší*.

Na oficiální návštěvu přijel dnes do Bratislavy člen předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa předseda Federálního shromáždění Alois Indra. Spolu s ním zavítali do hlavního města Slovenska další představitelé parlamentu, ing. Jan Marko, Václav David, prof. Dalibor Hanes, Ludovít Hanúsek, dr. Bohuslav Kučera, Antonín Pospíšil a dr. Richard Nejezchleb. Na bratislavském hradě přivítal hosty předseda Slovenské národní rady Ondrej Klokoč. Představitelé federálního shromáždění přišli pozdravit také členové předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa, první tajemník ústředního výboru Komunistické strany Slovenska Josef Lenárt a předseda slovenské vlády Peter Colotka a člen Předsednictva a tajemník a tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Slovenska Ján Janík. V soudružské besedě hovořili potom představitelé Federálního shromáždění a Slovenské národní rady o zkušenostech s prací obou institucí v období uplatňování Ústavního zákona o Československé federaci s důrazem na další zkvalitňování její zákonodárné a kontrolní činnosti. Zabývali se rovněž zvyšováním tvůrčí aktivity poslanců, rozvíjením socialistické demokracie ve smyslu závěrů Čtrnáctého sjezdu Komunistické strany Československa a prací s novými poslanci. Na pořadu pracovního setkání byly dále problémy koordinování činnosti poslanců na všech stupních a styku poslanců s občany i nutnost lepší informovanosti občanů o činnosti zastupitelských orgánů. Odpoledne odcestovali vedoucí představitelé Federálního shromáždění v čele se soudruhem Aloisem Indrou z Bratislavy zpět do Prahy.

Hlavní lexikální náplň této informace tvoří opět jména, příjmení účastníků návštěvy spolu s jejich tituly, ty jsou dokonce i opakovány. Významnou součástí tvoří i oficiální názvy podobně jako tituly opakovány několikrát.

Ve zprávě se nachází i množství klišé, typických pro tehdejší jazyk politiky a také veřejných médií. Jsou to např. *soudružská beseda* či *rozvíjení socialistické demokracie*. Zpráva má spíše ráz popisný než informační, svědčí o tom nejen obsah, ale i jazykové prostředky, a to *potom, rovněž a dále*, jež systematizují a určují časové vztahy.

I přestože délka zprávy by mohla naznačovat větší důležitost sdělení, zpráva působí vágně, očekávané detaily mizí v novinářských klišé.

Delegace Všesvazové ústřední rady sovětských odborů vedená jejím předsedou, členem politického byra Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Alexandrem Šelepínem dnes navštívila podnik TOS v Kuřimi u Brna. Sovětské hosty doprovázeli představitelé Ústřední rady Revolučního odborového hnutí v čele s jejím předsedou, členem předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa Karlem Hoffmannem. Delegace se seznámila s historií a současnými úkoly podniku a prohlédla si montážní a mechanické provozy, slévárnu a výzkumné a vývojové pracoviště. Odpoledne besedovali představitelé Sovětského a Československého odborového hnutí s funkcionářským aktivem TOSu především o nedostatku pracovních sil, o sociálním programu a také o spolupráci odborů s mládežnickou organizací. Soudruh Šelepín ve svém vystoupení poděkoval za výrobky, které TOS v Kuřimi dodává do Sovětského svazu. Soudruh Hoffmann převzal podnikový závazek na počest 8. všeodborového sjezdu.

Podobně jako všechny politické zprávy, i v této zprávě velkou část lexika tvoří opakování titulů a názvů politických institucí. Tyto výrazy se dostávají na první plán a na posluchače mohou působit jako nejdůležitější vrstva sdělení.

Zpráva se dělí do dvou částí, první je návštěva delegace a prohlídka pracoviště, druhá pak odpolední beseda politiků. V obou případech sdělení je vágní, neinformuje o průběhu ani o výsledcích, používá pouze klišé, jen mají naplnit obsah zprávy, nikoli spolehlivě informovat veřejnost o závěrech události.

Vzhledem k početnému používání titulů a názvů a vágnosti sdělení, v této zprávě, stejně jako v ostatních politických rozhlasových zprávách, je obtížné určit informační jádro.

Za účasti stranické a vládní delegace vedené členem předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa a předsedou Federální vlády Lubomírem Štrougalem složili dnes českoslovenští reprezentanti olympijský slib. Slavnostní akt v pražském hotelu Internacionál zahájil hlavní vedoucí olympijské výpravy prof. Vladimír Černušák. Uvítal vzácné hosty a konstatoval dobrou připravenost všech, kteří se na největší setkání sportovců světa kvalifikovali.

Po slavnostním slibu, který přednesl mistr světa a Evropy v krasobruslení Ondrej Nepela, se ujal slova soudruh Lubomír Štrougal. Zítra odcestuje první část československé olympijské výpravy do dalekého japonského Sappora.

K zdůraznění přítomnosti delegace Ústředního výboru došlo již na začátku prvního větného celku, čímž došlo k porušení pravidelné větné stavby. Tento jev svědčí o určení informačního jádra zprávy, a tím by měla být účast stranické a vládní delegace při složení slibu. Je to v souladu s pozorovanou tendencí o zdůrazňování politiky ve sportu a v jiných odvětvích, to souvisí s tehdejším režimem.

Zpráva se dělí do dvou částí, i když druhá je vyjádřena pouze posledním větným celkem.

Na rozdíl od předchozích, tato zpráva není tak vágní, sděluje několik podrobností a je pro posluchače informačně přínosná.

Zprávy ze zahraničí.

Předseda prezidia nejvyššího sovětu Sovětského svazu Nikolaj Podgornyj dnes přijal v Kremlu bulharského ministra zahraničních věcí Petara Mladenova. Bulharský ministr je od včerejška v Moskvě na pozvání sovětské vlády.

Tematické jádro tvoří první větný celek. Druhý větný celek pak zařazuje událost do kontextu, předpokládali bychom opačné pořadí (kontext a pak jádro sdělení se změnou pořádku slov). Celkem však zpráva nepřináší žádné konkrétní informace a je opět vágní.

Generální tajemník Rumunské komunistické strany a předseda rumunské státní rady Nicolae Ceaușescu spolu s předsedou rady ministrů Ionem Gheorghem Maurerem dnes přijali hlavního velitele spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy maršála Sovětského svazu Ivana Jakubovského. Provázeli ho náčelník štábu spojených ozbrojených sil států Varšavské smlouvy, armádní generál Sergej Štemenko a sovětský velvyslanec v Rumunsku Vasilij Drozděnko. Schůzka měla srdečný a soudružský ráz.

Ani druhá zpráva ze zahraničí nepřináší konkrétní informace, používá klišé a to *srdečný a soudružský ráz* ve funkci popisu schůzky, jež tvoří informační jádro. Převládají politické tituly a názvy politických organizací.

V Káhiře byl dnes ustaven společný sovětsko-egyptský hospodářský výbor. Předsedali mu sovětský ministr zahraničního obchodu Nikolaj Patoličev a náměstek egyptského ministerského předsedy ministr hospodářství a zahraničního obchodu Muhabad Abdullah Marzaban. Sovětská delegace v čele s Nikolajem Patoličevem zahájila s egyptskými partnery předběžné rozhovory o rozvoji

obchodních a hospodářských vztahů mezi oběma zeměmi a o dalších množnostech rozšíření vzájemné spolupráce v této oblasti.

Informační jádro tvoří první výpověď, na její réma navazuje téma druhé výpovědi. Ve třetí výpovědi se pak tématem stává sovětská delegace. Všechny na sebe navazují tematicky a zpráva dohromady působí jako celek, bez tematických skoků.

I zde lexikální stránku tvoří hlavně politické tituly a názvy účastníků, i přesto je zpráva obsahově nosnější než předchozí.

Posluchači nejsou však informováni o průběhu výboru, nejsou sděleny ani výsledky.

V Římě bylo dnes obnoveno jednání o budoucnosti britských vojenských základen na Maltě. Jednání se účastní maltský premiér Dom Mintoff, britský ministr obrany Lord Carington, generální tajemník severoatlantického paktu Joseph Luns a italští představitelé, kteří vystupují v úloze zprostředkovatelů. Sporným bodem jednání je stále výše nájemného, které má Velká Británie za základny na Maltě platit. Miň doslova, vláda požaduje osmnáct milionů liber ročně, zatím co Londýn navrhl pouhých devět a půl milionů. Je pravděpodobné, že některé členské země NATO, zejména Spojené státy a Itálie na nájemné přispějí v rámci Severoatlantického paktu.

Informační jádro tvoří část prvního větného celku, ostatní pak na ně navazují, doplňují tuto informaci a přidávají podrobnosti. Na rozdíl od předchozích zpráv, posluchači jsou tady informováni podrobně o tom, jaký je sporný bod.

K zajímavým lexikálním jevům patří vyjádření *miň doslova*. Tento prostředek je použitý ve funkci doplnění informace a také obrácení se na

posluchače. Je i významný tím, že obsahuje nespisovný tvar *miň*, ten nepatří k stylové úrovni rozhlasového zpravodajství.

V Londýně dnes ztroskotal pokus o ukončení generální stávky 280 000 britských horníků, která už trvá 10 dní. V jednáních uspořádaných z iniciativy ústředí britských odborů TUC se správou uhelných dolů nedospěli představitelé horníků k dohodě o podmínkách ukončení stávky. Britští horníci trvají na svých původních požadavcích na zvýšení mezd v průměru sedm až osm liber týdně. Tak by se jejich výdělků alespoň přiblížily k průměrným mzdám v klíčových odvětvích britského hospodářství. Správa uhelných dolů však nabízí zvýšení o pouhé dvě libry týdně.

Informační jádro zprávy tvoří stávkové požadavky britských horníků. Zpráva zcela důkladně informuje posluchače o podrobnostech jednání. Takový počet detailů není běžný ve zprávách tykajících se místních politických událostí nebo událostí ze světa zahraniční politiky v rámci socialistických zemí. Jak patrně, jde o prohlížení nedostatků v západní zemi.

Větné celky na sebe navazují jak tematický, tak gramaticky.

Z hlediska lexikálního je třeba se zmínit o prostředku *ztroskotal pokus*, jenž je příznakový, vyjadřuje postoj k něčemu a působí na představivost posluchačů.

Přes 25 000 černošských dělníků v rhodském městě Gweru dnes opět nastoupilo do práce. Ovzduší ve městě a okolí je však stále napjaté. Nad Gwerem dosud krouží vojenská letadla a policisté rozhánějí každý hlouček Afričanů, který se na ulicích vytvoří. Na mnoha místech hlídají i oddíly bílých vojáků s nasazenými bajonety. Gweru a další rhodská města byla po tři dny dějištěm bouřlivých demonstrací proti bezzásadové dohodě britské vlády s rasistickým

režimem Jana Smithe. Britská vládní komise v čele s Lordem Piercem, která má v Rhodésii zjistit reakci obyvatelstva na tuto dohodu z loňského listopadu, dnes protestovala proti zatčení bývalého rhodského premiéra Garfielda Todda se salzberskými rasisty a prohlásila, že za současných okolností musí zatím přerušit svou práci. Proti Toddovu zatčení osobně protestoval v Londýně u premiéra Heatha také vůdce labouristická opozice Harold Wilson. Zatím v Ženěvě Mezinárodní komise právníků konstatovala, že britsko-rhodská dohoda o osamostatnění Rhodesie je nepřijatelná, neboť nezaručuje Afričanům občanská práva ani politickou svobodu.

Tato zpráva obsahuje mnoho podrobností, takže je spíše dějovým popisem než pouhou rozhlasovou informací. Podstatné jsou v ní právě popisy situací a okolností, ty působí na představivost posluchačů.

Vzhledem k obsahu zprávy je obtížné určit, co tvoří informační jádro. Je však možné posoudit první větný celek jako měkký začátek zprávy. Tento jev se v tomto období dříve nevyskytoval.

Tematický skok nalézáme před posledním větným celkem, spojeným s předchozím „oslím můstkem“ *zatím*. Vzhledem k jeho délce posluchači tuto informaci mohou považovat za doplňující.

Protivzdušná obrana Vietnamské demokratické republiky dnes sestřelila nad provincií Giang 2 americké stíhací bombardéry typu Phantom, oznámil to hanojský rozhlas. Také americké velitelství v Saigonu přiznalo, že formace Phantomu bombardovala území demokratického Vietnamu. K protestům světové veřejnosti proti nadále trvajícím americkým náletům na demokratický Vietnam se dnes připojila Jednota československých právníků. Odsoudila obnovení náletů a rozšíření agresivní války v Indočíně. Osobní odpovědnost za tyto činy nesou

vedoucí představitelé Spojných států amerických, konstatuje se v protestní rezoluci.

Informační jádro této zprávy tvoří sestřelení amerických bombardérů nad Vietnamem, oznámené v prvním větném celku, v jehož závěru je přidán dokonce zdroj, což v rozhlasovém zpravodajství tohoto období není pravidlem. Následující výpověď je uvedena konektorem *také*, čímž se navazuje na předchozí (*oznámil to hanojský rozhlas*). Po dvou větných celcích se nachází tematický skok: protesty světové veřejnosti.

Dále pak zpráva uvádí reakci Jednoty československých právníků, jež ovšem souvisí s tématem, ale ve všeobecném smyslu: jednota odsoudila nejen tento incident, ale i ostatní okolnosti.

4.2.5 16.08.1973

Dobry večer, vysíláme rozhlasové noviny. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Další libanonské civilní letadlo bylo donuceno dosud neznámými únosci změnit směr letu a přistát na Tel Avivském letišti.

Chilští autodopravci oznámili, že budou pokračovat v reakční stávce.

Středočeský kraj splnil jako první v České socialistické republice svůj závazek ke Kolínské výzvě.

Soudruh Josef Kempný navštívil některé závody v Gottwaldově.

Náš komentář je věnován včerejšímu projevu generálního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Leonida Brežněva v Alma Atě. V příloze rozhlasových novin hovoří český ministr obchodu Josef

Trávniček o zkušenostech, které přineslo nedávné sjednocení cen ve veřejném stravování.

Přehled hlavních událostí obsahuje shrnutí složené z relativně jednoduchých větných celků, jež neobsahují stylové nebo syntaktické příznakové jevy. Úvod končí pozváním na rozhlasový komentář ministra obchodu Josefa Trávnička.

Dnes došlo k novému únosu civilního dopravního letadla v oblasti Středního východu směrem do Izraele. Civilní dopravní letadlo typu Boeing 707 libanonské společnosti Middle East Airlines, které dnes startovalo z libyjského Bengházi k pravidelnému linkovému letu do Bejrútu bylo přinuceno dvěma zatím neznámými únosci změnit směr letu a přistálo v Tel Avivu. Zprávy byly potvrzeny přímo z Izraele a praví, že unesené letadlo je na mezinárodním letišti Lida v Tel Avivu, které bylo pro další provoz uzavřeno. Na palubě letadla je 110 cestujících a 10 členů posádky. Bližší podrobnosti tohoto nového únosu libanonského civilního letadla nejsou zatím známy.

Výrazným jevem této zprávy, a to jak z hlediska syntaktického, tak slohového je použití neosobního sdělování (*došlo*) a trpných konstrukcí (*bylo přinuceno, byly potvrzeny, bylo uzavřeno*). Tato tendence může souviset i s dosud neznámou totožností teroristů, uvedených ve tvaru instrumentálu, konstrukci typické pro pasivní větné konstrukce.

Převaha pasivních konstrukcí činí zprávu „nemluvnou“, avšak zpráva uvádí mnoho zajímavých podrobností, nakolik je sdělily izraelské služby, zdroj, jenž je v obsahu zprávy zmíněn.

Na izraelsko-libanonských hranicích v oblasti Siba a Arku se soustřeďuje značný počet izraelských vojenských jednotek. Zesílila výzvědná činnost

izraelských stíhaček typu Phantom a Skyhawk nad libanonským územím. Zpravodaj Československé tiskové kanceláře oznámil, že se to považuje za přípravu k nové izraelské agresi proti Libanonu.

Tuto zprávu tvoří sdělení informací o události, a to ve dvou větných celcích, po nichž následuje komentář zpravodaje, jenž je zároveň interpretací učenou pro posluchače. Tento jev je zcela ojedinělý v mém výzkumu. Jeho cílem může být doplnění informace, ale také působení na posluchače. Není však jasno, zda je to doopravdy příprava k agresi.

K vágním prostředkům patří i klisé *značný počet*, jež nevyjadřuje konkrétní množství.

Chilští autodopravci oznámili, že budou pokračovat ve své reakční stávce. Kromě vážného narušení hospodářství má vytvořit podmínky pro násilné svržení lidové vlády. Prezident Salvador Aliende odmítnutí příkazu vlády obnovit normální automobilový provoz označil za jednoznačný důkaz, že stávka má podvratný charakter. Ujistil, že vláda přijme příslušná opatření, aby zajistila normalizaci dopravy. Nouzovou dopravu zboží zatím zajišťují tisíce dobrovolníků, mezi nimi jsou především mladí lidé. Chilská jednotná ústředna pracujících nabídla vládě 60 000 dobrovolníků z řad dělníků a zaměstnanců, bude spolupracovat s policií a vojskem při střežení strategických objektů před sabotážemi. Skupina poslanců stran Lidové jednoty navrhne v kongresu, aby byl z Chile vypovězen velvyslanec Spojených států Nathan Davies. Obviňují ho, že řídí podvratnou činnost americké zpravodajské služby, která podporuje stávkující autodopravce a pomáhá teroristickým organizacím.

Zpráva má zřetelné pervazivní zaměření, viz *reakční stávka* (tak ji jistě neoznačili samo stávkující), *podvratný charakter*, *podvratná činnost*.

Uprostřed zprávy se nachází tematický skok, jenž ji dělí do dvou částí. První se týká stávky chilských autodopravců, druhá kauzy velvyslance Spojených států.

I přestože jsou ve zprávě uvedeny podrobnosti o reakci prezidenta, není jasno, jak vypadají protesty, ani co doopravdy nutilo autodopravce stávkovat.

Obtížný pro posluchače je i druhý větný celek, v němž není vyjádřen podmět. Je však jasné, že je jím stávka. Druhá část zprávy se týká kauzy amerického velvyslance, sděluje to, co se může stát, nikoliv skutečnou událost. Sdělení této informace může mít politický důvod přesvědčit veřejnost o podezřelé činnosti Spojených států vůči Chile.

Poprvé po mnoha měsících bojů za účasti amerického letectva zavládl dnes v Kambodži relativní klid. Na několika místech však pokračovaly boje mezi vlastenci a Lon Nolovými jednotkami. Útočící vojska Lon Nolova režimu jižně od Phnompenhu narazila na silný odpor vlastenců a ustoupila s velkými ztrátami. Ani v oblasti 16 kilometrů severovýchodně od hlavního města se Non Nolovým vojákům nepodařilo prorazit obklíčení. Bílý dům oznámil, že v tomto rozpočtovém roce podstatně zvýší hospodářskou a vojenskou podporu Lon Nolova režimu. Oficiální americká pomoc se oproti předchozímu rozpočtovému roku zvýší z dvou set patnácti milionů dolarů na dvě stě jednašedesát milionů dolarů.

Vzhledem k obsahu následujících větných celků, je třeba si všimnout, že první větný celek tvoří měkký začátek, jádrem je pokračování bojů a americká pomoc Lon Nolovu režimu.

Obě části zprávy od sebe odděluje tematický skok. V obou částech větné celky na sebe navazují a dohromady tvoří celek.

Zpráva má politický ráz, obsahuje informace, jež jsou sděleny tak, aby ovlivnily názor veřejnosti na Spojené státy. Stejně jak i následující zpráva:

Delegát jihovietnamské prozatímní revoluční brigády Nguyễn Văn Thiệu na dnešní schůzi o politické budoucnosti jižního Vietnamu označil saigonskou vládu za nástroj agresivní politiky Spojených států v Indočíně. Připomněl, že Saigon poslal do Kambodže tisíce vojáků, aby se pokusili zachránit hroučící se Lon Nolův loutkový režim. Ani dnešní schůze nepřinesla pro destruktivní postoj saigonských delegátů žádné výsledky.

Větné celky v této zprávě na sebe přirozeně, jsou pro posluchače zcela srozumitelné, avšak působí na ně silně persvazivně, viz *loutkový režim* nebo *nástroj agresivní politiky*. Použití těchto prostředků má za cíl přesvědčovat veřejnost o negativním vlivu Ameriky: to souvisí s tehdejší politickou situací v Československu.

Nedostatek podrobností je vysvětleny, zprávu končí konstatování *o žádných výsledcích schůze*.

Na pozvání rady ministrů Sovětského svazu odcestoval dnes do Moskvy předseda maďarské vlády Jenő Fock. Doprovází ho náměstkové předsedy vlády, předseda státní plánovací komise Gyorgy Lazár a Peter Vaji. Maďarští vládní činitelé budou jednat s představiteli sovětské vlády o aktuálních otázkách hospodářských styků mezi oběma zeměmi.

Tato zpráva, i přestože uvádí přesná jména účastníků plánované schůze, je velice vágní a nesděljuje žádné konkrétní informace, jež by mohly posluchačům přiblížit cíl jednání. Navíc není zřejmé, o kolik jde osob.

Lexikální vrstvu sdělení naplňují politické tituly a názvy, pojem *aktuální otázky* se vzhledem k častému používání stává prázdným novinářským klišé.

Ústřední list Německé demokratické republiky „Neues Deutschland“ dnes kritizoval nehorázný vklad obsahu smlouvy o základech vztahů mezi oběma německými státy Západoněmeckým ústavním soudem. Jeho soudci například tvrdí, že hranice mezi Německou demokratickou republikou a Německou spolkovou republikou nelze posuzovat jako hranici mezi svrchovanými státy a že občané demokratického Německa podléhají zákonům o státním občanství platným v Německé spolkové republice. Západní Berlín je prý jedním z území Německé spolkové republiky. „Neues Deutschland“ konstatuje, že západoněmečtí soudci nejsou zřejmě dosud si to vzít na vědomí jednoznačné mezinárodní právní ústavní smlouvy, které zakotvují zásady svrchované rovnosti obou německých států, respektování jejich územní celistvosti, nezávislosti a samostatnosti. V závěru svého komentáře „Neues Deutschland“ připomíná, že platí jen to, co podepsaly Německá demokratická a Německá spolková republika ve smlouvě o základech svých vztahů, která je založena na výsledcích druhé světové války a poválečného vývoje.

Uvedení textu z novin má podobné následky jako uvedení něčích slov v rozhlasovém zpravodajství. Pokud v každém větném celku se nenachází odkaz na zdroj, může dojít k nedorozumění. Není jasno, zda vše, co je sdělováno moderátorem pochází z tisku, anebo pouze tvoří obsah zprávy. K tomu přispívá částice *prý*, jež signalizuje odstup mluvčího od obsahu výpovědi a neutralizuje náboj pravdivosti sdělení.

Zemědělci mnoha oblastí Sovětského svazu už splnili letošní plán nákupu obilí. Velmi dobrá úroda umožňuje překračovat plán. Žňové práce se posunovaly z jižních oblastí dále na sever; jejich průběh však v poslední době ztěžují velmi časté vydatné deště.

Tato zcela krátká zpráva přehledně informuje o úspěšném splnění plánu. Sdělení doplňuje uvedení dalších okolností, a to informace o problémech na severu Sovětského svazu.

Generální tajemník Světové rady míru Romeš Čandra ocenil činnost Československého přípravného výboru na světový mírový kongres v Moskvě v dopise, který dnes zaslal našemu Mírovému výboru. Předseda Mezinárodního přípravného výboru pro světový mírový kongres Romeš Čandra napsal, že způsoby a formy, jimiž jsou široké vrstvy československého obyvatelstva informovány o poslání a o přípravách kongresu jsou vynikající.

Sdělení je založeno na uvedení slov tajemníka Světové rady míru. Z hlediska obsahového je třeba si všimnout, že je to jediná informace z uvedených zpráv, jež se týká Československa.

Zpráva je vágní, nesděluje podrobné informace, vyplývá z ní pouze pochvala, což může mít i propagační cíl. K příznakovým stylovým prostředkům patří zopakování jména a titulů Romeše Čandry.

4.2.6 09.03.1974

Dobry večer, vysíláme rozhlasové noviny. Nejprve přehled nejdůležitějších informací.

Polsko a jeho metropole Varšava očekává návštěvu československé stranické a vládní delegace.

Soudruh Leonid Brežněv jednal se západoněmeckým ministrem Egonem Baarem.

Argentinská vláda posílá do provincie Cordoba speciální oddíly na pomoc vzbouřeným pravicovým policejním jednotkám.

Izraelští vojáci vyprovokovali další střetnutí na Golanských výšinách.

Ostravští havíři z dolu Vítězný únor dosáhli revírního rekordu v ražení chodeb.

Helena Fibingerová vytvořila nový halový světový rekord ve vrhu koulí.

Komentář rozhlasových novin se zabývá připravovanými procesy proti vězněným představitelům vlády lidové jednoty v Chile. A jako každou sobotu se zamyslíme nad vašimi dopisy.

Vydání zpráv uvádí přehled hlavních událostí, avšak nezveřejňuje podrobnosti. Jednotlivé větné celky prezentují jádro, substanci zprávy. Jejich cílem je také upoutat pozornost posluchačů.

Varšava žije v očekávání nadcházející oficiální přátelské návštěvy československé stranické a vládní delegace v čele s generálním tajemníkem Ústředního výboru Komunistické strany Československa Gustávem Husákem. Jak nám telefonoval náš zvláštní zpravodaj z Varšavy Pavel Kopecký, besedoval dnes místopředseda polské rady ministrů Franciszek Kaim s československými novináři, kteří už do Polska přijeli. Informoval je o rychlém rozvoji polského průmyslu, především strojírenství, jehož výrobky tvoří hlavní podíl ve vzájemné obchodní výměně. V otevřené besedě hovořil o vzájemné prospěšnosti a výborných podmínkách spolupráce obou zemí. V československém kulturním středisku ve Varšavě byla dnes otevřena výstava 1000 let českoslovenko-polské spolupráce v průřezu náhodské oblasti. Podstatná část expozice je věnována poválečné spolupráci, zejména východočeského kraje s Vratislavským vojvodstvím, jejich společným družebním, politickým a kulturním stykům, pomoci polských žen ve východočeských průmyslových závodech a dalším oblastem.

V rozvinutí zprávy z upoutávky se opakuje antropomorfní klišé, a to *Varšava žije v očekávání*. Kromě toho, lexikální stylovou rovinu tvoří opakování jmen a politických titulů. Podobně jako ve zprávách z předchozích let se vyskytuje sloveso *besedovat* v kontextu politických jednání. Je možné, že je příznačné pro toto období.

Část zprávy tvoří uvedení relace polského zpravodaje. Ten není citován doslova, což souvisí s výběrem jeho slov ve zprávě a pak s nesignalizovanou přímou řečí. Posluchači se v ní mohou „ztratit“.

Uprostřed zprávy se nachází skok, následující informace ovšem souvisí s předchozí tematicky, týká se však nikoli politických relací, nýbrž výstavy. O ní jsou pak sděleny podstatné informace, jež mohou být pro veřejnost přínosné.

Je třeba si všimnout oxymóronu, a to na začátku zprávy: oficiální přátelská návštěva. Tato dva adjektiva se vzájemně vylučují.

V Katovickém vojvodství začínají dnes Dny polsko-československého přátelství. Na jejich programu je mnoho akcí potvrzujících úspěch bratrského Československa v různých oblastech života. Týdne československo-polského přátelství, který je součástí oslav 27. výročí podepsání smlouvy o přátelství a spolupráci mezi oběma zeměmi, se v Katovicích účastní delegace Severomoravského krajského výboru Komunistické strany Československa, kterou vede vedoucí tajemník Miroslav Mamula.

Tato zpráva tematicky souvisí s předchozí, obě se týkají polsko-československých vztahů. Informace uvádí zahájení Dnů přátelství obou národů a akce s tím související. K lexikální straně patří opakování typických pro toto období prostředků, a to např. *bratrské Československo*.

V Dolním Slezsku ve Vratislavském vojvodství budou uspořádány Dny východočeské kultury za účasti 300 umělců ze spřátelené pohraniční oblasti Československa.

Toto krátké sdělení odkazuje na dvě předchozí zprávy, a to tematicky. Posluchači jsou opět informováni o pozitivních projevech československo-polských vztazích.

Zprávu tvoří jeden větný celek. Ten však působí vágně, veřejnost je informována pouze o tom, kolik umělců se zúčastní akcí, není však jasno, o koho jde, čím se umělci zabývají, a jak bude vypadat oslava.

Generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Leonid Brežněv jednal v Moskvě s ministrem Německé spolkové republiky Egonem Bahrem o dalším rozšiřování vztahů mezi oběma zeměmi. Vyměnili si rovněž názory na různé mezinárodní problémy. Egona Bara dnes rovněž přijal člen politického byra Ústředního výboru komunistické strany Sovětského svazu ministr zahraničních věcí Andrej Gromyko.

Tuto zprávu tvoří 3 větné celky, jež dohromady působí přehledně. Sdělení je však přece velice vágní, posluchači jsou informováni o tom, že se jednání konalo, jeho obsah je však omezen viz např. *rozšiřování vztahů* či *mezinárodní problémy, vyměnili si názory* (není upřesněno) jaké. Zpráva není veřejnosti přínosná, je možné, že její jediným cílem je propagace mezinárodní politiky Sovětského svazu.

Nejvyšší představitelé Německé demokratické a Německé spolkové republiky uvítali výsledky jednání zástupců obou zemí o zřízení stálých zastoupení obou německých států. První tajemník Ústředního výboru Jednotné socialistické strany Německa Erich Honecker na recepci k Mezinárodnímu dni žen prohlásil,

že výsledky těchto jednání jsou důkazem, že při dobré vůli obou stran lze dosáhnout výsledků, které mají pozitivní význam pro všechny. Spolkový kancléř Willy Brandt na schůzi předsednictva sociálnědemokratické strany konstatoval, že výsledky jednání o zřízení stálých zastoupení obou německých států jsou krokem kupředu.

Informačním jádrem zprávy jsou o zřízení stálých zastoupení obou německých států. Informace je založena na výpovědích dvou nejvyšších představitelů těchto zemí. Citované výpovědi jsou však velice vágní, nepřinášejí žádné konkrétní informace.

Z hlediska stylového je třeba si všimnout novum, jež je způsob uvedení titulů německých politiků. Oproti všeobecné tendenci k dodržování nejpodrobnějších detailů, zde lze pozorovat ekonomii, a to např. *spolkový kancléř.*

Argentinská vláda poslala do provincie Córdoba na pomoc bouřeným policistům a ozbrojeným skupinám pravicových policistů speciální oddíly. Ve městě Córdoba se zatýká a zabavují se pokrokové tiskoviny. Policie oznámila, že poslala své oddíly i do provincií Mendoza Santa Fé, Buenos Aires a Tucumán. Mají tam bojovat proti tak zvané podvratné činnosti. List argentinských komunistů „Nuestra Palabra“ upozornil, že hrozí nebezpečí krajně pravicového státního převratu podle chilského vzoru, inspirovaného agenty severoamerické zpravodajské služby. Komunisté vyzvali všechny vlastenecké a protiimperialistické síly v zemi, aby se sjednotily a společně vystoupily proti eskalaci podvratných akcí krajní pravice v Argentině.

Již první větný celek přináší posluchačům problémy. Obsahuje dvakrát slovo *policisté* ve dvou různých kontextech, posluchač nakonec neví, jaký je vztah mezi oběma skupinami. Původcem děje v tom případě je vláda.

V následujícím větném celku se podmět nenachází vůbec, jsou tam pasivní tvary bez instrumentálu *zatyká se* a *zabavují se* s původcem děje nemožným k identifikaci. Tato následnost spolu s navázáním na místo, kde se událost koná, činí jediné pojivo, pomocí kterého oba větné celky na sebe navazují. Z hlediska výstavby textu lze tady pozorovat skok, jímž rozumím odstup od pravidelné výstavby textu, jejímž smyslem je vzájemná návaznost vět.

Další otázka se vztahuje na větný celek *Mají tam bojovat proti tak zvané podvratné činnosti*. Ten navazuje přímo na předchozí, a proto se posluchač domyslí, že oddíly budou bojovat v těchto provinciích. Tento větný celek obsahuje dobově příznačný termín *podvratná činnost*, jenž se opakuje i dále v kolokaci *eskalace podvratných akcí*. Podle Malého slovníku reálií komunistické totality⁴⁸ *podvracení republiky* bylo častým důvodem odsouzení lidí, kteří nesouhlasili s režimem, můžeme tedy usuzovat, že tento termín byl zakotven ve společenském vědomí a jeho zopakování představovalo cílevědomé působení rozhlasu na posluchače.

Ve větě, jež obsahuje ukázkou z tisku *Nuestra Palabra* chybějí příslovečná určení místa. Není jasno, ve kterých oblastech Argentiny (nebo v celé Argentině), kde a komu hrozí nebezpečí převratu. Logicky by tady měla informace odkazovat na předchozí věty. Poslední výpověď vyjadřuje důsledek, avšak pouhým přiřazením bez důsledkové spojky, vyskytují se tam také příznaková slova *vlastenecké* a *protiimperialistické*.

Izraelští vojáci dnes dopoledne znovu zaútočili na středním sektoru fronty na syrská postavení na Golanských výšinách. Syrský vojenský mluvčí v Damašku

48 SCHMIEDTOVÁ V., *Malý slovník reálií komunistické totality*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013.

oznámil, že ve čtvrt hodinovém střetnutí Syřané zničili obrněný transportér a buldozer.

Tato krátká zpráva, jež tvoří dva větné celky, stručně informuje o válečných událostech. Vzhledem k prostému přiřazení obou informací je obtížné určení informačního jádra. Není také jasno, zda první informace pochází ze stejného zdroje jako druhá. Nejsou také sděleny následky této situace.

Rozhodnutí labouristické vlády zmrazit nájemné je v britských politických kruzích pokládáno za první krok vlády v boji proti inflaci a spekulantům. Vládní nařízení se týká 4 600 000 rodin žijících v komunálních bytech a 3 300 000 nájemníků v soukromých bytech. Na druhé straně však v uplynulém týdnu znovu vzrostly ceny 540 druhů potravin. Ministryně pro cenové otázky a ochranu spotřebitelů v nové vládě Shirley Williamsová upozornila, že v dohledné budoucnosti se nedá očekávat snížení cen. Předseda vlády Harold Wilson dokonce varoval veřejnost, že bude nutné něco obětovat ve prospěch země. Někteří političtí pozorovatelé soudí, že Wilson je připraven kdykoliv vypsát nové volby, když se vyskytne nějaká vážná hospodářsko-politická otázka. Člen politického výboru výkonného výboru Komunistické strany Velké Británie Bert Ramelson v listě Morning Star připomněl: „odborové hnutí očekává, že labouristé budou plnit sociální smlouvu, kterou uzavřeli s odbory“.

Informačním jádrem této zprávy je rozhodnutí labouristické vlády v Londýně, veškeré další informace tvoří její doplnění. První větný celek je možné také považovat za měkký začátek.

Zpráva je založena na výpovědích jednotlivých politiků. V každém případě je nepřímá řeč signalizována. Tímto způsobem se posluchači „neztratí“ v obsahu zprávy. Výjimku tvoří uvedení poslední výpovědi, již tvoří přímá řeč a doslovné

citace. Je to první v mém výzkumu případ, kdy v rozhlasovém zpravodajství jsou něčí slova sdělena v této podobě.

K stylovým prostředkům patří způsob uvedení slov jednotlivých politiků. Ta jsou vybrána tak, ještě před výpovědí každého politika, aby se posluchač mohl připravit na obsah projevu. Jsou to např. *upozornit*, *varovat* a *připomenout*. Tyto prostředky mohou mít přesvědčující ráz.

Generální tajemník Francouzské komunistické strany Georges Marchais se v Paříži sešel s generálním tajemníkem Chilské socialistické strany Carlosem Altairanem. Zdůraznil, že Francouzská komunistická strana bude nadále podporovat boj chilského lidu proti fašistické diktatuře společně s organizacemi, které vytvořily Francouzský národní výbor solidarity s chilskými vlastenci.

Tato zpráva se týká vzájemných vztahů levicových stran dvou zemí. Je možné předpokládat, že důvodem jejího uvedení v hlavních zprávách je souvislost s tehdejší politikou režimem Československa.

Zpráva však působí vágně, sděluje pouze informaci o podpoře francouzských komunistů v boji proti fašistické diktatuře v Chile, nejsou sděleny další podrobnosti.

Předsedkyně Československé rady žen Gusta Fučíková ocenila na dnešním Aktivu žen v Sokolově činnost a práci obyvatelek západočeského pohraničí a blahopřála jim ke včerejšímu mezinárodnímu svátku. Účastnice aktivu přijaly rezoluci, ve které vyslovují plnou podporu spravedlivému boji chilského lidu proti zvlí a násilí.

Tato zpráva nepřímo navazuje na předcházející, i když až ve svém závěru. Tvoří ji dva větné celky, jež na sebe navazují jak tematicky, tak gramaticky. Téma druhé výpovědi odkazuje na réma první.

I když sdělení je zcela přehledné a zdá se, že informuje přesně, nejsou sděleny žádné informace o činnosti obyvatelk západočeského pohraničí ani co bylo konkrétním předmětem rezoluce. Je ovšem sdělena podpora chilskému lidu, tímto způsobem zpráva tematicky odkazuje na předchozí.

Hornický kolektiv z dolu Vítězný únor v ostravskokarvinském revíru vytvořil dnes nový revírní rekord v ražení pasových chodeb. Za 31 pracovních dnů vyrazili havíři celkem 521 metrů chodeb z profilu K06. Splnili tak svůj závazek na počest 30. výročí osvobození. Jejich výkon je výsledkem nové organizace práce a spolupráce s komplexní racionalizační brigádou, vedenou ing. Zdeňkem Vlčkem.

I druhá zpráva týkající se událostí z domova tvoří závěr, v němž se moderátoři zabývají místními hospodářskými informacemi.

První větný celek tvoří informační jádro, na něž navazují ostatní. Průběžné téma, a to výkony hornického kolektivu se pak nachází ve tvaru elipsy, to činí tu zprávu přehlednou.

Obsahově a tematicky je zpráva příznačná tím, že sděluje události, jež nemají velký význam pro veřejnost, je však uvedena z politických důvodů.

Odboráři Nové huti Klementa Gottwalda v Ostravě Kunčicích projednali na dnešní výroční konferenci činnost za uplynulé funkční období a vytyčili si cíle pro další dvě léta. Jak bylo konstatováno, splnili vítkovičtí huťáři všechny hlavní loňské úkoly na úrovni, kterou pětiletý plán určuje až pro příští rok při nižším stavu pracovníků. Odborová organizace se zaměřila především na iniciativu pracujících. Do socialistické soutěže je zapojeno více než 92 procent zaměstnanců. Zástupci ocelárny upřesnili na konferenci svůj socialistický závazek na počet nadcházejících výročí, podle kterého letos vyrobí 3,5 milionů tun oceli, a tím překročí bilanční zisk o 15,6 milionů korun.

I zde první větný celek je zároveň informačním jádrem. Další větné celky, jež odkazují na tuto událost doplňují konkrétní údaje.

Předposlední větný celek uvádí kontext, a to podrobnosti o socialistické soutěži, poslední pak tvoří tematický skok, odkazuje na informaci sdělenou před uvedením kontextu a informuje o plánovaných výkonech a ziscích. Taková konstrukce může být pro posluchače obtížná a nesrozumitelná, zvláště pak zcela nezřetelné je *jak bylo konstatováno*, posluchači neví, kdo, a kdy konstatoval.

Zpráva má výrazně politický charakter a tím souvisí s tehdejší politikou Československa.

Český ministr zemědělství a výživy ing. Josef Nágr se dnes zúčastnil výroční členské schůze jednotného Zemědělského družstva První máj ve Zbirohu na Rokycansku. Ocenil mimořádné úspěchy místních družstevníků v uplynulých letech a řekl, že jsou výsledkem dlouholeté svědomité a poctivé práce každého člena družstva. Soudruh Nágr hovořil rovněž o nutnosti koncentrace a specializace, ve které je budoucnost zemědělské velkovýroby. Vyzvedl také společenskou úlohu socialistického zemědělství, jehož pracovníci zajišťují dodávkami potravin výživu všech občanů státu. Zbirožské družstvo s 1500 hektary zemědělské půdy je největší v rokycanském okrese. Loňská produkce, téměř 950 000 litrů mléka, ho zařadila na první místo v Západočeském kraji. Úspěšné hospodaření se obráží v ekonomických výsledcích družstva, zatímco před dvanácti lety činila celková produkce necelých 5 milionů korun, loni dosáhla téměř 21 milionů.

Jádrem této zprávy je velice úspěšná produkce družstva První máj, to je vyjádřeno již v prvním větném celku. Celá část informace je založena na výpovědi

Josefa Nágra. Nepřímá řeč je signalizována pomocí elipsy, formou slovesa, např. *ocenil, vyzvedl.*

Druhou část tvoří popis samého družstva a podrobné informace o jeho výkonech.

Zpráva je popisná. Podobně jako všechny zprávy uvedené na konci vydání rozhlasových novin týkající se místního hospodářství, má politický charakter a informuje o výkonech československého lidu v úspěchu socialismu.

2.5. 15.04.1975

Úvodem přehled hlavních zpráv.

V Bratislavě se konalo Slavnostní shromáždění ke 30. výročí vzniku Sboru národní bezpečnosti

V Praze bylo otevřeno Muzeum Sboru Národní bezpečnosti a vojsk ministerstev vnitra.

Předseda svazové výkonné rady Jugoslávie Bjedič ukončil návštěvu Sovětského svazu.

Kambodžské vlastenecké jednotky prolomily na jihu obranu Phnompenhu.

V Bejrútu pokračují srážky mezi Palestinci a příslušníky strany Libanonská falanga.

Nově jmenovaný egyptský premiér Salem zahájil konzultace o sestavení vlády.

V další části rozhlasových novin vás zavedeme na některé důležité stavby pětiletky. Zahraničně politický komentář je věnován dvěma koncepcím západoněmecké politiky.

Přehled hlavních zpráv tvoří seznam jednotlivých informací omezených na nejdůležitější, nejpodstatnější události, z nichž každá je oznámena jedním větným celkem. Ty na sebe nenavazují, tvoří však osnovu tohoto vydání zpráv. Úvod končí sdělením o relacích ze staveb pětiletky. Ty však nemají informační povahu a nejsou předmětem mojí analýzy.

V Bratislavě se dnes konalo slavnostní shromáždění ke 30. výročí vzniku Sboru národní bezpečnosti. Účastníci na něm přivítali slovenskou stranickou a vládní delegaci v čele s členem předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa a prvním tajemníkem Ústředního výboru Komunistické strany Slovenska Josefem Lenártem. Osmdesáti příslušníkům Sboru národní bezpečnosti odevzdal slovenský ministr vnitra Štefan Lazar za dlouholetou službu a aktivní podíl při budování Sboru pamětní medaile 30 let Sboru národní bezpečnosti. Účastníci shromáždění pak odeslali Ústřednímu výboru Komunistické strany Československa a Ústřednímu výboru Komunistické strany Slovenska pozdravné dopisy, ve kterých ubezpečují nejvyšší stranické orgány, že vynaloží všechny své síly, rozum a schopnosti ke splnění úkolů 14. sjezdu Strany.

Informačním jádrem této je slavnostní shromáždění, zmíněné v prvním větném celku. V souladu s pravidlem rematicizace, druhý větný celek rozvíjí tuto informaci, navazuje na ni pomocí předložkového příslovecného určení místa *na něm*. Další větné celky navazují na téma zprávy, a to opakováním výrazů *účastníci sboru*. Zpráva tedy působí zcela přehledně a posluchač se v ní „neztratí“.

Zpráva však je vágní, tím rozumím nedostatek přesných, konkrétních informací o tom, kdo obdržel medaile a za které zásluhy. Opět prostor zabírají výčty institucí. Vzhledem k obsahu ji lze začlenit k politickým, tendenčním zprávám. Stejně tak je tom ve zprávě následující:

Mezi posluchače Stavební fakulty Českého vysokého učení technického v Praze zavítal dnes člen předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa a vedoucí tajemník Městského výboru strany v Praze Antonín Kapek. Hlavní část setkání patřila besedě, ve které na otázky posluchačů odpovídali funkcionáři a pracovníci Stavební fakulty. V závěru promluvil k přítomným soudruh Kapek, který vzpomněl historických událostí roku 1945 a významu Pražského povstání.

Větné celky v této zprávě na sebe navazují a to jak obsahově, tak gramaticky. Je přehledná a nevede k nedorozumění. K lexikálním stylovým prostředkům typickým pro tehdejší zpravodajství patří počet politických titulů politických činitelů. Nachází se i dříve opakovaný výraz *beseda*, označující diskuse. Besedou se míní přátelský hovor, o ten asi v daném případě šlo.

Zpráva je vágní, nesděljuje žádné podrobnosti, jež by informovaly veřejnost o tom, o čem a jak se besedovalo, aniž co vyplynulo z tohoto setkání.

V následující zprávě je rovněž floskule *přátelská oficiální návštěva*, což je vlastní oxymóron (viz výše).

Z Kyjeva do Bělehradu dnes odcestoval člen předsednictva Ústředního výboru Svazu komunistů Jugoslávie a předseda Svazové výkonné rady Džemal Bijedić, který byl v Sovětském svazu na týdenní oficiální přátelské návštěvě. Za svého pobytu jednal s předsedou rady ministrů Sovětského svazu Alexejem Kosyginem a přijal ho rovněž generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Leonid Brežněv. Ve společném sovětsko-jugoslávském komuniké se zdůrazňuje, že sovětsko-jugoslávské vztahy se úspěšně rozvíjejí a že spolupráce v politické, hospodářské, kulturní a vědecko-technické oblasti, založená na zásadách svrchovanosti, rovnoprávnosti a nevměšování se rozšiřuje a je stále

obsažnější. Obě strany v komuniké vyjádřily přesvědčení, že je třeba co nejdříve obnovit práce Ženevské konference o Středním východě, a s uspokojením konstatovaly, že na konferenci o evropské bezpečnosti a spolupráci bylo dosaženo výrazného pokroku, který umožňuje, aby druhá fáze konference byla úspěšně dokončena a aby se v nejbližší době uskutečnila její závěrečná fáze na nejvyšší úrovni.

Značný rozsah jednotlivých větných celků a celé zprávy je typický pro tehdejší obdobné informace o situacích socialistických zemí. Potvrzuje to dřívější výzkum.

Jak už je uvedeno výše, k lexikálním prostředkům, také příznačným pro toto období patří používání celých politických titulů a také floskulí politického rázu.

I přestože délka zprávy a množství informací by měly tu zprávu řadit mezi ty přesně, zase je třeba si všimnout vágnosti a nedostatku podrobných informací.

Vyskytují se pojmy, jako např. *rovnoprávnost, svrchovanost*, nic však nerepresentují. Podobně je to s konstatováním obou stran na téma ženevské konference, není jasné, co znamená *výrazný pokrok*.

Kambodžské vlastenecké jednotky prolomily obranný kruh Phnompenhu na jižním úseku.

V předměstí kambodžského hlavního města a jeho okolí pokračují prudké boje. Phnompenhští vojáci ustupují a zakopávají se v ulicích hlavního města. Když opustili letiště Pochentong, snaží se nyní o vytvoření nové obranné linie na území Phnompenhské univerzity. Podle zpráv západních agentur jsou už příslušníci osvobozené armády několik set metrů od budovy francouzského velvyslanectví v Phnompenhu.

Na rozdíl od předchozích zpráv, větné celky tohoto sdělení jsou podstatně kratší a

poskytují důležité informace. Výpovědi na sebe vcelku kontaktně navazují, v třetí výpovědi se mění původce děje. Pouze u poslední výpovědi jde o distanční navazování na první výpověď. Nepřímá citace z agentur vede k tomu, že pojmy a jejich vztahy mohou být pro posluchače nejasné např. *osvobozená armáda*.

Ministři zahraničí členských zemí Evropského hospodářského společenství odmítli obvinít na americký nátlak Vietnamskou demokratickou republiku a jihovietnamské vlastence z odpovědnosti za nynější vystupňování bojů v jižním Vietnamu. Místo toho ministři na svém zasedání v Lucemburku vyzvali k dodržování Pařížské mírové dohody o Vietnamu z roku 1973. Zpravodaj americké agentury UPI k tomu poznamenává, že stanovisko západoevropské devítky znovu zdůraznilo rozpor v přístupu Spojených států a jejich spojenců k Vietnamu. Ministři zahraničí EHS nevyhověli ani dalšímu americkému přání, aby poskytli pomoc saigonskému režimu. Rozhodli naopak, že potraviny a léčiva v ceně téměř pěti milionů dolarů budou poslány jak obyvatelstvu do oblastí kontrolovaných Saigonom, tak i do oblastí, které spravuje prozatímní revoluční vláda Jihovietnamské republiky.

Tato zpráva obsahuje zcela krátké, přesné a podrobné informace. Z hlediska výstavby textu lze tu pozorovat důslednou tematickou návaznost jednotlivých výpovědí (téma: ministři), až na třetí výpověď, v níž se mění téma, stává se jím *zpravodaj*. Další, čtvrtá výpověď zase (distančně) navazuje na výpověď druhou. Zpráva sděluje mnoho důležitých podrobností, veřejnost je důkladně informována o detailech události.

V Bejrútu pokračují srážky mezi Palestinci a příslušníky strany Libanonská falanga. Počet obětí se odhaduje na 40 mrtvých a 70 raněných. Nepokoje se šíří i

na další libanonská města. Libanonské pokrokové strany a organizace trvají na potrestání příslušníků fašistické Falangy a na dnešek vyzvaly ke generální stávce. Všechny školy, obchody a banky v Bejrútu jsou uzavřeny. Také palestinský odboj trvá na bezpodmínečném potrestání falangistů.

Uvedena zpráva obsahuje 6 krátkých, příkladně uspořádaných větných celků, jež na sebe vzájemně navazují. Slohovým prvkem, jenž stojí za zmínku, je opakování názvu *Falanga*. Nejdříve se vyskytuje v plném znění *Libanonská falanga*, pak podstatné jméno *falangisté* a pak přídavné jméno určující původ bylo vynecháno a místo něj moderátor používá příznakové *fašistická Falanga*.

Nově jmenovaný egyptský premiér Mamdouh Salem dnes zahájil konzultace o sestavení vlády. Prezident Sadat pronesl k egyptskému lidu rozsáhlý projev, v němž se zabýval vnitřní situací v zemi. Prohlásil, že vnitřní politika státu se bude nadále řídit zásadami, které vytyčila Červencová revoluce v roce 1952 pod vedením Gamála Abdela Násira. Upozornil rovněž na některé hospodářské obtíže ve státě, kdy řada lidí zneužívala nynější hospodářské politiky Egypta, tzv. politiky otevřených dveří, k obohacení na úkor lidových mas. Součástí politiky otevřených dveří, jakou egyptská vláda před rokem vyhlásila, byla i aktivizace soukromého domácího i zahraničního kapitálu při zachování klíčové role státního výrobního sektoru.

Tuto zprávu charakterizuje samostatnost prvního větného celku v kontextu celého sdělení. Počáteční výpověď, se zdá, nesouvisí s následujícími informacemi. Informačním jádrem zprávy je obsah projevu egyptského prezidenta o vnitřní situaci v zemi. V následujících výpovědích v tom pokračuje, až na poslední, která navazuje na politiku otevřených dveří, jež byla uvedena dříve. Výrazným rysem

zprávy je osamocená platnost první výpovědi, to je unikátní rys v zatím zkoumaném materiálu.

Portugalská národní volební komise vyzvala občany k účasti ve volbách do ústavodárného shromáždění. V komuniké se zdůrazňuje, že jejich případná neúčast by byla projevem nezájmu o nynější revoluční proces demokratizace, dekolonizace a rozvoje země. Komise připomíná, že podle volebního zákona se účast ve volbách považuje za občanskou povinnost. 5. oddělení generálního štábu portugalských ozbrojených sil oznámilo, že speciální vojenské jednotky zatkly větší počet osob, které narušovaly předvolební kampaně ničením propagačních materiálů některých politických stran.

Ve zprávě první a třetí výpověď jsou tematicky propojeny (téma výpovědi je komise). Druhá výpověď zdánlivě s první nesouvisí, ale elipsou na ni navazuje.

V poslední výpovědi se téma mění, nastává změna v koherenci, tématem se stává 5. oddělení. Uvedena v poslední výpovědi událost ovšem souvisí s předvolební kampaní, ale nevyplývá z předchozí výpovědi. Navíc, moderátor neupřesňuje, o které politické strany se jedná. Takže zpráva je vágní.

Z hlediska lexikálního je třeba zmínit, že se slovo účast, resp. neúčast opakuje ve všech třech prvních větných celcích, avšak opakování je náležité.

Z domova.

Pracující kovošrotu Ostrava vykoupili za tři měsíce letošního roku přes 16 000 tun železného šrotu. Čtvrtletní plán tak překročili o 63 procent. K překračování stanovených úkolů pomáhá kovošrotu socialistická soutěž, do které je zapojeno také 12 kolektivů, usilujících o titul brigáda socialistické práce.

První větný celek uvádí informační jádro zprávy. Na ni navazuje následující,

krátký celek, v němž je však zdůrazněn *čtvrtletní plán*, a to pomocí změny ve větné výstavbě. Zajímavý lexikální prostředek představuje sloveso *pomáhá*, jež se vztahuje k socialistické soutěži. V tomto případě vhodným prostředkem by mohla být slovesa *motivuje* anebo *podněcuje*.

Je třeba si také všimnout blízkého umístění příbuzných slov, a to *překročili* a *překračování*. Předpokládám, že tento jev byl použit s cílem zdůraznění výkonů pracujících.

Přes 120 000 občanů Východočeského kraje se zúčastnilo v sobotu jarních směn Národní fronty. Brigádníci odpracovali při plnění volebních programů, výsadbě okrasných keřů a stromů, sběru odpadových surovin a při úpravách veřejných prostranství, téměř 155 000 hodin. Vytvořili dílo v hodnotě 12 milionů korun. Na vysoké účasti a dobrých výsledcích jarní směny ve východočeském kraji mají podíl i agitační dvojice a závody a podniky, které brigádníkům poskytli mechanizační prostředky.

Informační jádro zprávy tvoří účastnictví a výkony občanů na jarních směnách.

V rozporu s dříve pozorovanou tendencí, tato zpráva, přestože se týká místního hospodářství, je věcná, přehledná a přesně informuje o události.

Zpráva má však politický ráz a tvoří závěrečnou část věnovanou vysokým výkonům pracovníků.

Vojenská přehlídka 9. května na Letenské pláni v Praze bude manifestovat těsné sepětí Československé lidové armády s ostatními armádami Varšavské smlouvy a dokumentovat naši odpovědnost za obranu socialismu, uvedl to dnes v Praze na tiskové konferenci zástupce velitele přehlídkových vojsk generálmajor Jaroslav Gottwald. Podle jeho slov vojáci na přehlídku plně nacvičují. Musí však přitom zvládnout i každodenní úkoly bojové a politické přípravy a navíc i nácvik

na Spartakiádu. Před vojenskou přehlídkou bude 4. května na Staroměstském náměstí přehlídka pochodového zpěvu, první tohoto druhu v Praze.

Tato závěrečná zpráva je postavena na nepřímé řeči Jaroslava Gottwalda. Nepřímý citát tvoří informační jádro zprávy, další větné celky navazují na první informaci a doplňují ji. Není však jasno, zda slova Jaroslava Gottwalda budou mít platnost.

Zpráva má charakter propagační, politický, a to odpovídá tehdejším tendencím v rozhlasovém zpravodajství.

4.2.8 02.02.1976

Dobry večer, vysíláme rozhlasové noviny. Úvodem přehled hlavních zpráv.

V Bratislavě se konala porada předsedů Krajských kontrolních revizních komisí Ústředního výboru Komunistické strany Slovenska.

Brigáda Bohuslava Knotka z dolu Dukla v Šardicích na Hodonínsku dosáhla rekordu v denní těžbě lignitu.

V Praze byla podepsána spolupráce mezi Ústředním výborem Svazu československo-sovětského přátelství a Československou dopravní kanceláří.

V Luandě začala mezinárodní konference solidarity s bojem angolského lidu.

Portugalský prezident Costa Gomes jednal s náčelníky generálního štábu, s ministrem vnitra a náčelníkem policie o opatřeních proti nástupu reakce.

Komentář rozhlasových novin je věnován rozvoji tvůrčí iniciativy pracujících před 15. sjezdem Komunistické strany Československa.

Přehled hlavních zpráv obsahuje krátké, jednotlivé větné celky, jejichž cílem je stručně uvést obsah následujícího zpravodajského programu. Každá

jednotlivá informace tvoří samostatný celek, větné celky na sebe nenavazují. Je však třeba připomenout, že na rozdíl od předchozích analyzovaných zpráv, pořadí těchto zpráv zachovává určitý pořádek: nejdříve jsou prezentovány informace z domova, pak ze zahraničí.

Za účasti osmdesáti delegací začne dnes v Luandě Mezinárodní konference solidarity s bojem angolského lidu. Pořádá ji stálý sekretariát organizace Solidarity afrických a asijských národů. Na programu zasedání je poskytování pomoci a podpory Angolské lidové republiky, která vede hrdinný boj proti imperialistické agresi. Generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Leonid Brežněv v pozdravném poselství adresovaném účastníkům loanské konference zdůraznil, že Sovětský svaz je solidární s lidovým hnutím za osvobození Angoly a se zákonnou vládou této země. Vyjádřil přesvědčení, že nynější konference významně přispěje k semknutosti všech vlasteneckých a pokrokových sil bojujících za obranu svrchovanosti, nezávislosti a územní celistvosti Angolské lidové republiky.

Jako první je představena informace ze zahraničí, i když výše uvedený přehled obsahuje zcela jiné pořadí zpráv. Pravděpodobně je považována za nejvýznamnější. Z hlediska výstavby textu se zpráva dělí do dvou částí, a to na informaci o konferenci solidarity s bojem angolského lidu, a druhé, jež sděluje činnost Leonida Brežněva.

První část tvoří celek, výpovědi na sebe tematicko-rematicky navazují. Informačním jádrem je konference a její okolnosti. Třetí výpověď obsahuje lexikální příznakové prostředky, a to *imperialistická agrese* a *hrdinný boj*. Tyto prostředky mají za úkol působit na pocity posluchačů. Přídavné jméno

imperialistický ideologicky působilo ještě silněji než *kapitalistický* a obsahovalo silné záporné hodnocení⁴⁹.

Druhou část zprávy uvádí nepřímou řeč Leonida Brežněva s dobovými floskulami.

Portugalský prezident Costa Gomes jednal dnes s náčelníky generálního štábu všech složek armády, s ministrem vnitra a náčelníkem portugalské policie o opatřeních proti vlně pravicového teroru. Pravicové strany v poslední době výrazně vystupňovaly svou aktivitu. Podporují podvratné skupiny, které chtějí svrhnout nynější režim a zrušit všechny revoluční vymoženosti. Součástí pravicové kampaně jsou akce konzervativních portugalských statkářů, kteří požadují zrušení zákona o pozemkové reformě. Hrozí také zastavením přísunu potravin do Lisabonu a dalších měst. Generální tajemník Portugalské komunistické strany Álvaro Cunhal na shromáždění v Lisabonu prohlásil, že komunisté udělají všechno pro sjednocení akcí komunistů a socialistů a všech ostatních demokratických sil. Portugalští komunisté požadují, aby pokrokové složky portugalské armády se zúčastnili politického života do vytvoření mocenských orgánů na základě řádných parlamentních voleb.

I když z prvního větného celku vyplývá, že tématem zprávy by mělo být jednání prezidenta, dochází k přesunu pozornosti moderátora jinam. Důraz klade na informaci v střední části zprávy, a to aktivitu pravicových skupin.

K příznakovým lexikálním stylovým prostředkům patří opakování výrazu *pravicový* a výrazy *hrozí*, *teror*, *podvratné*. V souladu s tehdejší politickou situací a kontextu, v němž jsou výrazy ve zprávě uvedeny, mají za cíl ukázat polarizaci v západních zemích.

49 SCHMIEDTOVÁ V., *Malý slovník reálií komunistické totality*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013

Člen politického byra Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu a ministr obrany maršál Andrej Grečko přijel dnes do oblasti, kde se koná vojenské cvičení Kavkaz. Ministr Grečko navštívil některé vojenské jednotky a setká se s pozorovateli z ozbrojených sil Bulharska, Řecka, Rumunska, Turecka a Jugoslávie. Sovětský svaz pozval tyto pozorovatele k účasti na vojenském cvičení v souladu se závěrečným aktem Konference o evropské bezpečnosti a spolupráci.

Informační jádro zprávy tvoří návštěva politiků oblasti, kde se koná cvičení Kavkaz. Není však vysvětleno, co je cvičení Kavkaz a jaký je jeho cíl, a jaký posláním pozorovatelů, není ani závěrečného aktu konference o evropské bezpečnosti a spolupráci. Zpráva tedy působí vágně.

Podle komuniké Nejvyššího vojenského výboru je v Libanonu klid. V noci na dnešek nedošlo k žádným incidentům. Byla přijata opatření k zajištění bezpečnosti v ulicích a znemožnění dalších případných únosů.

Tato informace se jeví jako málo obsažná. Informačním jádrem této zprávy je klid v Libanonu. Pravděpodobně jde o navazování na zprávu sdělenou v předchozích novinách. Jde o intertextové navazování bez jeho signalizování. Žádné jiné důležité informace zde nejsou sděleny.

Japonský týdeník Shūkan Gendai uveřejnil jména šesti agentů americké špionážní služby CIA v Japonsku. Čtyři z nich pracují na americkém velvyslanectví v Tokiu. Je mezi nimi i první tajemník Norman Gleec.

Tato krátká zpráva obsahuje 3 krátké výpovědi, jež na sebe vzájemně navazují, avšak znění poslední z nich může nechávat v posluchači určitý pocit nedokončení. Tento dojem zesiluje i délka informace, jež je ve srovnání s ostatními zprávami kratší.

Po odhalení československého rozvědčíka Pavla Minaříka se dostaly štvavé rozhlasové stanice Svobodná Evropa a Svoboda opět do popředí zájmu veřejnosti, upozorňuje deník západoněmeckých komunistů Unsere Zeit. List žádá zrušení obou vysílaček a připomíná, že jejich činnost je zaměřena proti nejzákladnějším životním zájmům evropských národů. Programová náplň Svobodné Evropy a Svobody je v protikladu se zmírňováním napětí a v přímém rozporu se závěry Evropské konference o bezpečnosti a spolupráci, zdůrazňuje Unsere Zeit.

Obsah i konstrukce této informace se opírá o článek zveřejněný v západoněmeckém komunistickém listu Unsere Zeit. Výběr toho, co pak bude zveřejněno v rozhlasovém zpravodajství je, jak jsem se již zmínil v předchozích analýzách, subjektivní. Zde k přesvědčujícím prostředkům patří především soud deníku, a to tvrzení o zájmu evropských národů. Toto sdělení zdůrazňuje i soud v podobě přídavného jména *nejzákladnější*.

Zprávu lze považovat za politicky angažovanou, má působit na posluchače.

Za pozornost stojí také postupnost soudu o programové náplni Svobodné Evropy a Svobody: je v *protikladu* a pak následuje silnější hodnocení v *přímém rozporu*. Celkem nadměrně se opakuje odkazování na deník Unsere Zeit.

Nacista a zavilý antikomunista Walter Becher byl už potřetí zvolen oficiálním mluvčím revanšistického tzv. Sudetoněmeckého krajanského sdružení. Na věřejším shromáždění Sudeťáků Becher znovu prohlásil, že setrvává na pozicích studené války a odmítá zmírňování mezinárodního napětí. Útočil na mírovou politiku Sovětského svazu a pokoušel se zpochybňovat smlouvy, které uzavřela Spolková republika s Československem a Polskem.

Z hlediska výstavby textu je tato zpráva konstruována a představena zcela konsekventně a jednoduše, projevuje se tematická (průběžné téma) návaznost s elipsou ve třetí výpovědi.

Důraz je v této informaci kladen na lexikální stránku, jazykové prostředky obsahující vykroucená hodnocení. Za prvé je třeba uvést přídavné jméno *zavilý*, a to ve spojení *zavilý antikomunista*. *Zavilý* znamená *tvrdohlavý, neústupný* a patří k slovům stylově a emocionálně příznakovým. Pojem *antikomunista* tvoří antonymum ke *komunista* (s užitím přípony *anti-*). Cílem použití příznakového adjektiva je zesilování významu. K tomu se přidává podstatné jméno *nacista*. I přesto, že pojmy nacismus a komunismus se přirozeným způsobem vzájemně vylučují, čímž rozumím, že jak známo komunismus tvořil protiklad nacismu, moderátor zdůrazňuje, že Walter Becher představuje nacistu, a antikomunistu.

Nejvýraznější negativně hodnotící nespisovný prostředek, jenž nepatří k objektivním stylovým prostředkům je slovo *Sudeták*, použité s cílem omezení opakování slov, v tomto případě plného názvu Sudetoněmeckého krajanského sdružení. Obdobná tendence se však dosud neprojevovala, ba, veškeré politické politické názvy a tituly byly ochotně zdůrazňovány a opětovány. Cíl, pro nějž použito toto slovo, patřil spíše k dodržení dříve zvoleného stylu. Podle Malého slovníku reálií komunistické totality *Sudeták*, kromě základního významu, a to Němce odsunutého po roce 1945 ze Sudet obsahuje i záporné, a to negativní hodnocení⁵⁰.

Poslední, podobně jako předchozí silně příznaková slova je dokonavé sloveso *zaučít*. Toto verbum souvisí s útokem, čímž se běžně rozumí fyzický nebo zbrojní nápor, potvrzují to i výsledky jeho nejčasnějších kolokací v Českém národním korpusu Syn2015, k nimž patří mimo jiné *pěst, ponorka, nůž, letadlo* a

50 SCHMIEDTOVÁ V., *Malý slovník reálií komunistické totality*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2013

pes. Korpus obsahující starší data Synv4 přináší i další kolokace, a to *teroristé, muž, brutálně, zezadu, tvrdě, fyzicky*, apod. Tyto příklady potvrzují příznakovost významu tohoto slovesa, cíl jeho použití je tedy jasný.

Představitelé britských odborů žádali na konferenci v Liverpoolu záruky práva na práci a vyzvali k široké kampani labouristického a odborového hnutí proti nezaměstnanosti. Konference uvítala rozhodnutí uspořádat 27. března v Londýně celostátní shromáždění proti nezaměstnanosti.

V první výpovědi téma tvoří *představitelé odborů*, jež se zúčastnili konference. Téma se mění ve druhé výpovědi v konferenci, tím druhá informace je koherenci první. V souladu s dříve pozorovanou tendencí, zprávy ze zahraničí, jež se netýkají bezprostředně zemí socialistických republik nebo těch se silným komunistickým hnutím, jsou kratší, naopak je, pokud sdělují informace o negativních akcích.

Z domova.

Plénum Státní plánovací komise projednalo dnes v Praze některé otázky zpracování návrhu šestého pětiletého plánu rozvoje našeho národního hospodářství. Jednání řídil člen předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa místopředseda Federální vlády a předseda Státní plánovací komise Václav Hůla.

Ze zprávy se posluchači dozvědí, že se konalo jednání, dokonce i kdo byl přítomen, avšak zprávu činí vágní výraz *některé* (otázky) a nedostatek sdělení výsledků jednání.

Za účasti předsedy Ústřední kontrolní a revizní komise Komunistické strany Československa Miloše Jakeše byla dnes v Bratislavě porada předsedů Krajských kontrolních a revizních komisí Komunistické strany Slovenska. Její

účastníci si vyměnili zkušenosti z přípravy na 15. sjezd Komunistické strany Československa.

Podobně jako předchozí zpráva, i tato obsahuje některá fakta, uvádí, kdo se zúčastnil porady, a kde se konala, ale ani zde se nesděluje její téma a výsledky, čímž je nakonec zpráva nepřínosná.

Nového podnikového rekordu v denní těžbě lignitu dosáhla parta předáka Bohuslava Knotka z dolu Dukla v Šardicích na Hodonínsku. Tato brigáda socialistické práce, nositelka titulu 50. výročí Komunistické strany Československa narubala za 24 hodin 2275 tun lignitu. Splnila tak svůj socialistický závazek uzavřený na počest celorevírní a okresní konference Komunistické strany Československa.

Zpráva uvádí důležité informace, odpovídá na nejzákladnější otázky podle teoretických předpokladů. I její ráz je však politický, patří k zprávám z domova, jež se týkají pozitivních hospodářských výkonů. Zajímavé je uvedení rématu na počátku první výpovědi, tématu v jejím konci. Toto téma se pak opakuje v obou následujících výpovědích.

Pracující závodu 29. augusta v Partizánském slíbili v socialistickém závazku k 15. sjezdu Komunistické strany Československa, že sníží letos náklady o více než 450 milionů korun. Komplexní socialistickou racionalizací chtějí rovněž ušetřit čtyři sta dva a šedesát pracovních sil. Tím, že budou lépe využívat domácí suroviny a materiály, sníží o osm milionů jejich dovoz z kapitalistických zemí.

Podmět jako téma zprávy v tomto popisu je přímo vyjádřen pouze jednou, a to v prvním větě celku, jde tedy o průběžné téma. V následujících celcích je

vyjádřen pouze pomocí formy sloves. Druhá výpověď navazuje na první z hlediska sémantického, začíná příslovecným určením.

Zpráva, v souladu s ostatními v této části, má ráz politický a tímto i přesvědčovací.

Na počest 15. sjezdu Komunistické strany Československa byla dnes v Praze otevřena výstava Mládeže v boji za pokrok při budování a obraně socialistické vlasti. Zachycuje nejen hlavní etapy vývoje revolučního mládežnického hnutí a jeho úspěchy při budování a obraně socialismu, ale i soustavnou péči Komunistické strany Československa a celé naší společnosti o mladou generaci.

Zpráva neobsahuje původce děje, i když ve druhém větném celku je podmět *výstava* vyjádřen. Informace má neosobní ráz, viz pasivum *byla otevřena* a politický charakter, je tím příznaková pro období.

Česká socialistická republika má jednu s nejhustších autobusových sítí na světě. Přes šest tisíc autobusových linek spojuje denně devadesát sedm procent českých obcí. Tyto a další zajímavé údaje uvedl na dnešním Pražském aktivu zástupců pracujících veřejné silniční městské dopravy a silničního hospodářství český ministr vnitra Josef Jung. Městskou hromadnou dopravu použije každých čtyřiaadvacet hodin až tři a půl milionů cestujících. Na každého pátého občana České socialistické republiky připadá jedno motorové vozidlo, takže zatížení silniční sítě stouplu za posledních pět let o pětapadesát procent. Ministr Josef Jung se také podrobně zabýval problémy dopravy a silničního hospodářství, k nimž patří nedostatek pracovních sil a nízká kapacita opravárenských závodů.

Obsahovým jádrem této zprávy je autobusová doprava v Československu, jež je nejhustší na světě. Na réma první výpovědi navazuje téma následující, již

předchozí doplňuje a konkretizuje. V třetí výpovědi a následujících výpovědích moderátor zveřejňuje, že dříve uvedené údaje pocházely z citací ministra vnitra. Nevíme však, zda v tom pokračuje. Teprve na konci zprávy je signalizována nepřímá řeč.

4.2.9 05.03.1977

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Soudruzi Vasil Bilak a Josef Havlín se vrátili z porady tajemníků ústředních výborů bratrských komunistických a dělnických stran v Sofii.

V Bratislavě a Brně začaly první sjezdy národních odborových svazů.

Mladoboleslavská automobilka vyrobila poslední vůz typu Škoda 100.

Belgický král Baudouin přijal demisi ministrů strany Valonské seskupení.

V americkém městě New Brunswick začal proces s významnou bojovnicí za práva amerických Černochoů Assatou Shakurovou.

V další části rozhlasových novin uslyšíte ekonomický komentář o současné úrovni našeho vnitřního trhu a poznámku ke Dnům maďarské kultury v Československu.

O novém politickém skandálu v Německé spolkové republice informuje náš stálý bonnský zpravodaj.

Přehled hlavních zpráv obsahuje i pozvání na komentáře, jež se týkají úrovně československého trhu, Dní maďarské kultury a také pozvání na zpravodajskou reportáž o politickém skandálu. Vzhledem k odlišné formě sdělení, tyto části nejsou předmětem mé analýzy.

Prezident republiky Gustav Husák blahopřál hlavě státu a předsedovi rady národní obrony, gen. Ignatiusu Kutu Acheampongovi ke dvacátému výročí vyhlášení nezávislosti Ghanské republiky. Ke státnímu svátku zaslal Gustav Husák blahopřejní telegram také prezidentovi republiky Rovníková Guinea Macíasu Nguemu Biyongo Ňegue Ndongovi. Tato země vyhlásila nezávislost v roce 1968.

Informační jádro této zprávy tvoří stručná informace o dvou blahopřáních prezidenta Gustava Husáka generálovi Acheampongovi a prezidentovi republiky Rovníková Guinea. Ty jsou spojeny konektorem *také*. Poslední větný celek uvádí stručný kontext, informuje posluchače o tom, kdy Rovníková Guinea vyhlásila nezávislost.

Z porady tajemníků Ústředních výborů bratrských komunistických stran socialistických zemí se dnes vrátili ze Sofie člen předsednictva a tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Československa Vasil Biľak a člen sekretariátu a tajemník Ústředního výboru strany Josef Havlín. Na ruzyňském letišti v Praze je přivítali člen předsednictva Ústředního výboru strany Josef Korčák a další straniční činitelé. Porada tajemníků Ústředních výborů bratrských komunistických a dělnických stran socialistických zemí se zabývala mezinárodními a ideologickými otázkami. Ministr zahraničních věcí Bohuslav Chňoupek zavítá v nejbližších dnech do Maďarské lidové republiky. Na oficiální přátelskou návštěvu ho pozval maďarský ministr zahraničních věcí Frigyes Puja.

Opět jde o dvě spojené informace, jedna je zpráva, druhá oznámení. Podobně jako ve mnoha dřívějších případech, velkou částí lexikálního objemu zprávy tvoří tituly politických činitelů. Zde konstatujeme, že výše uvedenou

informací činí 96 slov, z nichž 41, a tj. 43% jsou tituly osob nebo názvy politických institucí.

Z hlediska obsahu působí zpráva velice vágně, nejsou sděleny předměty ani výsledky jednání, zpráva je poskládána z novinářských klišé o mezinárodních a ideologických otázkách.

Poslední výpověď neodkazuje na dřívější informace. Poprvé byl zmíněn Bohuslav Chňoupek a ministerstvo, jež reprezentuje. Jediný spoj tvoří sémantická náplň zprávy, a to diplomatické cesty československých politiků do zahraničí.

V Praze dnes skončilo třídenní československo-sovětské jednání o spolupráci při výrobě zařízení pro jaderné elektrárny. Sovětskou delegaci vedl první náměstek předsedy Státního výboru pro hospodářské styky se zahraničím při radě ministrů Sovětského svazu Vitalij Morozov, československou náměstek ministra zahraničního obchodu Přemysl Štrougal.

Tato krátká a jednoduchá zpráva obsahuje pouze dvě vety, jež na sebe navazují a dohromady tvoří úplný celek. Avšak z hlediska sémantického je informace téměř prázdná. Informace začíná informačním jádrem, po něm však nenásledují žádné informace. Posluchači se pouze dozvěděli téma jednání a kdo se ho zúčastnil.

Ve znamení zvýšení aktivity Revolučního odborového hnutí při budování socialistické společnosti začaly dnes první tři sjezdy národních odborových svazů. Delegáti Sjezdu slovenského odborového svazu pracovníků dolů a energetiky, kteří se sešli v Bratislavě, vytyčili hlavní úkoly odborářů při realizaci hospodářského a sociálního programu strany v šesté pětiletce. Za nejdůležitější úkol označili prohloubení účasti pracujících na tvorbě a plnění úkolů státního prováděcího plánu. V Bratislavě dnes zahájil práci také Národní sjezd odborového svazu

pracovníků umění, kultury a společenských organizací. Hovořilo se na něm zejména o prohlubování socialistického obsahu umělecké a kulturněvýchovné činnosti a hledání nových účinnějších forem ideově-výchovného působení. Sjezd Českého odborového svazu pracovníků státních orgánů, peněžnictví a zahraničního obchodu se sešel v Brně. Jeho účastníci ocenili zejména aktivitu brigád socialistické práce a současně upozornily, že odborové orgány musí důsledně dbát na těsné spojování úkolů vědeckotechnického pokroku s plány hospodářských organizací.

Obsah této zprávy tvoří tři události obdobného charakteru, jež spojuje den datum konání. Po měkkém začátku, jenž tvoří první větný celek, zpráva přednáší tři informační jádra, Každé ze tří událostí se věnuje následující část.

Posluchači se dozvědí, kdo a kde se zúčastnil jakého jednání, ta jsou popsány zcela podrobně. Nejsou však sdělovány údaje o průběhu konání ani o výsledcích. Místo toho zpráva obsahuje velice vágní prostředky, což ji činí prázdnou.

Spojené razičské kolektivy předáků Petra Jernaje a Václava Juchelky z dolů Vítězný únor koncernového podniku Ostrava dnes úspěšně zakončily 31denní úsilí o vytvoření revírního rekordu v ražbě důlních chodeb. Od čtyřiaadvacátého ledna jich vyrazili přes 490 metrů, čímž překonali dosavadní nejlepší výkon o 12 metrů. Nový revírní rekord v těžbě vytvořila dnes mládežnická brigáda socialistické práce předáka Michala Kováče z dolu Antonín Zápotocký v Orlové. V průběhu jednoho měsíce vytěžili členové tohoto kolektivu téměř osmatřicet tun uhlí, což znamená, že na pracovníka a směnu připadá skoro třiatřicet tun.

Další zpráva v řadě obsahuje dvě nezávislé informace (bez konektorů), jež spojuje pouze téma. V každé ze zpráv větné celky na sebe navazují a syntaktická spojitost je dodržena. Větný celek, jenž začíná slovy *Nový revírní rekord* představuje mezero v konexi, jde o novou informaci, přiřčenou spojití s předchozí, to může vest u posluchačů k nedorozumění.

Z montážní linky mladoboleslavské automobilky dnes sjel poslední automobil osvědčeného typu Škoda 100. Spolu s typem Škoda 110 jezdí na silnicích u nás i v zahraničí od roku 1969, a od té doby jich opustilo závod celkem 820000 kusů. Dneškem přichází mladoboleslavská automobilka v plném rozsahu na výrobu nových modernizovaných typů Škoda 105 a 120.

V této zprávě lze pozorovat střídání podmětu ve větách. Bez pohybnosti informační jádro zprávy tvoří „sjezd“ posledního automobilu typu Škoda 100. Druhá věta sice navazuje, avšak neshodně, podmět *poslední automobil* z první výpovědi, v druhé výpovědi obsahuje elipsu a také tvar *jezdí* (tj. poslední automobil?), v další výpovědi odkazovací *jich* a *kusu*, tedy výstavba textu a spolu s ní i jeho obsah jsou chaotická (s anakoluty).

Ze zahraničí.

V Káhiře dnes pokračovala Konference ministrů zahraničních věcí 61 afrických a arabských států jednáním o vzájemné hospodářské spolupráci. Tato schůzka je přípravou na setkání nejvyšších představitelů těchto států, která se má uskutečnit 7. března. Schůzce předcházela porada arabských účastníků konference, jež se zabývala výší hospodářské pomoci, kterou poskytnou bohaté arabské státy africkým zemím.

Jednotlivé věty v této zprávě na sebe kontaktně tematicky navazují, výstavba textu je přehledná, založena na průběžném tématu zprávy. Z hlediska

lexikálního stojí za pozornost určitá slovní ekonomie. Oproti zprávám, jež se týkají místních politických událostí, zde není zmíněn žádný politik. Ovšem ani téma schůzky ani její výsledky nejsou objasněny.

Mluvčí ministerstva zahraničních věcí Vietnamské socialistické republiky dnes znovu vyjádřil ochotu své vlády jednat s vládou Spojených států o otázce normalizace vzájemných vztahů. Vietnamská vláda je připravena poskytnout všechny dostupné informace o Američanech pohřešovaných z doby americké války ve Vietnamu. Na druhé straně je třeba, aby vláda Spojených států zaujala stejné stanovisko k problémům, které se týkají Vietnamu a aby se Spojené státy podílely na zahlazování ran způsobených agresí.

Výstavba textu i této zprávy je přehledná. Moderátor používá i spojení *na druhé straně*, aby naznačil dosavadní rozdíl v přístupu obou vlád. Tím uvádí určitý pořádek do sdělení. V tomto případě lze pozorovat použití lexikálních stylových prostředků zjemňujících význam a přidávajících sdělení kladný smysl. K nim patří *vyjádřit ochotu* a *zahlazování ran*. *Ochota* tady je totožná s připraveností či vůlí a vyjadřuje pozitivní vztah konkrétní strany. Tyto prostředky dosud nepatřily k slovní zásobě týkající se politických vztahů. Obě spojení příznaková vyjadřují emocionální vztah mluvčího.

Vážná situace v jižním Libanonu je stále hlavním předmětem intenzivní diplomatické činnosti libanonských vládních činitelů. Prezident Elias Sarkis a vláda uvažují o návrhu, aby do této oblasti byly vyslány arabské jednotky spolu s jednotkami Organizace spojených národů. Hlavním cílem návrhu je překonat odpor Izraele proti umístění arabských jednotek v blízkosti jeho hranic. Elias Sarkis také jednal se čtyřčlenným arabským výborem o prodloužení mandátu

arabských jednotek v Libanonu. Výbor sdružuje zástupce Egypta, Sýrie, Saudské Arábie a Kuvajtu.

Informační jádro zprávy tvoří vážná situace v jižním Libanonu. Na tuto informaci navazují všechny ostatní. V tomto případě jsou sděleny podrobnosti, cíle a průběh konání události. Současné jsou popsány i okolnosti, avšak nejasný je vztah mezi sdělením ve druhé výpovědi (*aby byly vyslány*) a v předposlední (*prodloužení mandátu*) – jde nebo nejde o tyto jednotky? Poslední výpověď představuje jen jistý „appendix“ volně připojený.

Portugalská komunistická strana upozorňuje, že nedávná úsporná hospodářská opatření portugalské vlády budou mít za následek prudký růst cen. Konstatuje, že některá z opatření by v kontextu jiné hospodářské politiky mohla být pozitivní. Nynější vládní politika však jasně směřuje ke kapitalistické rekonstrukci. K 15% devalvaci escuda portugalské komunisty uvádějí, že jde o ústupek imperialismu. V Portugalsku stoupají ceny masa, drůbeže, vajec a dalších základních potravin. Proti zvyšování životních nákladů už protestovaly odbory a organizace žen.

I když informační jádro zprávy tvoří úsporná opatření a hrozba růstu cen v Portugalsku, větná stavba vede k tomu, že v centru zprávy je upozornění Portugalské komunistické strany. Tento jev je příznačný, jeho cílem je přiblížit veřejnosti situaci v zemi, provedením reakci Portugalské komunistické strany na tato opatření. Další informace jsou o vládní krizi (její příčiny) a možné důsledky.

V tomto duchu se pokračuje, viz *kapitalistické rekonstrukce a ústupek imperialismu*, po kterých hned následuje ohrožení devalvací místní měny.

Belgický král Baudouin dnes přijal rezignaci ministrů zastupujících strany Valonské seskupení, která přechází do řad opozice. Vláda premiéra Lea

Tindemanse se tak stává vládou menšinovou. Roztržce v belgické koaliční vládě předcházelo ultimátum Valonského seskupení, které požaduje větší autonomní práva všem třem hlavním oblastem Belgie a účinnou pomoc stagnujícímu hutnímu průmyslu. V Bruselu se všeobecně soudí, že nynější vládní krize bude mít velmi vážné důsledky zejména s ohledem na neutěšenou hospodářskou situaci Belgie a šířící se stávkové hnutí.

V této zprávě informační jádro tvoří rezignace ministrů. Je to réma první výpovědi, na níž navazuje réma následujícího, nečiní to však bezprostředně, korespondence je postavena na sémantice, předpokládá se, že posluchači znají místní politickou situaci. Pojmy *opozice* a *koaliční vláda* tvoří bázi pro následující větné celky. Podmětem třetí výpovědi je *ultimatum*, umístěné po přísudku. Cílem tohoto jevu mohlo být akcentování roztržky v belgické vládě.

V americkém městě New Brunswick ve státě New Jersey dnes začal proces proti významné bojovnici za práva amerických Černochoů, člence strany Černých panterů Assaty Shakurové. Žaloba ji viní z vraždy policisty. Skutečností však je, že sama Assata Shakurová je obětí zvláště americké policie. V předcházejících vyšetřovacích řízeních už byla Shakurová zproštěna viny. Tentokrát se obžaloba po všech stránkách pojistila. Pečlivě vybrala členy poroty z bílých Američanů a zajistila odmítnutí žádosti obhajoby, aby byl proces jinde než v okrese Middlesex, proslulém rasistickým ovzduším. Assata Shakurová v prohlášení novinářům připomíná, že americká vláda poukazuje na porušování lidských prav v jiných zemích, ale zamlčuje, že milionům chudých Američanů, zvláště Černochoům, Portoričanům a Indiánům jsou ve Spojených státech základní práva vůbec odmítána.

Informační jádro zprávy tvoří kauza Assaty Shakurové, významné bojovnice za práva amerických Černochoů. Tyto informace jsou uvedeny již v prvním větěném celku, jenž tvoří jádro. Další větěné celky přidávají další údaje o celé kauze, zajímavá je vzájemná relace druhého a třetího, jejichž obsah se vzájemně vylučuje, a to pomocí lexikálního prostředku *skutečností však je*. Tento prostředek se v dosavadním výzkumu nenacházel. Způsob, jakým je vedena popisná zpráva je příznakový, nutí posluchače se dívat na zprávu očima oběti. Z hlediska návaznosti jsou vztahy mezi třetí a čtvrtou výpovědí nepropracovány, výpovědi jsou proto k sobě přiřazeny.

Není jasné, zda tato kauza byla natolik významná, že se o ní mluvilo i v Evropě, nebo byl to vybraný exemplární případ, jehož cílem bylo ovlivnění názoru posluchačů na Spojené státy.

4.2.10. 14.10.1978

Hlavní změnou, již pozoruji v rove 1978 je délka zpráv, které patří k přehledu. Jsou tentokrát delší a netvoří je již izolované jednotlivé věty. Kromě toho se v informacích začínají objevovat přímé citáty, a to pomocí nahrávek a úvody k tematickým částem vysílání.

Přehled hlavních zpráv se také stal seznamem informací, jež pak nejsou opakovány, tvoří totiž úplné informace. Vzhledem k tomu rozbor jednotlivých zpráv bude následovat po každé z nich.

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Portugalská republikánská národní garda zaútočila v městě na rolníky a zranila několik osob. Jak dnes oznámil lisabonský list Diário, rolníci se postavili proti navrácení půdy svého družstva bývalému majiteli.

Plynulý tok informací je přerušen sdělením o jejich zdroji. Jeho umístění v centrální části informace může u posluchačů vyvolat nejasnost, zda je citátem pouze druhá část, nebo celá zpráva.

Člen předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa, místopředseda federální vlády a předseda Státní plánovací komise Václav Hůla se dnes vrátil z Varšavy do Prahy. Projednal tam některé aktuální otázky rozvoje hospodářské spolupráce obou zemí do roku 1980 a zejména další postup v koordinaci plánu Československa a Polska do roku 1985. O výsledku jednání byl podepsán protokol.

Jednotlivé věty na sebe v té krátké zprávě logicky navazují. Původce děje vyjádřený podmětem se shoduje ve dvou prvních větách, zmíněno je i místo události. Poslední, shrnující věta má neosobní, pasivní formu.

Z hlediska lexikálního však zdůrazňujeme redundantnost plného politického titulu původce děje, oproti tomu nedostatek přesných informací, moderátor sděluje *nějaké otázky* a *zejména*, což je prázdně sdělení. Výsledky obsahuje protokol, o němž posluchači vědí pouze to, že byl podepsán.

Ústřední ředitel Československého rozhlasu doktor Jan Riško odevzdal dnes v Praze národnímu umělci Vladimíru Šmeralovi plaketu za spolupráci s Československým rozhlasem. Toto ocenění bylo Vladimíru Šmeralovi uděleno k jeho sedmdesátým pátým narozeninám.

Oba dva větné celky na sebe navazují obsahově a tematicky. Jádrem zprávy je odevzdání plakety Vladimíru Šmeralovi. Původcem děje je v prvním větném

celku ředitel Československého rozhlasu, rématem je plaketa Vladimíra Šmeralka, jež se stává tématem následující výpovědi (*plaketa* → *ocenění*).

Na výstavě padesáti mistrovských děl ze sbírek sovětských muzeí a galerií v Praze dnes přivítali stotisícího návštěvníka, vlastně návštěvnici. Byla to příslušnice Československé lidové armády Jana Uhrová a unikátní kolekci obrazů, která v takovém množství a takové kvalitě poprvé opustila území Sovětského svazu, si přišla do Valdštejnské jízdárny prohlédnout společně se svým manželem. O svých dojmech z výstavy, která už zítra v Praze skončí, nám řekla: „Moje dojmy jsou asi stejné jako dojmy všech ostatních návštěvníků, kteří tuto výstavu navštívili už přede mnou. Je to opravdu krása, hezký zážitek z výstavy umocňuje i krásné prostředí, ve kterém je výstava instalována. Na jedné straně je to valdštejnská zahrada, a na druhé nová, jedna z nejkrásnějších stanic metra stanice Malostranská.“ Tolik Jana Uhrová z Prahy, která se dnes stala stotisící návštěvnici na výstavě padesáti mistrovských děl se sbírek sovětských muzeí a galerií ve Valdštejnské jízdárně.

Tato zpráva tvoří řídký případ v mém dosavadním výzkumu, kdy sdělení obsahuje přímý citát, zde ho tvoří výpověď Jany Uhrové. Její slova by spíše patřily do reportáže z výstavy

Informační jádro zprávy tvoří stotisící návštěva pražské výstavy. Tato událost se stala východiskem pro informaci s rámcem: opakování v konci zprávy je redundantní.

Zpráva, založená na návštěvě Jany Uhrové se blíží spíše k reportáži, viz: *Tolik Jana Uhrová.*

4.2.11 22.08.1979

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Květa Tůmová a Ladislav Vít. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Soudruzi Gustav Husák a Lubomír Štrougal blahopřáli nejvyšším rumunským představitelům k 35. výročí osvobození Rumunska od fašistické nadvlády.

Předsednictvo Národního výboru Slovenské socialistické republiky se zabývalo výsledky iniciativy pracujících.

Indický prezident Reddy vyhlásil předčasné parlamentní volby.

O nebezpečné situaci na Blízkém východě jednali předseda výkonného výboru organizace pro osvobození Palestiny Jásir Arafat a jordánský král Husajn.

V další části rozhlasových novin uslyšíte komentář našeho stálého newyorského zpravodaje k případu amerického velvyslance v Organizaci spojených národů Younga.

Shrnutí hlavních zpráv tvoří jednotlivé větné celky, z nichž každý informuje o zvláštní události. Na rozdíl od tendence pozorované v předchozích zprávách, zde jednotlivé informace mají povahu upoutávek, jež jsou pak rozvinuté v hlavní části zpráv.

Je třeba si také všimnout změny v užívání lexikálních prostředků. I přestože hlavní politikové Československa jsou v tomto shrnutí uvedeni, jejich politické tituly již byly opomenuty.

Generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Československa a prezident republiky Gustav Husák a předseda Federální vlády Lubomír Štrougal blahopřáli nejvyšším představitelům Rumunské socialistické republiky k státnímu svátku 35. výročí osvobození Rumunska od fašistické

nadvlády. V blahopřejném telegramu generálnímu tajemníkovi Rumunské komunistické strany a prezidentovi Rumunské socialistické republiky Nicolae Ceaușescovi a předsedovi vlády Ilie Verdețovi zdůrazňují, že osvobození Rumunska od fašistické nadvlády bylo rozhodujícím mezníkem v historii rumunského lidu, který společně s národy ostatních socialistických zemí nastoupil cestu budování socialismu. Pracující socialistického Československa mají upřímnou radost z úspěchů, kterých pod vedením komunistické strany ve spolupráci se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického společenství v rámci Varšavské smlouvy a Rady vzájemné hospodářské pomoci rumunský lid na této cestě dosáhl. Soudruzi Gustav Husák a Lubomír Štrougal vyslovují přesvědčení, že důsledná realizace deklarace o prohloubení přátelství a bratrské spolupráce mezi Komunistickou stranou Československa a Rumunskou komunistickou stranou a mezi Československou socialistickou republikou a Rumunskou socialistickou republikou spolu s upevňováním jednoty zemí socialistického společenství na základech marxismu-leninismu a socialistického internacionalismu bude i nadále přispívat k dalšímu rozvoji bratrských československo-rumunských vztahů ku prospěchu lidu obou zemí v zájmu věci míru bezpečnosti ve světě.

Hlavním rysem v této relativně dlouhé zprávě jsou rozsáhlé větné celky o 3 až 7 řádcích, avšak málo obsažné.

Informačním jádrem zprávy je blahopřejný list Gustava Husáka. Kromě informace o dopisu nejsou sdělovány žádné věcné informace, jež by mohly zaujmout veřejnost, zpráva není přínosná.

K příznačné lexikální zásobě sdělení patří politické tituly a celé názvy socialistických států., výrazy: *bratrská spolupráce, blahopřejný telegram,*

upřímná radost z úspěchů, socialistické společenství, upevňování jednoty zemí socialistického společenství na základech marxismu-leninismu.

Poslední šestiřádkový a zároveň nejdelší větný celek tvoří 72 slov. Již sama jeho délka je v rozporu s pravidly stavby rozhlasové zprávy.

Blahopřejný telegram ke státnímu svátku Rumunské socialistické republiky zaslal také člen předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa a předseda Federálního shromáždění Alois Indra kandidátu politického výkonného výboru Ústředního výboru Rumunské komunistické strany a předsedovi Velkého národního shromáždění Nicolae Josanovi. Další blahopřejné telegramy zaslaly Ústřední rada odborů Všeobecnému svazu rumunských odborů a Ústřední výbor národní fronty Československa Národní radě fronty socialistické jednoty.

Tato zpráva tvoří doplnění k zprávě předchozí, obě na sebe tematicky navazují. Lexikálně tato návaznost je vyjádřena pomocí výrazu *také* v prvním větném celku.

Informačním jádrem zprávy je zaslání blahopřejných telegramů. Stejně jako v předchozí zprávě s tím rozdílem, že jsou sdělení původce děje a adresáti.

Vzhledem k délce zprávy lze předpokládat její menší důležitost ve srovnání s prvním sdělením. Je to však rovněž informace politického rázu, a proto se nachází na začátku vydání zpráv.

Předseda Federální vlády Lubomír Štrougal přijal dnes v Hrzánském paláci v Praze náměstka předsedy rady ministrů Maďarské lidové republiky a ministra předsedu Státní plánovací komise Istvána Huszára. Oba představitelé ocenili všestranný rozvoj vztahů mezi Československem a Maďarskem, který se příznivě odrazí v politice, hospodářství i kultuře. Navzájem se informovali o

hlavních úkolech, které obě země řeší v současném období. Hovořili také o zkušenostech a záměrech týkajících se přípravy pětiletých národohospodářských plánů na leta 1981 až 1985 a perspektivních možností při dalším prohlubování spolupráce mezi Československem a Maďarskem. V Praze dnes také skončilo jednání soudruha Istvána Huszára s místopředsedou Federální vlády a předsedou Státní plánovací komise Václavem Hůlou. Oba představitelé posoudili základní otázky vzájemných hospodářských vztahů mezi Československem a Maďarskem, zhodnotili dosavadní stav prací na přípravě koordinace národohospodářských plánů mezi oběma zeměmi na období 1981 až 1985 a dohodli další postup jednání o koordinaci plánů. Podle přijatých závěrů budou obě strany zkoumat možnosti dalšího prohlubování spolupráce ve vybraných odvětvích v Československu a Maďarsku. Náměstek předsedy rady ministrů Maďarské lidové republiky a ministr předseda státní plánovací komise István Huszár odletěl dnes z Prahy zpět do Maďarska.

Informačním jádrem zpráva je přijetí a jednání Istvána Huszára v Praze. Zpráva je napsána přehledně, nepůsobí posluchačům obtíže, nedochází k nedorozumění.

Z hlediska lexikálního, je třeba si všimnout, že zpráva, i přestože svou délkou by mohla naznačovat bohatství informací, nesděluje podrobnosti, místo toho mnoho novinářských klišé. Její hlavní lexikální náplň tvoří opět politické tituly a názvy zemí politických stran. Prostředky, použité k popsání průběhu setkání jsou velice vágní, neinformují o žádných konkrétních výsledcích jednání ani o jejich průběhu.

Zpráva má politický charakter, její vágnost souvisí s tehdejší politickou situací, podobně jako v případě předchozích zpráv, sdělených v tomto vydání.

Předsednictvo Ústředního výboru Národní fronty Slovenské socialistické republiky se dnes v Bratislavě zabývalo výsledky pracovní iniciativy na počest 30. výročí Únorového vítězství a zkušenostmi z rozvoje iniciativy pracujících 35. výročí Slovenského národního povstání. Za řízení svého předsedy člena předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa prvního tajemníka Komunistické strany Slovenska Josefa Lenárta ocenilo úsilí kolektivů závodů a podniků, které díky rozvoji pracovní iniciativy splnily vyhlášené závazky a účinně tak přispěly k plnění a překračování plánovaných úkolů. Jak dále zdůraznilo předsednictvo Ústředního výboru Národní fronty Slovenské socialistické republiky, dosavadní zkušenosti ukazují, že rozvoj iniciativy pracujících na počest 35. výročí Slovenského národního povstání je třeba ještě důrazněji zaměřovat na zvyšování efektivnosti výroby a kvality veškeré práce, na snižování materiálové a energetické náročnosti výroby, lepší využívání základních prostředků a pracovní doby, zkvalitňování poskytovaných služeb obyvatelstvu, na plnění dodávek pro domácí a zahraniční trh a na investiční výstavbu.

Téma první výpovědi tvoří předsednictvo a réma výsledky toho, čím se zabývalo. Na toto téma navazuje téma výpovědi následující, a to pomocí formy slovesa, obdobně je tomu i v případě třetí výpovědi, jež obsahuje podmět vyjádřený osobním tvarem verba a opakováním podmětu *předsednictvo*. Tvoří však pouze přechod k další informaci, tak dochází k změně podmětu *zkušenosti*. Poslední úsek je pro posluchače velice náročný, může vést k tomu, že „se posluchači ztratí! v postupném sledování mluveného textu.

Je to poslední v tomto vydání novin zpráva z domova, příznačné je, že všechny jsou podobné délky i charakteru (málo obsažné), velice vágní. Z tohoto důvodu tyto zprávy nejsou pro veřejnost přínosné.

Ze zahraničí.

Indický prezident Neelam Sanjiva Reddy rozpustil dnes dolní sněmovnu ústředního parlamentu a vyhlásil předčasné parlamentní volby. Jejich termín nebyl zatím oznámen. Soudí se však, že se uskuteční ještě do konce letošního roku. Do voleb má v úřadě setrvat po reorganizaci ústřední vláda premiéra Charana Singha. Generální tajemník Národní rady Komunistické strany Indie Chandra Vadesh van Rao vyslovil přesvědčení, že volby budou další příležitostí k vytvoření jednotné akční fronty všech levicových a demokratických sil v zemi.

Informační jádro této zprávy tvoří rozpouštění indické sněmovny a vyhlášení nových voleb prezidentem Reedim. Na tuto informaci, sdělenou v prvním větě celku odkazují i další.

K zajímavým jevům patří třetí větný celek, jež se pasivním tvarem významně liší od ostatních. Není také jasno, kdo soudí, ani jak lze tuto informaci potvrdit.

Poslední větný celek navazuje na jádro sdělení, svým tématem však přibližuje informaci československému prostředí, a to uvedením názoru tamní komunistické strany. Je možné, že tímto způsobem se rozhlasové zpravodajství snaží uvědomit veřejnosti o rozsahu komunistického hnutí na světě.

Izraelská armáda společně s jednotkami separatisty Saada Haddáda vystupňovala letecké a dělostřelecké útoky v jižním Libanonu. Přes prohlášení Izraele, že prý útočí pouze na pozice ozbrojených sil palestinského hnutí a libanonské levice, byly bombardovány hlavní civilní objekty. Za jediný den bylo zabito nebo zraněno dvanáct dětí. Podle informací z míst bojů použil agresor opět zápalné i kuličkové pumy.

Informační jádro zprávy tvoří vystupňování izraelských útoků v jižním Libanonu. Druhý větný celek v návaznosti na první popisuje cíle útoku a uvádí, že jsou v rozporu s dřívějším prohlášením Izraele. Třetí celek pak sděluje jen počet dalších obětí, téma působí na city posluchačů. Poslední pak informuje o druhu zbraní, jež byly použity při útoku.

Zpráva celkově je přesná, sděluje všechny podstatné informace a také nutné podrobnosti. Neobsahuje nadbytečné detaily.

K lexikálním prostředkům stylovým, jež mohou ovlivňovat posluchače patří výraz *agresor*.

Nebezpečná situace na Blízkém východě byla předmětem rozhovorů mezi jordánským králem Husajnem a a delegací všech hlavních palestinských organizací, které dnes skončily v Mafraku. V rozhovoru pro jordánskou tiskovou kancelář zdůraznil vedoucí delegace předseda Výkonného výboru organizace pro osvobození Palestiny Jásir Arafat, že na setkání byly posouzeny formy odporu proti agresivní politice Izraele na Blízkém východě proti dohodám z Camp Davidu a izraelsko-egyptskému spiknutí proti arabskému lidu Palestiny.

I když informačním jádrem zprávy je setkání krále Husajna s delegací palestinských organizací, konstrukce první výpovědi, s uvedením tématu hned na začátku, vede posluchače k přesvědčení, že je to nejdůležitější informace v tomto sdělení. Na výsledky setkání odkazuje réma druhé, rozsáhlé výpovědi. Původce děje, Jásir Arafat je zmíněn až ve středu této výpovědi, kdyby ně réma tohoto celku, výpověď by tvořila tématický skok.

Z lexikálních stylových prostředků uvádíme *nebezpečná* (situace), *agresivní* (politika) a *spiknutí*. Zpráva je zcela přehledná a přesně informuje o

událostech. Tematicky také odkazuje na předchozí, obě dvě se týkají konfliktů na Blízkém východě.

Porada o americké politice na Blízkém východu byla ve Washingtonu. Řídil ji viceprezident Spojených států Walter Mondale a zúčastnili se jí americký ministr zahraničí Cyrus Vance, poradce prezidenta pro otázky národní bezpečnosti Zbigniew Brzeziński a Carterův zvláštní pověřenec pro otázky Blízkého východu Robert Strauss. Podle tiskových zpráv bylo na poradě rozhodnuto upustit od iniciativy Spojených států v otázce tzv. autonomie pro Palestince. Někteří pozorovatelé soudí, že za nynější situace se budou Spojené státy snažit oddálit nadcházející jednání Organizace spojených národů o palestinském problému.

Jádro zprávy tvoří informace o poradě o americké politice na Blízkém východě, jež je rématem první výpovědi, jím začíná. Toto sdělení tvoří kontinuum s oběma předchozími zprávami, navazuje na ně.

Výpovědi, kromě sdělení, jež obsahují soudy, na sebe navazují, a to pomoci elips a tematicko-rematických řetězců, zpráva působí pro posluchače přehledně a je srozumitelná.

K atypickým patří větná stavba prvního větného celku, jež končí příslovečným určením místa, jimž zprávy zpravidla začínají. . Není to typická konstrukce pro rozhlasové zpravodajství, její cílem mohlo být zdůraznění konání porady.

Francouzští železničáři vstoupili dnes do 48hodinové stávk. Odborové ústředny požadují pro železničáře uzavření nové rámcové smlouvy zaručující pracovní místa a zvýšení mezd. Stávka je také protestem proti chystanému

odbourání 10000 pracovních příležitostí pro francouzské železničáře a zhoršování pracovních podmínek pracovníků v tomto odvětví.

Informačním jádrem zprávy je stávka francouzských železničářů. I když ostatní větné celky na tuto informaci navazují, z hlediska syntaktického lze pozorovat, v této zprávě střídání podmětu a spíše volnou návaznost. Jde o distanční navazování (třetí výpověď navazuje na první). Vedle elipsy předložky prosti si všimněme výrazu také, jenž naznačuje, že ve stávce jde o jiné cíle.

V souladu se zmíněným již několikrát pravidlem, zprávy týkající se zahraničí, a to především zemí ze západu jsou většinou kratší a stručnější.

Vědecko-výzkumná stanice Saljut 6 pokračuje po ukončení výzkumného programu kosmonautů Vladimíra Ljachova a Valerije Rjumina v letu. Je nyní řízena palubní automatikou a povely ze země. Palubní systémy Saljutu 6 pracují normálně.

Tuto zprávu charakterizují krátké a přesně formulované věty. Téma dvou prvních výpovědi je totožné, „stanice“, jde o průběžné téma, ve druhé výpovědi elipsováno. V poslední výpovědi je téma zmíněno pomocí názvu *palubní systémy*, čímž koresponduje s východisky předchozích výpovědí.

Zajímavé je rozdělení spojení *pokračuje v letu*. Tento tvar byl rozdělen a mezi jeho části bylo vloženo příslovečné určení okolností. Taková konstrukce je charakteristická spíše pro psaný projev, v mluveném může vést k potížím příjemce.

I přestože je zpráva viditelně kratší než řada předchozích a místních politických, informace o normální práci palubních systémů na Saljutu 6 se jeví jako přesnější a konkrétnější než předchozí zprávy o blahopřání politiků a jednání politických stran.

Československý velvyslanec v Sovětském svazu Čestmír Lovětínský předal dnes devíti sovětským filmovým pracovníkům zlaté a stříbrné medaile za zásluhy o rozvoj přátelství a spolupráce s Československem. Medaile jim udělila Československá společnost pro mezinárodní styky. Mezi vyznamenanými je režisér a herec, národní umělec Sovětského svazu Sergej Bondarčuk.

Informační jádro zprávy tvoří předání cen sovětským tvůrcům Československým velvyslancem. Toto je vyjádřeno ve prvním větě celku ze dvou, jež obsahuje toto sdělení. Oba větné celky na sebe tematicky navazují. Zpráva má podobnou výstavbu jako předchozí zprávy.

Tato informace však sděluje pouze jméno jen jednoho oceněného, a to nejznámějšího z nich, národního umělce Sergeje Bondarčuka.

Zpráva má politický ráz, informuje o československo-sovětském přátelství, zveřejnění těchto informací souzní se zájmy tehdejší vlády.

Náčelník hlavní správy pohraniční stráže a ochrany státní hranice genpor. František Šádek předal dnes v Praze kolektivu hlavní redakce armádního branného a bezpečnostního vysílání Československého rozhlasu medaile za zásluhy o ochranu státní hranice. Toto vyznamenání bylo uděleno pracovníkům redakce Federálním ministrem vnitra za dlouholetou a obětavou spolupráci při ochraně našich státních hranic.

Tato zpráva tematicky odkazuje na předchozí, a to předáním cen. Tentokrát se jedná o místní, československé ceny pro redakce Československého rozhlasu.

Nejsou však v ní sděleny vůbec žádné údaje o tom, kdo byl vyznamenán a s čím toto ocenění souvisí.

Tato zpráva má již menší politický význam, proto byla umístěna na tomto místě.

4.2.12 13.07.1980

Vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Jiřina Krupičková a Jaroslav Mastil. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Soudruzi Gustav Husák a Leonid Brežněv blahopřáli prezidentovi Valerymu Giscard d'Estaing ke státnímu svátku Francie.

Z Jugoslávie odcestovala delegace Nejvyššího sovětu Sovětského svazu.

Dnešní Sovětskaja Rosija odhaluje protiolympijské a protisovětské akce zvláštních služeb zemí paktu NATO.

Ve Strážnici skončil 35. mezinárodní folkloristický festival.

Zahraniční politická poznámka je věnována nadcházející madridské schůzce signatářů závěrečného aktu z Helsink.

Československo porazilo Rumunsko 4:1 a v mezipásmovém semifinále tenisového Davisova poháru se střetne s Argentinou.

Shrnutí hlavních zpráv opět tvoří pouze jednotlivé věty, jež na sebe nenavazují. Každá informuje o jiné události a předpovídá náplň celého vydání zpráv.

Prezident Československé socialistické republiky Gustav Husák zaslal blahopřejný telegram prezidentovi francouzské republiky Valérymu Giscardovi d'Estaing ke státnímu svátku jeho země. Francouzskému prezidentovi zaslal blahopřejný telegram rovněž generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu a předseda prezidia nejvyššího sovětu Leonid Brežněv. Vysoce v něm ocenil vztahy vzájemné spolupráce a porozumění s Francií, jak se

vyvinuly v průběhu posledních let. Zdůraznil, že nedávné setkání nejvyšších představitelů obou zemí ve Varšavě ukázalo, že Sovětský svaz a Francie mohou i v současné mezinárodní situaci úspěšně spojovat svá úsilí v zájmu politiky uvolňování a míru v Evropě a ve světě.

Informační jádro této zprávy tvoří informace o zaslání blahopřejných telegramů prezidentovi francouzské republiky ke státnímu svátku. Zajímavé je pořadí obou informací: první větný celek sděluje poslání tohoto telegramu československým prezidentem Gustavem Husákem, druhý pak informuje o blahopřání Leonida Brežněva. Následující větné celky doplňují informaci o obsahu Brežněvova telegramu a také přidávají kontext politických vztahů obou zemí.

Vzhledem k obsahu je třeba si všimnout, že zpráva působí velice vágně, sděluje jediné informace obecného rázu. Zpráva, jež se velice podobá prvním zprávám v předchozích analyzovaných letech má politický charakter a propagační ráz.

Na pozvání ministra zahraničních věcí Bohuslava Chňoučka přiletěl dnes na oficiální návštěvu Československa ministr zahraničních věcí indonéské republiky Mochtar Musumaatmadja. Na ruzyňském letišti v Praze ho přivítal ministr zahraničních věcí Bohuslav Chňoupek, přítomen byl rovněž mimořádný a zplnomocněný velvyslanec indonéské republiky v Československu.

Již v první větě lze pozorovat odchytku od pravidelní větné stavby. Její téma tvoří pozvání ministra zahraničí, réma pak návštěva indonéského ministra zahraničí. V druhé výpovědi dochází k tematizaci rématu, vyjádřeného pomocí zájmeného tvaru *ho*. Nová informace o mimořádném velvyslanci je uvedena jako dodatek až v poslední výpovědi.

Délka této zprávy naznačuje, že se nejedná pro Československo o událost prvořadě důležitosti. Významným rysem je sdělení jména a titulu Bohuslava Chňoupka, zatímco jméno zplnomocněného velvyslance není uvedeno vůbec.

Z Jugoslávie dnes odcestovala delegace Nejvyššího sovětu Sovětského svazu vedená kandidátem politického byra Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu, prvním náměstkem předsedy prezidia nejvyššího sovětu Vasilijem Kuzněčovem. Na závěrečném setkání s předsedou Skupštiny Socialistické federativní republiky Jugoslávie Dragoslavem Markovičem poděkoval Vasilij Kuzněcov za vřelé a srdečné přijetí, kterého se sovětské delegaci v Jugoslávii dostalo. Obě strany vyjádřily přesvědčení, že styky mezi Nejvyšším sovětem Sovětského svazu a Skupštinou přispívají k dalšímu rozvoji přátelských vztahů a spolupráce mezi oběma zeměmi i k upevnění vzájemného porozumění jejich národů.

Dvě první výpovědi v této zprávě na sebe navazují i réma první výpovědi navazuje na druhou, obě spojuje osoba Vasilija Kuzněčova. Třetí výpověď odkazuje na informace uvedené dříve, a to na obě zmíněné politické strany.

Podstatnou část zprávy z hlediska lexikálního tvoří opět tituly a názvy politických stran. Objevuje se zde nový pojem, a to *skupština*, jenž není vysvětlen. Posluchač se musí „domyslet“, že jde o jugoslávskou politickou stranu. Cílem formulace *vyjádřit přesvědčení* na rozdíl od pouhého slovesa *řici* je působit na posluchače.

Sdělení neinformuje o výsledcích jednání, ale pouze o cílech, neupřesňuje, co se doopravdy stalo. Zpráva ve své celistvosti zůstává vágní.

Zvláštní služby zemí Severoatlantického paktu se pokoušejí zneužít 22. letních Olympijských her k poškozování Sovětského svazu, mezinárodního sportu

a vzájemného porozumění národů. Dnešní Sovětskaja Rosija odhaluje tyto protiolympijské akce a zdůrazňuje, že jsou odsouzeny k neúspěchu. Jak list uvádí, zorganizovala Ústřední zpravodajská služba Spojených států už začátkem letošního roku poradu vedoucích protisovětských organizací ve Spojených státech, Kanadě a dalších kapitalistických zemích, na níž bylo rozhodnuto zahájit školení zvláštních agentů, kteří by na olympijských hrách prováděli různé podvratné akce. Pro tuto činnost byli vybráni mladí lidé ovládající ruštinu nebo některý jiný jazyk národů Sovětského svazu a zvyklí vést ostré politické diskuse. Jsou to v první řadě studenti a aspiranti Harvardovy a Filadelfské univerzity. Jak uvádí Sovětskaja Rosija, byly pro přípravu těchto tzv. turistů zřízeny v západní Evropě protiolympijské školy. Rovněž četná americká nakladatelství plní objednávky na podvratnou protisovětskou literaturu, kterou mají tito povedení turisté propašovat do Moskvy. Organizacím se pro tento účel ukládá nikoliv olympiádu bojkotovat, ale naopak proniknout do Moskvy jako údajní přátelé. Jak zdůrazňuje dnešní Sovětskaja Rosija, sovětské lidi však nedovolí, aby se sportu a olympijských her zvláště zneužívalo ke špinavým cílům.

Na rozdíl od mnoha předchozích zpráv, v nichž byly uvedeny nepřímé citáty jednotlivců, konstrukce této zprávy je založena na informaci z ruského tisku a moderátor to zdůrazňuje dokonce třikrát. Díky tomu posluchači vědí, že základ informace tvoří konkrétní zdroj.

Informace začíná příznakovou konstrukcí, že zvláštní služby *se pokoušejí zneužít Olympijských her*. Teprve ve druhém větěném celku moderátor uvádí zdroj této informace, východisko celé tu zprávy.

Nejsilněji působí zpráva ve smyslu ideologickém. Jádrem tvoří polarizace Spojených států a kapitalistických zemí na jedné straně a Sovětského svazu.

Svědčí o tom zároveň důkladný popis procesu přijímacího řízení a škol pro protiolympijské aktivisty a také jazyková stránka textu, viz *podvratné akce* či *špinavé cíle*.

Účastníci Mimořádné konference ministrů zahraničních věcí islámských zemí, která dnes skončila v Ammámu, posoudili opatření na obranu práv palestinského lidu na okupovaných arabských územích. V prohlášení zveřejněném na konferenci rozhodně odsoudili separátní úmluvy z Camp Davidu a zdůraznili, že cílem těchto úmluv je uzákonění izraelské vojenské přítomnosti na okupovaných arabských územích. Účastníci konference vyzvali všechny muslimské státy, aby podpořily spravedlivý boj arabského lidu Palestiny a bojkotovaly ty země, které poskytují politickou, hospodářskou a vojenskou podporu Tel Avivu.

Jádro této zprávy tvoří činnost účastníků mimořádné konference. To jsou původce děje ve všech výpovědích tedy tematická postupnost je založena na průběžném tématu. V žádném momentě nedochází k přerušení izotopního řetězce. Větné celky na sebe navazují a dohromady tvoří jeden celistvý komplex. Na rozdíl od mnoha předchozích tato zpráva sděluje konkrétní informace a neobsahuje nadbytečné redundantní prvky. Sloveso *posoudit* je v následujících větných celcích příznakové.

V tradiční slavnostní atmosféře začal dnes v celém Afghánistánu, stejně jako v ostatních islámských zemích, hlavní muslimský svátek Ramadán. Předseda nejvyšší výkonné rady afghánského muslimského duchovenstva Maulavi Abdal Aziz v rozhovoru se zvláštním zpravodajem ČTK zdůraznil, že průběh Ramadánu bude přesvědčivě dokumentovat úplnou svobodu náboženského vyznání a hluboké pozitivní změny, k němž v této oblasti Afghánistánu došlo po Dubnové revoluci.

Uvedl dále, že nové stranické a státní vedení má plné pochopení pro potřeby a náboženské cítění muslimských věřících, zatímco kontrarevoluce, která navenek vystupuje pod náboženskou maskou, se sama dopouští nejukrutnějších zločinů proti Islámu a jeho základním zásadám, které spočívají v mírovém soužití a v porozumění mezi lidmi všech náboženských vyznání.

První větný celek této zprávy tvoří měkký začátek, informaci, jež začíná kulisou, scénou, která má vzbudit u posluchačů zájem a teprve pak následuje významové jádro. V tomto případě je výchozí informací zahájení Ramadánu.

Kromě první výpovědi, ve dvou dalších, rozsáhlých výpovědích tvoří základní signalizována nepřímá řeč afghánského předsedy. V první z nich je přímo jmenován, ve druhé pak na to navazuje další výpověď elipsou, a to použitím slovesa ve stejném tvaru.

K vágním prostředkům lexikálním patří již v první výpovědi *tradiční slavnostní atmosféra*. Není řečeno, jak se projevuje.

Následuje ideově vykroucené konstatování o pozitivních krocích nové vlády, v kontrastu s tím se uvádí činnost kontrarevoluce.

Dva bývalí iránské generálové, kteří byli zatčeni jako vůdčí osoby plánovaného protistátního spiknutí doznali, že udržovali přímé styky s bývalým iránským premiérem Shapourem Bakhtiarem. Oznámil to dnes, podle agentury Reuter, předseda islámského revolučního vojenského soudu Hojjat al-Islam Mohammad Reishakri, dále uvedl, že v souvislosti se spiknutím bylo zatčeno na tři sta osob.

Informační jádro zprávy je vyjádřeno v prvním větném celku, jenž uvádí i ostatní důležité informace. Na réma první výpovědi navazuje téma (*to*) druhé a tímto způsobem na sebe oba dva větné celky navazují a tvoří srozumitelný celek.

Celková stručnost zprávy patří k pravidelným jevům v informacích, jež se netýkají událostí z domova.

Z domova.

Ve Strážnici skončil 35. mezinárodní folkloristický festival. Probíhal tradičně v amfiteátrech a v areálu strážnického zámeckého parku a navštívilo ho přes 30 000 návštěvníků. Na festivalu vystoupilo 67 souborů a skupin lidových písní, tanců, cimbálových muzik a dechových hudeb s dvěma a půl tisícem účinkujících z Československa, Bulharska, Maďarska, Německé demokratické republiky, Polska a Sovětského svazu. Stražnický festival potvrdil nezastupitelné místo tradic lidové kultury ve společenském a kulturním životě.

Jádro zprávy tvoří informace o 35. mezinárodním folkloristickém festivalu ve Strážnici. Na tuto výpověď. Jež konstatuje ukončení festivalu, navazují všechny ostatní větné celky, např. druhý větný celek, v němž se nachází elipsa tématu, třetí a čtvrtá výpověď také opakují slova *festival*. Zpráva však nesděluje konkrétní informace, končí zcela patetický komentář o důležitosti festivalů tohoto typu.

11. ročník mezinárodních letních mistrovských kurzů dnes začal v Praze. Mezi letošními, téměř sty účastníky, jsou umělci ze šestnácti evropských i zámořských zemí, kteří se budou pod vedením zkušených pedagogů zdokonalovat ve hře na klavír a varhany. Hlavní poslání mistrovských kurzů je seznámit účastníky, posluchače a pozorovatele, se soudobou tvorbou československých skladatelů. Během mistrovských kurzů, které potrvají až do 25. července, obohatí vybraní posluchači také dvakrát koncerty Pražského kulturního léta.

Informační jádro zprávy spočívá v přiblížení obsahu 11. ročníku mezinárodních kurzů v Praze. Zpráva sděluje téměř všechny podrobnosti události, jež teprve začíná. Není obtížná pro posluchače a je pro ně přínosná.

4.2.13 10.11.1981

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Jan Rosák a Květa Tůmová. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Nejvyšší českoslovenští představitelé, soudruzi Gustav Husák a Lubomír Štrougal, blahopřáli nejvyššímu představiteli Angoly José Eduardu dos Santosovi ke státnímu svátku Angolské lidové republiky.

V Moskvě začal Měsíc sovětsko-československého přátelství.

Kubánský list Granma ostře odsoudil pomlouvačnou a provokační kampaň Spojených států proti latinskoamerickým zemím.

Ve Valdštejnském paláci v Praze bylo setkání interbrigadistů k 45. výročí jejich účasti v národně-revoluční válce španělského lidu.

V příloze rozhlasových novin uslyšíte záznam části besedy se soudruhem Indrou, kterou jsme v podvečer vysílali ve Studiu 7.

Analyzované zprávy již pravidelně začínají přehledem hlavních událostí. Obvykle jsou to jednotlivé, krátké stručné věty bez podrobností. Odlišná je však v tomto dni 4. informace, a to kvůli použití příznakových termínů *pomlouvačná a provokační kampaň*. Jde o řídký případ, kdy již v přehledu lze pozorovat snahu o přesvědčování adresáta. Je to ovšem v souladu s tehdejší veřejně politickou situací, neodpovídá to zásadám zpravodajství, jež by mělo zachovávat objektivitu.

Generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Československa prezident republiky Gustav Husák a předseda Federální vlády Lubomír Štrougal zaslali předsedovi Lidového hnutí za osvobození Angoly, Strany práce, prezidentovi Josému Eduardu dos Santosovi blahopřejný telegram k státnímu svátku Angolské lidové republiky k 6. výročí nezávislosti. V telegramu uvedli, že pracující Československé socialistické republiky se upřímně radují z výsledků, kterých dosahuje statečný angolský lid pod vedením svého revolučního předvoje, Lidového hnutí za osvobození Angoly, Strany práce při budování nové společnosti, založené na socialistických principech a při upevňování mezinárodního postavení Angoly. Připomněli nedávnou návštěvu soudruha José Eduarda dos Santosa v Československu, která položila nové pevné základy pro rozvoj vztahů, přátelství a všestranné československé-angolské spolupráce. Vyslovili přesvědčení, že tyto vztahy se budou na základě Smlouvy o přátelství a spolupráci mezi oběma zeměmi úspěšně prohlubovat a rozvíjet ku prospěchu československého a angolského lidu v zájmu věci míru a pokroku na celém světě. V závěru blahopřejného telegramu vyjádřili soudruzi Gustav Husák a Lubomír Štrougal pevnou internacionální solidaritu a podporu československých pracujících angolskému lidu v jeho zápase na obranu revolučních vymožeností, svrchovanosti a územní celistvosti země před agresivními útoky jihoafrického rasistického režimu v úsilí o svobodný a nezávislý rozvoj lidové Angoly.

Prvním výrazným rysem v této zprávě je naprostá důslednost v dodržování téhož podmětu v celém textu. Všechny výpovědi obsahují určitý slovesný tvar, jehož forma množného čísla odkazuje na na začátku zmíněný předmět vyjádřující původce děje, je průběžným tématem. Zpráva je přehledná avšak nabita bezobsažnými frázemi.

Nejdůležitější informací je posláni blahopřejného telegramu. Již první větný celek informuje o tom, kdo a komu ho poslal. Následující větné celky tuto informaci postupně doplňují o obsah telegramu. Díky tomu se posluchači mohou dozvědět, čím dopis začal, co tvořilo jeho hlavní část a čím skončil.

Z hlediska výstavby textu je tedy třeba konstatovat důslednost ve stavbě: větné celky na sebe odkazují a důsledně pokračují v rozvíjení jednoho tématu. Gramatickým konektorem je forma sloves.

V souladu s dříve pozorovanou tendencí, větší délka charakterizuje zprávy z domova týkající se politiky a mezinárodních vztahů, v každém případě však je to zpráva málo obsažná.

Předseda Federální vlády Lubomír Štrougal přijal dnes v Praze předsedu Československé akademie věd akademika Bohumila Kvasila, předsedu Slovenské akademie věd akademika Vladimíra Hájka, místopředsedu Československé akademie věd akademika Josefa Římana. Hosté informovali soudruha Lubomíra Štrougala o hlavních směrech vědeckého výzkumu v sedmé pětiletce a o devatenácti cílových projektech základního výzkumu, které soustřeďují naši vědu na rozhodující úkoly. Poukázali na nezbytnost cílevědomého řízení vědy a vědeckotechnického rozvoje a rychlejšího uplatňování vědeckých poznatků v praxi. Zdůraznili rovněž význam prohlubování vědecké spolupráce se Sovětským svazem a ostatními zeměmi socialistického společenství jako předpokladu zvyšování a intenzifikace a efektivnosti československého přátelství.

První větný celek je naplněn hlavně prvky již dříve pozorovanými, a to jmény funkcionářů a jejich tituly. Ty činí většinu obsahu tohoto celku a zároveň uvádí nejdůležitější informaci, jež následující větné celky rozvíjejí. V další části nedochází ke konkretizaci události, informace je zcela všeobecného rázu.

Z hlediska výstavby textu lze pozorovat zcela pravidelnou následnost výpovědí. Téma druhé odkazuje na réma první, dochází tedy k tematizaci rématu, následující výpovědi mají průběžná shrnující téma *hosté*, návaznost textu opět zajišťují tvary sloves ve množné čísle.

Zdálo by se, že délka zprávy může naznačovat bohatství obsahu, nakonec však je obsah sdělení chudý. Největší část obsahu tvoří jména a politické tituly, sdělení je velice vágní.

Pomlouvačnou a provokační kampaň Spojených států proti latinskoamerickým zemím ostře odsoudil kubánský list Granma. Ve svém úvodníku poukazuje na výhrůžky Washingtonu a plánovaná opatření amerického Ministerstva zahraničí, Pentagonu a CIA proti Salvadoru, Nikaragui a Kubě. List na konkrétních faktech vyvrací lživé informace americké televizní společnosti ABC, která oznámila, že v Nikaragui jsou údajně kubánští vojáci, tisíce kubánských letadel a vrtulníků. Podobná čísla, zdůrazňuje Granma, jsou nesmyslná už vzhledem k počtu pilotů, technického personálu i lodí, které by Kuba potřebovala k realizaci podobné akce. V závěru zdůrazňuje, že kubánský lid se nebojí hrozeb a je připraven bránit svou revoluci. Jakýkoli útok proti němu, jakákoli imperialistická akce zkrachuje.

Třetí zprávu, v souladu s charakterem pořadí v úvodu zpráv, tvoří odsouzení kampaně USA kubánským listem Granma. Sdělení je velice rozdílné od ostatních, svou ideologickou náplň vyjadřuje jazykovými prostředky.

První větný celek uvádí událost, jeho réma uvádí zdroj, a to kubánský list. Réma první výpovědi se stává tématem všech dalších výpovědí. Moderátor se důsledně drží zdroje informace, dokonce i předposlední výpověď obsahuje odkaz na kubánský tisk. Odlišnou stavbu má poslední výpověď, jež může být a

pravděpodobně je projevem snahy o přesvědčení posluchačů. Tím se liší poslední větný celek, může být citátem, ale také doplněním moderátora.

Faktorem, jenž působí na posluchače nejvíce, je však v této zprávě jazyk sdělení. Již první výpověď obsahuje slova s příznakovým nábojem, a to *pomlouvačná a provokační kampaň*. Tyto výrazy lze ovšem chápat jako citát z tisku. Tímto způsobem se moderátor snaží působit na posluchače, snaha pokračuje dále, cílem je u posluchačů vyvolat negativní postoje vůči Spojeným státům. Viz dále příznaková adjektiva, přívlastek *lživé informace a nesmyslný*.

Vojenské kroky Spojených států v Latinské Americe odsoudila v Mexiku Federace latinskoamerických novinářů. Ve svém prohlášení upozornila, že Spojené státy vytvářejí v této oblasti nejnebezpečnější období od dubna roku 1961, kdy byla napadena Kuba. Připomněla, že cílem vojenské aktivity Spojených států a zejména vedoucích představitelů armád několika zemí Latinské Ameriky je vyvíjet nátlak na socialistickou Kubu a na Nikaraguu a dodat do Salvadoru další americké zbraně.

Po tomto příznakovém sdělení, zpráva pokračuje průběžným tématem s cílem informovat o událostech, jež se týkají Spojených států. První výpověď začíná příznakově, jejím jádrem je odsouzení vojenské činnosti USA, a pak zvýšení působivosti na posluchače.

Podobně jako v předchozí zprávě Spojené státy jsou v celém obsahu sdělení prezentovány negativně. Tímto způsobem zpráva působí na mínění posluchačů.

Téma prvního větného celku tvoří vojenské kroky Spojených států, réma pak soud Federace latinskoamerických novinářů. Ve druhém větném celku dochází k tematizaci rématu. Téma třetí výpovědi je opět Federace.

Brazílie, Ekvador, Panama i Peru rozhodně odsuzují všechny pokusy Spojených států o ozbrojenou intervenci ve střední Americe, jak po návratu z těchto zemí zdůraznil nikaraguyský ministr zahraničních věcí Mígués Descotto. Uvedené země Nikaraguu podporují a vyjadřují jí svou solidaritu. Nikaraguyské ozbrojené síly jsou ve stavu zvýšené pohotovosti a na mnoha místech v zemi provádějí vojenská cvičení. Tato opatření byla podle vládního orgánu Barikáda učiněna jako odpověď na výhrůžky představitelů Reaganovy vlády.

Zpráva třetí na řadě se dopět týká Spojených států. Začíná vypočítáváním čtyř zemí, jež tvoří protiváhu proti Spojeným státům. Dvě protivné strany jsou přesně pojmenovány, a to pomocí polarizace.

První větný celek uvádí informaci o zdroji, tím dochází k přerušení plynulosti sdělení. V závěru zprávy pak se jako zdroj informace uvádí vládní orgán Barikáda. Pravděpodobně i slova ministra zahraničních věcí jsou převzata z tohoto zdroje. Dochází k porušení pravidla mluvnosti, a to respektování specifických rysů mluvené řeči. Tento text je náročně zpracovaný, avšak v mluvených zprávách by neměl být pro posluchače příliš obtížný.

Je třeba opět zmínit snahu o působení na posluchače pomocí výběru jazykových prostředků (*odsuzují, výhrůžky*).

Přes 1000 amerických vojáků, kteří se společně s egyptskými jednotkami účastní manévru Bright Star, instaluje nezbytná zařízení pro dosud největší zahraniční manévry amerických pohotovostních intervenčních jednotek. Do Alexandrie současně připlula americká vojenská loď s více než pěti sty tanky, obrněnými transportéry a těžkými děly. Cvičení se v Egyptě zúčastní přes čtyři tisíce vojáků a manévry pak budou pokračovat v Somálsku, Súdánu a v Ománu. Tiskové agentury zdůrazňují, že tato akce vede

k další destabilizaci už tak napjaté situace na Blízkém východě, což dokazuje i včerejší proniknutí letadel na území Saudské Arábie.

Z hlediska výstavby textu je zpráva připravena zcela přehledně, věty na sebe navazují, a to jak syntakticky, tak sémanticky. Příkladem sémantického odkazování je druhý větný celek, ve kterém se nachází dříve nezmíněna Alexandrie. Výjimkou je však poslední větný celek, jenž tvoří komentář. Sdělení odkazuje na názor tiskové agentury, aniž by bylo sděleno, o které agentury se jedná, a to činí zprávu méně důvěryhodnou.

Pokračuje negativní kampaň proti Spojeným státům (viz *destabilizace, napjatá situace*), tentokrát na posluchače má zapůsobit názor neznámých tiskových agentur v důsledku intervence na Blízkém východě.

Všechny světové agentury se shodují, že včerejší vniknutí izraelských stíhaček do vzdušného prostoru Saudské Arábie je zjevnou a předem promyšlenou provokací Izraele proti této zemi. Saudská Arábie nedávno předložila plán na urovnání krize na Blízkém východě a provokace byla navíc načasována k zahájení konference nejvyšších představitelů šesti států Perského zálivu. Spojené státy reagovaly na pirátský akt Izraele proti Saudské Arábii velmi zdrženlivě. Washingtonský zpravodaj agentury TASS poukazuje na to, že ani jedno z amerických letadel vybavených systémem EVEX, které dodaly Spojené státy Saudské Arábii proniknutí izraelských stíhaček nezachytilo. Tyto stroje obsluhované americkými posádkami hlídají daleko od izraelských hranic nad pobřežními oblastmi Perského zálivu a zabývají se činností, která nemá se zájmy Saudské Arábie nic společného.

Úvod k následující zprávě navázáním na konec předchozí zprávy je zajímavý odkazováním dopředu. Jedná se opět o tiskové agentury, opakované

hned na začátku druhé zprávy, tentokrát však s doplněním o určení *všechny světové*.

Jádro zprávy tvoří réma prvního větného celku, a to vniknutí izraelských stíhaček do vzdušného prostoru Saudské Arábie. Na ně odkazuje téma následující výpovědi. Tematický skok se nachází uvnitř druhého větného celku, druhá výpověď v něm je připojena zcela nelogicky k předchozí pomocí *a*. Další skoky sledujeme u větných celků, jež začínají slovy *Spojené státy (...)* a *Washingtonský zpravodaj (...)*. Uvádějí úplně nové informace, jež nesouvisí s informacemi dříve zmíněnými. Text zprávy je pak nekoherenční.

Působení slovem na posluchače v této zprávě pokračuje.

Při tvrdých represáliích proti arabskému obyvatelstvu na okupovaném západním břehu Jordánu zatkly izraelské úřady řady palestinských činitelů. Jsou mezi nimi profesori a učitelé palestinské univerzity Birzeit, která byla minulý týden z rozhodnutí okupačních úřadů na neurčito uzavřena, i její rektor Gabi Baramki. V Hebronu obsadila izraelská armáda arabskou základní školu a její vedení přinutila, aby převedlo žáky do jiných škol. Budova školy má být k dispozici izraelské krajně pravicové organizaci Gush Emunim. V Jeruzalémě bylo na deset dnů zastaveno vydávání jednoho z největších arabských listů Al-Fajr a jeho šéfredaktor byl zatčen.

Informační jádro zprávy činí izraelské vojenské činnosti proti arabskému obyvatelstvu. Na ně odkazují i ostatní výpovědi uvedením konkrétních činů. Dochází zde však k porušení plynulosti sdělení, viz dodatek (*i její rektor*) za vedlejší větou a přiřazení následujících výpovědí po koherenčních mezerách (*V Hebronu, V Jeruzalému*).

Podobně jako v předchozích zprávách i cílem této zprávy je působení na posluchače. Nejvýraznějším jazykovým prostředkem jsou *tvrdé represálie* izraelských úřadů proti arabskému obyvatelstvu.

Dekolonizační výbor Valného shromáždění Organizace spojených národů odsoudil Mezinárodní měnový fond a Mezinárodní banku pro obnovu a rozvoj za její spolupráci s rasistickým jihoafrickým režimem. Tyto instituce, které jsou formálně organizacemi OSN, ale fakticky je ovládají, byly kritizovány, že bez ohledu na výzvy Valného shromáždění nepřestaly podporovat jihoafrické rasisty. Pro rezoluci hlasovalo 115 států, proti bylo jen 6 zemí: Spojené státy a jejich západoevropští spojenci.

Informace je založena na jevu, jenž se téměř blíží paronymu. Jedná se o posun ve významu. V tomto případě sloveso *odsoudil* je totožné s *negativně se vyjádřil*. Po odsouzení se očekávají nějaké důsledky, o nich však zpráva neinformuje.

Ve druhé výpovědi je užito pasivum *instituce byly kritizovány* bez sdělení původce děje. Te však jasně vyplývá z prvního větného celku.

Tato informace v závěru zase odkazuje na Spojené státy s cílem poukázat na prohloubení polarizace mezi USA a ostatními zeměmi.

Americký ministr financí Donald Regan přiznal, že Spojené státy prožívají hospodářský úpadek, který se bude v příštích měsících ještě prohlubovat. V rozhovoru s novináři oznámil, že deficit státního rozpočtu přesáhne v dalším finančním roce šedesát miliard dolarů. Podle odborníků z kongresu je pravděpodobnější, že vystoupí až na sto miliard. Není to tak dávno, co Reaganova vláda slibovala, že deficit sníží na čtyřicet miliard, a do dvou let jej zcela odstraní.

Informační jádro v této zprávě tvoří obsah Reganovy výpovědi, a ta se týká předpokládaného hospodářského úpadku USA. Na tuto informaci, sdělenou v prvním větném celku navazuje druhý, jež pomocí elipsy odkazuje na autora výpovědi a přidává podrobnosti o stavu hospodářství. Třetí větný celek začíná tematickým skokem, sděluje informace o názoru odborníku. Ten však není signalizován, a proto zde dochází k porušení izotopního řetězce. Stejně tak poslední větný celek pomocí připojení příznakové konstrukce *není to tak dávno*, jež v tomto případě působí velice opozičně s předchozí informací.

Parlamentní delegaci San Marina dnes přijal místopředseda Federálního shromáždění Bohuslav Kučera. Informoval hosty o hospodářské situaci v Československu, o politickém systému naší společnosti, o zásadách federativního uspořádání státu a o činnosti našeho nejvyššího zastupitelského sboru. Zabýval se rovněž mezinárodní situací, přičemž poukázal na rostoucí odpor, se kterým světová pokroková veřejnost reaguje na hazardní politiku americké vlády. Vedoucí sanmarinské delegace, komunistický poslanec Mauricio Gobi hovořil především o politickém, hospodářském a sociálním životě San Marina, které jako neutrální stát vynakládá aktivní úsilí na zachování a upevnění míru v Evropě a ve světě. Rovněž se vyslovil pro rozšíření spolupráce mezi Československem a San Marinem, zvláště v kultuře a ve školství.

Již v prvním větném celku dochází k porušení pravidelné syntaktické stavby věty, ten začíná předmětem, jenž je jádrem výpovědi, cílem toho může být zdůraznění jádra sdělení, a to *delegace*. První výpověď končí vyjádřením původce děje, tématem výpovědi, jež se opakuje v dalších výpovědích i elipsou v posledním. Ve čtvrté výpovědi se mění téma, stává se jím *vedoucí delegace*.

Ani tato zpráva nepřináší konkrétní informace, neodpovídá na otázky, na něž by v souladu s pravidly zpravodajství měla. Informuje pouze o události bez sdělování bližších faktů. Závěry jsou lakonické vágní až na zmínku o hazardní politice Spojených států.

Na polích většiny zemědělských podniků České socialistické republiky je stále rušno. Sklízí se cukrovka, pokračuje orba a setí ozimé pšenice i další podzimní práce. Sklizeň brambor ukončila už většina krajů. V jihočeském a západočeském zbývá sklídit necelých 350 hektarů. Klimatické a půdní podmínky plně prověřují lidi a techniku při vyorávce cukrové řepy. Těžké tahače vyprošťují zapadlé nákladní automobily, úsilí lidí se soustřeďuje na sklizeň všeho, co se urodilo. Nejlépe si vedou zemědělci na Moravě, nejhorší podmínky mají v severočeském, východočeském a ve středočeském kraji. Nasazeny mohou být pouze třířádkové sklizeče a také družstevníkům a pracovníkům státních statků pomáhají zaměstnanci patronátních závodů, žáci, studenti i příslušníci armády při ručním sběru. V České socialistické republice je cukrovka sklizena zhruba z devadesáti procent plánované výměry, cukrovary mají zásobu na dvaadvacet dnů.

Určení informačního jádra zprávy je velice obtížné. S největší pravděpodobností je to stav sklizně v celé republice.

První větný celek zahajuje měkký začátek, uvádí téma celého sdělení, avšak následující větné celky sdělují sklizení cukrovky, pšenice, brambor toto téma rozvíjejí, přidávají podrobnosti. Sdělení ve druhém větném celku je distanční, od čtvrtého větného celku je charakterizován dobrý stav prací

Zpráva má promyšlenou stavbu, nakonec k sobě přiřazuje různé informace, střídá se způsob sdělení, po aktivních prvcích následuje pasivum.

4.2.14 11.04.1982

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Jiří Kubeš a Jiřina Krupičková. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Nejvyšší kubánský představitel Fidel Castro se v Havaně setkal s generálním tajemníkem Francouzské komunistické strany Georgesem Marchaísem.

Ve Velké Británii pokračovaly na mnoha místech akce Týdne míru a mírových Velikonoc.

Ministr zahraničí Spojených států generál Haig skončil jednání o Falklandské ostrovy v Argentině a odletěl do Londýna.

Libyjský zástupce v Organizaci spojených národů upozornil předsedu Rady bezpečnosti na soustředování izraelských vojsk u hranice Libanonu.

V Íránu bylo odhaleno další protistátní spiknutí, které mělo připravit návrat Spojených států do země.

Zahraničněpolitická poznámka rozhlasových novin se zabývá vztahy mezi Spojenými státy a jejich západoevropskými spojenci na pozadí postoje Washingtonu k Evropě.

V souladu s pravidly vysílání rozhlasových zpráv úvod tvoří stručný přehled nejdůležitějších informací ze zahraničí. Tento přehled končí pozváním na zahraničněpolitickou poznámku, jež svou formou se od zpráv podstatně liší, a proto není předmětem mého výzkumu.

Sovětský ministr obrany maršál Dmitrij Ustinov dnes vydal rozkaz ke Dni vojsk protivzdušné obrany. Zdůrazňuje v něm, že příslušníci protivzdušné obrany, pevně semknutí kolem komunistické strany a jejího vedení, plně schvalují vnitřní i

zahraniční politiku strany a vlády, rozhodně odsuzují provokace zemí Severoatlantického paktu, které stupňují horečné zbrojení, vměšují se do vnitřních záležitostí svrchovaných států a zostřují mezinárodní napětí.

Tuto zprávu tvoří dva, co do délky velmi odlišné větné celky. Informaci otevírá měkký začátek, v němž se uvádí, kdo a co udělal. K tomu pak podrobnosti sděluje druhý větný celek, v němž je předneseno to, co maršál zdůrazňuje. Délka tohoto rozvinutí, jež tvoří souvětí může vést k přesvědčení, že jeho obsah tvoří detailní informace o rozkazu. Informace je však politicky vykroucená, důkladně jsou popsány bojové činy zemí Severoatlantického paktu.

Je třeba si všimnout, že tato zpráva je uvedena na prvním místě hlavních zpráv, přestože ve výše uvedeném shrnutí na prvním místě byla následující:

Nejvyšší kubánský představitel Fidel Castro se v Havaně setkal s generálním tajemníkem Francouzské komunistické strany Georgesem Marchaisem. Podle listu Granma projednali aktuální mezinárodní otázky a vyměnili si názory na situaci ve Střední Americe a v Karibské oblasti. Rozhovor se týkal také některých aspektů budování socialistické společnosti a upevňování styků mezi oběma stranami.

Podobně jako předchozí zpráva, i tato obsahuje měkký začátek. Větné celky, jež ji tvoří, působí jako celek, třebaže by logičtější bylo jiné pořadí druhého a třetího větného celku (*setkání* → *rozhovor*). Zpráva pak uvádí zdroj.

Hlavní závadou je nedostatek věcných informací. Víme, kdo, kde, co udělal a s kým, náplň však tvoří výrazivo vágní povahy, klišé uvedená v textu, např. *projednat aktuální otázky* anebo *některé aspekty*. Nelze ovšem určit, zda tato tendence vyplývá ze snahy vyhýbat se obsahu jednání, nebo téměř nuceně udělat

zprávy z něčeho, o čem není dost podrobností, a právě kvůli nedostatku veškerých přesných informací zpráva není přínosná.

Ministr zahraničí Spojených států generál Alexander Haig skončil jednání s nejvyššími argentinskými představiteli o sporu mezi Argentinou a Velkou Británií o Falklandské ostrovy a odletěl do Londýna. Zatím není žádných známek, že by bylo dosaženo významnějšího pokroku na cestě k vyřešení krize. Podle Haigova mluvčího, má v Londýně vystoupit s jistými, konkrétními návrhy, které by mohly být základem dohody. Argentinská vláda oznámila, že rozhovory byly dlouhé a vyčerpávající, nebylo při nich nalezeno žádné řešení, ale dialog pokračuje. Uvedla, že je ochotná jednat s Británií o mírovém urovnání sporu, ale odmítla kategorický požadavek aby byly z Falklandských ostrovů nejdříve staženi argentínští vojáci, kteří se tam vylodili 2. dubna.

To, co odlišuje tuto zprávu od ostatních je důkladné zpracování tématu a podrobností.

V úvodu jsou posluchači informováni o jednání, ve druhém větěném celku se nachází informace o (nulových) výsledcích tohoto jednání. Zpráva se rozpadá na dvě části, první je založena na sdělení Haigova mluvčího, druhá na sdělení argentinské vlády.

Z hlediska stylového je nutné zmínit použití knižního genitivu záporového *není žádných známek*. Je to slohově zastaralý tvar používaný dodnes zřídka, častější je v některých frazémeh a ustálených slovních spojeních, a to např. *neřekla o ni křivého slova* či *nechval dne před večerem*.⁵¹

Argentinská vláda zároveň odsoudila rozhodnutí západoevropského hospodářského společenství zakázat dovoz argentinského zboží do členských států

51 ČECHOVÁ M., *Pojmenování a slovo in: Čeština řeč a jazyk*, Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, 2011, s. 167

a označila je za hrubou hospodářskou agresi. Zdůraznila, že tento krok je porušením norem a praxe mezinárodního práva a znamená nebezpečný precedens, který silně ovlivní budoucnost mezinárodních hospodářských styků, zejména mezi rozvojovými a vyspělými státy. Argentina si vyhrazuje právo odpovědět opatřeními, která uzná za vhodná.

Následující zpráva obsahově navazuje na předchozí. Intertextové navazování je podtrženo pomocí výrazu *zároveň*.

Činitelem děje je argentinská vláda, jež je pak v posledním větě celku nahrazena nadřazeným pojmem *Argentina*, jež má tomto kontextu význam synonyma. Činitel je ve všech třech výpovědích, ty na sebe navazují, jde o průběžné téma.

Z hlediska slohového stojí za zmínku použití cizího slova *precedens*. Moderátor by ovšem mohl použít jakýkoliv český ekvivalent, a to *případ, skutek, rozhodnutí*, jež poslouží jako vzor v budoucnosti, výraz jenž působí kvalifikovaněji než domácího původu, přesvědčuje o erudice mluvčího, avšak nevíme, zda je pro většinu posluchačů srozumitelný.

Prezident Spojených států Ronald Reagan, který pokračuje v návštěvě Barbadosu, promluvil v Bridgetownském rozhlase. Propagoval zejména tzv. Karibskou iniciativu Washingtonu, která byla podle jeho slov hlavním předmětem jednání s představiteli Barbadosu a Jamaiky. Neskryval zájem Washingtonu na upevnění vojenských a hospodářských pozic Spojených států v této oblasti. Před velvyslanectvím Spojených států v hlavní město Barbadosu uspořádala pokroková veřejnost mohutnou demonstraci proti návštěvě prezidenta Reagana. Za urážku národů Karibské oblasti označil návštěvu grenadský premiér Maurice Bishop.

Jádro první části zprávy tvoří nikoli Reaganova návštěva Barbadosu, nýbrž jeho promluva v tavním rozhlase. Zatímco první větný celek plní funkci úvodu, druhý a třetí celek se týkají předmětu Reaganovy promluvy. V první části se také shodují podmínky, je možné tedy určit, že v první polovině zprávy je z hlediska jazykového a výstavby textu konsekvence.

Po této části následuje druhá, již tvoří poslední dva větné celky, a to ty, v nichž je řeč o odmítavé reakci místního obyvatelstva na Reaganovou návštěvu a také grenadského premiéra. Tyto okolnosti se týkají původní informace, nesouvisí však přímo s jejím jádrem. Týkají se Reaganovy návštěvy všeobecně, jsou reakcí na ni. Poslední větný celek je pouze připojen k předchozímu bez explicitního vyjádření.

Přes pět milionů sovětských chlapců a děvčat podepsalo protestní pohlednice adresované bruselskému štábu Severoatlantického paktu, vyzývající k zastavení nesmyslného jaderného zbrojení a k jednání o odzbrojení. Tato mírová akce začala v Sovětském svazu na návrh mladých dělníků strojírenského závodu v Barnaulu na západní Sibiři. Aktivně se k ní připojili mladí lidé z dalších zemí, mimo jiné i z Československa. Naléhavě žádají, aby miliardové prostředky vynakládané na přípravu války byly využity na stavbu škol, nemocnic, bytů a na ochranu životního prostředí.

Již na první pohled je vidět, že hlavní přesvědčovací prostředek tvoří v této zprávě neuvěřitelný počet pěti milionů mladých lidí ze Sovětského svazu protestujících proti miliardovým prostředkům, jež Západ utratí na zbrojení. Zatímco první číslo má účel posluchače přesvědčit o síle akce, druhé, neobyčejně velké má veřejnost znepokojovat.

O napjaté situaci, která vznikla nebývalou koncentrací izraelských vojsk u libanonských hranic, jednal v Libanonu premiér Šafik Wazzan s předsedou výkonného výboru Organizace pro osvobození Palestiny Jásirem Arafatem. Podle bejrútského rozhlasu jde zejména o koordinaci úsilí libanonských úřadů a palestinského hnutí odporu, aby bylo zabráněno hrozícímu izraelskému útoku. Stálý libanonský zástupce v Organizaci spojených národů upozornil předsedu Rady bezpečnosti na soustředování izraelských vojsk, které je provázeno hrozbami proti libanonské územní celistvosti.

Informačním jádrem sdělení je jednání premiéra Wazzana s Jásirem Arafatem na téma napjaté situace u libanonských hranic. Není však vyjádřeno, co znamená tato situace a jaké má potenciální následky. *Napjatá situace* tedy tvoří novinářské klišé, jež má vzbudit napětí u posluchačů.

Další větné celky doplňují informaci, druhý uvádí názor bejrútského rozhlasu, třetí sděluje názor libanonského zástupce v OSN. Všechny sdělené informace mají působit na postoje posluchačů. Slouží k tomu i lexikální prostředky, a to např. *hrozící útok* a *hrozby proti územní celistvosti*.

V Íránu bylo odhaleno protistátní spiknutí, mezi jehož organizátory byl podle sdělení Islámského revolučního tribunálu také bývalý ministr zahraničí Sadegh Ghotbzadeh. Spiklenci patřili k monarchistickým, nacionalistickým a dalším protivládním organizacím a měli spojení se zahraničím. Bývalý ministr a další členové jeho skupiny byli zatčeni. Podle teheránského rozhlasu se snažili připravit půdu pro návrat Spojených států do Íránu.

Oproti podobným zprávám v tomto vydání, zde lze pozorovat návrat ke konstrukci

s tematizací rématu ve druhé výpovědi. Na réma první výpovědi navazují témata

třetí, čtvrté a šesté výpovědi, pátá pak navazuje na réma druhé výpovědi. Přes distanční navazování zpráva je srozumitelná, dodržuje i všechna pravidla informačního sdělení, odpovídá na všechny otázky a uvádí zdroj informace.

Stále méně Francouzů věří, že se vládě podaří zmírnit nezaměstnanost. Podle ankety uspořádané pařížským listem Valeurs actuelles se polovina dotázaných domnívá, že počet lidí bez práce bude nadále stoupat. Ve zlepšení situace věří pouhých 12%. Převážná většina Francouzů nevěří, že by se jejich životní úroveň mohla v budoucnu zlepšit.

Funkce této informace se jeví jako propagační, Francie patří k západnímu světu, pokles zaměstnanosti a veřejné zklamání Francouzů ladí s oficiálními propagačními cíli tehdejší vlády v Československu.

Zprávy z domova.

Pracovní rytmus všedních dnů vládl během velikonoční soboty a neděle v hutních podnicích Ostravska, na železnici i v labských přístavech. Ostravští hutníci se ve svátečních dnech úspěšně vyrovnali s vykládkou a nakládkou materiálu a v celé střední dráze železničáři dobře zvládli i vyšší nároky na přepravu osob. Úplně byly pokryty potřeby ostravsko-karvinského revíru. V děčínském přístavu se ani na chvíli nezastavilo všech 5 ježových jeřábů, které kromě kakaových bobů a burských oříšků přeložili osm set tun kukuřice, dvě stě padesát tun koksovateľného uhlí a osm set tun ušlechtilých ocelí. Z Lovosic se do 150 kilometrů vzdálených Chvaletic vydalo včera a dnes 30 tlačných soulodí. Do východočeské elektrárny přepravily téměř třicet tisíc tun hnědého uhlí ze Sokolovského i Středočeského hnědoúhelného revíru.

Z hlediska výstavby textu je zpráva zpracována náležitě, výpovědi na sebe vzájemně navazují, dohromady pak tvoří celek, v němž se posluchač „neztratí“.

Shrnující informace je sdělena už v první výpovědi, další výpovědi ji postupně rozvíjejí a doplňují.

Aprílové počasí, sněhové přeháňky střídané paprsky slunce provázely dnes při jarních pracích zemědělce. Na státním statku Jeneč v okrese Praha západ už včera skončily se setím jarních obilovin, a tak hlavní pozornost věnovali seti cukrovky. Také pracovníci kladenského státního statku ukončili dnes setí jařin. V jižních oblastech Středoslovenského a Západoslovenského kraje dosívají zemědělci poslední hektary cukrové řepy, sejí slunečnice a vysazují rané brambory. Zemědělci trebišovského okresu na východním Slovensku, kteří se už v pátek vyrovnali se setím ječmene, se věnují osevu ploch, na kterých byla zaorána ozimá pšenice. V horských oblastech jihomoravského kraje pečovali chovatelé o Velikonocích o sedmdesát tisíc ovcí a beranů, což je celá jedna třetina z jejich počtu v České socialistické republice. Nejvíce ovcí, téměř devět tisíc kusů, pěstují na pastvinách v blanenském okrese. Část svého svátečního volna věnovali Jihomoravští včelaři čištění úlů a sledování kladení vajíček. Už loni zvítězili včelaři v Šardicích na Hodonínsku v celostátní soutěži o přísun včelstev ke kvetoucím plodinám.

Podobně jako v předchozí zprávě, i zde je obsah představen jasně, výstavba textu založena na informacích z jednotlivých krajů umožňuje posluchačům snadné sledování. Vzájemná návaznost výpovědí je zajištěna v třetí výpovědi i konektorem *také*. Ostatní výpovědi tvoří sice samostatné celky, ale souvisí blízce s tématem.

Jazyk, jímž je zpráva sdělena, se významně liší od způsobu typického pro informování o mezinárodních událostech. Zde se vzdaluje administrativnímu stylu, blíží se neoficiálnímu slohu, čímž myslím popisy přírody a okolností, v nichž

probíhají jarní práce, například *aprilové počasí, sněhové přehánky střídané paprsky slunce* anebo sdělení nezakotvené do určité doby, například *pracovní rytmus všedních dnů*. Domnívám se, že cílem této stylové změny, je přiblížit se posluchačům. Fakta zpráva neobsahuje, pouze věcné informace.

K funkcím místních zemědělských a ekonomických zpráv patřilo v této době sdělování o úspěšných výkonech, a to hospodářských.

4.2.15 .03.06.1983

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Helena Vernerová a Miroslav Ullman. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Předsednictvo Ústředního výboru Komunistické strany Československa a Federální vláda vyjádřily plnou podporu prohlášení sovětské vlády k plánům Severoatlantického paktu na rozmístění amerických jaderných raket středního doletu v západní Evropě.

Západoněmecký kancléř Helmut Kohl znovu podpořil nerealistické stanovisko Spojených států při ženevských odzbrojovacích rozhovorech.

Na americké základně u Oxfordu vyvrcholila mohutná manifestace členů Britského mírového hnutí.

Vláda Spojených států usiluje o vojenskou eskalaci ve Střední Americe.

V Polsku začal první sjezd Sdružení polských novinářů.

V Bratislavě začíná Mezinárodní atletický mítink Pravda televize Slovnaft.

Zprávy pravidelně uvádí stručný přehled hlavních událostí. Obecně tyto jednoduché větné celky mají stylovou funkci pouze sdělovací, v tomto případě se

však v nich nachází prvek, jenž nepatří k objektivnímu novinářskému podání zpráv. Přídavné jméno *nerealistické* v kontextu stanoviska Spojených států tvoří hodnotící soud, ten by se neměl nacházet v informačním vyjádření, jež by mělo být objektivní.

Předsednictvo Ústředního výboru Komunistické strany Československa a Federální vláda projednaly prohlášení sovětské vlády z 28. května k plánům Severoatlantického paktu na rozmístění amerických jaderných raket středního doletu v Západní Evropě. Vědomy si své odpovědnosti za mírový a pokojný život československého lidu ztotožňují se s tímto prohlášením a vyjadřují mu plnou podporu. Považují je za konstruktivní a realistický přístup k řešení současného mezinárodního vývoje, kterým Sovětský svaz znovu projevuje dobrou vůli učinit vše pro urovnání vzniklých problémů a zachování míru v Evropě i na celém světě. Českoslovenští pracující s velkým znepokojením sledují snahy Spojených států o narušení existující vojenskostrategické rovnováhy a získání převahy nad Sovětským svazem. Za zvláště nebezpečné v tomto směru považují rozhodnutí o rozmístění nových amerických raket středního doletu v západní Evropě. Československá socialistická republika s veškerou vážností nejednou upozorňovala na nebezpečí, které by realizace tohoto záměru znamenala pro naši zemi, celou evropskou bezpečnost a světový mír. S oprávněnou nadějí proto přivítala zahájení jednání mezi Sovětským svazem a Spojenými státy v Ženevě o jaderných prostředcích středního doletu v Evropě. Musí však s politováním konstatovat, že dosavadní přístup Spojených států na těchto, jakož i dalších odzbrojovacích jednáních svědčí o tom, že nynější administrativa Spojených států neprojevuje ochotu k dosažení konkrétních pozitivních výsledků. Americká vláda přistupuje k jednání ve snaze získat jednostranné výhody, vytvořit takové

podmínky, které by jí umožnily diktovat svou vůli zemím socialistického společenství a všem pokrokovým a mírumilovným lidem světa. Vzhledem k této situaci se předsednictvo výboru Komunistické strany Československa a Federální vláda plně staví za stanovisko sovětské vlády a její opatření, která jsou nezbytná k zajištění bezpečnosti Sovětského svazu a jeho spojenců. Předsednictvo Ústředního výboru Komunistické strany Československa a Federální vláda jsou názoru, že je nejvyšší čas zastavit nebezpečné zostřování situace, zabránit dalšímu kolu horečného zbrojení. Je na členských státech Severoatlantického paktu, aby s plnou odpovědností zvážily důsledky, které by mělo uskutečnění plánů na rozmístění nových amerických raket v západní Evropě. Pokud jde o Československo, vyvine stejně jako Sovětský svaz a další socialistické země maximální úsilí k odvrácení válečné hrozby, zachování a upevnění světového míru, konstatují předsednictvo Ústředního výboru Komunistické strany Československa a Federální vláda ve stanovisku k prohlášení Sovětské vlády.

O vážnosti této zprávy svědčí již její délka. Tato zpráva patří k nejdelším ze všech analyzovaných v mé práci. Z tohoto důvodu by výstavbu textu měla charakterizovat přehlednost tak, aby se posluchač v obsahu „neztratil“. Avšak délka a kondenzovanost sdělení, kvantita je pro průměrného odběratele nadměrně náročná při současné její důležitosti, a to přesto že je možné si všimnout prostředků: *je na (členských státech), pokud jde o*, jež v této době pronikají do oficiálních sdělení a postupně vytlačují jiné.

Z hlediska své výstavby je text propracován. Nenacházejí se v něm tematické skoky, každý větný celek přináší novou informaci, jež koresponduje s dříve sdělenou, avšak některé větné celky navazují na původce děje elipsou, jiné navazují pouze tematicky.

Nejsilněji působící faktor v této zprávě tvoří slohová rovina, a to především pomocí použití určitých jazykových prostředků, jež jsou emotivní, neobjektivní, ovlivňující a nepatří k jazyku zpravodajství.

K nejvýraznějším patří snaha podtrhnout antagonismus mezi Sovětským svazem spolu s Československem a Amerikou se zbytkem západního světa. Tuto polarizaci posilují jazykové prostředky, jež ovlivňují posluchače. Sovětský svaz a jeho činnosti jsou popsány např. pomocí *projevuje dobrou vůli, musí však s politováním konstatovat* či *s velkým znepokojením*. Ve stejném tonu jsou sděleny reakce Československa, a to např. *s oprávněnou nadějí, s veškerou vážností nejednou upozorňovala na nebezpečí*. Na druhé straně se nacházejí popisy aktivit Ameriky a jejích spojenců. K subjektivním, ovlivňujícím prostředkům patří mezi jiné: *neprojevuje ochotu k dosažení (...) pozitivních výsledků, přistupuje k jednání ve snaze získat jednostranné výhody, vytvořit (...) podmínky, které by jí umožnily diktovat svou vůli zemím socialistického společenství a všem pokrokovým a mírumilovným lidem světa*. Tato tvrzení obsahuje soudy, jež by neměly patřit k zpravodajství.

Kromě snahy o polarizaci dvou politických středisek tehdejšího světa, jazykové prostředky v této zprávě slouží i k vytvoření pocitu ohrožení a strachu. Nejsou to ovšem slova bezprostředně šířící paniku, ale jemně ji naznačení.

Delegace Federálního shromáždění vedená členem předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa a předsedou Federálního shromáždění Aloisem Indrou odjede v nejbližších dnech do Polské lidové republiky. Na oficiální přátelskou návštěvu země je pozval maršálek sejmu Polské lidové republiky Stanisław Gucwa.

Tato zpráva patří k již dříve popsanému druhu informací bez konkrétního obsahu. Vzhledem k své vágnosti je pro posluchače nepřínosná. Z lexikální je opět používáno jména funkcionářů a politických orgánů.

Západoněmecký kancléř Helmut Kohl přijal dnes v Bonnu Paula Niceho, vedoucího americké delegace na ženevských rozhovorech o omezení jaderných zbraní v Evropě. Znovu mu přislíbil plnou podporu své vlády nerealistickému stanovisku Spojených států při odzbrojovacích rozhovorech. Paul Nice se v Bonnu setkal rovněž se západoněmeckým ministrem zahraničí Hansem Dietrichem Genschrem, který obratem vydal obšírnou oficiální obhajobu nových zbrojních plánů Severoatlantického paktu.

Podobně jako v úvodním shrnutí zpráv i zde se opakuje příznakové přídavné jméno *nerealistické*. V kontextu celé zprávy, sdělené oficiálním úředním jazykem, působí velice silně. Tím rozumím snahu o přesvědčení posluchače o konkrétním stanovisku, v tomto případě vůči Spojeným státům.

Západoněmecká sociálně demokratická strana SPD považuje za nesprávnou a nebezpečnou linii, kterou stále více prosazují Spojené státy a podle níž by se mělo nejprve začít s rozmisťováním nových amerických jaderných raket a teprve potom vážně přikročit k odzbrojovacím rozhovorům v Ženevě. Na tiskové konferenci v Bonnu to dnes zdůraznili předseda poslanecké skupiny SPD ve spolkovém sněmu Hans Jochen Vogel a jeho náměstek Horst Emucke, když předkládali nový obšírný dokument své strany k zásadním vojensko-politickým otázkám. Toto stanovisko má sloužit jako hlavní podklad pro parlamentní rozpravu o těchto otázkách, kterou chce SPD ve Spolkovém sněmu vyvolat. Dokument vyjadřuje vážné výhrady k americké teorii tzv. prozatímního řešení a vyzývá k vyvinutí maximálního úsilí o dosažení únosného kompromisu,

zvláště ze strany Spojených států. Přes veškeré realističtější rysy se však SPD nadále nikterak neodklání od zbrojního unesení Severoatlantického paktu, na jehož základě mají být v západoevropských zemích rozmístěny nové americké jaderné rakety.

Tato zpráva, třetí na řadě o amerických plánech na rozmístění jaderných raket, zároveň je nejméně působící. Z hlediska výstavby textu není pro posluchače náročná, věty na sebe navazují a jako celek podání obsahuje nejdůležitější prvky rozhlasové zprávy. Nenacházejí se zde ani významně lexikální prvky, pomocí kterých by měl obsah expresivně ovlivnit odběratele, až na výhrady k publikaci SPD (*přes veškeré realističtější rysy*)

Z hlediska sémantického zpráva představuje důslednost v tvoření polarizace mezi Západem i Východem, uvádí mnoho podrobných informací.

Nejvyšší libyjský představitel Muammar Kaddáfí odsoudil libanonsko-izraelskou dohodu podepsanou pod nátlakem Spojených států. Na tiskové konferenci v Tripolisu uvedl, že tento dokument ve skutečnosti zbavuje Libanon nezávislosti a mění ho v izraelský protektorát. Muammar Kaddáfí zdůraznil, že je třeba rozhodně čelit i izraelským okupantům a vyslovil plnou podporu Sýrii v jejím boji s izraelským agresorem. Libanonsko-izraelskou dohodu rozhodně odsoudili rovněž Lidová fronta pro osvobození Palestiny a Demokratická fronta pro osvobození Palestiny. Ve společném politickém prohlášení vydaném k 1. výročí izraelského vpádu do Libanonu zdůraznily, že dohoda vnucená Libanonu Spojenými státy a Izraelem potlačuje svrchovanost, nezávislost a územní celistvost země.

Tato zpráva obsahuje všechny prvky, jež by podle teoretických pravidel měla obsahovat každá rozhlasová informace, a to měkký začátek, informační

jádro, podrobnosti a odpovědi na základní otázky, a to kdo, kde, kdy a proč. Mezi sdělenými informacemi je i náplň výpovědi Muammara Kaddáfíého, pak následuje prohlášení institucí.

Agresivní politiku rasistické Jihoafrické republiky vůči tzv. frontovým státům jižní Afriky odsoudil angolský prezident José Eduardo dos Santos. Před zahájením rozhovoru se zambijským prezidentem Kennethem Kaundou uvedl, že pretorijský režim pokračuje v záškodnických akcích proti nezávislým zemím jihoafrické oblasti a snaží se zastavit jejich sociálně-ekonomický rozvoj. Angolský prezident zdůraznil, že v těchto podmínkách musí Zambie a Angola sjednotit své úsilí a čelit agresivním intrikám mezinárodního imperialismu a Jihoafrické republiky.

K typickým prvkům pro tento druh zpráv ze zahraničí patří použití sloves zčásti (neúplně) synonymních k *mluviti* s emocionálním nábojem, a to *odsouditi* a *zdůrazniti*. Z hlediska stylového je důležitá přítomnost dalších příznakových lexikálních prostředků: *záškodnické akce* a *čelit agresivním intrikám*. Podstatné jméno *intrika* by nemělo patřit k rozhlasovému novinářství a informačnímu novinářství vůbec. Zde se vyskytuje ve spojení s *mezinárodním imperialismem*, což dohromady má silně ovlivnit názory posluchačů.

Yonseiská univerzita v jihokorejském hlavním městě Soulu byla dnes opět dějištěm bouřlivých demonstrací proti diktátorskému režimu Čchö Kju-hana. Na tisíc studentů touto další manifestací odporu proti fašistické klíci a za nastolení demokratických práv projevilo solidaritu s čelním opozičním politikem Kim Jong-samem, který už 17. den hladovkou požaduje přiznání základních občanských práv lidu Jižní Koreje.

Tato krátká zpráva, jejíž větnou návaznost zajišťují konektory a synonymita slov *manifestace* a *demonstrace*, tvoří další příklad pro Čechy zcela marginální, ale věcně nosné informace.

O měsíc dříve než loni začaly letos žně v jambolském a starozagorském kraji na jihu Bulharska. Zatím osm zemědělsko-průmyslových komplexů sklízí v těchto krajích první desítky hektarů ječmene. Sklízet už začali také pěstitelé ovoce a do bulharských obchodů přicházejí v těchto dnech zásilky prvních jahod a třešní.

I přestože i tato poslední zahraniční zpráva je zpracována zcela adekvátně, obsahuje podstatné rysy zpravodajství, jako celek tvoří úvod k následujícím zprávám z domova, jež se týkají ekonomických oblastí. K stylové úrovni textu podotýkám spojení dvou posledních výpovědí do větných celků pomocí pouhého shrnovacího *a*.

Další zprávy z domova.

Člen předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa a vedoucí tajemník městského výboru strany v Praze Antonín Kapek a předseda bělehradského městského výboru Svazu komunistů Jugoslávie Ivan Stambolič podepsali dnes v Praze protokol o spolupráci a vzájemné výměně zkušeností mezi stranickými orgány obou hlavních měst. Na základě tohoto dokumentu dojde k dalšímu prohloubení kontaktů především ve vnitrostranickém životě, přípravě a kvalifikaci funkcionářského aktivu a vzájemné informovanosti o aktuálních otázkách a problémech práce komunistů v Praze a Bělehradě. Delegace Městského výboru Svazu komunistů Jugoslávie z Bělehradu dnes ukončila svou oficiální návštěvu Prahy a vrátila se do vlasti.

Oproti některým předchozím zprávám ze zahraničí, ty z domova (a také týkající se východoevropské politiky) jsou charakteristické vágností, a právě výše uvedená je toho příkladem. Tato tendence byla již dříve popsána, zde je třeba zmínit pouze iluzi o podrobnostech. Prohloubení kontaktů, vnitrostátní život, kvalifikace funkcionářského aktivu ani obecně uváděné aktuální otázky a problémy práci komunistů nejsou konkretizovány.

Pracovníci Státní expertizy dnes projednali další perspektivu výstavby Pražského základního komunikačního systému, zejména západní a severní části jeho středního dopravního okruhu. Obě tyto stavby začnou už v příštím roce a v první etapě budou uvedeny do provozu v roce 1990. Účastníci jednání položili důraz na rychlost, kvalitu a návaznost jednotlivých staveb a zejména na zachování optimálního životního prostředí v Praze. Například značná část středního dopravního okruhu mezi Špejcharem a Argentinskou bude procházet pod Stromovkou, kde v době výstavby vznikne rýha o šíři 40 metrů se ztrátou asi šesti set vzrostlých stromů. Ovšem okamžitě po dokončení bude tento prostor opět urbanisticky dořešen a osázen. Další stromy přibudou na místě dnešního železničního tělesa mezi nádražím Praha Dejvice a Praha Bubny.

Na konci tohoto vydání zpráv lze pozorovat změny v přesnosti sdělení. Výše uvedená zpráva obsahuje na rozdíl od předchozích mnoho podrobností, odpovídá na všechny otázky modelového zpravodajského sdělení, uvádí kontext, a dokonce i plány do budoucna.

Větné celky na sebe vzájemně navazují, a to jak gramaticky, tak sémanticky. Nacházejí se zde i lexikální odkazy pomocí výrazu *například* nebo *ovšem* či *další*. K větné jasnosti vztahů mezi fakty by přispěla změna spojení *se ztrátou* na spojení *při ztrátě*.

Prvních tisíc kusů teploměrů DTD pro vnitřní trh vyrobili a vyexpedovali pracovníci šumperského závodu metra Blansko. Zavařovací teploměry se používají při sterilizaci ovoce, zeleniny, hub a masa i k měření teploty v udírnách. Zkonstruovala je a za pět měsíců připravila do výrovy komplexní racionalizační brigáda vedená technologem Manfredem Balcarem. Do konce roku dodá šumperská Metera na náš trh nejméně padesát tisíc těchto teploměrů, které dosud na našem trhu chyběly.

Poslední zpráva rovněž odpovídá na všechny modelové otázky, přidává i okolnosti používání teploměrů a také plány produkce teploměrů do budoucna. Posluchač je informován o jedné konkrétní události z oblasti místní ekonomiky, čímž se dodržuje požadavek sdělování místních hospodářských informací. Zpráva není náročná, je srozumitelná, působí velice přesně a to díky výstavbě textu, jež je přehledná a výpovědi na sebe vzájemně navazují. Těsně je připojena i poslední (nepravá vedlejší) věta, jež by měla mít podobu věty hlavní, nejde totiž o vyjádření vlastností teploměrů.

4.2.16 17.03.1984

Dobry večer, vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Viktor Břehovský a Jiřina Krupičková. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Ve Varšavě pokračovala celostátní konference Polské sjednocené dělnické strany.

Kubánská vláda podpořila stanovisko Nikaragui k agresivní politice Spojených států ve Střední Americe.

V Ekvádoru byl vyhlášen výjimečný stav.

V Lipsku skončil jarní veletrh.

Výsledky jednání první fáze stockholmské konference o opatřeních k posílení důvěry a bezpečnosti a o odzbrojení v Evropě hodnotí zahraniční politická poznámka rozhlasových novin.

Hlavní vysílání rozhlasových zpráv opět pravidelně začíná přehledem nejdůležitějších událostí. Ty jsou sděleny pomocí jednotlivých větných celků. Na závěr moderátoři zvou na zahraniční politickou poznámku.

Celostátní konference Polské sjednocené dělnické strany dnes pokračovala v diskusi o plnění závěru mimořádného 9. sjezdu a o úkolech pro příští období.

Zpráva sděluje pouze základní fakta, a to dokonce v rámci jednoho větného celku. Tendence vyhnout se detailům byla pozorována již v předchozích zprávách, nikdy se však neobjevila v první, a to (teoreticky) nejdůležitější informaci.

Vláda Kubánské republiky plně podpořila stanovisko nikaraguyské vlády k agresivní politice Spojených států ve Střední Americe. V prohlášení konstatovala, že tato politika zvyšuje nebezpečí vojenské intervence proti národům Salvadoru a Nikaragui. Kubánská vláda kritizovala akce Spojených států, a zejména zaminování nikaraguyských přístavů. Zdůraznila, že odpovědnost za tento akt a za ztráty na lidských životech a materiální škody nese plně vláda Spojených států a její nástroj, vláda Hondurasu. Kubánská vláda vyzvala státy skupiny Contadora, které mají sílu a potřebnou mezinárodní podporu, aby zabránily pokračování akcí imperialistů Spojených států.

K nejvýznamnějším jazykovým jevům patří v této zprávě konsekventní dodržování použití jednoho původce děje, a to vlády Kubánské republiky. Toto téma se opakuje v každé výpovědi (jako průběžné téma). Tímto způsobem

výpovědi na sebe navazují, ve druhé a čtvrté pomocí elipsy, ve třetí a v páté výpovědi se vcelku nadměrně pojmenování opakuje.

K stylovým prvkům patří omezení použití titulů, jež dříve tvořily pravidelnou část informací ze všech zemí vedených komunistickou stranou.

Mezinárodní konference o Latinské Americe začala v kanadském Montrealu. Účastní se jí veřejní političní činitelé Latinské a Severní Ameriky, zástupci mezinárodních organizací, poslanci kanadského parlamentu a vědečtí a církevní pracovníci. Cílem konference je upozornit světovou veřejnost na situaci v těch latinskoamerických zemích, kde je potlačován národně osvobozenecký boj lidových mas, a na reálné nebezpečí ozbrojené intervence Spojených států ve Střední Americe.

Obsahově tato zpráva se podobá první v tomto vydání, jsou zde však uvedeny jiné, další přesné informací. Významná je však absence informace, o které latinskoamerické země se právě jedná, a to nechává prostor pro vlastní interpretaci posluchačů.

Salvadorské revoluční síly obsadily značnou část města Suchitoto, které je vzdálené pouhých 30 kilometrů od San Salvadoru. Kontrolují také přístupové cesty z hlavního města do této oblasti. Při bojích o Suchitoto padlo včera 14 vládních vojáků a 54 lidí bylo zraněno. Salvadorští vlastenci dobyli rovněž vrch Miracopa v departmánu San Miguel a způsobily značné ztráty zvláštnímu praporu salvadorské armády Atonal a praporu Atlacatl ve městě Parios.

Izotopický řetězec v této zprávě není v žádném okamžiku přerušen, výstavba větných celků nenechává posluchače se v nich „ztratit“. Významné je použití přídavného jména *značné*. Jeho význam přidává zprávě vágní ráz,

neupřesňuje, která část města byla obsazena., obdobně výraz *lidí* neprecizuje ztráty jedné nebo druhé strany boje.

Ekvádorský prezident Osvaldo Hurtado vyhlásil na celém území Ekvádoru výjimečný stav. Příčinou tohoto rozhodnutí je prudké zhoršení situace hospodářsky významných provincií Napo a Esmeraldas, jejichž obyvatelstvo se generální stávkou snaží dosáhnout zvýšení státních dotací na rozvoj těchto provincií.

Tyto dva větné celky, jež zprávu tvoří, odpovídají na všechny základní otázky zprávy. Její délka pak dodržuje pravidlo stručnosti a přesnosti výpovědi, nenacházejí se zde nadbytečné informace.

Nejvyšší vojenská rada Organizace pro osvobození Palestiny ukončila v hlavním městě jemenské arabské republiky Sana 3denní zasedání, které řídil předseda výkonného výboru organizace Jásir Arafat. Projednala výsledky návštěvy Jásira Arafata v několika arabských a afrických zemích a situaci v palestinském hnutí odporu. Zabývala se také situací palestinského obyvatelstva a zesílením boje proti Izraeli na okupovaných arabských územích.

Všechny výpovědi, jež tvoří tuto zprávu mají totéž téma. Ve výstavbě druhé výpovědi se nadbytečně opakuje jméno Jásira Arafata, to může sice sloužit k zdůraznění jeho působení, ale domnívám se, že v tomto případě jde o stylizační mohutnost.

Přestože na první pohled je zpráva přehledná a přínosná, chybějí v ní detaily, obecný výraz *výsledky* má vágní povahu.

Libanonští vlastenci provedli v jižním Libanonu tři úspěšné akce proti izraelským jednotkám. Na silnici mezi přístavem Sajdá a obcí Magduš zaútočili na izraelskou hlídku a několik okupantů zabili a zranili. Zničili také izraelský obrněný

transportér mezi Navaty a Zahrany a ostřelovali raketami postavení izraelských jednotek u jezera Qaraoun.

Návaznost větných celků v této zprávě je postavena na dříve již analyzovaném opakování stejného původce děje, *libanonští vlastenci*, a to ve druhém větném celku pomocí elipsy. Informace začíná měkkým začátkem, po němž následuje rozvinutí podrobnými informacemi. Ve zprávě se nacházejí i místní geografické názvy, jež mohou být nesrozumitelné pro běžného posluchače.

Pohrůzkou velkých peněžních pokut, urychlením plánovaného propouštění a nasazováním početných policejních oddílů se snaží britská konzervativní vláda rozštěpit jednotu britských horníků, kteří stávkují na protest proti plánovanému rozsáhlému uzavírání dolů. Vláda si vymohla, že soud na základě protistávkových zákonů uložil všem horníkům, kteří hlídají mimo vlastní šachty, těžké pokuty a nařídil, aby se vrátili domů. Stávkové hlídky však zatím soudního rozhodnutí neuposlechly a Yorkshirskému odborovému svazu horníků hrozí, že mu budou zabaveny fondy ve výši osmi milionů liber. Přes veškerý nátlak vlády a pokusy stávkazu se během včerejška pracovalo pouze v jedenácti z až sto osmdesáti dolů v celé Británii. Předseda Národního odborového svazu horníků Arthur Scargill upozornil, že uzavírání dolů má být podstatně rozsáhlejší, než přiznává vláda, a že má ztratit práci asi 17 000 horníků.

Délka a veškeré podrobnosti uvedené v této zprávě odpovídají dříve pozorovanému a popsanému jevu mnohem detailnějšího sdělování informací ze zahraničí, jež se netýkají politických událostí ze Sovětského svazu a bratrských zemí. Po měkkém začátku moderátor sděluje podrobnější informace a také přednáší potenciální následky.

Zde se objevuje dříve pozorována hra s posluchači, a to pomocí větné stavby. Úvodní výpověď začíná příslovečným určením prostředku. Důvodem může být zdůraznění činnosti britské vlády zaměřené proti jednotě horníků. Vypočítávání těchto prostředků může být přesvědčující, hlavní roli má hrát tlak vlády na stávkující a zdůraznění polarizace těchto dvou stran. Stylově příznakovým jevem je také záporový genitiv (*soudního rozhodnutí neposlechny*)

Po týdnu čilého obchodního ruchu skončil dnes jarní veletrh v Lipsku. Československo si z něj odnáší zlaté medaile za pět výrobků, u kterých porota ocenila vynikající vědeckou a technickou úroveň. Zájem o československé výrobky potvrdila také řada uzavřených kontraktů s partnery z Německé demokratické republiky ve výši zhruba sedm set milionů převoditelných rublů.

Zprávy ze zahraničí končí sdělením úspěchu Československa na mezinárodním veletrhu. Začátek zprávy tvoří uvedení kontextu, jádro pak výsledky promoce československé výstavy v Lipsku. Výstavba textu je jasná, informace obsahuje všechny základní údaje. Pozoruhodné je však pořadí z hlediska celého vydání zpráv. Je to jediná zpráva týkající se Československa a zároveň patří k menšině těch pozitivních. Je možné, že příčinou tohoto jevu je snaha podotknout československý úspěch. Z hlediska posloupnosti podle významnosti by však tato informace měla být uvedena dříve.

Zpravodajství z domova.

Delegátky okresních konferencí Českého svazu žen dnes na devíti místech České socialistické republiky hodnotily činnost na uplynulé období a vytyčovaly nové úkoly. Okresní konference svazu žen ve Strakonících se zabývala především prací mladých žen na sídlištích. Nejaktivnější jsou ženy ve Strakonících a Volyni, které organizují besedy, setkání s důchodci a kulturní pořady a vedou pionýrské oddíly.

Významně se rovněž podílejí na plnění volebních programů, na sběru druhotných surovin a léčivých bylin a na péči o starší spoluobčany. Příkladnou péčí o starší občany se rovněž pochlubily delegátky okresní konference Českého svazu žen v Semilech. Řada členek organizace také pracuje jako vedoucí v pionýrské organizaci. Okresní konference Českého svazu žen v Gottwaldově ocenila aktivitu svých členek při rozvíjení osvědčených forem kulturní, společenské a zájmové činnosti, zejména související s vedením domácnosti, výchovou dětí a účelným využíváním volného času.

Toto sdělení (postupující v souladu s místy konání konference) tvoří zajímavý a velice přínosný protiklad ke zprávám z místního a zahraničního politického světa, v nich hlavní závadou je nedostatek přesných informací a detailů. V této zprávě se konkrétně neschovávají za vágními slovními vyjádřeními, naopak, zpráva informuje relativně přesně o záměrech a výsledcích jednání, avšak i zde se nacházejí nepřesné formulace, například *významně se podíleli* anebo *řada členek* (není jasno, kolik). Z hlediska průhlednosti informace a novinářské důkladnosti se přesto tato zpráva významně liší od většiny dříve analyzovaných.

4.2.17 20.10.1985

Dobry večer vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Květa Tůmová a Jiří Hrubec. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Z Prahy odletěla delegace velkého lidového churalu mongolské lidové republiky.

V Helsinkách skončilo regionální zasedání Mezinárodního odborového výboru za mír a odzbrojení věnované úloze odborů v boji za vytvoření pásma bezjaderných chemických zbraní na severu Evropy.

Obyvatelé Bělehradu si připomněli čtyřicáté prvé výročí osvobození od fašistické okupace.

V Jihoafrické republice pokračovaly demonstrace vyvolané justiční vraždou vlastence a básníka Benjamin Maloise.

V další části rozhlasových novin přinášíme rozhovor s předsedou vlády afghánské demokratické republiky, sultánem Alí Istvánem.

Hlavní rozhlasové noviny opět jako pravidelně začínají přehledem nejdůležitějších událostí, obsahují i pozvánku na další část, zde na rozhovor s sultánem Alím Istvánem. Chybí však informace, co bude předmětem rozhovoru.

Z Prahy dnes odletěla delegace Velkého lidového churalu Mongolské lidové republiky, vedená jeho předsedou a členem politického byra ústředního výboru Mongolské lidové revoluční strany. Na ruzyňském letišti v Praze se s mongolskými poslanci rozloučili člen předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Československa a předseda Federálního shromáždění Alois Indra a další osobnosti.

Tato zpráva tvoří další příklad „zaplnění“ značné části obsahu textu tituly politických činitelů. Zpráva nepřináší žádná fakta o jednání, chybí dokonce i jméno a příjmení mongolského politika. Toto sdělení patří ke skupině zpráv s dříve popsanou tendencí k omezení fakt.

Skupina poslanců Federálního shromáždění vedená jeho místopředsedou Bohuslavem Kučerou přiletěla dnes na pozvání předsedy poslanecké skupiny Svobodné demokratické strany ve Spolkovém sněmu Wolfganga Mischnicka do Německé spolkové republiky. Poslanci Federálního shromáždění budou jednat s představiteli západoněmeckých politických stran zastoupených ve Spolkovém sněmu o současné mezinárodní situaci i o možnostech dalších styků mezi nejvyššími zákonodárnými orgány obou zemí.

Podobně jako v mnoha předchozích případech, chybějí podrobnosti o předmětu jednání. Spojení *současná politická situace* se jeví jako novinářské klišé, jež neumožňuje identifikaci situace.

V Helsinkách dnes skončilo Regionální zasedání mezinárodního odborového výboru za mír a odzbrojení věnované úloze odborů v boji za vytvoření pásma bezjaderných zbraní na severu Evropy. Účastníci vysoce ocenili nové mírové návrhy Sovětského svazu a zároveň vyjádřili hluboké znepokojení nad zostřením mezinárodní situace vyvolaném rozmístěním nových amerických jaderných raket v západní Evropě a americkým programem militarizace vesmíru.

Oproti předchozí zprávě, zde jsou uvedeny podrobnosti o obsahu jednání. Posluchači se postupně dozvědí, jaký byl předmět jednání a co ohrožuje mezinárodní situaci. Opět je přítomná pozorovaná tendence k polarizaci Sovětského svazu a Spojených států.

Ve zprávě se nacházejí i typické pro tehdejší jazyk rozhlasu novinářská klišé, a to používání sloves jako například výraz *ocenili* anebo *vyjádřit hluboké znepokojení*.

Více než dva a půl milionu Holanďanů už podepsalo dokumenty vyzývající vládu a parlament, aby zakázaly rozmístování amerických raket s plochou dráhou letu v Nizozemí. Shromažďování podpisů vyvrcholí dvacátého šestého října, kdy půjde Haagu mírová manifestace.

Tuto krátkou a přesnou zprávu tvoří dva větné celky. Nedostatek dalších podrobností může být zdůrazňován tím, že celá informace tvoří doplnění k předchozímu sdělení.

První týden budapeštského kulturního Fóra pětatřiceti signatářských zemí závěrečného aktu helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě

se vyznačoval věcným a konstruktivním duchem, jak uvedl stálý zástupce vedoucí československé delegace, velvyslanec Ilja Hulinský. Československá delegace očekává od Fóra reálný a konstruktivní program vzájemně výhodné spolupráce mezi signatářskými zeměmi helsinského závěrečného aktu v kulturní oblasti na nejbližší léta.

Tato zpráva tvoří modelový příklad již pozorovaného jevu, přednášení zpráv vágních, bez sdělení jakýchkoliv běžných dat. *Výhodná spolupráce v kulturní oblasti a konstruktivní duch* jsou novinářská klišé.

Generální tajemník OSN Javier Perez děkuje JAR. Rozhodně odmítl nepřátelskou kampaň Západu proti Organizaci spojených národů a jejím specializovaným institucím. V listu New York Times zdůraznil, že OSN sehrála významnou roli při udržení a posílení míru, bezpečnosti a rozvoji mezinárodní spolupráce. Javier Perez děkuje JAR a připomněl i význam světové organizace v období jaderné epochy. Zdůraznil, že nikdy více státy tak naléhavě nepotřebovaly širokou mezinárodní spolupráci, která se nemůže rozvíjet bez autoritativního mezinárodního orgánu.

Informační jádro této zprávy je založené na vyjádření Javiera Pereza. První větný celek je měkkým začátkem, jež uvádí téma zprávy. Následující dvě výpovědi navazují na téma, a to jak obsahově, tak syntakticky, pomocí elips. Jeho jméno se opakuje ve čtvrtém větném celku, a v posledním se opět nachází elipsa. Tímto způsobem zpráva „drží“ posluchače u poslechu a svou výstavbou by neměla působit posluchačům potíže, avšak ve zprávě není vysvětleno, čím je JAR. Ve výstavbě třetího větného celku jsou k sobě bez logického propojení propojeny dvě výpovědi, a to pomocí spojky *a*.

Položením květin na hroby sovětských vojáků a jugoslávských partyzánů si dnes obyvatelé Bělehradu připomněly 45. výročí osvobození jugoslávského hlavního města od fašistické okupace. Oslavám už tradičně předcházelo vyznamenávání nejlepších pracovníků a otevření výstav, které připomínají slavné říjnové dny roku devatenáct set čtyřicet čtyři.

První větný celek začíná přehledem; tento jev se opakoval i dříve, ve snaze o zdůraznění určité konkrétní informace. Jádro může tvořit i výročí, avšak největší důraz je položen na památku o sovětských vojácích a jugoslávských partyzánech.

Zvláštní vyslanec prezidenta Spojených států a náměstek ministra zahraničních věcí John White přiletěl z Říma do Káhiru. Cílem jeho návštěvy bylo zmírnit napětí, které nastalo poté, když americké stíhačky unesly egyptské civilní letadlo, na jehož palubě byli únosci italské lodě. Na tuto akci Spojených států reagovala egyptská vláda ostrou kritikou a v Egyptě se vytvořily silné protiamerické nálady. V Káhiře byly masové demonstrace odsuzující politiku Spojených států na Blízkém východě.

Tato zpráva patří k omezené skupině těch, jež odpovídají na všechny otázky podle pravidel tvoření informace a i uvádějí kontext situací. Nejsou ovšem sděleny prostředky, pomocí kterých bude John White zmírňovat napětí, posluchači se však naopak doví o demonstracích proti Americe. Tato informace je jakoby „přilepená“ k následující zprávě o pohybu Johna Whita w Káhiře.

Italský prezident Francesco Cossiga se v rámci konzultací, které mají vyřešit vládní krizi, setkal s delegací italské komunistické strany. Alessandro Nata v rozhovoru prohlásil, že italští komunisté rozhodně odsuzují hrubé vměšování Spojených států do vnitřních záležitostí Itálie a plně podporují činnost vlády

v záležitostech kolem únosu lodi Achille Laura. I další komunisté však rozhodně odmítají myšlenku zachování dosavadní vládní koalice. Alessandro Nata zdůraznil, že italská vláda se sice rozpadla v důsledku své zahraniční politiky, ale mezi jejími členy byly rozpory i v oblasti hospodářsky a sociální.

I přestože zprávy na první pohled informuje přehledně o detailech události, fakta a jejich propojení zde chybějí. Nejsou sděleny příčiny politické krize, *rozpory mezi členy* je novinářské klišé a může znamenat cokoliv.

Posluchači jsou informováni, že italští komunisté odmítli účast Spojených států, není však jasno, co je příčinou rozpouštění koalice a jaké bude mít následky. Zcela bez souvislosti se objevuje Alessandro Nata. Posluchač se jím může dohadovat, že jde o funkcionáře. Význam mění i použití odporovacího výrazu *však* místo *také*. Zpráva působí velmi neuspořádaně.

Mohutná demonstrace proti politice pretorijského režimu. Byla v Londýně na Trafalgarském náměstí, kde je Jihoafrické velvyslanectví. Britská policie, která manifestaci nepovolila, začala demonstranty hromadně zatýkat.

Tři krátké výpovědi, jež tvoří tuto zprávu na sebe tematicky navazují a dohromady sdělují všechny nezbytné informace. Vzhledem k politickému obsahu, může mít sdělení i politicky přesvědčovací charakter, viz *mohutná demonstrace, hromadně zatýkat*.

Nová výjimečná opatření v Nikaragui přijatá sandinovskou vládou jsou namířena pouze proti úzké vrstvě těch Nikaragujců, kteří vyvíjejí podvratnou kontrarevoluční činnost, jak uvedl na tiskové konferenci v Havaně nikaraguyský velvyslanec Enrique Fügnerova. Naprostá většina nikaraguyského lidu rozšíření výjimečného stavu podporuje, neboť bude sloužit účinnější obraně sandinovské revoluce.

V dříve analyzovaných zprávách se často opakovala tendence k používání citátů, jež končily bez přesného signalizování jejich hranic, a proto mohlo docházet k nedorozumění o zdroji informace. Posluchači nevěděli, kde citování končí. Táž situace se nachází i zde: druhou část informace, jež začíná formulací *naprostá většina*. Toto slovní spojení patří k novinářským klišé, nechává posluchače v nejistotě, zda jsou to slova nikaraguyského velvyslance a co přesně znamenají.

4.2.18 07.05.1986

Dobry večer, vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Jiří Kubeš a Věra Relová. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Světová zdravotnická organizace oznámila, že nepokládá za nutné, aby mimo území Černobyly byla ve světě učiněna mimořádní opatření.

Izrael se oficiálně připojil k americkému programu tzv. hvězdných válek

Francie provedla další jadernou zkoušku.

Soudruh Miloš Jakeš se sešel s voliči na shromáždění pracujících koncernového podniku Dům Klementa Gottwalda Libušín v Kladně.

Federální rada udělila 43 tvůrčím pracovníkům z kultury a umění čestný titul Zasloužený umělec.

Prezident republiky Gustav Husák zaslal prezidentu Kostarické republiky Óscaru Ariasu Sánchezovi blahopřejný telegram k nástupu do funkce.

Generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Michail Gorbačov a předseda Lidového hnutí za osvobození Angoly a angolský prezident José Eduardo dos Santos podepsali dnes v moskevském Kremlu plán stranických styků mezi oběma stranami na léta 1986 až 1988. Angolský

představitel, který je na oficiální přátelské návštěvě Sovětského svazu, odletěl dnes z Moskvy do Tbilisi.

Jádro této zprávy tvoří jednovětná informace o podepsání plánů stranických styků oběma politiky. Ve sdělení chybějí podrobnosti týkající se podepsaného plánu. Druhý větný celek by měl mít doplňovací funkci, informuje však pouze o návštěvě prezidenta angolského prezidenta, nikoli o plánu styků obou zemí. Zpráva působí velice vágně.

Je třeba si také všimnout, že tato zpráva je uvedena na začátku i přestože nebyla o ní zmínka v přehledu hlavních událostí.

Následující zprávy se úplně mění v zásadním přehledu:

Francouzský prezident François Mitterand a předseda vlády Jacques Chirac se dnes na cestě z Tokia do Paříže krátce zastavili v Novosibirsku. Na letišti je přivítali náměstek předsedy rady ministrů Sovětského svazu Jakov Rjabov a další oficiální činitelé. Při rozhovoru byly projednány některé otázky sovětsko-francouzských vztahů. Bylo zdůrazněno, že rozvoj politického dialogu mezi oběma zeměmi odpovídá naléhavým potřebám nynější velmi složité mezinárodní situace a jeho cílem je řešit aktuální problémy mezinárodního společenství. Rozhovor se konal ve věcném a otevřeném ovzduší. Při návratu do Paříže poslal prezident Mitterand z paluby letadla telegram předsedovi prezidia nejvyššího sovětu Andreji Gromykovovi. Upřímně v něm popřál sovětskému lidu mnoho štěstí a vyjádřil uspokojení nad tím, že brzy navštíví Sovětský svaz.

Věcné informace jsou sděleny postupně a přehledně. Materiál pro analýzu tvoří lexikální stránka sdělení, a to několik pozorovaných jevů.

K nim patří za prvé vynechání původce děje při informování o postupech jednání: *byly projednány otázky, bylo zdůrazněno*. Tento proces pasivizace může mít za cíl zastření zodpovědnosti příslušných činitelů.

Ze sdělení dále není jasné, které jsou to *některé otázky, naléhavé potřeby* nynější *velmi složité mezinárodní situace* a *aktuální potřeby mezinárodní společnosti*. Tyto konstrukce jsou novinářskými klišé, jež nenesou žádný určitý význam.

Zpráva jako celek, i přes delší formu a zdánlivou obsahovou hustotu, je vágní, neinformuje o podrobnostech.

Mluvčí polské vlády Jerzy Urban na tiskové konferenci ve Varšavě rozhodně odsoudil dohady a smyšlenky, které šíří západní propaganda o důsledcích havárie v Černobylské jaderné elektrárně pro polské území. Prohlásil, že především podvratná stanice Svobodná Evropa se pokoušela zneužít havárie k politickým cílům k zastrašování polského obyvatelstva a k vyvolání paniky. Konstatoval, že polský lid byl o úrovni radioaktivity a o preventivních opatřeních svědomitě a včas informován. Nikde v Polsku nehrozilo nebezpečí lidskému zdraví a nezavíraly se školy, jak to tvrdila západní propaganda. Úroveň radioaktivity v Polsku nebyla pro lidský organismus nebezpečná, to potvrdili i američtí odborníci. Na adresu řady vlád a politických sil na Západě, které v poslední době náhle projevíly přání pomoci Polsku léky a potravinami, Jerzy Urban důrazně prohlásil, aby přestaly Polsku škodit, a to že by byla nejlepší, a navíc bezplatná pomoc Polákům. V závěru mluvčí polské vlády odsoudil snahy západní propagandy hrát nečistou hru s protisovětským záměrem a zdůraznil, že podobné pokusy nenaruší polsko-sovětské vztahy přátelství a důvěry.

Tato zpráva je založena na nepřímém citátu Jerzého Urbana. První výpověď ho výslovně jmenuje, v dalších dvou výpovědích je opět původcem děje (*vyhlásil, konstatoval*) Znovu se jméno Jerzeho Urbana objevuje označením *mluvčí*.

Zcela cílevědomá je manipulace posluchačem. Základem závěru je soud: *nejlepší a navíc bezplatná pomoc Polákům by byla, aby přestaly Polsku škodit*. Je uveden jako výpověď Jerzeho Urbana, netvoří však předmět zprávy (důsledky havárie v Černobylské jaderné elektrárně), jeho funkce je nepohybně propagační.

Zpráva obsahuje příznaková i příznačná slova, a to *západní propaganda* (zopakováno třikrát) a *vztahy přátelství a důvěry* v politickém kontextu.

Účastníci setkání bývalých generálů ze zemí Severoatlantického paktu a Varšavské smlouvy, které dnes skončilo ve Vídni, navrhli řadu konkrétních akcí, které by měly vést k odzbrojení a zvýšení mezinárodní důvěry. Navrhli zastavit zkoušky jaderných zbraní, zmrazit a potom likvidovat jaderné arzenály, vytvořit v Evropě pásma bezjaderných zbraní a stáhnout z Evropy jaderné rakety středního doletu. Rozhodně odsoudili také militarizaci kosmického prostoru. Doporučili zlikvidovat zásoby chemických zbraní a omezit konvenční výzbroj. Účastníci setkání ze zemí Severoatlantického paktu vydali také samostatné prohlášení, ve kterém vysoce oceňují odzbrojovací návrhy generálního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu Michaila Gorbačova z letošního ledna.

Oproti dřívějším sdělením, tuto zprávu tvoří veliké množství konkrétních dat. Může to souviset s jejím obsahem, v němž je uvedeno *navrhly řadu konkrétních akcí*. Posluchač získává dojem, že tato zpráva vyčerpává téma a

informuje i o podrobnostech jednání. Tento jev odpovídá dříve pozorovanému a popsanému, o postupné tendenci k upřesňování informací ze Západu.

Větné celky, jež tvoří toto sdělení, působí dohromady jako celek, navazují na sebe pomocí použití téhož podmětu, většinou vyjádřeného elipsou pomocí formy slovesa.

Proti výrobě binárních chemických zbraní se vyslovil nizozemský ministr obrany Job de Ruiter. Na zasedání branného výboru parlamentu prohlásil, že nizozemská vláda odmítá americký plán vývoje a výroby těchto zbraní a že nedovolí Spojeným státům rozmístit je na území Nizozemska.

Ve zprávě se opakují redundantní vystoupení Job de Ruiter proti výrobě chemických zbraní. Pořadí informací se uplatňuje v souladu s událostí. Její délka však svědčí o menším významu vůči ostatním. Cíl tohoto sdělení se jeví jako propagační a politický.

Izrael se stal třetí zemí, která se oficiálně připojila k americkému programu tzv. hvězdných válek. Formální dohodu podepsali ve Washingtonu ministři obrany obou zemí Yitzhak Rabin a Casper Weinberger. Dohoda zároveň předpokládá zapojení izraelských firem i do výzkumných a vývojových prací v tomto programu.

Tuto zprávy tvoří tři výpovědi, dvě na sebe přímo navazují. Informační jádro tvoří připojení se Izraele do programu Hvězdných válek. Třetí výpověď pak tvoří dodatek k dohodě.

Francie provedla dnes ráno další jadernou zkoušku, oznámila to agentura AFP. Podle prohlášení novozélandské vlády šlo o podzemní jaderný výbuch na atolu Mururoa v Tichém oceánu. Výbuch byl v pořadí už 80. francouzskou jadernou zkouškou na atolu.

O této zprávě, jež obsahuje jádro s následujícími doprovázejícími podrobnostmi, lze konstatovat, že větné celky na sebe odkazují, vcelku působí zcela srozumitelně, avšak uvedení oznámení agentury AFP bychom očekávali na začátku zprávy, nikoli na jejím konci. Takto narušuje tok sdělení. Na rozdíl od většiny zpráv tohoto typu, je zde uveden i širší kontext, včetně historie jaderných zkoušek Francie.

Prezident Spojených států Ronald Reagan před odletem z vrcholné schůzky sedmi hlavních kapitalistických států v Tokiu pochválil spojence, že přijali americkou koncepci války proti terorismu. Na tiskové konferenci uvedl, že se mu podařilo do tažení proti Libyi a dalším zemím, které údajně podporují terorismus, zapojit i ty státníky, kteří dosud váhali. Z jeho výroku vyplynulo, že chce příští útok na Libyi, který se podle americké televize už připravuje, uskutečnit jako společnou akci kapitalistického světa.

Přesvědčující funkce této zprávy je vyjádřena pomocí lexikálních prostředků, a to opakováním příznakového přídavného jména *kapitalistický* nebo spojení *americká koncepce války*. Plánovaná akce je vyslovena adverbium *údajně*.

Libyjské ministerstvo zahraničních věcí odsoudilo účastníky tokijské vrcholné schůzky sedmi hlavních kapitalistických států za to, že v rozporu se skutečností obvinily Libyi z jakési podpory terorismu. V prohlášení zdůraznilo, že projednávání tzv. otázky terorismu v Tokiu na popud Spojených států a Velké Británie je projevem snahy zdůvodnit před světovou veřejností zločiny proti libyjskému lidu.

První informací je vyjádření libyjského ministerstva o účastnících tokijské vrcholné schůzky. Druhá výpověď na ni navazuje a doplňuje ji, viz *odsoudilo* (účastníky), *zločiny proti libyjskému lidu*.

Na pláži nedaleko libyjského města Závija byly vyplaveny pozůstatky muže v americké uniformě. Byl identifikován jako pilot letadla, které bylo při agresivním útoku Spojených států na libyjská města Tripolis a Bengházi letos 15. dubna protivzdušnou obranou sestřeleno. Libyjská agentura oznámila, že u pilota byl nalezen identifikační štítek, který prokázal jeho příslušnost k námořnímu letectvu Spojených států.

I třetí zpráva v řadě se týká téhož tématu, nejen ho doplňuje, ale především přesvědčuje posluchače o agresivních záměrech Spojených států a politice, jež nutí Libye reagovat.

Tato zpráva tvoří doplnění dřívějšího sdělení. Významnou roli zde odehrává pořadí; odpověď libyjského ministerstva se pro posluchače jeví jako závěr. Je zcela možné, že tuto techniku tvůrci zpráv použili schválně, posluchači však mohou vnímat reakce Libyje jako konečný výraz spravedlnosti.

Na 39. zasedání Světového zdravotnického shromáždění vystoupil dnes vedoucí Československé delegace, český ministr zdravotnictví Jaroslav Prokopec. Vyjádřil plnou podporu úsilí nejvyššího orgánu Světové zdravotnické organizace a jejího generálního ředitele Halfdana Mahlera uskutečnění globální strategie Zdraví pro všechny do roku 2000. Zdůraznil, že důležitým předpokladem pro to je naplnění mírových iniciativ Sovětského svazu a dalších zemí socialistického společenství.

Všechny výpovědi na sebe obsahově navazují, neboť text má od druhé výpovědi totéž (průběžné) téma. Významný je propagační charakter zprávy, jejím závažným nedostatkem je absence údaje o trvání a tom, kde se jednání konalo.

V prvním plánu sdělena je mírová iniciativa Sovětského svazu. Zpráva opět neobsahuje žádné přesné informace, není řečeno nic bližšího o podrobnostech globální strategie.

Více než 140 barevných dětí bylo zraněno při represích jihoafrické policie proti žákům několika škol v okolí Kapského města. Policisti a vojáci vtrhli do školní budovy a žáky surově ztloukli. Záminkou k této brutální akci bylo několik pokojných demonstrací proti pronásledování mládežnických aktivistů a proti rasové diskriminaci v jihoafrickém školství.

Polarizace mezi policisty a vojáky na jedné straně a žáky a aktivisty na druhé má politickou příčinu: zpráva obsahuje dokonce i více podrobných informací než průměrná politická zpráva z domova. K příznakovým lexikálními prostředkům patří spojení *surově ztloukli* a *brutální akce*. Cílem tohoto vyjádření je působit emocionálně na posluchače.

Na dva a čtvrt milionů západních Němců je nyní bez práce. Jak uvedl Ústřední pracovní úřad v Norimberku, dalších více než dvě stě patnáct tisíc lidí má nuceně zkrácenou pracovní dobu a samozřejmě také nuceně zkrácené výdělků. Odbory navíc upozorňují na tzv. tichou rezervu jednoho milionu dvou set tisíc lidí bez práce, kteří při hledání zaměstnání už rezignovali, a ve zprostředkovatelných práce se nehlásí.

Základem této zprávy je nepřímý citát a uvedení jejích zdrojů, ale až do druhé výpovědi posluchač neví, zda první výpověď má týž charakter, nebo zda je to osobní sdělení moderátora.

Zprávy z domova

Na předvolebním shromáždění pracujících koncernového podniku Důl Klementa Gottwalda Libušín v Kladně se dnes člen předsednictva tajemník

Ústředního výboru Komunistické strany Československa Miloš Jakeš představil voličům jako kandidát na poslance sněmovny lidu Federálního shromáždění. V projevu připomněl, že celá Národní fronta přijala za svůj program 17. sjezdu strany a vyzvedl hlavní výsledek sjezdu, linii na urychlení hospodářského a sociálního rozvoje Československa. Za otázku velké politické závažnosti označil kvalitu výroby a zabýval se také otázkou efektivnosti našeho zahraničního obchodu. Zdůraznil, že proces intenzifikace národního hospodářství vyžaduje nové přístupy a myšlení zdokonalovat řízení, plánování a celý hospodářský mechanismus. Za základ zdokonalování řízení, řekl soudruh Miloš Jakeš, považujeme upevňování a rozvíjení leninských principů demokratického centralismu, posilování centrálního řízení při zvyšování hospodářské samostatnosti a odpovědnosti podniku. V další části projevu soustředil pozornost na postavení a úlohu národních výborů, které plní úkoly za aktivní účasti občanů. Soudruh Miloš Jakeš také hovořil o mezinárodní situaci a vyzvedl prvořadý zájem našeho lidu na upevnění míru ve světě. V diskusi na předvolebním shromáždění pracujících koncernového podniku Důl Klementa Gottwalda Libušin v Kladně se účastníci zaměřili především na úkoly dalšího rozvoje Kladna.

Dříve pozorovaný jev, a to změna stylu sdělení informací z domova se nachází i v tomto případě její sloh, jenž se blíží popisnému referování. Z hlediska stavby textu se zpráva ovšem podobá dřívějším, větné celky sice na sebe navazují, odkazují na sebe jak syntakticky tak lexikálně, formálně tvoří celek, a to pomocí průběžného tématu, jimž je réma první výpovědi. Plynulost textu je vyjádřena i pomocí konektorů, např. *v další části*.

Základ zprávy tedy tvoří nepřímé citování Miloše Jakeše a to jak sémanticky, tak mluvnický; skoro pravidlem pro toto sdělení zůstává uvedení

větných celků pomocí slovesa v minulém čase vyjadřujícího politikův projev. Autor zprávy se postaral, aby dodržel jednotnou stylovou úroveň, nenacházejí se zbytečná opakování slov, k vyjádření řeči politika používá se sloves jako např. *připomněl, zdůraznil, soustředil pozornost*, atd.

Slovenská volební komise Národní fronty dnes v Bratislavě posoudila stav přípravy voleb do zastupitelských sborů. Seznámila se s průběhem předvolební kampaně i věnovala zejména pozornost shromážděním občanů. Zdůraznila, že spontánní podpora představeným kandidátům svědčí o jednoznačném souhlasu lidí s politikou Komunistické strany Československa a Národní fronty s odhodláním splnit usnesení 17. sjezdu Komunistické strany Československa a sjezdu Komunistické strany Slovenska.

Lexikálně polovinu této krátké zprávy tvoří názvy politických stran, což při takové délce téměř znemožňuje podat věcnou informaci. Z hlediska výstavby textu byla dodržena konsekvence, původcem děje v obou dvou větných celcích je Slovenská volební komise, ve druhém a třetím celku vyjádřena elipsou, formou slovesa.

Celkově má zpráva charakter politické agitace a potvrzení aprobace politiky Komunistické strany Československa.

Obdobný i obecný charakter i nedostatky má i následující zpráva:

Úkoly odborových orgánů a organizací na Slovensku po 17. sjezdu Komunistické strany Československa a sjezdu Komunistické strany Slovenska do 11. všeodborového sjezdu a další otázky projednala dnes v Bratislavě Slovenská odborová rada. Její předseda Ivan Goňko, který přednesl zprávu předsednictva, zdůraznil, že Revoluční odborové hnutí na Slovensku je odhodláno vynaložit všechny síly pro uskutečňování sjezdových závěrů. Za klíčový úkol odborů označil

důsledně přispívat k urychlování intenzifikace národního hospodářství, zaměřovat iniciativu pracujících i řídicí a organizátorskou práci na urychlení vědeckotechnického rozvoje, zvyšování produktivity práce, hospodárnější využívání všech zdrojů. Zpráva se rovněž zabývala potřebou zdokonalování ideově výchovné a masově politické činnosti. Po podnětné diskusi přijala Slovenská odborová rada usnesení, v němž schválila přednesenou zprávu, postup při uskutečňování úkolů, které z ní vyplývají, a zprávu o hospodaření Revolučního odborového hnutí na Slovensku v minulém roce. Zároveň se usnesla svolat Slovenský sjezd Revolučního odborového hnutí na 19. až 21. února příštího roku do Bratislavy.

Větné celky zprávy na sebe navazují a dohromady tvoří celek, jež neobsahuje tematické skoky ani jiné závady ve výstavbě textu. Sdělení se svou formou a stylem blíží popisu.

Lze pozorovat jev typický pro zprávy z domova, péče o dodržování stylové úrovně, např. snaha o neopakování slov a také používání jazykových zhodnocujících prostředků např. *klíčový úkol* nebo *podnětná diskuse*.

Státní vyznamenání a další významná ocenění za zásluhy o rozvoj hlavního města byla odevzdána na dnešním slavnostním shromáždění v zasedací síni Národního výboru Prahy. Nejlepší pracovníci a zástupci předních kolektivů ze všech úseků politického, hospodářského a kulturního života hlavního města převzali z rukou člena předsednictva Ústředního výboru komunistické strany Československa vedoucího tajemníka městského výboru strany Antonína Kapka a primátora Františka Štafy státní vyznamenání za zásluhy o výstavbu a za vynikající práci, propůjčená prezidentem republiky a další ocenění.

Tuto zprávu tvoří dva větné celky, z nichž první je jádrem celé informace. Návaznost obou dvou výpovědí v textu je pouze sémantická, podměty v dvou větách jsou odlišné. Diametrálně odlišný je způsob představení v první výpovědi odpovídající stylově administrativnímu stylu. V další výpovědi se původci stávají pracovníky a zástupci předních kolektivů.

Památku bojovníků proti fašismu, kteří položili životy při osvobození Československa, uctili dnes v Mělníku pracovníci okresu. Věnce u tanku sovětské armády, památníku sbratření, pomníku gen. Karola Świerczewskiego a památníku hrdiny Sovětského svazu kpt. Otakara Jaroše položili zástupci Ústředního výboru Národní fronty Československé, Středočeského krajského výboru, Komunistické strany Československa, dalších institucí a pracující mělnických podniků. Pražané dnes uctili u Sovětského tanku číslo 23 na Smíchově památku sovětských vojáků, kteří před 41 lety osvobodili naše město.

První dva větné celky na sebe bezprostředně navazují sémanticky nikoli syntakticky, druhý rozvíjí hlavní jádro, jež je vyjádřeno v první výpovědi. Opět významnou lexikální část zprávy tvoří tituly tituly, jež se jeví jako typický jev pro místní zprávy tykající se politiky.

4.2.19 12.09.1987

Dobry večer vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé František Koňárek a Helena Vernerová. Úvodem přehled hlavních zpráv.

V Bratislavě začal sjezd Socialistického svazu mládeže na Slovensku.

Etiopie oslavuje státní svátek třinácté výročí revoluce.

Generální tajemník organizace spojených národů Javier Perez jedná v Teheránu o ukončení irácko-iránského konfliktu.

K návrhu zákona o zemědělském družstevnictví hovoří v rozhlasových novinách předsedové jednotných zemědělských družstev Ing. Václav Nový a Ing. Václav Šindelář.

Vysílání zpráv pravidelně uvádí přehled hlavních událostí. Ten však neobsahuje všechny, později uvedeny informace.

V bratislavském domě odborů začal dnes sjezd socialistického svazu mládeže na Slovensku.

Jednání přítomna stranická vládní delegace v čele s členem předsednictva ústředního výboru Komunistické strany Československa a prvním tajemníkem ústředního výboru Komunistické strany Slovenska Josefem Lenártem. První sjezdový den shrnuje ve svém zpravodajství Luboš Lidický.

(...)

Tato zpráva je první v mém výzkumu, kterou kromě uvedení moderátorem tvoří i sdělení zpravodajské relace novinářem. Než mu moderátor předá slovo, sděluje informační jádro, a to v této zprávě tvoří sjezd Socialistického svazu mládeže v Bratislavě. Uvádí i to, kdo se prvního dne setkání zúčastnil a tím i pokračuje v uvádění všech titulů politických činitelů.

Sjezdové jednání socialistického svazu mládeže Bratislavy vám přiblížil Luboš Lidický.

Zprávy ze zahraničí

Etiopie dnes oslavuje svůj státní svátek 13. výročí revoluce. Československá vládní delegace vedená místopředsedou federální vlády Jaromírem Obzinou dnes položila v Addis Abeby věnec památníku obětí revoluce

a uctila jejich památku. Předtím položili věnce k památníku etiopské vedení a další zahraniční delegace. Oslavy revoluce a vyhlášení republiky ukončí zítra velká manifestace pracujících a vojenská přehlídka v Addis Abebě.

Jde o zcela běžnou zprávu bez výraznějších rysů.

Vojenský komentátor sovětské tiskové agentury TASS Vladimir Černyšev kritizoval obě interview ministra zahraničí Spojených států George Shultze, ve kterých zpochybnil možnost uzavření dohody o dvojím nulovém řešení. Jak upozornil, hlavní myšlenka těchto interview spočívá v tom, že Sovětský svaz požadavkem úplné likvidace sovětských a amerických jaderných náloží pro rakety středního doletu a operačně taktické rakety údajně vytváří nové překážky jednání. Ukázalo se, že Washington nechce zničit nejenom jaderné nálože určené pro západoněmecké rakety Pershing 1A, ale také vůbec všechny americké nálože pro rakety středního doletu a operačně taktické rakety. Tyto nálože jsou podle ministra Shultze v podstatě nevelké a je prý velmi těžké zjistit, kolik jich je, tzn., že ani není třeba mluvit o jejich likvidaci. Údajně také nemá smysl domlouvat se na likvidaci náloží, protože prý nikdo neví, kolik jaderných náloží se skladuje v Sovětském svazu nebo ve Spojených státech. Vladimir Černyšev si proto klade otázku, zda lze věřit upřímnosti prohlášení o snaze Washingtonu dosáhnout dohody, je-li předem hlášána myšlenka, že nelze v plném rozsahu kontrolovat její plnění. Jde zřejmě o důkaz, že Bílý dům ovlivněn těmi kruhy, které si nepřejí žádné dohody se Sovětským svazem, učinil pronikavý obrat od dohody, upozorňuje komentátor sovětské agentury TASS.

První větný celek této zprávy obsahuje měkký začátek, úvodní informaci, jež je doplňována. Rozsáhlé sdělení je založené na výpovědích Vladimíra Černyševa jako komentátora agentury TASS.

Druhá výpověď navazuje na první, a to stejným původcem děje, vyjádřeným ve druhé výpovědi pomocí elipsy. Třetí větný celek má pasivní tvar, jde o informaci všeobecného rázu. Čtvrtý větný celek navazuje na výpověď ministra Schultze, jenž je uveden ve první výpovědi. Následující výpověď má také pasivní tvar, zde může dojít k nedorozumění, není jasno, zda zpráva pokračuje myšlenkami Schulze nebo je obecného charakteru, viz slovo *údajně*, jež může vyvolávat pochybnosti o věrohodnosti informace.

Generální tajemník organizace spojených národů Javier Pérez de Cuéllar jednal v Teheránu s iránským ministrem zahraničí Velailadim o urovnání irácko-iránského válečného konfliktu. Po ukončení rozhovorů v Teheránu bude generální tajemník OSN v pondělí jednat také s představiteli Iráku. Jak však sám uvedl, neočekává od obou návštěv okamžité výsledky, protože rozhovory budou složité. Přestože Irák a Írán vyjádřily připravenost vyslechnout návrhy představitele OSN zprávy agentur nadále píší o pokračujících bojích mezi oběma zeměmi.

Na informaci tam uvedenou v prvním větném celku, a to o o urovnání irácko-iránského válečného konfliktu a o místě jednání, navazuje druhý větný celek a přitom uvádí následující události pak i třetí navazuje na druhý.

Zpráva má spíše vágní povahu i přesto, že sděluje podrobné informace. Není řečeno, o čem jednali Javier Perez s iránským ministrem zahraničí, ani to, co znamená, že *rozhovory budou složité*.

Ve sněmovně poslanců italského parlamentu byla dnes obnovena diskuse o rozhodnutí vlády premiéra Gori vyslat do Perského zálivu italská bojová plavidla. Ministr obrany Valerio Zannone oznámil, že vypnutí válečných lodí je stanoveno na 15. září. Do té doby by totiž měly být známy výsledky mise generálního

tajemníka OSN Javierera Pereze de Cuéllar v Perském zálivu. Vyslání 8 italských plavidel na Střední východ už schválil senát.

Informační jádro této zprávy tvoří diskuse ve sněmovně italského parlamentu. Na ni tematicky navazují ostatní. Z kontextu není jasno, zda Valerio Zannone oznámení sdělil ve sněmovně. Tematicko-rematickou návaznost lze pozorovat mezi druhým a třetím větným celkem. O posledních výpovědích nelze říci, kdo je pronesl. Tím zpráva působí dojmem nejasnosti.

Další zpráva také navazuje na předchozí, a to uvedením kontextu mezinárodního jednání, jež se zúčastňuje Javier Perez de Cuéllar.

Čadský rozhlas oznámil, že Libye porušila příměří, které včera obě zneprátelené země vyhlásily. Libyjská agentura Jana tuto zprávu dementovala a oznámila, že poslední vojenské akce Libye provedla před 12. hodinou místního času, tzn. před zahájením příměří. Francouzský premiér Chirac se dnes vyslovil pro mírové řešení libyjsko-čadského konfliktu. Upozornil však, že Francie má styky s režimem prezidenta Adreho, a je proto odhodlána i nadále zaručit územní celistvost Čadu. Jak oznámil Adreho režim, Čad neporuší příměří pouze v tom případě, že bude uznána jeho územní celistvost, včetně oblasti Auzu. Čadský velvyslanec v Egyptě prohlásil, že jeho země je připravena předat spor o Auzu Mezinárodnímu soudnímu dvoru v Haagu.

Zpráva zcela podrobně informuje o události, uvádí detaily a kontext, zajímavá je střídáním zdrojů, na něž se odvolává.

Informační jádro této zprávy tvoří zbrojný konflikt Libye a Čadu. Měkký začátek obsahuje první větný celek, a to sdělením o porušení příměří mezi oběma zeměmi, odvoláním se na čadský rozhlas. Stejně začíná druhý větný celek, a to uvedením zdroje a informace, jež odpovídá na tu sdělenou dříve. V třetím

větném celku následuje skok, a to uvedením francouzského premiéra Chiraca, navazuje se však na předchozí výpovědi tematicky. Následující se opírají o oznámení Adreho režimu, zprávu končí prohlášení čadského velvyslance, a to tvoří navázání tematické.

Prezident Spojených států Ronald Reagan prohlásil, že viceprezident George Bush se aktivně podílel na přijetí všech důležitých rozhodnutí nynější republikánské vlády. Podpořil tak plánovanou kandidaturu George Bushe na prezidentský úřad. V nedávné době se objevila řada skutečností, které svědčí o daleko lepší informovanosti Bushe o důležitých zahraničněpolitických akcích Washingtonu než viceprezident dosud přiznával.

Zpráva působí přehledně, patří k řídkým zprávám týkajícím se Spojených států, jež neobsahují negativní informace s použitím negativně přesvědčujících prostředků.

Viceprezidenti pěti středoamerických zemí se v Hondurasu dohodli na ustavení stočlenného regionálního parlamentu, který má sloužit k urovnání konfliktu ve Střední Americe. Parlament bude projednávat politické, hospodářské, sociální a další otázky oblasti, ale jeho rozhodnutí nebudou závazná. Tato instituce byla vytvořena na základě nedávného mírového plánu přijatého 5 středoamerickými prezidenty v Guatemale.

Sdělení by nemělo být pro posluchače, protože větné celky v této zprávě na sebe navazují obtížně. Informace uvedené v této zprávě jsou však vágní povahy, nesděluje se žádné konkrétní údaje, pouze se mluví obecně o otázkách politických, hospodářských a sociálních, což patří k novinářským klišé.

V západoněmeckém Duisburgu se v těchto dnech koná slavnost listu Unsere Zeit, tiskového orgánu vedení Německé komunistické strany. Přímo

z Duisburgu se přihlásil náš zpravodaj v Německé spolkové republice Petr Němec.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu. Moderátor jen uvádí tematické jádro, veškeré podrobnosti budou sděleny zpravodajem.

Diktátor Augusto Pinochet potvrdil rozhodnutí nadále zachovat v Chile fašistický režim. V celonárodním televizním a rozhlasovém projevu ke 14. výročí krvavého svržení vlády Salvadora Allende potvrdil, že ve volební frašce příští rok vojenská junta představí jediného kandidáta na funkci prezidenta. Nejnovější průzkumy veřejného mínění však ukázaly, že většina Chileanů vojenské kandidáty odmítá. V Pěstavu Valparaíso Pinochetova policie rozehnala slzným plynem vzpomínkovou manifestaci u hrobu zavražděného prezidenta Allende.

Zachování fašismu v Chile, na tu informaci, zveřejněnou v prvním větěném celku odkazuje i následující, a to elipsou. Třetí větěný celek tvoří tematický skok. Ten se projevuje změnou původce děje, tentokrát jsou to veřejné průzkumy. V posledním je to policie

K závažným stylovým prostředkům patří volba substantiva, popisujícího Pinocheta, a to *diktátor*. Toto příznakové slovo má působit emocionálně na posluchače. Podobnou funkci mají spojení *krvavé svržení* a *volební fraška*. Ve zprávě došlo k nezamýšlenému faux pas, z kontextu vyplývá, jako by Salvador Allende mluvil o volební frašce.

V Lipsku dnes skončil tradiční podzimní mezinárodní veletrh. Informuje o tom náš stálý zpravodaj V Německé demokratické republice Josef Grafík.

(...)

Další část tohoto vydání rozhlasových zpráv tvoří informace z domova. Ty mají však publicistický charakter, jsou vyprávěním jiného novináře a mají charakter relace. Proto netvoří část mého výzkumu.

4.2.20 11.12.1988

Dobry večer. Vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Eva Odstrčilová a František Dočkal. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Mírové návrhy Michaila Gorbačova přednesené na Valném shromáždění Organizace spojených národů podpořili přední představitelé Německé spolkové republiky.

Na arménském území postiženém zemětřesením pokračují záchranné práce. Svoji solidaritu s arménským lidem vyjadřovali naši občané materiální pomocí a dobrovolnými odběry krve.

V Praze skončilo první setkání světských a církevních novinářů u kulatého stolu.

Ustavení výboru pro lidská práva a humanitární spolupráci je věnován komentář v další části našich novin.

Pravidelně přehled hlavních událostí neobsahuje vždy všechny informace, jež jsou v další hlavní části přednášeny. Z hlediska lexikálního je třeba si všimnout, že poprvé byly rozhlasové zprávy pojmenovány *noviny*.

Významné mírové návrhy přednesené nejvyšším sovětským představitelem Michailem Gorbačovem na Valném shromáždění Organizace spojených národů dnes podpořili přední političní představitelé Německé spolkové republiky. Prezident Spojených států Ronald Reagan uvítal sovětský návrh na jednostranné snížení stavu vojsk a výzbroje, které na zasedání Valného shromáždění Organizace spojených národů přednesl Michail Gorbačov. Jak uvedl ve svém

pravidelném rozhlasovém projevu, pokud bude tento pohled na svět realizován, otevře se nová éra v mezinárodních vztazích. Reagan však znovu tvrdil, že i po jednostranném odzbrojení do roku 1991 si prý Varšavská smlouva udrží v Evropě v konvenční výzbroji početní převahu.

V této zprávě výpovědi na sebe odkazují, hlavně sémanticky. Příklad tvoří druhá výpověď, jež je spojena s první elipsou (*na shromáždění*), tím na první výpověď navazuje Ronald Reagan. V první výpovědi se předmět nachází před podmětem. Cílem tohoto jevu je zdůraznění mírových návrhů, zde je původce děje na pozici instrumentálu.

V další části se vyskytuje nepřímá řeč: *Jak uvedl ve svém pravidelném rozhlasovém projevu, pokud bude tento pohled na svět realizován, otevře se nová éra v mezinárodních vztazích*, její autor je však uveden pouze pomocí rodu slovesa. Tato elipsa podmětu může vést k problémům pro posluchače, z kontextu není zřejmé, kdo ji pronesl, podle nejbližšího řídicího členu Michail Gorbačov.

Zpráva také odpovídá na základní otázky, důkladně informuje o událostech. Dodržována je neutralita sdělení, nenacházejí se zde významné pokusy o přesvědčování veřejnosti, avšak prostředek *prý* může oznamovat distancování se od uvedeného mínění.

Spojené státy provedly na nevadské střelnici už 12. letošní podzemní jaderný výbuch. Podle amerického ministerstva energetiky měla exploze v síle menší než 150 kilotun trinitrotoluenu prověřit účinky jaderné zbraně na potenciální vojenské cíle.

Tuto krátkou zprávu tvoří dva větné celky, druhý doplňuje informaci uvedenou v prvním, jádro první výpovědi, podzemní jaderný výbuch, se vyskytuje ve druhé výpovědi jako téma a nahradí ho synonymem *exploze*.

Uvedené jsou také velice přesné informace o síle exploze. Avšak údaje o výbušnině jsou srozumitelné omezené skupině odborníků, nikoli veřejnosti.

Neznámá letadla zaútočila na afghánské provinční správní středisko Kandahar. Podle nejnovějších zpráv při teroristické akci zahynulo třiatřicet osob a několik dalších bylo zraněno. Dostupné informace svědčí o tom, že letadla útočníků přiletěla k městu v malé výšce směrem od východu, kde provincie Kandahar sousedí s Pákistánem.

Jádro první výpovědi tvoří letecký útok v Afghánistánu. Následující tuto informaci doplňují a rozvíjejí. Třetí větný celek uvádí: *dostupné informace svědčí o tom*, což nebylo v rozhlasovém zpravodajství běžné. Dříve omezenost zdrojů byla vyjadřována novinářskými klišé, např. *podle dalších zdrojů* anebo nebyla vyjadřována vůbec, ale zdroj není ani tady jmenován. Tato nová formulace jakoby předjímá způsobu vyjadřování moderního zpravodajství, tím myslím zpravodajství po roce 1989.

Egypt odsoudil izraelský vojenský útok na libanonské osady jižně od Bejrútu. Vyzval zároveň Tel Aviv, aby odsunul své jednotky na mezinárodně uznávané hranice Libanonu. Izraelští okupanti opět brutálně zakročili proti mohutným demonstracím v Předjordansku a Gaze. Při srážkách přišli o život 3 Palestinci a další byl zabit v internačním táboře Ansar 2.

K nejdůležitějším jazykovým jevům v této zprávě patří sémantická polarizace sil dvou zemí, a to Egypta a Izraele. Vláda, její mluvčí nebo diplomatické orgány egyptské strany jsou vyjádřeny pomocí názvu Egypt, ten je ve dvou prvních větných celcích původcem děje. Třetí větný celek uvádí osobní původce děje, izraelské okupanty. Tento životný podmět může působit na posluchače, spolu s lexikálním prostředkem, příznakovým podstatným jménem

okupant, má funkci přesvědčující. Ve stejném úseku se nachází další příznakový prostředek brutálně, jenž pokračuje v naznačování významu, vzbuzujícího silné negativní emoce. Poněkud zuřivě ve zprávě působí elipsa adjektivní další (Palestinec).

Lidové hnutí za osvobození západní Sahary přiznává, že jeho bojovníci omylem sestřelili nad marocko-mauritánskými hranicemi americké civilní letadlo. Letoun DC7 měl v Maroku postříkovat zemědělské plochy proti žravých kobylkám, které pustoší severní Afriku. Všech 5 členů posádky zahynulo. Fronta Polisario vyslovila nad nešťastným incidentem hluboké politování.

Tato zpráva obsahuje všechny prvky, které by podle pravidel měla mít náležitá informace v rozhlasovém zpravodajství. Je přesná, stručná, neobsahuje nadbytečné informace. Na rozdíl od předchozí zprávy, zde elipsa (*posádka letounu*) je zcela na místě.

Po 24 hodinovém odkladu byla z kosmodromu ve francouzské Guyaně úspěšně vypouštěna západoevropská nosná raketa Arian 4. Na oběžnou dráhu kolem Země vynesla britský vojenský satelit a komerční soukromou televizní družici Astra s kapacitou šestnácti kanálů. Její vysílání pokryje téměř celé území západní Evropy.

Podobně jako předchozí zpráva je i tato zpráva charakteristická pravidelnou výstavbou textu a konstruována v souladu s teoretickými pravidly zpravodajství. Ani v ní se nenacházejí prvky, jež by cíleně ovlivňovaly mínění posluchačů.

4.2.21 02.08.1989

Dobrý večer, vysíláme rozhlasové noviny, hlavní zpravodajskou relaci dne. Příjemný poslech vám přeje Zdeněk Meruňka. V úvodu vám nabízíme přehled nejdůležitějších zpráv.

Předseda Federální vlády Ladislav Adamec blahopřál Czesławu Kiszczakovi ke zvolení do funkce předsedy rady ministrů Polska.

Začíná 33. ročník mezinárodního výstupu mládeže na Rysy.

Sovětský svaz zvýšil hospodářskou pomoc Afghánistánu.

Studenti medicíny ze sedmi evropských zemí se v Praze sešli s představiteli Československé společnosti lékařů za odvrácení jaderné války.

Seznámíme vás mimo jiné s tím, jak se v okrese Frýdek-Místek vypořádávají s neplatiči nájemného.

Rok 1989 přináší v rozhlasovém zpravodajství určité změny. Za prvé se to týká zvukové stránky vysílání, a to znělek. Doposud funkci oznamování začátku a konce hlavních zpráv plnil gong, nyní je to několik tónů nahraných pomocí elektronického hudebního stroje.

Změnil se také způsob komunikování s posluchači, dříve se moderátoři vyjadřovali neosobně, nyní však se na veřejnost obracejí bezprostředně, pomocí osobního zájmena v dativu kontakto­vém (vám).

Člen předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa předseda české vlády František Pitra dnes navštívil chrudimský okres. Na setkání s představiteli okresu se zajímal především o zkušenosti, které chrudimští získali při uplatňování zásad nového hospodářského mechanismu v oblasti služeb a zemědělskopotravinářského komplexu. V besedě se zemědělci pak František Pitra upozornil na význam letošních žní a připomněl, že značnou

část státní rezervy obilí stále ještě spotřebují zemědělské podniky v živočišné výrobě.

Celkové téma této zprávy je vyjádřené již v prvním větném celku, a ten také tvoří prostor pro opakovanou tendenci k používání titulů. Dříve pozorované jevy však tím končí, přestože se informace týká domácích politických událostí. Následující část zprávy totiž obsahuje pouze běžné informace, a přednášené průhledným způsobem. Dochází sice k použití nepřímé řeči, ta je však uvedena tak, že posluchač se v ní při poslechu „neztratí“. Následnost výpovědí je zajištěná dodržováním stejného původce děje vyjádřeného ve druhé a poslední výpovědi elipsou.

Po roční přestávce dnes v podvečer opět zazněla znělka Mezinárodního výstupu mládeže na Rysy. Účastníky už 33. ročníku tohoto tradičního masového setkání mládeže bude provázet po celé čtyři dny. I letos mezi prvními přijeli do SportCampu pod tatranskou Lomnicí svazáci ze Západočeského kraje, kteří ve spolupráci s pracovníky správy Tatranského národního parku čistili a upravovali turistické chodníky v Mengusovské dolině.

K změnám ve zprávách konce 80. let patří i pořadí zpráv. V předchozích letech by byla tato informace, jež se týká místní, československé události nesouvisející s politikou uvedena na konci celého vysílání. Nyní však je na třetím místě, hned po politické zprávě.

V posledních dnech otisklo Rudé právo stanovisko čtyř našich občanů ke skutečnosti, že se jejich jména objevila ve vysílání Svobodné Evropy a dalších a dalších zahraničních stanic v souvislosti s podpisovou kampaní pod výzvu „Několik vět“. Uvedli, že jejich podpisy byly zfalšovány a odmítli machinace chartistů. Zároveň protestovali proti postupu autorů podobných lží a podpořili

veřejnou diskusi proti této kampani. V seznamu těch, kdo se údajně připojili k pamfletu „Několik vět“ se rovněž objevilo jméno Jaroslav Rýdl, novinář. Náš spolupracovník, redaktor Československého rozhlasu Jaroslav Rýdl projevil přání vyjádřit se k tomu, máte slovo: „Dozvěděl jsem se, že mezi podpisy na podporu „Několika vět“ je i moje jméno. Je to pro mě velmi nepříjemné překvapení protože jsem nic takového nepodepsal. Ohrazuji se proti zneužívání svého jména, protože je to v rozporu s právem na ochranu osobnosti. Navíc jako novinář se pozastavuji nad takovýmto podivným výkladem svobody tisku, vědomě zveřejnit něco, co – jako v mém případě – je vyložená lež.“

Tato zpráva je úplné novum v prozatímní analýze, nikdy se doposud nestalo, že by část informačního celku tvořila i přímá řeč uvedená bezprostředně mluvčím.

Postoj rozhlasu k předmětu sdělení je vyjadřován pomocí silně příznakových lexikálních prostředků, viz výrazy *machinace* podobné *lži zfalšované* a doslovné stanovisko redaktora. Příznakové je i použití zájmena *našich* na místě zájmena *českých* anebo *československých*.

Jak jsme vás včera informovali, poslanci nejvyššího sovětu Sovětského svazu zaslaly americkému kongresu svolání, ve kterém zdůraznili připravenost své země vyhlásit moratorium na všechny jaderné výbuchy. To by se mělo stát prvním krokem na cestě k uzavření dohody o zákazu jaderných zkoušek. V Ženevě už téměř dva roky probíhají sovětsko-americké rozhovory o omezení a zákazu jaderných pokusů. Nezpůsobí tedy návrh Nejvyššího sovětu, aby se k projednání této otázky sešli poslanci obou zemí, určitou dvoukolejnost. Poradce předsedy nejvyššího sovětu maršál Sergej Achromejev vyjádřil osobní názor, že Spojené státy a jejich spojenci se nyní nechystají rozpoutat válku proti Sovětskému svazu.

V rozhovoru pro tiskovou kancelář TASS však rovněž řekl, že Spojené státy a Severoatlantický pakt i v současnosti pokračují v politice z pozice síly a setrvávají na strategii jaderného zadržování. Upozornil, že pokud americká strana zařadí do výzbroje letoun B2, bude muset Sovětský svaz přijmout opatření, aby nad nim Spojené státy nezískaly převahu. Sergej Achromejev také kritizoval, že Spojené státy odmítly jednat o dvoustranném omezení vojenských námořních sil.

V této rozsáhlé zprávě je nahromaděno množství faktů a kontextů, posluchač může ve výpovědích „ztratit“. Zpráva je složena ze dvou částí, začíná tím, že se moderátor vrací k včerejší informaci a navazuje na ni. To je novinka, nikdy předtím se nestalo, aby moderátoři odkazovali na předchozí vysílání, zvláště pak, aby se bezprostředně obraceli se na veřejnost.

První dvě výpovědi zcela na sebe navazují (viz odkazovací *to*), ale ve třetí pak dochází k tematickému skoku, a to nesignalizovaným uvedením kontextu.

Druhou část této zprávy představuje stanovisko Sergeje Achromejeva, a to pomocí nepřímé řeči. K přehlednosti přispívá jméno Sergeje Achromejeva, to se pak vypouští v této části. V textu se nachází i název letadla, který je pro veřejnost nesrozumitelný.

Novinkou ve vysílání zpráv je uvedení každé zvláštní informace ze zahraničí formou větného ekvivalentu obsahujícího název země, které se sdělení týká. Tato změna přispívá k uspořádání vysílání a pomáhá posluchačům lépe se orientovat v přednášených zprávách:

Spojené státy. Senát dnes v debatě o zbrojních programech schválil dodatky k návrhu zákona, které mají přimět americké spojence v Evropě a v Asii k vyšším výdajům na údajnou společnou obranu. Senát zároveň vyhrožoval Severoatlantickému paktu, že by Spojené státy mohly stáhnout část svých vojsk z

Evropy. Před tím americký senát také schválil výdaje požadované vládou na výrobu padesáti mezikontinentálních raket MX.

Téma této zprávy, výzvy k vyšším výdajům amerických spojenců v Evropě na zbrojní programy zdůrazňují i lexikální prostředky, a to např. sloveso *vyhrožoval*, jež může zesilovat pocit strachu a ohrožení. Záhadný pro posluchače může být i název *MX*. Ve zprávě není vysvětleno, co je to za druh zbraně a jakým způsobem může být nebezpečná pro veřejnost.

Maďarsko. Státní tajemník Státního plánovacího úřadu György Surányi uvedl na tiskové konferenci v Budapešti, že plánované úkoly maďarského národního hospodářství se v první polovině letošního roku podařilo splnit jen zčásti a dosažené výsledky zatím neodpovídají představám. Přesto však například v zahraničním obchodě s kapitalistickými zeměmi dochází k prvním pozitivním výsledkům. Kritická platební bilance v hospodářství ovšem ukazuje, že zatím nedošlo k zásadnímu obratu. Státní tajemník upozornil také na další zpřísnění opatření týkajících se exportu do rublové oblasti. Opatření se dotknou také turistiky a to znamená, že návštěvníci ze socialistických zemí nebudou mít zatím možnost vyměnit si více forintů.

Základem této zprávy je obsah projevu maďarského tajemníka Státního plánovacího úřadu. Přestože následující dva větné celky odkazují na první a doplňují ho, není jasno, zda jsou to Surányiovy výpovědi nebo novinářská interpretace.

Větné celky v této zprávě na sebe navazují sémanticky, v celém textu se nenacházejí tematické skoky, celek působí na posluchače průhledně a srozumitelně, avšak vágní jsou výpovědi o úkolech v maďarském hospodářství.

Z hlediska lexikálního je třeba se zmínit o tom, že je to jedna z prvních zpráv v mé analýze, v níž nedochází k polarizaci mezi zeměmi západními a východními, kapitalistické země jsou představené v pozitivním kontextu a není tam ani použito manipulační jazykové prostředky.

Velká Británie. Vchody do londýnského metra zůstaly dnes v téměř devítimilionovém velkoměstě zavřené. Řidiči metra totiž vyhlásili letos už čtrnáctou čtyřadvacetihodinovou stávku. Je důsledkem neúspěšného jednání odborového svazu strojvedoucích s vedením londýnského metra, které zůstává neústupné v rozhodujících požadavcích.

Na první pohled se zde nacházejí odpovědi na všechny základní otázky zprávy, nedochází k přerušení komunikačního kanálu mezi moderátorem a veřejností, identifikovány však nejsou rozhodující požadavky. Kromě okolnosti uvedení jádra sdělení a jeho zapojení do kontextu, při uvedení pořadí stávky moderátor používá zdůrazňovací částici *už*. Ta může ovlivňovat posluchače, protože obsahuje prvky soudu.

Angola. Tisková agentura Angop oznámila, že mírová jednání mezi angolskou vládou a povstaleckým hnutím Unita byla odložena. Nové datum jednání o kontrole vratké dohody o zastavení palby, uzavřené mezi oběma stranami před pěti týdny, nebylo zatím stanoveno. Agentura dále uvedla, že příslušníci Unity nadále pokračují v porušování dohodnutého příměří.

Informačním jádrem zprávy je odložení mírových jednání angolské vlády s povstaleckým hnutím Unita. Druhá výpověď na první navazuje, a to tematicky, vyjadřuje to v dohodě jako *vratké* a tím ji zpochybňuje. Zprávy je založena na oznámení tiskové agentury, na toto prohlášení v první výpovědi navazuje poslední výpověď, jež sděluje další informace se sdělení agentury.

Chile. Za dokonalé označila chilská kritika představení pražského Černého divadla v Santiagu de Chile. Naposledy bylo Černé divadlo v této zemi v roce 1971 a je prvním československým uměleckým tělesem, které v Chile vystupuje po vojenském převratu v roce 1973.

Tuto zprávu tvoří dva větné celky. První je jádrem sdělení, obsahuje nejpodstatnější informace. Následující pak doplňují zprávu o další podrobnosti, uvádí kontext, ten se týká minulosti.

V těchto dnech přicestovalo do Prahy na pozvání Československé organizace lékařů za odvrácení jaderné války dvacet studentů medicíny z evropských zemí. Kromě Prahy navštíví zástupci našich zahraničních studentů také Slovensko, zúčastní se například seminářů v Horním Smokovci ve Vysokých Tatrách.

Jádro zprávy, návštěva zahraniční delegace studentů medicíny do Prahy, je vyjádřeno již v prvním větném celku. Následující větný celek doplňuje tuto informaci. Obsah zprávy působí vágně, není jasné, zda na Slovensko odcestuje celá delegace nebo pouze zástupci „našich“ studentů. Nejasný je i význam použitého zájmena *naši*.

V souladu s dřívějšími pravidly, informace z domova, jež se netýkají politiky, končí hlavní vydání zpráv.

4.3.0 1989–1992

Tato kapitola byla vymezena na základě historických událostí a obsahuje vybrané nahrávky rozhlasových zpráv od konce roku 1989 do roku 1993. Podstatou volby tohoto období byl zánik socialismu v zemích střední a východní Evropy a pak rozdělení Československa do dvou nezávislých států.

Z důvodu výrazně kratšího analyzovaného období než bylo předchozí, jsem pro roky 1990, 1991 a 1992 vybral po dvou vydáních zpráv. Z konce roku 1989 ve své práci analyzuji pouze jedny zprávy, a to z prosince téhož roku.

Rok 1993 je ovšem datum rozdělení Československa, oficiální vznik obou zemí byl zahájen 1. ledna, což mi znemožňuje brát v úvahu nahrávky rozhlasových zpráv z tohoto roku.

Materiál pro analýzu tohoto období tvoří sedm rozhlasových zpráv, jejichž rozbor jsem v chronologickém pořadí uvedl níže.

4.3.1 31.12.1989

Dobry večer. Pripraveny jsou poslední rozhlasové noviny v roce, který byl smršti před nedávném nepředvídatelných událostí. Byl rokem, jaké se sice vyskytují v každém století, ale jaké lze spočítat na prstech jedné ruky. A jaký byl jeho poslední den, 31. prosinec?

Vysílání rozhlasových zpráv pravidelně začíná úvodem. V posledních letech období analyzovaného v předchozí kapitole jsem pozoroval určité změny ve formě a způsobu obracení se na posluchače. Zde tato tendence pokračuje, moderátor končí tuto úvodní část řečnickou otázkou. Chybí zde přehled hlavních událostí, jenž tvořil pravidelnou součást každého dřívějšího vydání zpráv.

Prezident republiky Václav Havel po dohodě s předsedou Federální vlády Mariánem Čalfou pověřil dnem 30. prosince Richarda Sachera řízením Federálního ministerstva vnitra. S ohledem na to, že Ústavou předepsaný slib ministr už složil, má toto pověření okamžitou platnost.

K možným důvodům umístění této zprávy na prvním místě může patřit její důležitost pro obyvatelstvo Československa. Délka této první přednesené informace je ve srovnání se zprávami v dřívějším období výrazně kratší, tvoří ji jen dva větné celky. Ty na sebe navazují a dohromady tvoří celek, jenž informuje

přesně o tom, co se kde a kdy stalo, a tím odpovídá na všechny podstatné otázky zpravodajského sdělování.

Život v Bukurešti a v dalších rumunských městech se dále normalizuje. Sporadicky dochází ještě k srážkám s teroristy z řad bývalé tajné bezpečnosti. Nový rumunský premiér Petre Roman odmítl zprávy, že stoupence Ceaușescovy diktatury podporovali v bojích také libyjszí občané. Prohlásil to v rozhovoru s libyjským vůdcem Muammarem Kaddáfím, který mu blahopřál k vítězství Lidové revoluce. O účasti žoldáků z dalších arabských zemí na bojích v Rumunsku Petre Roman nehovořil.

Tuto zprávu uvádí typický měkký začátek, jehož úkolem je uvést kontext a téma bez sdělení jádra zprávy. Nejdůležitější informace jsou představeny dále, ve třetím větném celku, jenž obsahuje nepřímou řeč nového premiéra.

Objevuje se sloveso *normalizovat*, od něhož pochází významné a vysoce příznakové podstatné jméno *normalizace*, v daném období frekventované. Podle dříve pozorovaných pravidel, místo *normalizuje* by moderátor použil spíše neutrální prostředek, např. *stabilizuje*. Význam toho pojmu je expresivní a koresponduje s hodnocením dřívějších událostí v Československu. Nejexpresivnějším významem s negativní konotací je *žoldák*. Tímto způsobem tvoří pro posluchače politickou asociaci s tehdejším hnutím v Rumunsku a tím ztrácí neutralnost.

Novinku v rozhlasovém zpravodajském vysílání tvoří poslední větný celek, v němž moderátor informuje také o tom, co se nestalo. Tím rozumím svědomité informování veřejnosti o tom, že kromě uvedených událostí existují i jiné, jež nejsou předmětem zprávy, stojí však za zmínku. Tato tendence se dříve neprojevovala.

Předseda polské Solidarity Lech Wałęsa se poprvé setkal s nejvyšším představitelem polských komunistů Mieczysławem Rakowskim. Oba se shodli v tom, že Polsko nyní potřebuje 2 silné politické proudy. Jeden spíše nalevo a druhý poněkud napravo od středu.

Zprávu tvoří tři výpovědi. Druhá odkazuje na první pomocí shrnujícího tématu. Třetí (s rozštěpeným tématem) pak odkazuje na réma druhé. Tímto způsobem je sdělení přehledné a snadno srozumitelné pro posluchače.

Západoněmecký kancléř Helmut Kohl uvítal zásadní změny ve východní Evropě. Ve svém novoročním projevu označil za významnou událost otevření hranic mezi oběma německými státy. Kohl zároveň připomněl svůj desetibodový program na znovusjednocení Německa a požadoval svobodné volby v NDR. O jednotu Německa je však podle Kohla nutno usilovat současně se sjednocením Evropy.

Tuto zprávu tvoří pět výpovědí, ty na sebe odkazují tak, že sdělení neobsahuje tematické skoky. Měkký začátek naznačuje názory kancléře na změny ve východní Evropě, k nim se váže třetí a čtvrtá výpověď, jež jsou zároveň jádrem zprávy, a to politické snahy o sjednocení Německa a svobodné volby v NDR.

Je možné, že hlavním úkolem této zprávy bylo přesvědčení veřejnosti o legitimitě nedávných politických změn.

Přes 2000 lidí demonstrovalo ve východním Berlíně proti antisovětským a nacionalistickým akcím a proti pravicovému radikalismu v Německé demokratické republice. Nová východoněmecká sociálně demokratická strana také vyzvala vládu NDR k objasnění neonacistické provokace v parku Treptower, kde byl zhanoben památník padlých sovětských vojáků. Požadovala dále energická opatření proti neonacismu v Německé demokratické republice.

Z obsahu všech tří větných celků lze určit, že hlavním tématem zprávy jsou neonacistická hnutí v Německé demokratické republice. Větné celky na sebe navazují tematicky a dohromady působí přehledně a pro posluchače srozumitelně. Napětí zesiluje použití příznakových slovních spojení, a to například *pravicový radikalismus* nebo *neonacistická provokace*. Atmosféru ohrožení doplňuje i informace o zhanobení sovětského památníku neonacisty a o nutnosti opatření proti tomuto hnutí. Hlavně sdělení o devastaci pomníku se jeví jako příznakové, a to kvůli použití formulace o *provokaci* a *zhanobení*. Tyto prostředky působí na představitost a pocity posluchačů.

Izraelský premiér Jicchak Šamir dnes zbavil funkce jednoho ministra za jeho údajné kontakty se členy organizace pro osvobození Palestiny. Odstraněný ministr vědy a rozvoje Ezer Weizman je členem Izraelské strany práce a jedním z architektů mírové dohody s Egyptem. V poslední době opakovaně vyzýval vládu v Jeruzalémě, aby navázala kontakty s organizací pro osvobození Palestiny.

Tato zpráva odpovídá nově pozorované tendenci k přesnému sdělení a kratší délce každé informace. Jádrem zprávy tvoří zbavení funkce ministra. Tato informace se nachází již ve první výpovědi, její ráz je však velice vágní, nesděluje ani jméno a funkci ministra, tomu odpovídá i adverbium *údajně*, jež omezuje její celkovou spolehlivost. Ostatní větné celky doplňují tuto zprávu, přidávají podrobnosti a kontext.

Prezident Angoly Eduardo dos Santos oznámil, že luandské vedení je připraveno podepsat s opoziční organizací UNITA dohodu o zastavení bojů. Informoval také o osmibodovém plánu angolské vlády, který má vést k dosažení stability a rozvoje této africké země. Santosovo vedení i nadále požaduje uznání své vlády ze strany organizace UNITA jako podmínku příměří a zahájení dialogu.

Mluvnický spoj tohoto sdělení tvoří hlavně tentýž původce děje ve všech třech výpovědích, v první je to prezident Santos, ve druhé jako elipsa, ve třetí je to Santosovo vedení. Již na první pohled lze ve zprávě pozorovat určitou polarizaci mezi prezidentem Angoly a organizací UNITA. Zpráva působí jako podání z prezidentského pohledu, to pak vede k stranickosti sdělení.

Bývalý jihokorejský diktátor Čon Tu-hwan dnes opustil svůj azyl v buddhistickém klášteře a předstoupil před parlament, kam byl předvolán k výslechu. Poslanci reagovali s nejvyšším pobouřením na jeho odmítání přiznat konkrétní odpovědnost za politické přehmaty, protilidové represe a korupci členů Čonovy rodiny. Předseda jihokorejského parlamentu musel dokonce zasedání na půl hodiny přerušit.

Všechny tři výpovědi, jež tuto zprávu tvoří, na sebe odkazují. Réma první výpovědi *parlament*→ve druhé výpovědi *poslanec*→ve třetí výpovědi *předseda parlamentu*. Dohromady tvoří sdělení, jež je možno sledovat bez ohrožení nedorozuměním.

Poslední větný celek dramatizuje sdělení uvedením určitého výsledku děje vycházejícího z pobouření poslanců.

Román českého spisovatele Milana Kundery Nesnesitelná lehkost bytí, vydaný před 5 lety v exilu, byl zařazen americkým časopisem Time mezi deset nejlepších románů osmdesátých let. Kundera se tak ocitl ve společnosti takových autorů jako Bellow, Updike, Márquez a další významní světoví spisovatelé.

Toto je jediná zpráva, jež se týká kultury, je zvláštní především tím, že v celém mém výzkumu je jedna z mála neutrálních, a dokonce i pozitivních informací, jež se týká Spojených států. Obsah zprávy naznačuje změnu optiky,

s níž jsou USA nahlíženy. Uznání tohoto vyznamenání svědčí o souhlasu s americkým oceněním.

Od zítřka má v Polsku získat zlotý vnitřní konvertibilitu. Mazowieckého vláda vloni už podvanácté devalvovala polskou měnu vůči dolaru, za který teď banka vyplácí devět a půl tisíce zlotých. Dalším opatřením je zvýšení poplatků za elektrickou energii, teplou vodu, plyn a za ústřední topení o 400 %. Podle prognóz odborníků se letos v Polsku ceny celkově zvýší asi o 600 %.

I přestože určitou přesnost přidávají této zprávě přesná čísla, a dokonce i informace o šokujícím zdražení, posluchači nemají k dispozici žádný odkaz, jenž by jim pomohl se ve zprávě orientovat. Informaci uvádí větný celek, v němž se nachází substantivum *konvertibilita*, jenž může být pro průměrného posluchače nepochopitelné. Pak následují informace o polské měně, která však bez přirovnání k československé zůstává spíše abstraktním pojmem.

Zajímavým způsobem prověřil bezpečnostní opatření na letišti šestnáctiletý chlapec ze sovětského města Tuva, který se rozhodl dostat se do Japonska. Nejdříve se mu podařilo proniknout na moskevské letiště Šeremet'jevo a tam se dostat do zavazadlového prostoru letadla, které letělo do Lilií. Pak se přehoupl přes všechny kontroly a dva dny brouzдал po kouzelném Kuala Lumpuru. Kdy se mu přestalo v Malajsii líbit, jednoduše zase nasedl do letadla a hurá do Tokia. Pečliví Japonci ho odhalili až na palubě letadla a raději mu sami zaplatili letenku zpět do Moskvy.

Tato zpráva tvoří zajímavý příklad změny a adaptace stylu sdělení. Větné celky na sebe odkazují jak obsahově, tak pomocí lexikálních konektorů, např. *nejdříve, pak*. Celek tvoří spíše příběh než skutečnou rozhlasovou zprávu, a to

zase také pomocí lexikálních prostředků, jako *hurá*. „Zpráva“ má působit jako zábavný příběh na konec roku.

První výpověď s nepravou vedlejší větou vztahnou by měla být rozdělena na dvě. Jde o pořadí vyjádření děje.

Nedostatek alkoholu vedl ve Sverdlovsku k politickým nepokojům a k ohrožení místní moci. Jak informoval deník Sovětskaja Rossija, na Ústředním náměstí se tam shromáždily tisíce Rusů, kteří hrozili stávkou, pokud nebude ke koupi vodka a žádali odstoupení vedoucích činitelů města. Situace se normalizovala až po zasedání sverdlovského sovětu, po kterém se alkohol opět v obchodech objevil. Dost možná, že už v této chvíli si vybíráte nejvhodnější skleničky pro půlnoční přípitek. V tom docela příjemném rozhodování vám může pomoci následující rozhovor. Připravila ho Vlasta Tylmanová s našimi předními výtvarníky skláři: Pavlem Hlavou a Františkem Hanákem.

Těžko určit, zda tato zpráva obsahující dvě nekonsistentní části měla být sdělená vážně jako samostatná informace, anebo měla tvořit určitý úvod k obracení se na posluchače, jímž vysílání rozhlasových zpráv končí. Podobně jako předposlední informace o chlapci, jenž se sám dostal až do Japonska, zde lze také pozorovat jemný odstup od tradiční konvence rozhlasového zpravodajství a akcent alespoň ve druhé části zprávy je spíše humoristický.

Významné je také již druhé v tomto vydání zpráv použití slovesa *normalizovat*, to je užito v původním významu, hlavně však v tomto kontextu a s ohledem na význam celé informace. Rozhodně redundantní je užit odkazovací výraz *tam*, bezprostředně potom, co byl děj situován a Ústředním náměstí.

Zpráva tvoří úvod k závěru, a to opětovnému obracení se na posluchače. Ten jako součást sdělované zprávy je tematickým skokem.

Tento jev, a to bezprostřední obracení se na posluchače se dříve nevyskytoval, podobně jako rozhovor, jenž činí součást večerních zpráv. Novinkou jsou také zvukové prostředky, interview s výtvarníky-skláři zahajuje zvuk otevírání šampanského vína a následně lití ho do skleniček.

4.3.2 18.05.1990

Dobrý večer, zveme vás k poslechu rozhlasových novin, kterými vás dnes budou provázet hlasatelé Věra Čermáková a Jaroslav Hausdor. Nejprve přehled hlavních událostí.

Poslance České národní rady pozdravil na jejich závěrečném zasedání prezident republiky Václav Havel.

Předsednictvo Federálního shromáždění přijalo zákonné opatření o majetku politických stran a hnutí a společenských organizací.

Dnešní den na předvolební výstavě Kde domov můj patřil 67. výročí vysílání Československého rozhlasu.

V Budapešti skončila konference o hospodářských reformách ve střední a východní Evropě.

V Bonnu byla podepsána státní smlouva o hospodářské, sociální a měnové unii mezi oběma německými státy.

Oproti předchozímu vydání zpráv, se zde opět nachází přehled hlavních událostí. Hlasatelé se nejprve přímo obražejí na posluchače, pozdraví je a zvou k poslechu zpráv. Pak ohlašují přehled hlavních událostí. Stručnému shrnutí události však neodpovídá pořadí sdělení v hlavní části zpráv.

Jak jsem se již zmínil dříve, začátkem 90. let se částečně mění forma sdělování zpráv, a to kvůli zpravodajské relaci, jež začala být používána běžně. Tu tvoří nahrávka připravená zpravodajem bezprostředně z místa události. Rozhlasové zpravodajství používá nahrávky i v podobě interview, krátkých výpovědí politiků anebo veřejných osob, nejčastější však bývají relace zpravodajů.

Příklad zprávy, jejímž základem je zpravodajská relace, je již první informace v hlavní části:

V Praze dnes skončila 27. schůze České národní rady, poslední v tomto volebním období. O jejím jednání informuje Václav Klement.

(...)

V období, jež je předmětem této kapitoly se začíná projevovat určitý jev, jenž se pak stane pravidelnou součástí rozhlasových zpráv. Tvoří ho úvod ve tvaru jednoho větného celku, jenž obsahuje jádro zprávy a představení zpravodaje, jenž bude pokračovat v informování.

Zde moderátor sděluje pouze jádro zprávy, v jednom větném celku shrnuje odpovědi na nejpodstatnější otázky, a to kdo co kde a kdy.

Zpravodajská relace se však stylově liší od zpravodajství rozhlasového vysílání, a proto není předmětem mého výzkumu.

Předseda federální vlády Marián Čalfa podepsal dnes memorandum porozumění a spolupráce s předsedou vlády Islandské republiky Steingrímurem Hermannssonem. V dokumentu se hovoří o přípravě dohod zaměřených na volný obchod, vzájemnou ochranu investic, zkušebnictví a bezvízový styk pro kratší cesty.

Jasně se zde projevuje tendence k výrazně kratší délce jednotlivých zpráv. Ve dvou větných celcích jsou shrnuty všechny podstatné informace.

Je třeba se také zmínit o odlišnosti obsahu jednotlivých zpráv. Nikdy dříve během mého výzkumu se neobjevila žádná zpráva týkající se Islandu. Souvisí to jistě s politickými změnami a pokračující tendencí k spolupráci se západními zeměmi.

Místopředseda vlády a ministr zahraničí Jiří Dienstbier přijal dnes v Praze italského velvyslance Giovanniho Castellaniho Pastorise. Hovořili o nadcházející schůzce ministrů zahraničních věcí Itálie, Rakouska, Jugoslávie a Maďarska, tedy Skupiny čtyř. K ní se v neděli ve Vídni oficiálně připojí Československo, takže vznikne pětičlenná skupina regionální spolupráce alpsko-dunajské oblasti.

Podobně jako v předchozí zprávě i zde pokračuje tendence k přesnosti sdělení a jazykové ekonomii, k používání kratších vět s omezením nadbytečných údajů a v souladu s tím je i užívání jazykových prostředků. Právě redukce těchto prostředků a snaha o stručné informace činí zprávu přehlednější a snadnější k pochopení.

Předsednictvo Federálního shromáždění schválilo dnes zákonné opatření týkající se majetku politických stran a hnutí a společenských organizací. Ukládá se jim povinnost předložit do 30. června federálnímu ministrovi financí výkaz o majetku a zakazuje se jim s tímto majetkem manipulovat. Tato právní norma je časově omezená a další postup stanoví nové federální shromáždění. K požadavku čtyř politických stran na pozastavení činnosti KSČ předsednictvo parlamentu uvádí, že žádný formální návrh neobdrželo. Podle platné právní úpravy je Komunistická strana součástí našeho pluralitního politického systému a

předsednictvo Federálního shromáždění nepovažuje za vhodné z politických a ústavně-právních důvodů tento návrh projednávat.

Tato zpráva obsahuje dva tematická jádra, a to nově schválené opatření o manipulaci majetkem politických stran a odmítnutí požadavku na pozastavení činnosti KSČ. I přestože druhá informace na předchozí navazuje alespoň kontextově (obě se týkají politických stran), mezi nimi se nachází tematický skok. Informace upřesňuje i kontext a sděluje podrobnosti.

Důvody, které vedly Československou stranu socialistickou k výzvě na pozastavení činnosti KSČ objasnil dnes v Praze předseda této strany Jiří Vyvadil. Zdůraznil, že to nebyl impulzivní krok, který by byl předvolebním trikem, ale výsledek delších úvah. Poukázal přitom na situaci východoevropských zemí, kde se komunistické strany pokoušely o hlubší změny, včetně změny názvů. Jiří Vyvadil dále vyjádřil obavy, že bude vzrůstat nespokojenost občanů s existencí KSČ a že tisíce jednotlivců komunistů budou postihováni za to, že KSČ jako strana nebude zrušena. Podle předsedy Československé strany socialistické by nastala odlišná situace, kdyby KSČ byla zrušena a kdyby se vytvořila nějaká jiná politická strana.

Celá tato zpráva je postavena na výpovědi předsedy strany KSS. Nacházejí se v ní přitom synonymní prostředky známé z dřívějších analýz vyjadřujících činnost rozhlasového sdělování. V tomto případě se obměňují slovesa dicendi: *objasnit, zdůraznit, vyjádřit a také poukázat.*

Již první větný celek začíná porušením pravidelné větné stavby, a to cílem objasnění, důvody jsou následně postupně sdělovány.

Proti zákazu činnosti Komunistické strany Československa se staví ze zásadních důvodů občanské fórum. Představitel jeho koordinačního centra Jan

Urban zdůraznil, že ani jeden demokratický stát na světě se komunistické strany nezbavil tím, že ji zakázal. Pokud chceme skutečně patřit k demokratickým státům Evropy a světa, musíme prokázat svoji dospělost a sílu tím, že pomocí politických prostředků a v otevřeném zápolení odsuneme KSČ až na okraj politického a mocenského spektra. Pokud nebudou demokratické síly schopny komunistickou stranu zlikvidovat politickými prostředky, prohlásil představitel Občanského fóra, pak pro Československo není v demokratické Evropě místo.

Obsahové jádro této zprávy tvoří projednávání zákazu činnosti KSČ. Od druhé výpovědi jde pravděpodobně o reprodukci slov Jana Urbana, jehož jméno se opakuje v poslední výpovědi. Jde zde o zvláštní způsobem sdělení: nejdříve je to nepřímá řeč, pak moderátor pokračuje pravděpodobně neznačené přímé řeči, avšak posluchač z formy nepozná, zda, právě uslyšel výpověď Jana Urbana, nebo její obsah sděluje hlasatel rozhlasových zpráv.

Koordinální komise federální vlády pro organizačně technické zabezpečení voleb do zákonodárných sborů dnes projednala v Praze zajištění veřejného pořádku. Veškerou ochranu voleb budou zajišťovat federální a národní ministerstva vnitra. V době voleb od 8. června ráno do 14 hodin 9. června bude zakázán prodej a podávání alkoholu. Komise také přijala opatření, aby mohli volit studenti a hromadně ubytovaní příslušníci ozbrojených sil a bezpečnostních sborů.

Signalizování technického zajištění voleb včetně veřejného pořádku v době jejich konání tvoří jádro zprávy, ke kterému jsou pak postupně připojovány sdělovány ostatní podrobnosti.

Většina našich občanů, plných 75 %, si přeje, aby Václav Havel setrval i nadále ve funkci prezidenta republiky. Vyplývalo to z průzkumu, který se

uskutečnil od 27. dubna do 8. května. 14 % dotázaných uvedlo, že by ve funkci prezidenta pokračovat neměl, 8 % na otázku neodpovědělo a 3 % uváděla jiné odpovědi. Kandidaturu Václava Havla podporují častěji obyvatelé České republiky s 80 % než obyvatelé Slovenské republiky, kde je pro ni 64 % dotázaných.

Významná podpora občanů pro tehdejšího prezidenta republiky, Václava Havla tvoří jádro a nejdůležitější informaci. Důležitou roli hrají ve zprávě i přímá procenta, ta představují výrazný obraz nálady občanů.

Z hlediska stylového je významné použití i podstatných jmen *občané a obyvatelé*, užitých pravděpodobně jako synonyma. Je třeba si také všimnout předložkové konstrukce *se s* (80 %), jež sugeruje představy o společenství. Očekávali bychom genitivní konstrukci *se z* 80 %.

Právě před 67 lety začal vysílat v Československu rozhlas, a proto dnes i na předvolební výstavě Kde domov můj – 72 let Československa, patřilo první patro výstavních prostorů v Praze U hybernů Dni Československého rozhlasu. O jeho programu a o podílu rozhlasu na úspěchu výstavy hovoří se svými hosty Alena Müllerová a nejdříve se zeptala autora scénáře Jindřicha Santara.

(...)

V poslední části zpráva odpovídá tendenci k uvádět nejdůležitější kontext a pak předat hlas zpravodajovi. Z jazykové stránky si všimněme přiřazení poslední výpovědi k předposlední slučovací spojkou *a*, přičemž nejde o vztah pouhého přiřazování. Očekávali bychom např. vyjmenování hostů a v následující výpovědi *nejdříve oslovíme (...)*. Rozhovor však nepatří v mé práci k prozkoumávanému rozhlasovému zpravodajství, a proto není předmětem analýzy.

Ze zahraničí.

Předseda federálního shromáždění Alexander Dubček dnes přicestoval do Moskvy, kde bude jednat s předsedou sovětského parlamentu Anatolijem Lukjanovem. Alexandra Dubčeka má přijmout také Michail Gorbačov. Předsedu československého parlamentu doprovází sedmičlenná skupina poslanců, která bude jednat se sovětskými politiky včetně představitelů vznikajících nekomunistických stran.

Zpráva jako celek působí přehledně. V každé výpovědi je informace o hlavním původci děje, a to Alexandru Dubčekovi. Kontext a nejdůležitější část uvádí první větný celek, ostatní pak sdělení doplňují a rozvíjejí.

Švédsko začalo jednat prostřednictvím svého velvyslanectví v Praze o úplném odstranění vízové povinnosti s Československem. Švédské ministerstvo zahraničí přitom oznámilo, že datum bezvízového styku ještě nebylo stanoveno, ale cílem rozhovorů je dosáhnout odstranění víz při cestování mezi Československem a Švédskem co nejrychleji.

V souladu s převažující tendencí k zprávám přesným, krátkým a spíše jednoduchým, i tato zpráva nevychází za rámec odpovědi na nejzákladnější otázky kdo, co a kde. Posluchači jsou informováni o zahájení politických rozhovorů, jež mohou přinést určité změny ve styku Švédska a Československa a o tom, že obě strany jednání chtějí co nejrychleji problém vyřešit.

V Budapešti dnes skončila 3denní konference o hospodářských reformách střední a východní Evropy, kterou svolalo Parlamentní shromáždění Evropské rady. O přijatých závěrech informuje náš zpravodaj Tomáš Borec.

(...)

Dnešní, předposlední den pobytu amerického ministra zahraničních věcí Jamesa Bakera v Moskvě nám přiblíží zpravodaj Lubomír Šišák.

(...)

O tomto setkání podrobněji litevská ministerská předsedkyně informovala novináře na podvečerní tiskové konferenci v Moskvě, kterou sledoval i náš druhý zpravodaj Petr Voldán.

(...)

Tři předchozí zprávy jsou založeny na zpravodajské relaci, jež není předmětem mého výzkumu. Všechny pořady však obsahují úvodní větný celek, jež informuje o hlavní události a následujících podrobnostech. Poslední výše uvedená zpráva odkazuje na informaci sdělenou v předchozí zpravodajské relaci Petra Voldána.

Bývalý americký prezident Ronald Reagan podpořil nezávislost sovětských pobaltských republik. V projevu na Pensylvanské univerzitě zároveň řekl, že Sovětský svaz Litvu, Lotyšsko a Estonsko přepadl a drží je stále proti jejich vůli ve svém svazku. Ronald Reagan také vyslovil naději, že Michail Gorbačov uspěje při reformování Sovětského svazu.

Jádro zprávy, Reaganova podpora nezávislosti baltských republik, je vysloveno již v prvním větném celku. Podrobnosti, jež přinášejí ostatní větné celky jsou nepřímou řečí Reaganovou, již uvádí moderátor.

Oproti dřívějšímu stavu v posledních desetiletích až do 80. let, je v 90. letech samozřejmě absence zpráv s jazykovými prostředky kritizujícími americkou vládu a západní svět vůbec.

V Bonnu dnes byla podepsána státní smlouva o hospodářské, měnové, sociální unii mezi Spolkovou republikou Německo a Německou demokratickou republikou. S informací se přihlásil náš zpravodaj Jiří Halousek.

(...)

O atmosféře, která v Německé demokratické republice provázela podpis státní smlouvy se Spolkovou republikou Německo, hovoří náš zpravodaj Slavomír Maličkaj.

(...)

Tyto dvě zprávy poukazují na dříve popsané jevy, jejich hlavní část tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Ještě domácí zpravodajství.

Novou vojenskou přísahu složil dnes v Praze ministr národní obrany armádní generál Miroslav Vacek společně se členy svého kolegia. Slib věrnosti naší Federativní republice mohou důstojníci a praporčíci z povolání podepsat do 15. června. Jestliže tak neučiní, budou z armády propuštěni.

Jádrem této zprávy je vojenská přísaha, k ní je pak uveden následující kontext, informace o okolnostech a možných následcích. Větné celky na sebe odkazují jak tematicky, tak lexikálně.

Důležité místo má ve zprávě přídavné jméno *novou*, jež odkazuje jak na kontinuitu, tak na nový pořádek, jenž souvisí s politickými změnami, viz přísaha→slib, v poslední výpovědi odkazovací *tak*.

Početná delegace Pasovské univerzity předala dnes v Pražském arcibiskupském paláci titul doktora teologie Honoris causa kardinálu Františku Tomáškovi. Pražský arcibiskup v poděkování zdůraznil, že v tomto rozhodnutí spatřuje projev úcty vůči celé katolické církvi i všem křesťanům

v našich zemích, kteří v posledních čtyřiceti letech uchovali věrnost svému přesvědčení.

Zpráva je konzistentní, výpovědi na sebe navazují, réma první výpovědi se stává tématem výpovědi druhé. Tím je zpráva přehledná a snadno pro posluchače pochopitelná.

Jediný nepřesný výraz představuje první slovo, a to *početná*. Na jeho základě si posluchač nedokáže představit, kolik členů doopravdy tato delegace obsahovala a jaký byl rozsah události.

Rozvoj a především bezpečnost jaderných elektráren, to bylo téma, které dnes přilákalo do budovy Federálního ministerstva zahraničních věcí novináře. Mezi nimi byl i Stanislav Kužel.

(...)

Poslední zpráva je založená na zpravodajské relaci, a proto není součástí mého výzkumu.

4.3.3 19.09.1990

Dobry večer, vysíláme rozhlasové noviny, kterými vás budou provázet hlasatelé Eva Odstrčilová a Jiří Hrubec. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Poslanci Federálního shromáždění dnes projednávali zprávu o bezpečnostní situaci v naší zemi.

V Brně skončil Mezinárodní strojírenský trh.

Ruský parlament vyjádřil nedůvěru Nikolaji Ryžkokovi.

Prezident Jaruzelski je ochoten odstoupit z funkce, rozhodne-li o tom polský Sejm.

V rozhlasových novinách vás budeme informovat o jednání místopředsedy Federální vlády Václava Valeše v Sovětském svazu.

Vysílání rozhlasových zpráv opět jako pravidelně uvádí přehled nejdůležitějších událostí. Podobně jako v případě předchozího analyzovaného sdělování ani zde se pořadí shrnutí neshoduje s pořadím hlavních informací.

Čtvrtým dnem pokračovala dnes v Praze 6. společná schůze Sněmovny lidu a Sněmovny národů Federálního shromáždění. Jednání poslanců nám přiblíží zpravodaj Luboš Lidický.

(...)

Dnes zasedala vláda České republiky. O některých výsledcích jejího jednání vás bude informovat Alena Müllerová.

(...)

Podstatou těchto dvou pořadů je zpravodajská relace, jež není předmětem výzkumu.

V souladu s pravidly však každou uvádí kontext zprávy, jež oznamuje informace a témata.

Ministr zahraničních věcí Jiří Dienstbier dnes zaslal Komisi evropských společenství, která koordinuje poskytování pomoci zemím střední a východní Evropy Skupinou 24 vyspělých států, dopis. Seznámil v něm s negativními důsledky, jimž musí čelit československá ekonomika v důsledku našeho striktního dodržování embarga OSN vůči Iráku. Zvláště se to projevuje při nedodání irácké ropy, kterou chtělo Československo kompenzovat schodek vzniklý nedodržením smluvních dodávek sovětské ropy. Ministr Dienstbier požádal o svolání

mimořádného zasedání zemí Skupiny 24 o přijetí mimořádných opatření na pomoc naší ekonomice.

Zprávu uvádí větný celek, jenž začíná původcem děje, následuje část přísudková ukončená předmětem *dopis*. Ten však odkazuje na vzdálené sloveso *zaslal* a oddělené od závislého předmětu bohatě rozvinutou vedlejší větou. Tím se zpráva stává nepřehledná. Druhá výpověď seznamuje s obsahem dopisu. Třetí pokračuje v přiblížení důsledků tehdejší situace. Přestože tato výpověď tvoří přirozenou kontinuitu s obsahem dopisu, není jasné, zda tato informace se v něm doopravdy objevila, nebo zda je to komentář vysvětlující následky.

Místopředseda Federální vlády Václav Valeš dnes skončil svou třídenní pracovní návštěvu v Sovětském svazu, během které jednal se zástupci sovětské, ruské a ukrajinské vlády i s dalšími představiteli o vzájemné obchodní a hospodářské spolupráci. Před odletem z Moskvy se setkal s našimi i sovětskými novináři. Byl mezi nimi i náš zpravodaj Jan Šmihula.

(...)

Další v pořadí je zpráva, jež tvoří úvod k zpravodajské relaci. V tomto případě však moderátor sám uvádí místo konání jednání a jeho obsah.

Všechny tyto informace se nacházejí v jednom větném celku, ačkoliv by obsah vedlejší věty (během které) měl být vyjádřen větou hlavní, neboli jde o vyjádření děje z celého setkání. Poslední výpověď je jen dodatkem.

Na systematickou zvůli irácké okupační armády upozornila Kuvajtská exilová vláda v nótě zaslané Lize arabských států. Konstatovala, že iráčtí vojáci zatkli a odvěkli tisíce kuvajtských důstojníků a civilistů. Zatčení, kteří odmítají spolupracovat s okupanty, jsou mučeni. V dokumentu se upozorňuje na to, že

irácká armáda záměrně vytváří takové podmínky, které nutí Kuvajťany k emigraci. V některých čtvrtích hlavního města Iráčané vyhánějí z obydlí celé rodiny. Kuvajťanům, kteří opouštějí zemi po otevření hranic se Saudskou Arábií, jsou zabavovány veškeré osobní dokumenty. Jak oznámil mluvčí francouzského ministerstva zahraničí, irácké jednotky zajaly začátkem tohoto týdne další dva občany francouzské národnosti. Uvedl také, že situace v Kuvajtu se neustále zhoršuje.

Tato zpráva, výrazně delší než ostatní, je přesná a především komplexní. Tím rozumím přítomnost měkkého začátku, jádra, na něž odkazují další informace, uvedení podrobností, kontextů a nakonec i události související se sdělovanou situací (zde ji tvoří uvedení slov francouzského ministerstva zahraničí).

Avšak i zde se nacházejí nedostatky, jež byly pozorovány v mnoha předchozích zprávách, a to hlavně ve formě pokud jde o nepřímou řeč. Přímá řeč je nesignalizována, takže posluchač neví, zda je to další část citátu nebo obsah rozhlasové noviny. Ve třetím, pátém a šestém větném celku není jasno, zda je to pokračování v citaci, nebo zda jde o komentář a vysvětlení pro posluchače. Zpráva ovšem informuje přesně o události a postupně sděluje nutné podrobnosti. Významné je ve zprávě hodnoticí označení *zvíle*, vyvolávající silné emoce. V tom pokračují i slova *odvlekli, jsou mučeni, vyhánějí*.

Doplnění informace o uvedení slov mluvčího francouzského ministerstva zahraničí je uvedeno do vztahu konektorem *také*.

Postoje Spojených států k vývoji situace na Blízkém východě a Perském zálivu shrnuje náš washingtonský zpravodaj Josef Knížat.

(...)

Dnes se o otázkách vztahu Sovětského svazu ke krizi v Perském zálivu hovořilo i na tiskové konferenci v Moskvě. Telefonoval k tomu náš zpravodaj Petr Voldán.

(...)

Britská premiérka Margaret Thatcherová dnes pokračuje v návštěvě Maďarské republiky. Z Budapešti k tomu telefonuje zpravodaj Tomáš Borec.

(...)

Tyto tři zprávy tvoří úvod zpravodajských relací, ty nejsou předmětem výzkumu. Je však třeba zmínit se o nedostatku v první zprávě. Ve větném celku *Postoje (...) k vývoji situace na Blízkém východě a Perském zálivu (...)* byla vypouštěna předložka *v před Perském zálivem*. Tento typ odchylky patří k nemotivovaným odchylkám ve výstavbě výpovědi.

Parlament Ruské federace se dnes většinou hlasů vyslovil pro demisi sovětského premiéra Nikolaje Ryžkova a jeho kabinetu. Poslanci dospěli k závěru, že předseda sovětské vlády není schopen vyvést zemi z nynější ekonomické krize a řídit přechod sovětského hospodářství k tržní ekonomice. Blok centristických politických stran a hnutí navrhuje na místo nového sovětského premiéra leningradského starostu Anatolije Sobčaka.

Všechny větné celky v této zprávě obsahují postupně původce děje (*parlament*→*poslanci*→*blok*) a vzájemně na sebe odkazují. Zpráva obsahuje dvě hlavní informace uvedené jako réma (v první a ve třetí výpovědi).

Kromě toho zpráva sděluje i doplňkovou informaci (ve druhé výpovědi), důležitou pro československou veřejnost o politických změnách v Ruské federaci, a to zmíněním o přechodu k tržní ekonomice.

Významné setkání u polského primase a dnešní prohlášení prezidenta Jaruzelského, že je připraven odstoupit, komentuje z Varšavy náš zpravodaj Petr Lukeš.

(...)

Federální ministr práce a sociálních věcí České a Slovenské federativní republiky Petr Müller dnes jednal v Bonnu se svým západoněmeckým partnerem Petrem Blümem. S bližšími informacemi se přihlásil náš zpravodaj Jiří Halousek.

(...)

Tyto dvě zprávy tvoří zpravodajská relace, a proto nejsou předmětem mého výzkumu. K tomuto je třeba jen dodat, že po ověření příjmení v druhé zprávě je třeba konstatovat, že došlo k věcné chybě. Německý ministr práce a sociálních věcí se jmenoval Norbert Blüm.

Další informace z domova.

V Brně dnes skončil 32. mezinárodní strojírenský veletrh. Z brněnského výstaviště se nám přihlásil zpravodaj Jaroslav Rektor.

(...)

Zítرا očekáváme historický okamžik tolik potřebný pro oživení našeho hospodářství a skutečný vstup Československa do světové ekonomiky. Více se už dozvíte z rozhovoru Vladimíra Kolaji.

(...)

Výše uvedené zprávy tvoří úvod k zpravodajské relaci, ty nejsou předmětem mého výzkumu. Zajímavý jev se však nachází v posledním úvodu, snad je to upoutávka, v níž úmyslně není sdělen obsah zprávy, aby moderátor upoutal pozornost posluchače. Je třeba však upozornit na absenci jména hosta

rozhovoru Vladimíra Kolaji v poslední zprávě. Moderátor by měl uvést s kým si zpravodaj promluví.

Už od zítřka mohou cestovat naši občané do Belgie, Holandska, Lucemburska bez víz. Platí to však jen pro cesty, které nemají výdělečný charakter. Délka pobytu nesmí překročit 3 měsíce. Vízovou povinnost pro naše občany zrušila s okamžitou platností také Irská republika.

Jádro této zprávy tvoří informace o zrušení vízové povinnosti do zemí Beneluxu, a to již ve prvním větě celku. Následující informace upřesňují nové podmínky cestování. Jako dodatek je „přilepeno“ doplnění o podobné události ve vztazích s Irskou republikou. Není však pak upřesněno, zda podmínky pro cestovatele jsou tytéž jako do zemí Beneluxu.

Čeští a slovenští biskupové dnes dali tisku k dispozici svou odpověď na březnové poselství katolických biskupů obou německých států. Němečtí biskupové v něm potvrdily odpovědnost německého národa za zločiny spáchané v době okupace ve jménu Němců na českém národě. Čeští a slovenští biskupové ve své odpovědi označili odsun německého obyvatelstva po válce za aplikaci nespravedlivého principu kolektivního trestu, postihujícího i nevinné, a vyjadřují touhu po vzájemném odpouštění a dobrém budoucím soužití mezi našimi národy a německým národem.

Tato zpráva tvoří příklad důkladného seznámení s událostí krok za krokem. Uvádí ji měkký začátek, v němž se posluchači dozvědí o kontaktu českých, slovenských a německých biskupů. Uveden je kontext, snaha německé strany a reakce na ni ze strany české. Výpovědi na sebe navazují, a to hlavně pomocí tematizace rématu v druhé výpovědi a distančnímu navazování na téma první výpovědi ve výpovědi třetí.

S aktuální informací z Nového Jičína se přihlásil redaktor Lubomír Čuma.

(...)

Nejde o rozhlasové informační zpravodajství, a proto není předmětem výzkumu.

Letošní sklizeň brambor v České republice je zhruba o čtvrtinu nižší než loni, i když kvalita brambor je ve srovnání s minulým obdobím lepší. Nižší úroda však není jediným důvodem současného nedostatku brambor na trhu. Nyní platné výkupní ceny jsou podstatně nižší, než tomu bude na začátku příštího roku, a tak pochopitelně zemědělci s jejich prodejem nespěchají. V současné době se jedná o dovozu brambor z Polska, který by pomohl řešit krizový stav v zásobování touto plodinou.

První obsahové jádro zprávy tvoří nižší úroda sklizně brambor a je již sděleno v prvním větném celku. Pak následují podrobnější informace a zároveň je sděleno druhé jádro, řešení stavu dovozu z Polska.

Zprávu lze považovat za komplexní vzhledem k tomu, že obsahuje podstatné informace, podrobnosti a související okolnosti. Jako celek působí přesně a zcela přehledně.

Série požárů v severočeských papírnách ve Štětí AGROZETU Roudnice nad Labem, cukrovaru Mělník a kaučuku Kralupy nad Vltavou vzrušovaly od září roku 1986 do března roku 1988 doslova celou veřejnost. Ovšem až nyní se obžalovaní dostali před soud. Z druhého dne hlavního přeličení před senátem Krajského soudu v Ústí nad Labem se přihlásil náš zpravodaj Petr Plicka.

(...)

Přestože poslední zpráva uvádí zpravodajskou relaci, která vzhledem k své formě nepatří k mému výzkumu, obsahuje ve třech výpovědích úvodní informace.

Druhá výpověď však začíná tematickým skokem, je mezera v koherenci. Chybí informace o pachatelích a jejich zajištění.

4.3.4 29.07.1991

Dobrá večer, vysíláme rozhlasové noviny. Úvodem přehled hlavních zpráv.

Na návštěvu Československa přijel německý ministr obrany Gerhard Stoltenberg.

V Moskvě vrcholí přípravy na sovětsko-americkou schůzku na nejvyšší úrovni.

Jugoslávie bilancuje uplynulý krvavý víkend.

V rozhlasových novinách vás seznámíme s výsledky našeho zahraničního obchodu za letošní první pololetí.

Výše uvedené shrnutí hlavních událostí patří k nejkratším v celém výzkumu. Pořadí zpráv uvedených v přehledu neodpovídá následující hlavní část.

Ministr obrany Německa Gerhard Stoltenberg dnes zahájil oficiální návštěvu Československa. Blíže o tom telefonoval Lubomír Šula.

(...)

Zpráva obsahuje jen jádro sdělení, a to návštěvu německého ministra v Československu. Její hlavní část však tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Jménem Sdružení společenských organizací České republiky a celostátního aktivu občanů Československa vyzval předseda obou organizací Milan Žežula mluvčího sudetoněmeckého krajanského sdružení Franze Neubauera ke společnému a veřejnému dialogu. Za přítomnosti hromadných

sdělovacích prostředků a veřejnosti obou zemí by měl přispět k přípravě smlouvy mezi Československem a Německem. Místo a doba konání těchto otevřených rozhovorů je ponechána na rozhodnutí německé strany.

Zpráva jako celek obsahuje na všechny údaje, jež by rozhlasové informační sdělení mělo obsahovat. Výpovědi se vzájemně doplňují a dohromady tvoří přehlednou informaci. První výpověď obsahuje přesného původce děje, a to Milana Žežulu, v rématu je Franz Neubauer. Z formulace druhé výpovědi patrně nevyplývá, kdo by měl přispět k přípravě smlouvy, zda Franz Neubauer nebo zmíněný *dialog*. K této nejasnosti vede nenáležitá elipsa. Protože posledním substantivem první výpovědi je *dialog*, předpokládáme, že je o něj. Poslední výpověď tvoří pasivní tvar. Cílem může být snaha o zdůraznění očekávání reakce německé strany.

Liberálně-demokratická strana se dnes v Praze jako poslední česká pravicová parlamentní strana připojila k odmítavým stanoviskům k setrvání Alexandra Dubčeka ve funkci předsedy Federálního shromáždění. Více k tomu Alexandr Pícha.

(...)

V souladu s tendencí ve zkoumávaném období, více informací je sdělováno prostřednictvím zpravodajských relací. Výše uvedená k nim zřejmě patří, a proto není předmětem mého zkoumání.

Sociálnědemokratická strana na Slovensku a Československá sociální demokracie půjdou do příštích voleb společně. Dohodli se na tom dnes v Praze předsedové obou stran Boris Zala a Jiří Horák. S ohledem na snahy pravice odvolat Alexandra Dubčeka z funkce předsedy Federálního shromáždění vyjádřili

oba předsedové panu Dubčekovi podporu, vidí v něm záruky demokratického vývoje.

Tato zpráva tematicky navazuje na předchozí, a to v osobou Alexandra Dubčeka. I přesto, že její tematické jádro tvoří volební spojení dvou politických stran, doplňující informací je vyjádření podpory Alexandru Dubčekovi. Ze zprávy je zřejmá polarizace politických stran, pravice a levice; obsahově sdělení je podáno z pohledu sociálnědemokratických politických stran. Svědčí o tom uvedení těchto politických sil jako původce děje ve všech výpovědích a také reprodukování jejich názorů.

A nyní zprávy ze zahraničí.

Americký ministr zahraničí James Baker se po dnešním příletu do Moskvy setkal se svým sovětským kolegou Alexandrem Biessmiertnychem, aby dořešili poslední přípravy před nadcházejícím summitem. Mluvčí prezidenta Gorbačova Vitalij Ignatěnko na dnešní tiskové konferenci v Moskvě prohlásil, že sovětsko-americká schůzka na nejvyšší úrovni, která zítra začne v Moskvě, bude výjimečná a historická, protože jde o první summit po skončení studené války. Informoval, že oba prezidenti projednají především ekonomické problémy, z regionální problematiky budou v zájmu pozornosti Blízký východ. Ignatěnko dále potvrdil, že text sovětsko-americké smlouvy o snížení počtu strategických jaderných zbraní, který dnes v Ženevě parafovali zástupci obou zemí, je v Moskvě připraven k podpisu. Nadcházejícímu setkání prezidentů Gorbačova a Bushe věnujeme poznámku v další části rozhlasových novin.

Tato zpráva, i přes svoji délku nepatří ke komplexním a přesným. Naopak, působí velice vágně, *dořešení poslední přípravy* před summitem nesděljuje žádné konkrétní informace. Tato tendence pokračuje, *ekonomické problémy* se jeví

dokonce jako novinářská kliše a k tomu se ve stejné výpovědi nachází i gramatická chyba: použití slovesa *být* v množném čísle naznačuje, že se jedná o více otázek, nakonec však je zmíněn pouze Blízký východ.

Z hlediska lexikálního je třeba za prvé zdůraznit použití nových, dříve se v rozhlasovém zpravodajství nevyskytujících slov, např. *summit*. Toto slovo, jež znamená politické setkání nejvyšších představitelů se dříve v mém výzkumu nevyskytovalo. Za druhé: ve zprávě nenajdeme výrazy, jež mohou přesvědčovat posluchače o zlepšení vzájemných sovětsko-amerických vztahů. K nim patří mj. substantivum *kolega*, jež je ještě vhodné, dříve se však nevyskytovalo, a to především ne v kontextu politických zpráv o jednání Sovětského svazu a Spojených států, s ním souvisí i použití pozitivně hodnotících jazykových prostředků *výjimečná* a *historická* *sovětsko-americká schůzce* a *smlouvě*, což může vést u posluchačů k pocitu o přibližování obou zemí.

V Londýně dnes jednala rada ředitelů Evropské banky pro obnovu a rozvoj o své strategii ve prospěch Československa. Jednání se účastnili ministr hospodářství Vladimír Dlouhý a předseda Státní banky československé Josef Tošovský. Evropská banka pro obnovu a rozvoj sdružuje 41 zemí a organizací. Její základní kapitál činí 13 miliard dolarů, které jsou určeny především na projekty a investice v zemích střední a východní Evropy.

Také jádro této zprávy, londýnské jednání je sděleno hned v první výpovědi. První a druhý větný celek uvádějí místo, čas, obsah jednání a jeho účastníky. Třetí a čtvrtý větný celek informují dodatečně posluchače o Evropské bance pro obnovu a rozvoj.

Po prvé v této kapitole konstatujeme, že ve zkoumávaném materiálu chybí upřesnění informací. I přestože je ve sdělení uvedeno, kdo a kde jednal, chybějí

údaje o výsledcích tohoto setkání, a jaké budou jeho následky pro Československo.

K stále vyhrocené situaci v Jugoslávii telefonuje z Bělehradu ČTK Josef Frajt.

(...)

O možnostech řešení současného konfliktu v Jugoslávii jednali dnes v Bruselu ministři zahraničních věcí členských států evropských společenství. Blíže k tomu telefonuje zpravodaj Jiří Halousek.

(...)

Tyto dvě shrnutí zprávy na sebe tematicky navazují a předjímají zpravodajské relace, avšak ty nejsou předmětem výzkumu.

Celnice v Litvě a Lotyšsku se staly opět terčem útoků. V obci Salučia 5 civilistů samopaly ohrožovalo pracovníky místní domobrany a litevské celníky. Ukradli jim peníze, uniformy, vysílačky a také dokumenty. Poté útočníci stanici polili benzinem a zapálili. Obdobně napadlo 6 neznámých útočníků se samopaly lotyšské celní stanoviště Raines v Bauské oblasti. Od května se v Litvě, Lotyšsku a Estonsku odehrálo už 30 podobných útoků.

První shrnující výpověď současně plní funkci upoutávky. Informační jádro nalézáme v druhém a v pátém větném celku, další ho doplňují o podrobnosti. Poslední větný celek k tomu dodává kontext, informuje o podobných událostech ve všech třech pobaltských republikách. Z hlediska výstavby textu je zpráva promyšlená až na to, že sděluje informace o místech, jež nejsou veřejnosti obecně známá. Tyto geografické údaje, menší města a oblasti pobaltských zemí mohou být pro posluchače zcela neznámá. Přímo z druhé výpovědi není jasné, zda

zmíněna obec patří k Litvě nebo Lotyšsku. Že jde o litevskou obec pochopíme až v páté výpovědi, neboť tam je pak jmenováno lotyšské stanoviště.

Zvláštní se jeví styl celého sdělení. Jak jsme již výše zmínili, první větný celek napodobuje upoutávku, mohl by být titulem na první straně v bulvárním tisku. Svědčí o tom např. slovní spojení *terč útoku*. Podobně působí obsah, sdělení podrobností o útocích a uvedení počtu podobných případů. Obsah a zpracování textu zprávy má takovou podobu, jež by mohla vyvolat paniku.

K návštěvě izraelského ministra zahraničních věcí Davida Levyho v Egyptě se s informací přihlásila naše spolupracovnice v Jeruzalémě Taťana Hoffmannová.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Protržení hráze vodní nádrže na řece Siret, 150 kilometrů severně od rumunského hlavního města Bukurešti, si vyžádalo 30 lidských obětí. Další osoby jsou nezvěstné, 10 000 lidí zůstalo bez přístřeší. Podle rumunského rozhlasu jsou příčinou protržení hráze nedávné prudké deště. V nádrži bylo asi 20 milionů kubiků vody, která zasáhla 17 vesnic a zcela zničila stovky domů. Do postižené oblasti okamžitě odjely speciální záchrannářské jednotky, armáda, požárníci a zdravotnický personál.

Z hlediska výstavby textu je zpráva propracována, na rozdíl od předchozí, přesně identifikuje místo události. Podává přesné informace a je jednoduše formulována.

Je však založena na číslech o tom, kolik bylo obětí, kolik lidí utrpělo, jaké ztráty a kolik vody zničilo kolik vesnic. Z hlediska teoretického, může být tato zpráva chápána jako stručné a přesné sdělení důkladných informací o faktickém

stavu, v praxi však, nadměrné používání kvantifikátorů, zvláště v případě informací o katastrofách, může vyvolávat paniku.

Vídeňským soudem byl dnes 21letý československý občan René Kluz odsouzen za kuplířství na jeden rok odnětí svobody. Osm měsíců z toho dostal podmíněně na tři roky. V květnu obstarával svým dvěma spoluobčankám společníky ve vídeňském Prátru a touto zprostředkovatelskou činností si vydělal 3500 šilinků. V závěrečné řeči se Kluz rakouskému státu omluvil a slíbil, že už to víckrát neudělá.

Uvádění prvního větného celku příslovečným určením má za cíl položit důraz na místo konání, v tomto případě v zahraničí. Jádro zprávy tvoří pak odsouzení mladého občana Československa vídeňským soudem. Zajímavé je sdělení o omluvě a slibu. S ničím obdobným jsem se v dřívějším rozhlasovém zpravodajství nesetkal.

Z hlediska výstavby textu a vzájemné návaznosti větných celku je zpráva promyšlená, sděluje podrobnosti o příčinách a následcích trestního činu.

Pokračujeme opět zprávami z domova.

Podle odhadu by měly ztráty z konání Pražské všeobecné československé výstavy dosáhnout částky 600 až 700 milionů korun. Uvedl to dnes v Praze generální komisař výstavy Radim Menšík. Při hodnocení dosavadních hospodářských výsledků řekl, že přínos z výstavy je zhruba desetinový proti očekávání. O všeobecné výstavě hovořil dnes také pražský primátor Jaroslav Kořán. Řekl, že se uvažuje o vytvoření akciové společnosti pro výstaviště, v níž se nepočítá s účastí členů stávající společnosti pro všeobecnou výstavu. Případná úhrada škod nebude podle jeho slov provedena formou zahraničních investic v oblasti Trojské kotliny. Magistrát dnes stejně jako dříve odmítá jakoukoli

komerční výstavbu v této zóně, která by se měla stát zónou rekreace a odpočinku v neporušené přírodě.

Obsahové jádro tvoří ztráty ze Všeobecné československé výstavy a úhradě škod. Již v první výpovědi je uvedena ztráta pomoci reprodukce. Třetí výpověď, v níž se sdělují další podrobnosti o události pak pokračuje v obsahu řeči komisaře.

Druhou část sdělení tvoří slova pražského primátora, v tomto případě však s předcházejícím úvodem k nepřímé řeči. Sdělení končí stanoviskem magistrátu, není však jasno, zda je totožný s pohledem Jaroslava Kořána.

V poslední výpovědi se také nachází nepravá vedlejší věta vztažná, a to *v této zóně, která by se měla stát.* V této souvislosti působí nevhodně, pro usnadnění příjmu posluchačů by měla vypadat *v této zóně, ta by měla být.*

V souvislosti s růstem výrobních nákladů uvažuje pražský magistrát od příštího roku se zvýšením cen vody na 6 korun za kubik, uvedli to dnes na tiskové konferenci představitelé tohoto úřadu. Praha by měla v budoucnu brát pitnou vodu také z Jizery a Berounky. Informovali rovněž o italském projektu nové úpravny vody na Jizeře. Stavba by měla být zahájena příští rok a hotova za dva a půl roku. Náklady ponese převážně italský partner.

Zprávu tvoří shrnutí informací sdělených během tiskové konference představitelů magistrátu, ti jsou však uvedeni až na konci první výpovědi, což je příznačné. Tím je i opakované použití tvarů podmiňovacího způsobu. Ten je užit ve významu budoucího času. Užití tohoto slovesného způsobu tak naznačuje, že realizace projektu není zcela jistá.

V první výpovědi se vyskytuje i posunutí užití slovesné vazby slovesa *uvažovat se* 7. pádem s předložkou *se*. Místo *se* by tady měla být *o*. Zbytečně se také opakuje výraz *Jizera*, bez ohledu na předchozí výskyt.

Za nejvyšší cenu od počátku malé privatizace na Liberecku byl za téměř 6 milionů 700 tisíc korun vydražen závod Šamotárna ve Vratislavicích na okraji Liberce. Je to o to zajímavější, že vyvolávací cena byla skoro 12,5 milionů korun, takže závod byl vydražen holandskou dražbou. K rekordním patřila aukce provozovny Montážní závody hasicí přístroje. Z vyvolávací ceny 2 miliony 700 tisíc byla vydražena za téměř 5 milionů 200 tisíc korun.

Předmětem, jemuž se zpráva věnuje je aukce s velmi rozdílným výsledkem. Cílem spojení *nejvyšší cena* na začátku zprávy je rozhodně upoutání posluchačů. Výška cenu je v rozporu s dalším sdělením. Snahu o udržení pozornosti je vystupňovaná použitím hodnotícího výrazu *zajímavější*: avšak nakonec cena, jež byla zaplácena je o polovinu nižší.

Zpráva je podána v pasivním tvaru, nenacházejí se v ní žádní původci, což v rozhlasovém zpravodajství není žádoucí.

Olomoucký primátor Milan Hořínek seznámil dnes novináře s jednáním, které měl s nejvyšší představenou premonstrátek o nároku tohoto řádu na školu pro děti se zbytky sluchu na Svatém kopečku. Podle primátorových slov nebudou premonstrátky po dobu pěti let toto zařízení využívat. Byla také dohodnuta výhodná výše nájemného. V budoucnu chce řád využít prostor na Svatém kopečku k sociálním účelům.

Obsah zprávy tvoří sdělení olomouckého primátora, její informační jádro se nachází v první a druhé výpovědi, pak však následuje tematický skok, jež

působí velice náročně pro posluchače, a to neosobní sdělení o výši nájemného a plánech na budoucnost.

V první výpovědi se uvádí, že primátor seznámil novináře s jednáním, nikoli s výsledky jednání. Je možné, že tento prvek patří k myšlenkovým zkratkám, jež jsou běžné v prosté mluvě, avšak zaráží v rozhlasovém zpravodajství.

Pod dohledem památkářů začala dnes rekonstrukce vnitřního prostoru barokního chrámu Maří Magdaleny v Karlových Varech. Cílem restaurátorských prací je uvést nástěnné fresky do podoby, jakou jim v letech 1732 až 1736 vtisknul architekt Kilián Ignác Dientzenhofer. Náročná renovace, kterou provádí soukromá stavební firma, potrvá do zří a vyžádá si čtvrt milionu korun, které zapůjčilo pražské arcibiskupství.

Jádro sdělení je vyjádřeno již na začátku zprávy, po něm pokračuje sdělování podrobností. Zpráva informuje o všem, co je důležité, neobsahuje nadbytečné informace.

Je třeba si však všimnout použití nespisovné podoby slovesa *vtisknout*. Spisovný tvar je stylově vyšší a tím i vhodnější pro rozhlasové vysílání: *vtiskl*.

Každý den nás přesvědčují zprávy z Černé kroniky o růstu kriminality a stále se rozšiřujícím okruhu věcí, o nichž mají zloději zájem. V noci ze soboty na neděli navštívil nezvaný host soukromého podnikatele firmy Zoo v Úvalech u Prahy. Tam z voliér ukradl orla, jestřába panenského a kajku fišerovu. Způsobená škoda činí čtvrt milionu korun.

Přestože jádro této zprávy tvoří informace o krádeži v Úvalech u Prahy, styl, kterým je sdělena, nenechává pochyby o slohových změnách v rozhlasovém zpravodajství:

Stylová rovina textu je hodná pozoru je. Ta, podobně jako v několika dřívějších případech, napodobuje jazyk bulvárního novinářství. Jejím cílem je upoutání pozornosti posluchačů a vyvolání strachu, o čemž svědčí *růst kriminality* a úvodní dramatický obrat *každý den nás překvapuje*. Takovéto jazykové prostředky se nikdy dříve v mém výzkumu nenacházely, představují novinku, související s novým obdobím.

Z hlediska výstavby textu je zpráva přehledná a srozumitelná. Obsahuje i veškeré podrobnosti.

Je třeba se zmínit i o tom, že se mění i zájem médií. Z tématu a způsobu představení zprávy lze předpokládat, že se rozhlasové zpravodajství úmyslně věnuje negativním jevům, aby tak zapůsobily na posluchače, jak o tom svědčí i následující zpráva:

Do podvodu s odběrem poukázek na pohonné hmoty, při němž jen u podniku Benzina ve východních Čechách získali fingovaní podnikatelé poukázky v hodnotě 38 milionů korun, je zapojeno asi 50 lidí. Většinou jsou to Cikáni ze středního Slovenska. Z dalších informací policie v Hradci Králové vyplynulo, že trestně stíháno je zatím 7 osob, z toho 3 už jsou ve vazbě. Vyšetřovatelé zjistili, že pachatelům stačila registrace u Živnostenského úřadu a bankovní konto s vkladem 50 až 100 korun. Benzina si solventnost zákazníků neověřovala. Peníze za prodané poukázky utrácení pachatelé za různé zboží, pobyt v hotelích, zahraniční auta a hazardní hry. K podvodům s poukázkami na pohonné hmoty docházelo také v Praze, Ostravě, Táboře, Brně a dalších městech a také na Slovensku.

Zpráva jako celek působí zcela průhledně, odpovídá na veškeré otázky podstatné pro rozhlasové zpravodajství a sděluje i podrobnosti.

Informační jádro se nachází v první výpovědi, ostatní větné celky na ni navazují. Uveden je i zdroj informace, a to policie, což přidává celé zprávě zcela oficiální ráz, viz opakování substantiva *pachatelé místo zloděje*.

Za pozornost stojí použití substantivu *Cikán*. V dalším období bylo nahrazeno výrazem Rom, jenž by mělo být neutrální. Původ pachatelů by neměl být uveden, aby se nepodporovaly etnické předsudky.

4.3.5 09.11.1991

Radiožurnál, stanice Praha. Příjemný dobrý den, ani v sobotu na vás nezapomeneme s našim zpravodajsko-publicistickým pořadem. U mikrofonu dnes jsou Václav Bálek, Blanka Langrová a Jiří Valenta.

V Moravské Třebové jedná republiková konference Liberálně demokratické strany.

Křesťanskodemokratické hnutí trvá na principu svrchovanosti národních republik.

V Jugoslávii zuří kruté boje a Spojené státy americké se připojují k sankcím evropských společenství proti Jugoslávii.

O těchto a celé řadě dalších zpráv uslyšíte za malou chvílku podrobností.

Tento úvod k hlavnímu vydání zpráv se výrazně liší od předchozích. Moderátor se dvakrát obrací na posluchače, a to pozdravem i pozváním k dalšímu poslechu. Emocionálně působí i *nezapomeneme na vás*. Následující shrnutí zpráv má pravidelný ráz.

Delegace české vlády vedená ministrem životního prostředí Ivanem Dejmalem odcestovala dnes na devítidenní pracovní návštěvu do Spojených států. Navštíví San Francisco, Los Angeles, San Diego a Washington. Zajímá se především o zkušenosti amerických firem s rozvojem ekologických, energetických a alternativních energetických zdrojů. Jednání se budou týkat rovněž další možné pomoci Spojených států Československu.

Všechny výpovědi, s výjimkou poslední, mají téhož původce děje, a to delegace české vlády. Tím zpráva působí přehledně. Poslední výpověď sděluje jen čeho se jednání bude týkat. Proto informace působí zcela vágně, např. *další možná pomoc Československu* může znít pro posluchače enigmaticky.

V Moravské Třebové začala dnes republiková konference Liberálnědemokratické strany. Její předseda Emanuel Mandler informoval, že jednal s předsedou Občanské demokratické strany Václavem Klausem o případné volební koalici, přičemž tato jednání označil za nadějná. Pro parlamentní volby by měla vzniknout široká koalice demokratické pravice. Ke státoprávnímu uspořádání Československa Emanuel Mandler uvedl, že jeho strana odmítá vnucování dvoučlenné federace v Slovensku a navrhuje hledat jiné řešení v rámci uvolnění ve střední Evropě.

Zprávu uvádí měkký začátek, a to informace o konání konference Liberálnědemokratické strany. Informační jádro však tvoří další větné celky, jež obsahují Mandlerovy názory. Uvedení nepřímé řeči ve druhé, čtvrté a páté výpovědi se střídá ve třetí výpovědi s neoznačenou přímou řečí, či s moderátorovým komentářem. To není jasné, a tak se posluchači mohou „ztratit“ v tom, co je obsahem zprávy, a co slovy předsedy Mandlera.

Není zřejmé, co se miní vnučováním federace v *Slovensku*. Jde o vnučování této tendence.

Synoniální zastupitelstvo československé církve evangelické na svém zasedání v Praze odmítlo nacionalistické vášně a rasovou nesnášenlivost kdekoliv v naší zemi i projevy hrubosti, násilí, ovládnutí zástupů a zastrašování lidí. Současně podpořilo myšlenku vyhlášení a konání referenda o státoprávním uspořádání ještě v tomto roce.

Zprávu tvoří dva větné celky, jež na sebe navazují jak tematicky, tak gramaticky, spojuje je původce děje, a to zastupitelstvo československé církve evangelické. Toto zcela krátké sdělení působí přehledně a srozumitelně.

Zvláštní jev tvoří však cosi ve tvaru vsuvky, a to v první výpovědi. Fragment *kdekoliv v naší zemi* by se spíše uplatnil na konci větného celku. Jeho uvedení uprostřed přerušuje souvislý výčet toho, co bylo odmítnuto.

V Žilině dnes začal sněm křesťanskodemokratického hnutí. Z místa konání o tom informuje náš zpravodaj Alexander Pícha.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Slovenský premiér Ján Čarnogurský reagoval dnes v rozhovoru pro Československou tiskovou kancelář na včerejší události ve Slovenské národní radě. Vystoupení poslance Antona Hikiše z Křesťanskodemokratického hnutí, který plénu navrhl přijmout deklaraci o svrchovanosti a suverenitě Slovenské republiky, nepovažuje Ján Čarnogurský za šťastné a připomněl, že Křesťanskodemokratické hnutí tento poslanec nezastupoval. Současně uvedl, že před jednáním předsednictev národních rad takové vystoupení zpochybňuje serióznost Slovenské národní rady jako partnera.

Všechny tři větné celky, jež sdělení obsahuje, spojuje stejný původce děje, a to slovenský premiér. Oproti předchozí zprávě, v této zprávě jde o nepřímou řeč v celém textu.

Tím by zpráva neměla pro posluchače působit náročně, obsahuje však nejasnost. Anton Hikiš je uveden jako poslanec Křesťanskodemokratického hnutí, Ján Čarnogurský pak tvrdí, že tuto strany politik nikdy nezastupoval. Také připojení třetí výpovědi k druhému větnému celku pomocí *a* není výstižné, vhodnější by bylo např. spojení *v této souvislosti připoměl*.

Dnes dopoledne se v Ústředním kulturním době železničářů v Praze uskutečnil zakládající sjezd odborového sdružení, Čech, Moravy a Slovenska. Zúčastnil se ho Daniel Takáč.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

V Kounickém paláci v Praze se dnes na podnět Rady žen České republiky poprvé sešel Národní kongres žen, kterého se účastnily delegátky z 16 sdružení, hnutí a klubů z různých okresů České republiky. Jednaly na téma žena a rodina, žena v podmínkách tržní ekonomiky a účast žen na politickém a ekonomickém rozhodování společnosti. Účastnice kongresu pověřily radu žen, aby iniciovala založení nadace pro ženy v tísní, která by jim pomáhala řešit složité životní situace.

Informační jádro obsahuje hned první výpověď, jež současně odpovídá na nejpodstatnější otázky rozhlasového zpravodajství. Uvádí sice počet sdružení a přesná témata jednání, přesto je sdělení relativně vágní. Kromě iniciace utvoření nadace, která by měla řešit složité životní situace (jež také nejsou upřesněny), posluchači nevědí, jaké jsou výsledky jednání,

V Lovosicích na severu Čech dnes pořádali skauti a skautky druhý tzv. kuchařský den. Bližší informace se o této události dozvíte od Ivana Sobotky.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta nepatří k mému výzkumu.

Po padělaných tisícikorunách se v západních Čechách vyskytly falešné poukázky na naftu. U čerpací stanice v Kralovicích v okrese Plzeň sever za ně neznámý motorista natankoval 400 litrů motorové nafty za 6000 korun. Bližší informace policie nesdělila.

Zdá se, že tato velice krátká zpráva má splnit dva úkoly: navázat na předchozí kauzu o padělaných penězích, připomenout o dřívější události, druhý pak vytvořit atmosféru ohrožení a tím snad varovat. Tento jev byl již dříve pozorován v souvislosti s kriminálními informacemi.

Ze zahraničí.

Navzdory sankcím evropských společenství jsou z Jugoslávie hlášeny kruté boje. Podle chorvatského rozhlasu byl bombardován přístav Dubrovnik, dělostřelecké a raketové útoky jsou hlášeny z Vukovaru, Osijeku a okolí Záhřebu. Chorvatský parlament dnes vyzval chorvatský národ a všechny občany republiky k plné připravenosti bránit vlast. Poslanci podpořili úsilí vlády o uhájení svrchovanosti a o jeho mezinárodní uznání. Srbský blok předsednictva Jugoslávie dnes překvapivě vyzval Radu bezpečnosti OSN k urychlenému vyslání mírových sil do Chorvatska. Je to zásadní změna ve stanovisku srbského tábora, který dosud zahraniční intervenci odmítal. V Bosně a Hercegovině dnes začal třídní plebiscit Srbů této republiky, kteří tak chtějí dát najevo své odhodlání setrvat ve společném státě s ostatními Srby dosavadní Jugoslávie. Podle prvních zpráv je o akci velký zájem i mezi obyvateli jiných národností. Vlády Slovinska,

Chorvatska a Makedonie se dnes vyjádřily k sankcím evropských společenství. Shodně se vyslovili pro podporu úsilí obnovit haagskou konferenci o mírovém východisku z krize.

Je náročné určit jedno tematické a informační jádro této zprávy, protože jich obsahuje několik. Všechny sděleny informace spojuje téma události v Jugoslávii, jsou však propojeny dohromady, a tak celá zpráva je nepřehledná a obtížně na poslech srozumitelná.

Za prvé je třeba se zmínit o několika tematických skocích. Ty jsou založeny na uvádění různých balkánských republik. Je možné, že v této době informace o jugoslávské válce byly zcela běžné, pokud ano, došlo k celkovému uvolnění pravidel rozhlasového zpravodajství. Pokud autoři zpráv předpokládají, že veřejnost je dobře informována, odstraňují podrobnosti z vlastních zpráv, slučují několik informací v jednom sdělení a předpokládají, že se posluchač v nich vyzná. Přeskakování z tématu na téma, spojování informací bez přehlednosti je však proti všem zásadám zpravodajství.

Spojené státy a evropská společenství budou podporovat mírové změny v zemích východní Evropy, pokud tyto státy budou respektovat lidská práva. Vyplyvá to ze společného prohlášení představitelů společenství a amerického prezidenta George Bushe v Haagu. Šéf Bílého domu dále prohlásil, že Spojené státy se připojí k sankcím evropských společenství uvalených proti Jugoslávii a podpoří v organizaci Spojených národů přijetí rezoluce, která by světové společenství vyzvala k embargu na dovoz ropy do Jugoslávie. Autoři prohlášení dále vyzvali vlády východoevropských zemí, aby řešily etnické spory mírovými prostředky. Spojené státy i evropská společenství potvrdily odhodlání pomáhat

východní Evropě v přechodu k tržnímu hospodářství. Dokument však podrobnosti o pomoci neobsahuje.

Za prvé informace tvoří další příklad polarizace, a to západních a východních zemí. V tomto případě rozděluje východoevropské země od evropských společenství a Spojených států. Takové sdělení navrhuje, že Evropu jako celek tvoří západ, kdežto východoevropské země, resp. země bývalého socialistického bloku tu opravdovou, plnoprávní Evropu netvoří.

Za druhé, kontext, v němž jsou zmíněna lidská práva, naznačuje, že země východní Evropy nerespektují lidská práva. Vyplývá to z uvedení podmínek podpory.

Za třetí však z první části zprávy vyplývá, že iniciátorem prohlášení je americký prezident George Bush, s nímž pak je synonymní šéf Bílého domu. Tento způsob označení nebyl běžný v kontextu zpráv z Ameriky.

Nakonec zpráva spolehlivě informuje o tom, že obsah prohlášení je (v rozporu s tím, co uvedl americký prezident) velice vágní, neupřesňuje, o jakou pomoc pro východní Evropu jde.

Příznaková je ve zprávě spojení: *uvalit sankce proti Jugoslávii*, místo např. *uplatnit sankce*.

V Maďarsku se zatím ještě nerozhodlo, zda se připojí k hospodářským sankcím evropských společenství proti Jugoslávii. Z Budapešti informuje Tomáš Borec.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská realce, a proto není předmětem mého výzkumu.

Nová bulharská vláda složila v noci na dnešek přísahu. Všech 14 ministrů jsou členy protikomunisticky orientovaného svazu demokratických sil nebo jsou

bez stranické příslušnosti. V čele vlády stojí 36letý Filip Dimitrov, který za první úkol svého kabinetu označil hospodářskou stabilizaci země.

Tato zpráva je na první pohled konkrétní, sděluje podstatné informace, avšak není jasné, kdo jsou členy nové vlády a co nový premiér rozumí pojmem hospodářská stabilizace země.

Informace však splňuje jiný úkol, a to informování o procesu demokratizace postsocialistických zemí východní Evropy.

V centru Berlína demonstrovalo dnes na 60 000 lidí proti rostoucím projevům nepřátelství vůči cizincům. Pořadatelé akce byla mírová a společenská hnutí. Proti případným výtržnostem pravicových extremistů bylo uvedeno do hotovosti 3000 policistů. Podobné demonstrace se také konaly v dalších 25 městech Německa.

Sdělení uvádí podstatné informace o tom, co se konalo a kde. K tomu je i přidán kontext, a to fakt, že podobné akce se odehrály i v jiných městech Německa. Není však jasné, zda ve východní části nebo západní.

Kromě přesných počtů demonstrujících a policistů, veřejnost není informována o tom, jak tyto demonstrace proběhly, ani co znamenají *případné vytržnosti*.

Termín *pravicový extremismus* i podle Vladimíra Justa patří k floskulím⁵² a tím i mezi novinářská klišé. Toto spojení teprve začíná fungovat v mediích a udržuje se dodnes.

Na nepokojném Kavkaze přibylo ještě jedno napjaté místo, Čečensko-ingušská autonomní republika v rámci Ruské federace. Ruský prezident vyhlásil v této republice od dnešního rána na měsíc výjimečný stav. O ohlase na prezidentský výnos teď telefonuje z Moskvy Ján Šmihula.

⁵² JUST, V., *Slovník floskulí 2*. Praha: Academia, 2005, str 172–175.

(...)

Přestože zpráva uvádí zpravodajskou relaci, která nepatří k analyzované v mé práci, moderátor stihl pronést soud, jenž působí přesvědčivě. Za prvé je to příznakové adjektivum *nepokojný* a pak *přibylo ještě jedno napjaté místo*. Toto vyjádření působí na posluchače přesvědčivě.

Patriarcha Ruské pravoslavné církve Alexej II zahájil v New Yorku desetidenní návštěvu Spojených států. Přicestoval na pozvání metropolity Christiance, který je hlavou milionové obce ortodoxních amerických křesťanů. Ruský patriarcha se setká s americkým prezidentem Georgem Bushem a generálním tajemníkem organizace spojených národů Javierem Pérezem de Cuéllar.

Zpráva je zcela přehledná, nesděljuje nadbytečné informace a nepředstavuje žádné závažné potíže pro posluchače. Na druhé není straně přesná, veřejnost není informována o jakýchkoliv podrobnostech. Je to však typický jev pro zprávy, jež se netýkají ukončených událostí, poslední výpověď má charakter oznámení.

Sovětský svaz a Jihoafrická republika obnoví vzájemné konzulární vztahy přerušené v roce 1956. Protokol podepsali v Moskvě ministři zahraničí obou zemí Boris Pankin a Rulof Bota. Boris Pankin označil Sovětsko-jihoafričké rozhovory za obsažné, ale upozornil, že v rozvoji vzájemných vztahů jsou ještě sporné body. Oznámil také, že v prosinci navštíví Sovětský svaz jihoafrický prezident Frederik de Klerk.

Zpráva uvádí historický kontext, je však velice vágní. Řeč obsahuje výrazy *obsažné* (rozhovory), *sporné body*, avšak nekonkretizuje je.

V kontextu předchozí zprávy, týkající se patriarchy Alexeje II, posluchači mohou mít také potíže se střídáním pojmů *ruský* a *Sovětský svaz*.

Nejméně 21 černošských horníků bylo včera usmrceno při nových krvavých nepokojích na jihoafrickém Zlatém dole Prezidenstein. Díky zásahu pořádkových sil a policie se podařilo zastavit boje, jejichž příčina zatím není známá. Situace je však i nadále napjatá.

K hlavním rysům této zprávy patří pasivizace děje: *bylo usmrceno*. Tento jev neutralizuje příčiny a také neutralizuje události. Formulace *bylo usmrceno* je jemnější než *zavražděno*.

Kromě toho zpráva působí vágně, neboť nesděluje podrobné informace.

Francouzský herec a zpěvák Yves Montand podlehl dnes odpoledne ve věku 70 let v nemocnici St. Louis severně od Paříže srdečnímu infarktu. Oznámil to francouzský rozhlas. Yves Montand natočil za svou hereckou kariéru kolem 40 filmů a nahrál stovky písní.

Informační jádro je sděleno v první výpovědi. Dále pokračuje uvedení zdroje a výčet činnosti herce a zpěvaka.

Z hlediska lexikálního je třeba zmínit se o konstrukci *podlehl infarktu*. Nejen, že podobně jako v předchozí zprávě, lze mluvit o použití eufemismu, ale toto slovní spojení je rozděleno, mezi jeho členy se ve zprávě uvádí podrobnosti o věku herce, a lokalitě nemocnice.

4.3.6 19.01.1992

(Zprávami) Budou vás provázet Světlana Lavičková, Magda Jančíková a Ladislav Holomčík, za všechny přeji dobrý večer a hezký poslech.

Vzhledem k braku začátku nahrávky, předpokládany výraz je uveden v závorkách. Hlavním rysem, jenž je odlišuje od posledních je absence shrnutí nejdůležitějších zpráv. Po uvítání posluchačů moderátor čte hned první zprávu.

O dnešní návštěvě českého premiéra Petra Pitharta v západních Čechách informuje Jaroslav Hudec.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Slovenský ministr pro správu a privatizaci národního majetku Ivan Mikloš v dnešním televizním pořadu Co týden dal prohlásil, že pokud bude registrace kuponových knížek na určitý čas přerušena, bude o stejnou dobu posunuta hranice ukončení registrace. O případném přerušení registrace by mělo být rozhodnuto zítra. Český ministr pro správu národního majetku a jeho privatizaci Tomáš Ježek znovu upozornil, že kuponové knížky se zřejmě staly předmětem spekulace, a pokud bude zjištěno, že se takto provinil některý investiční privatizační fond, bude mu okamžitě odebrána licence.

Informační jádro této zprávy tvoří registrace kuponových knížek. Na tento problém poukazují výpovědi obou dvou politiků, na nich až na druhý větný celek je založena celá zpráva. Ostatní představují nepřímou řeč obou politiků. V každém případě jsou jejich slova signalizována, nedochází tedy k nedorozumění. Výjimku tvoří věcná informace, jež se nachází mezi výpovědi politiků, a to o rozhodnutí o případném přerušení registrace. Vzhledem k pasivnímu tvaru, tento větný celek nepůsobí pro posluchače jako součást

výpovědi Ivana Mikloše, tvoří nezávislé sdělení, jedinou objektivní informaci v této zprávě.

Nyní vás seznámíme s některými myšlenkami prezidenta republiky Václava Havla z dnešních hovorů.

(...)

Sdělení slov prezidenta nepatří k mému výzkumu.

Na 20. společné schůzi Federálního shromáždění, která začne 21. ledna parlament projedná několik návrhů ústavních i běžných zákonů. Jak dále v rozhovoru pro Československou tiskovou kancelář řekl předseda parlamentu Alexandr Dubček, klíčové je přijetí ústavního zákona upravujícího mimo jiné strukturu federálního parlamentu a zákon o volbách. Předpokládaný termín dalších společných schůzí sněmoven je 1. polovina března a 2. polovina dubna. Práce sněmoven bude podle Alexandra Dubčeka ukončena v dubnu a do zvolení nových orgánů nejvyššího zákonodárného sboru bude působit jen předsednictvo Federálního shromáždění.

Zprávu uvádí měkký začátek, po němž následuje informační jádro, a to přijetí nového Ústavního zákona a informace o další práci sněmovny. Zpráva je založena na sdělení Alexandra Dubčeka, v obou větných celcích jeho slova jsou signalizována. Uprostřed zprávy se nachází věcná neosobní informace o předpokládaných termínech schůzí sněmoven.

Následující stručné zprávy mají standardní charakter. Dvě z nich tvoří zpravodajská relace, a proto nejsou předmětem mého výzkumu.

První větný celek by mohl působit vágně, několik návrhů zákonů neinformuje posluchače o ničem a tvoří i dokonce novinářskou klišé. První výpověď však tvoří výše uvedený měkký začátek nikoli jádro informace.

Dnes se v Obecním době v Praze konala konference České zemské organizace liberálně demokratické strany, které se zúčastnil za naši redakci Jiří Hráček.

(...)

Před 23 lety zemřel na následky těžkých popálenin student pražské Filozofické fakulty Jan Palach. Tuto smutnou událost si dnes připomněli také občané Všetat, kde se Jan Palach narodil. Přítomní byli i Václav Musílek a Petr Stiegler.

(...)

V Krkonoších došlo o tomto víkendu k další tragédii. 25letá turistka, která si na běžkách chtěla zkrátit cestu k Peci pod Sněžkou se zřítila do obřího dolu. Při pádu utrpěla četná zranění a přivolána lékařka už pouze konstatovala smrt.

Československý ministr zahraničí Jiří Dienstbier kategoricky odmítl jakoukoliv změnu smlouvy parafované před 3 měsíci. V rozhovoru pro hesinský rozhlas uvedl, že je výsledkem několikaměsíčního jednání, je vyvážená a zaměřená do budoucnosti. Konstatoval, že dokument výslovně neřeší otázku majetku sudetských Němců. Nyní je třeba minulost překonat a ne se jí nechat ovlivňovat. Jiří Dienstbier dodal, že ani v Československu není na smlouvu jednotný názor. Jestliže ji prezident Havel a kancléř Kohl nepodepíší do 15. února, tak se u nás dostane do předvolebního boje a je otázkou, zda by ratifikována byla ještě před červnovými volbami. Ministr Dienstbier zdůraznil, že československo-německé vztahy jsou příliš vážnou záležitostí, než aby se stal předmětem předvolebního boje. Také německý ministr zahraničí Hans Dietrich Genscher prohlásil, že smlouva bude podepsána v takové podobě, v jaké byla

parafována. Informoval o svém shodném přesvědčení s kancléřem Helmutem Kohlem, že její podpis se uskuteční velmi brzy. Tento dokument je podle jeho slov výrazem odpovědné politiky Bonnu a měl by národům obou států potíže v minulosti otevřít na lepší společnou budoucnost. Genscher dodal, že československo-německá smlouva zároveň přispívá k novému mírovému uspořádání v Evropě.

Zpráva není samostatnou informací, evidentně navazuje na nějakou událost v minulosti, viz *smlouva parafována*. Informační jádro této zpráva tvoří česko-německá smlouva, jež je třeba ratifikovat. Na tuto informaci odkazují všechny výpovědi.

Základ zprávy tvoří výpovědi dvou politiků, a to československého a německého to je signalizováno např. *podle jeho slov*. Ty navazují na sebe a na totéž téma díky čemu se posluchač ve zprávě „neztratí“.

Zpráva uvádí shodná stanoviska politiků, ti se snaží o podepsání mezinárodní smlouvy. Tímto způsobem jen sděleny argumenty přesvědčující veřejnost o nutnosti ratifikace.

Na tuto zprávu navazuje následující se zcela opačnými stanovisky:

Zcela jiné požadavky zazněly dnes v Mnichově, kde dnes skončilo dvoudenní ustavující zasedání. Nového spolkového shromáždění sudetoněmeckého krajanského sdružení. O výsledcích této schůzky hovoří Jiří Halousek.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, a proto není předmětem mého výzkumu.

6 lidí zahynulo dnes ráno při dopravní nehodě československého autobusu na úseku dálnice Vranje-Leskovec v Jugoslávii. Dalších 17 osob bylo vážně

zraněno. K havárii došlo nedaleko Kdelice a její příčinou byla pravděpodobně nepřiměřená rychlost. Vůz narazil čelně do kovového zábradlí mostu, převrátil se na střechu a pak se zřítíl dolů. Autobus se vracel se 37 cestujícími ze zájezdu do Istanbulu. Jména obětí zatím nejsou známy.

Informační jádro této zprávy tvoří havárie československého autobusu v Jugoslávii. Na tuto informaci navazují všechny větné celky, jež toto sdělení tvoří.

K podstatných lexikálních a gramatických jevům patří výrazná tendence k používání neosobnosti sdělení, včetně užití trpného rodu, otázka zavinění havárie se neřeší. Informaci končí sdělení o tom, že jména obětí nejsou známy.

Televize společenství nezávislých států odvysílala dnes odpoledne na prvním programu v přímém přenosu 40minutovou besedu s prezidentem Ukrajiny Leonidem Kravčukem. Přibližování Jan Šmihula.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Britský premiér John Major vyjádřil obavy z šíření jaderných zbraní v bývalém Sovětském svazu. Uvedl zároveň, že na jejich likvidaci bude potřeba západní technologie. Nukleární prostředky budou hlavním tématem setkání Majora s ruským prezidentem Borisem Jelcinem 30. ledna v Londýně. Zatím není jasné, zda budou zbývající jaderné republiky, tedy Bělorusko, Kazachstán a Ukrajina ochotné přepravit své zbraně na demontáž do Ruska nebo zda budou trvat na jejich rozebrání na vlastní území.

Tematické jádro zprávy tvoří řešení problému likvidace nukleárních zbraní. Zprávu uvádějí slova britského ministra v prvním větném celku, na ten navazuje i druhý celek, a to elipsou, uvedením stejného podmětu vyjádřeného

formou slovesa. Pak zpráva pokračuje opakováním jména anglického premiéra a následujícím tématem je rozhovor s ruským prezidentem Jelcinem. Posledních větný celek přímo na předchozí navazuje zcela volně.

Otázka nukleárních zbraní je hlavním bodem rozhovorů britského ministra zahraničí Douglase Herda na jeho cestě po třech jaderných republikách bývalého Sovětského svazu. Kazachský prezident Nuzurtan Nazarbajev ho ubezpečil, že jeho republika tyto zbraně odstraní. Britský diplomat dnes také jednal v Alma Atě o navázání diplomatických styků mezi oběma zeměmi. Další zastávkou Douglase Herda je Kyjev.

I když první větný celek v návaznosti na předchozí zprávu uvádí cestu po bývalých nukleárních republikách (a z předchozí zprávy víme, že jsou alespoň tři), zpráva informuje pouze o jednom setkání britského diplomata, a to v Kazachstánu. Sdělení končí informace o následující návštěvě Kyjeva, bez zmínky o Bělorusku.

Všechny větné celky v této zpráva na sebe navazují, posluchači se ve zprávě neztratí.

Běloruský premiér Vjačeslav Kebič jedná v Pekingu o navázání diplomatických styků a hospodářské spolupráce. Podle listu China Daily má Čína velký zájem na obchodu s bývalými sovětskými republikami. Navrhuje různé formy kooperace, zakládání smíšených podniků, vývoz pracovní síly a kontrakty na stavební projekty.

Zprava působí přesně a srozumitelně, avšak předmět jednání ve zprávě není.

Silný útok proti chorvatským pozicím poblíž města Gospič zahájily dnes pěchotní jednotky jugoslávské armády podporované dělostřelectvem. Oznámila to

agentura Hina i televize. Je to poprvé od uzavření příměří 3. ledna, co sdělovací prostředky hovoří o silném útoku. Dosavadní porušení klidu zbrani označovaly obě strany za malé.

K příznakovým lexikálním prostředkům užitým moderátorem v této zprávě patří přídavné jméno *silný*. Opakuje se v tom krátkém sdělení dvakrát, podruhé však moderátor uvádí, že jsou to slova místních sdělovacích prostředků.

Zpráva uvádí také kontext, a to dřívější uzavření příměří. Neobsahuje nadbytečné informace a působí přehledně.

Dvě malé strany krajní pravice vystoupily z izraelské vlády, znamená to, že premiér Jicchak Šamir a jeho koalice už v parlamentu nemají většinu. 5 členů kabinetu podalo demisi na protest proti účasti Tel Avivu na mírových jednáních o Blízkém východě. Po odstoupení krajně pravicových stran vládní koalice lze očekávat v Izraeli vypsání předčasných voleb.

Tato zpráva má dvě části: první sděluje informaci, druhá pak vysvětluje, co znamená. Uprostřed zprávy se však nachází tematický skok, viz informace o demisi 5 členů na protest proti účasti Tel Avivu na mírových jednáních. Tato informace nesouvisí s jádrem sdělení a může vést k nedorozumění. Pouze se můžeme domnívat, že tyto členové patřili k stranám krajním, ale explicitně to není řečeno.

Libanon se nezúčastní třetího kola vícestranných mírových rozhovorů o Blízkém východě, které bude koncem ledna v Moskvě. Za důvod označil ministr zahraničí Farij Zbouačí izraelskou politiku izolace arabských zemí, která povede k předčasnému konci rozhovoru. Bojkot moskevských jednání o Blízkém východě včera oznámila také Sýrie. Naopak Egypt už potvrdil svůj úmysl zúčastnit se. Organizace pro osvobození Palestiny, která nebyla na žádost Izraele do Moskvy

pozvána, ještě nerozhodla, zda podpoří účast palestinské delegace na rozhovorech.

Přestože první dva větné celky se týkají odmítnutí účasti Libanonu v mírových rozhovorech, informačním jádrem je účast, resp. neúčast ostatních zemí na této schůzce.

Zpráva tenduje k výkladovému podání. Svědčí o tom i lexikální prostředky, např. *za důvod označil, úmysl zúčastnit se.*

V Bulharsku dnes začalo druhé kolo prezidentských voleb. Obyvatelé rozhodnou, zda hlavou státu na příštích 5 let bude opět Želio Želez nebo nezávislý kandidát podporovaný Bulharskou socialistickou stranou Velko Vľkanov. Oba kandidáti získali nejvíce hlasů v prvním kole voleb.

Tuto krátkou zprávu tvoří tři větné celky, jež na sebe vzájemně navazují. Druhý větný celek první doplňuje a přidává podrobnosti. Vcelku nadbytečná je informace ve třetím větném celku.

Alžírská vláda se rozhodla odvolat svého velvyslance v Íránu. Je to reakce na nepřátelskou kampaň v tamějším tisku a podporu fundamentalistům. Jejich přesvědčivé vítězství v prvním kole parlamentních voleb vedlo k vypuknutí nynější vnitropolitické krize v Alžírsku. Zároveň byl povolán ke konzultacím alžírský velvyslanec ve Francii.

Zpráva má několik informačních jader, první tvoří odvolání velvyslance v Íránu (sděleno v prvním větném celku), druhé přesvědčivé vítězství, posledním je povolání velvyslance Alžírsku ve Francii. Zpráva nepůsobí konstantně, viz *příznačná podpora fundamentalismu.*

Saúdská Arabie vyvíjí tlak na Spojené státy, aby v Iráku zorganizovaly kampaň směřující k sesazení Saddama Husajna. Projevila zájem o spojenecké

dodávky zbraní a informace kurdským povstalcům na severu, šíitským rebelům na jihu a sunnitské opozici v centru země. Cílem by měla být izolace a rozklad posledních divizí republikánské gardy, které dosud zůstaly věrné Husajnovi a chrání okolí Bagdádu.

K nejpodstatnějším lexikálním prostředkům v této zprávě patří formulace *vyvíjí tlak*. Posluchači se dozvědí, že se jedná o snahu přesvědčit Spojené státy k intervenci v Iráku. Použitý prostředek naznačuje silné úsilí.

V dalších větných celcích jsou sděleny podrobnosti o události, nenacházejí se už žádné další přesvědčující lexikální prvky. Postrádáme však předložku o (informace) pro jasnost sdělení.

George Bush by podle průzkumu veřejného mínění zvítězil v prezidentských volbách. Vyslovilo se pro něj 47 % dotázaných, zatímco pro kandidáta Demokratické strany Billa Clintona 31 %. Celkem 46 % Američanů soudí, že Bush zůstane v Bílém domě, opak si myslí 44 %. Pokud jde o republikány, 76 % z nich věří jeho znovuzvolení.

Informační jádro zprávy tvoří výsledky veřejného dotazníku o předpokládaných výsledcích amerických prezidentských voleb. Tyto výsledky jsou sděleny přesně, v procentech. Dokládají tvrzení v prvním větném celku, a to o vítězství George Busha.

Dosud netradiční kulturní téma se nachází v této zprávě:

Prestížní filmové ceny Zlaté globusy byly rozděleny v Los Angeles. V kategorii dramatických děl ji získal snímek Baxy, který netradičním způsobem líčí život známého gangstera Ziegla. Cenu za nejlepší režii dostal Oliver Stone za film JFK, pokoušející se o rekonstrukci spiknutí vrcholícího zavražděním Johna Kennedyho. Zlatý globus za nejlepší ženský herecký výkon obdržela Jodie

Fosterová za úlohu v dramatu Mlčení jehňátek. Cenu za nejlepší zahraniční dílo si odnesl německý film Evropa Evropa.

Zpráva informuje o předání filmových cen v Los Angeles. Toto informační jádro je sděleno v prvním větěném celku. Všechny ostatní větěné celky tuto informaci doplňují, a to podrobnostmi o jednotlivých cenách. Tento výběr se jeví jako zcela subjektivní, jsou ovšem sděleny ceny za nejlepší film a nejlepší režii, těžko však vysvětlit absenci sdělení cenu pro nejlepšího herce, zatím co cenu za nejlepší herečku v tomto seznamu pro rozhlas nacházíme.

V souladu s pravidly, jež jsem v této kapitole přijal, a to analyzování dvou nahrávek za jeden rok, měl bych zde uvést i další rozbor jednoho vydání rozhlasových zpráv, a to z druhé poloviny roku. Archiv českého rozhlasu však od února 1992 do konce téhož roku nabízí pouze publicistické části rozhlasových zpráv, ty obsahují komentáře a rozhovory se známými lidmi, a proto netvoří součást mého výzkumu. V souvislosti s touto okolností rok 1992 budou v mé práci reprezentovat pouze výše uvedené nahrávky z února.

4.4.0 1993–1999

Poslední kapitolu věnovanou výzkumu zpráv tvoří analýza nahrávek od roku 1993 do roku 1999. Toto časové období bylo, podobně jako ostatní,

vymezené na základě historických údajů, přičemž zahrnuje pouze 90. leta. V této kapitole se také po prvé objeví nový pojem, a to Český rozhlas, jenž byl vyčleněn z dřívějšího Československého rozhlasu.

Začátek 90. let ve východní Evropě znamenal mnoho závažných politických událostí. K nim patřilo rozdělení Československa na Českou republiku a Slovensko. Všeobecné uvolnění se také dotklo medií, televize, rozhlas a tisk již nebyly pod tlakem vlády. Změnil se o rozhlas, od té doby analyzují nahrávky z Českého rozhlasu.

4.4.1 23.05.1993

Na stanicích Radiožurnál Praha a Regina vysíláme pravidelnou zpravodajskou relaci Českého rozhlasu Ozvěny dne.

Václav Havel zahájil návštěvu Řecka.

Spojené státy a čtyři evropské země se dohodli na společné strategii v Bosně a Hercegovině.

Bosenští Srbové respektují plán tvorby bezpečnostních pásem na ochranu Muslimů.

V Petrohradě jednalo Meziparlamentní shromáždění společenství nezávislých států.

Parlamentní volby začaly v Kambodži.

V další části relace vás seznámíme s obsahem dnešních hovorů v Lánech a budeme se také věnovat vnitropolitické situaci v Polsku.

Rozhlasové noviny uvádí přehled hlavních událostí. Tvoří ho jednotlivé větné celky, jež obsahují informační jádra zpráv.

Prezident republiky Václav Havel přicestoval dnes do Atén na třídní pracovní návštěvu Řecka, během níž se setká s prezidentem Konstantinosem Karamanlisem a s premiérem Konstantinosem Mitsotakisem. Jako první hlava státu ve funkčním období převezme Václav Havel zítra mezinárodní cenu Atenaji, kterou uděluje Onassisova nadace za zásluhy o porozumění mezi národy, za službu lidstvu a lidské důstojnosti.

Zpráva působí jako celek, a to jak gramaticky, tak obsahově. Oba větné celky mají shodnou větnou stavbu, po hlavní větě následuje vedlejší. Ve všech původcem děje je Václav Havel.

Z hlediska lexikálního je třeba si všimnout slovního spojení *hlava státu*, jež se dříve neužívalo. Je možné, že tvoří protiklad k dřívější tendenci k nadbytečnému používání titulů.

Ze zprávy není jasné, zda Václav Havel obdrží tuto cenu za vlastní zásluhy anebo jako představitel státu. Druhý větný celek, v němž se podotýká *jako první hlava státu ve funkčním období převezme (...)* naznačuje, že Havel by měl cenu převzat spíše pro Českou republiku.

Po měsících vyjednávání byl ve Washingtonu konečně vypracován jakýsi základní plán na řešení situace v Bosně a Hercegovině. Telefonoval náš zpravodaj Jan Šmíd.

(...)

V této zprávě následuje novinářská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Vůdce bosenských Srbů Radovan Karadžić dnes řekl, že se podřídí plánu dohodnutému ve Washingtonu. Rovněž vyzval představitele všech znepřátelených stran

bojujících na území Bosny a Hercegoviny, aby zahájily společné rozhovory s cílem přeměnit bosenská území na konfederaci 3 etnických států. Představitel bosenských Muslimů Alija Izetbegović nové návrhy na řešení krize v Bosně odmítl. Naopak vyzval bosenské Muslimy, aby se sjednotili a využili všech nezbytných prostředků k obraně nezávislé a suverénní vlasti.

Tuto zprávu tvoří čtyři větné celky, jež na sebe odkazují a přesně informují o konkrétní události. Ve dvou prvních, původcem děje je *Karadžić*, dále pak *Izetbegović*. Tento pořádek pomáhá posluchačům se orientovat v informaci, protože po „akci“ následuje „reakce“ na ni.

Ze zprávy však není jasné, za jakých okolností proběhly obě události, zda na tiskové konferenci, anebo zda šlo o nezávislá vyjádření v médiích.

Británie už nebude požádána, aby v Bosně dále zvyšovala počet příslušníků vojenských jednotek, řekl dnes v rozhovoru pro rozhlasovou stanici BBC ministr zahraničních věcí Douglas Hurd. Podle jeho slov v žádném jednání, která se vedla koncem týdne ve Washingtonu nepadla zmínka o tom, že by Londýn měl vyslat na ochranu navrhovaných bezpečnostních oblastí pro bosenské Muslimy další vojáky.

Toto sdělení tematicky přirozeně kontinuálně navazuje na dřívější zprávu, viz odkaz na jednání ve Washingtonu. Na rozdíl od ni však obsahuje riziko nedorozumění: předchozí zpráva informovala o podřízení washingtonskému plánu představitel bosenských Srbů. Z navazujícího sdělení vyplývá, že Británie, jež se zúčastnila amerických jednání, by už neměla, alespoň teoreticky, podpořit bosenské Muslimy. K nedorozumění může vést i větná stavba, a to v posledním větném celku.

Po včerejším dělostřeleckém ostřelování bosenské metropole, kterému padlo za oběť nejméně 15 lidí, hlásí dnes tiskové agentury ze Sarajeva relativní klid. K ránu byly sporadicky slyšet dávky z pěchotních zbraní a těžkých kulometů. Podle rozhlasové stanice kontrolované Muslimy bylo včerejší bombardování Sarajeva nejkrvavějším útokem od příměří uzavřeného 8. května mezi ozbrojenými silami bosenských Srbů a vojenskými jednotkami bosenských Muslimů.

Jako třetí následovala informace o konfliktu v Bosně a Hercegovině, tentokrát jen z pohledu Muslimů. V ní se uvádějí dva zdroje informací: sarajevské tiskové agentury a rozhlasová stanice kontrolována Muslimy. Z hlediska lexikálního je třeba zmínit vágní přídavné jméno, a to *relativní*, jehož význam je upřesněn v následující větě. Je třeba si všimnout také adjektiva *nejkrvavější*. Je to 3. stupeň adjektiva *krvavý*, jež není kvalifikační, takže se běžně nestupňuje⁵³.

V Petrohradě se dnes konalo 3. plenární zasedání Meziparlamentního shromáždění Společenství nezávislých států. Blíže k tomu náš spolupracovník, zpravodaj Slovenského rozhlasu Ján Šmihula.

(...)

Zpravodajská relace nepatří k mému výzkumu. Za poznámku však stojí, že i přesto, že došlo k rozdělení Československa do dvou států, český a slovenský rozhlas spolu pořád spolupracují a zpravodaj Šmihula mluví ve svém projevu slovensky.

V Kambodži dnes začaly parlamentní volby. Organizuje je OSN a poprvé v historii země se jich účastní více stran. Z Phnompenhu k tomu telefonoval náš zvláštní zpravodaj David Šťáhlavský.

(...)

53 KARLÍK, P., CAHA, P., *Adjektivum* in Nový encyklopedický slovník češtiny, Praha, NLN, 2017.

Zprávu tvoří zpravodajská relace a ta není předmětem mého výzkumu.

V afghánském hlavním městě Kábulu zavládl dnes tři dny po podpisu dohody o zastavení palby konečně klid. Potvrdil to předseda Komise pro dozor nad příměřím Mahmúd, který je zároveň vrchním velitelem jednotek vůdce militantních povstalců Gulbuddina Hekmatyara. V minulých dnech dopadalo na Kábul právě z jeho pozic na jižním okraji města a z pozic jeho spojenců ze strany Hezbe Bahadad denně na osmdesát raket. Mahmúd zdůvodnil zdržení v dodržování příměří podepsaného ve městě Džélálábádu obtížnou komunikací se všemi jednotkami různých povstaleckých frakcí.

Jádro této zprávy je vyjádřené již v prvním větném celku, a to klid v Kábulu. Obsah následujících větných celků tuto informaci doplňuje a objasňuje důvody zastavení války a související podrobnosti. Zprávy obsahuje několik cizích vlastních jmen, jež mohou být obtížné pro posluchače.

Pracovní konflikt mezi zaměstnavateli a zaměstnanci ve východoněmeckých ocelárnách byl ukončen. S bližšími informacemi se přihlásil náš bonnský zpravodaj Jiří Hanousek.

(...)

V Žilině dnes skončil sjezd Strany demokratické levice, druhé nejsilnější strany na Slovensku, který má určit změnu její orientace. Z místa konání informuje náš spolupracovník, zpravodaj ČTI Alexandr Pícha.

(...)

Obě tyto zprávy tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Z domova

Na železnici se má, podle ministra dopravy Jana Stráského, opravit všechno, a tedy i platový řád, v němž je, jak uvedl v dnešní televizní debatě, velká nestabilita a nerovnováha. Požadavky železničářů na zvýšení platu o 300 korun označil za neopodstatněné. Řekl, že po dohodě s odbory České dráhy letos zabezpečí směrný růst průměrné mzdy o 18% a navíc bude provedena korekce, která by zajistila stejný přístup k nadtarifní složce mzdy pro všechny služby. Poptávka po dopravních výkonech podle ministra poroste. Bude však záviset na železničářích, zda dokáží zajistit zvýšený efekt železnice. K tomu bude nutno vytvořit organizačně jiné podmínky a přežít toto období, kdy nejvíc škodí, bude-li se ještě ztrátami ze stávek zvyšovat zatížení národního hospodářství. Jan Stráský rovněž opakoval, že střeďeční výstražnou jednodynovou stávkou železničářů pokládá za nezákonnou. Úhrada škod vzniklých stávkou bude považována na železničářích prostřednictvím soudu.

Již první zpráva z domova je výrazně delší od předchozí týkající se událostí ze zahraničí. Tato zpráva je založena na výpovědi ministra dopravy, v prvních třech větných celcích sděluje jeho explicitní řečení. K výrazným jazykovým prostředkům této zprávy patří neosobních tvarů, jež se dříve v tomto vydání zpráv nevyskytovaly. Jsou to např. *bude nutno vytvořit, bude provedena* anebo *bude považována* a množství jmenných konstrukcí. Cílem těchto konstrukcí je vynechání původce děje a tím jeho „neutralizace“. Zde je třeba si všimnout chyby moderátora. I přestože úhrada by měla být *požadována*, moderátor čte *považována* a neopravuje se.

Přesto text působí srozumitelně, neboť větné celky na sebe navazují a informují o všech důležitých událostech, a to podrobnostech. Jedině z prvního

větného celku, jež bývá totožný s jádrem zprávy, nevyplývá, že se jednalo o stávkou železničářů.

Na nádraží v Praze Holešovicích dnes přijel první vlak zvaný Comenius, kategorie EuroCity. Bude jezdit na trase Praha – Berlín a patří mezi 10 spojů evropského standardu, jimiž se České dráhy zapojují do celoevropské sítě vlaků vysoké kvality kategorií EuroCity a InterCity.

Tato krátká, zcela přesná a zhuštěná zpráva poskytuje informaci ve dvou na sebe navazujících větných celcích.

Důležitost a opravdový stylový a sémantický význam této zprávy lze pochopit při jejím srovnání se staršími. Klíč tvoří přídavné jméno *evropský*, resp. *evropský standard*, jež nejsou popsána. To může znamenat, že posluchač buď rozumí, nebo má porozumět standardu tak, že je lepší než standard domácí. To souvisí s postupem, vývojem, a také s polarizací mezi tím co je staré, resp. československé a nové, evropské. I přestože k Evropě patří i země bývalého východního bloku, dřívější rozdělení na východ a západ náhle zmizelo a synonymem ještě do nedávna antagonizovaného Západu se stala Evropa. Tento trend souvisí s tehdejším politickým hnutím, orientovaným na Západ.

Určitou změnu, jež ovšem nesouvisí s rozhlasovým vysíláním, tvoří i názvy vlaků, a to jméno Jana Amosa Komenského v latinském (západním) znění a anglické InterCity a EuroCity.

V dnešních hovorech v Lánech se prezident republiky Václav Havel po dánském referendu věnoval myšlenkám Evropské unie i obavám ze ztráty národní identity při tomto integračním procesu.

(...)

Po tomto úvodu následuje Havlův projev, jenž není předmětem mého výzkumu.

Hovory v Lánech s prezidentem republiky budeme celé opakovat zítra v 10 hodin 45 minut na stanici Praha.

Stávky ve varšavském regionu sice skončily, ale situace v Polsku je před hlasováním parlamentu o důvěře vládě dále napjatá. U mikrofonu je Petr Lukeš.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

V roce 1993 se objevuje nový trend, a to zopakování všech nejdůležitějších zpráv na konci vydání.

Na závěr stručný přehled zpráv.

Prezident republiky Václav Havel zahájil třídenní pracovní návštěvu Řecka. Bude jednat s prezidentem Konstantinosem Karamanlisem a s premiérem Konstantinosem Mitsotakisem a zítra převezme mezinárodní cenu Atynaji za zásluhy o porozumění mezi národy, za službu lidstvu a lidské důstojnosti.

Spojené státy, Velká Británie, Francie, Rusko a Španělsko se dohodly na společné strategii postupu v Bosně a Hercegovině.

Vůdce bosenských Srbů Radovan Karadžić se podřídí plánu vytvořit bezpečné oblasti na ochranu bosenských Muslimů vojáky Spojených států.

Alija Izetbegović vyzval bosenské Muslimy, aby se sjednotili k obraně nezávislé a suverénní vlasti.

V afghánském hlavním městě Kábulu zavládl dnes, 3 dny po podpisu Dohody o zastavení palby, konečně klid.

Asi třetina voličů se dosud zúčastnila parlamentních voleb v Kambodži.

V projevu ve středoitalském Arezzu se papež Jan Pavel 2. znovu obrátil na italské politiky s výzvou, aby při hledání cesty dalšího rozvoje nehleděli jen na zisk.

Koncové shrnutí je ovšem do určité míry totožné s úvodem zpráv, obsahuje však i informace, jež se na začátku nevyskytly. Slučují v sobě jak informace z pravidelného rozhlasového zpravodajství, čímž rozumím zprávy čtené moderátorem, tak i informace sdělené zpravodaji. Uvádí také informaci o výzvě papeže, ta však nebyla v novinách sdělena.

4.4.2 02.10.1994

V Bratislavě oficiálně oznámeny výsledky parlamentních voleb. Čeští politici nejsou jejich výsledky překvapeni.

Václav Klaus na cestě do Indonésie.

Ve Švédsku a Estonsku mše za oběti katastrofy trajektu Estonia.

Bosenští Srbové zadrželi 4 konvoje s humanitární pomocí.

Tento přehled hlavních událostí patří k nejkratším v celé mé analýze. Tvoří ho většinou jeden větný celek obsahující hlavní informace bez jakýchkoliv podrobností. Výjimkou je první zpráva, jež v dvou větných celcích informuje nejenom o události, ale i o recepci.

V Bratislavě byly dnes oznámeny oficiální výsledky předčasných parlamentních voleb po prvním skrutiniu. Informuje náš zvláštní zpravodaj Martin Dorazín.

(...)

K výsledkům parlamentních voleb se v exkluzivním rozhovoru pro Český rozhlas vyjádřil slovenský premiér Josef Moravčík.

(...)

Tyto dvě zprávy tvoří zpravodajská relace, a proto nejsou předmětem mého zkoumání.

Čeští politici nejsou překvapeni výsledky parlamentních voleb na Slovensku. Vyplynulo to z ankety Českého rozhlasu. Podle premiéra Klause by představy o tom, že to dopadne jinak, byly spíše zbožným přáním než realitou. Před odletem do Asie zároveň dodal, že slovenské volby, jako ostatně každé, vždy správně odrážejí názory a mínění voličů. Slovensko potřebuje politickou stabilitu a vládu, která je schopná takovouto stabilitu zajistit, uvedl dále premiér Klaus, a poukázal na to, že Slovenská republika zdaleka nedokončila svůj obtížný transformační úkol. Současně však premiér upozornil na to, že stabilní, akceschopnou a mandát mající vládu na Slovensku nesmírně potřebuje i Česká republika. Obdobný názor vyjádřil i ministr hospodářství Karel Dyba.

(...)

Zprávu tvoří několik částí, a to citované vyjádření premiéra Klause a sdělení nahrávek výpovědi ostatních politiků (viz dále).

O názor na výsledky slovenských parlamentních voleb Český rozhlas požádal také místopředsedu Občanské demokratické aliance Daniela Kroupu.

(...)

Co signalizuje výsledky těchto voleb pro předsedu Křesťansko-demokratické strany Ivana Pilipa:

(...)

Na stejnou otázku odpovídá místopředseda levého bloku Jaroslav Ortman:

(...)

Podle ministra práce a sociálních věcí Jindřicha Vodičky je překvapující odstup mezi Mečiarovým HZDS a koalicí Společná volba vedenou Weissovou Stranou demokratické levice. Při každé takové příležitosti si uvědomuji, jak je dobré, že Slovensko je cizinou, řekl v souvislosti s opětovným Mečiarovým vítězstvím ministr Vodička. V podobném duchu se vyjádřil i předseda České strany sociálně demokratické Miloš Zeman.

(...)

I v sousedním Maďarsku sledují slovenské volby se zvýšeným zájmem. Z Budapešti telefonoval náš spolupracovník Gregor Martin Papuczek.

(...)

Tuto zprávu lze rozdělit do dvou částí, a to sdělení moderátorem a sdělení výpovědí politiků. Pro můj výzkum je důležitá pouze první část a ta začíná informací o tom, že výsledky voleb na Slovensku nebyly pro české politiky překvapením. Tato zpráva je celkově založena na použití nepřímé řeči. V každém větěném celku se nachází informace o mluvčím. To je určité novum, ve vysílání z předchozích let často docházelo k nesignalizované nepřímé řeči, což pak vedlo k nedorozumění, protože její konec nebyl signalizován. Zde však každá Klausova výpověď je opatřena úvodem nebo závěrem. Ze stylového hlediska je třeba také upozornit na charakteristickou variaci s prostředky vyjadřujícími činnost mluvení. V žádném větěném celku se neopakuje stejné sloveso, jímž je popsána řeč politiků. Týmž způsobem je podána informace, v níž se navazuje na Vodičkův projev.

Důležitý faktor tvoří i sama konstrukce této zprávy. Dříve se stávalo, že obsah sdělení tvořily relace zpravodajů. Nyní jsou to nejen relace, ale i nahrávky výpovědí politiků.

Česká vládní obchodní delegace odletěla dnes dopoledne na návštěvu Indonésie a Jižní Koreje a Číny. Informuje naše zvláštní zpravodajka Lucie Weissová.

(...)

O průběhu návštěvy prezidenta Havla ve Spojených státech amerických informuje náš zpravodaj Jan Šmíd.

I když se ve své práci nevěnuji zpravodajským relacím, dovolím si zde udělat výjimku. Ve všech dříve, a to před rokem 1989, analyzovaných zprávách, jsem popisoval stálou a konsekventně opakovanou tendenci k uvádění všech možných politických anebo vojenských titulů původců dějů. K zpravodajskému sdělení patřilo uvedení plného titulu, plného názvu instituce, v níž jednotlivec působil, a pak jména a příjmení konkrétní osoby. Nynější zjednodušená formule *prezident Havel*, rozhodně patří k stylovým změnám a ty souvisejí s uvolněním politického jazyka v mediích.

Bosenští Srbové dnes zadrželi první 4 konvoje s humanitární pomocí, které se pokusily projet územím pod jejich kontrolou. Stalo se tak navzdory včerejší humanitární dohodě podepsané bosenskými Srby, Muslimy a zástupci UNPROFORE, ve které Srbové souhlasili se znovuotevřením cest po deseti dnech její blokování. 2 konvoje byly zadrženy u východobosenské muslimské enklávy Srebrenica obklíčené Srby a další dva u bosenské metropole Sarajeva. Podle sarajevské mluvčí UNPROFORE jde pravděpodobně o nedorozumění.

Všimněme si cizí zkratky UNIPROFOR. Z důvodu jejího původu může být pro obyčejného českého posluchače zcela nesrozumitelná. Měl by tedy být uveden překlad anebo alespoň objasnění, co je to za organizaci.

Je třeba také zmínit se o jevu, jenž patří spíše mluvenému jazyku a jenž se zde uplatňuje dokonce dvakrát. Jedná se o chybné použití vztažného zájmena *který*, jenž by se mělo vztahovat k nejbližšímu předchozímu podstatnému jménu: (...) *konvoje s humanitární pomocí, které se pokusily (...) a (...) dohodě podepsané bosenskými Srby, Muslimy a zástupci UNPROFORE, ve které Srbové souhlasili (...).*

Od rána se po celém Švédsku a Estonsku konaly mše a smuteční obřady na památku lidí, kteří zahynuli při katastrofě trajektu Estonia. V obou zemích, které mají mezi oběťmi havárie nejvíce svých občanů, Švédsko přes 400 a Estonsko přes 200, nabyla námořní katastrofa celonárodní tragédie. Ve večerních hodinách se uskuteční mše v katedrále na Starém městě ve Stockholmu, již se zúčastní švédský král Karel Gustav s královnou Sylvií, odstupující premiér Carl Bildt, designovaný premiér Ingvar Carlsson a diplomatický sbor. Z finského Turku bylo dnes popoledni oznámeno, že finská záchranná loď Haly dorazila na místo havárie. Posádce se podařilo spustit pod hladinu dva roboty s podmořskou kamerou a byl získán první videozáznam havarovaného trajektu z hloubky více než 70 metrů.

Jádro této zprávy tvoří havárie trajektu Estonia. Veškeré ostatní informace doplňují tuto hlavní, a to podrobnými fakty o následcích katastrofy. Větné celky na sebe odkazují a celkově zpráva působí jako dobře připravená a sdělená.

Ke druhému zasedání se dnes v Praze sešla Ústřední volební komise. Její předseda Aleš Kašpar Českému rozhlasu řekl:

(...)

Zprávu tvoří sdělení výpovědi Aleše Kašpara a to není předmětem mého výzkumu.

Alternativa záchrany české Lotynky francouzským investorem je už bezpředmětná. Oznamil to ministr kultury Pavel Tigrid poté, co pozorovatelská firma české Lotynky K. J. D. nepředložila Ministerstvu kultury ve stanovené lhůtě do 30. září důkazy, případně smlouvu, že účast francouzského investora je reálná. Nyní se podle ministra Tigrida bude uvažovat o dalších možnostech. Jsou to prodej Lotynky za provozu, její likvidace a prodej zařízení nebo projednání otázky zákona o loteriích.

Hlavní roli v této zprávě hraje osud české Lotynky a reakce ministra kultury. Informace je založena na Tigridově výpovědi, v obou případech je tato nepřímá řeč signalizována, v prvním případě po uvedení citátu, v druhém toto oznámení jeho výpověď uvádí. Tigridova řeč se nachází v prvním a třetím větném celku. Zpráva také sděluje příčiny a možné následky toho, co tvoří její jádro.

Je třeba si také všimnout vágnosti sdělení, jedná se o prostředek *projednání otázky zákona*. Je to jemné vyjadřování s nadbytečným užitím slova otázka. Jde o příznačný současný trend používání obecných málo obsažných výrazů typu *otázka, přibližně, apod*⁵⁴.

Na brněnském výstavišti dnes začal mezinárodní veletrh zdravotnické techniky a farmacie MEFA 94. Z Brna informuje náš zpravodaj Radovan Fenrych.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Prezident republiky Václav Havel hovořil v dnešních hovorech v Lánech na téma rasová nesnášenlivost. K příčinám existence tohoto jevu mimo jiné řekl:

(...)

⁵⁴ ČECHOVÁ, M. Posuny v řeči profesionálních mluvčích veřejnoprávních médií. In Život s češtinou? Praha: Academia, 2017.

Jak dále prezident Havel zdůraznil, s tímto ohromným a složitým problémem se však dá leccos dělat. Připomněl existenci různých administrativních a legislativních nástrojů, které ale podle jeho slov nejsou to nejdůležitější.

(...)

Na dotaz, jak je možné, že na světě neexistuje společnost, která by dokázala zmíněné jevy zcela vymýtit, Václav Havel odpověděl:

(...)

Tolik výběr z dnešních hovorů v Lánech s prezidentem republiky Václavem Havlem.

V reprizovaném plném znění je můžete slyšet zítra v 7 hodin 20 minut na druhém programu Českého rozhlasu na stanici Praha.

Zprávu tvoří výpovědi Václava Havla. Ty nejsou předmětem mé práce, a proto nebudou analyzovány.

Jak jsme už informovali, odletěl dnes premiér Václav Klaus do jihovýchodní Asie. Jeho první zastávkou je Indonésie, o níž podrobnější informace získala Lucie Weissová.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

4.4.3 26.06.1995

Český rozhlas 1, Radiožurnál vysílá zpravodajskou relaci Ozvěny dne.

Výbuch v pardubické Synthesii.

Povodně na Berounsku.

Vrcholná schůzka Evropské unie v Cannes.

Vojáci Bundeswehru podpořili mírovou misi OSN v Bosně.

Neúspěšný atentát na egyptského prezidenta.

Dobry večer vám přeji Věra Čermáková a Martin Ulrych.

Podle podoby této úvodní části lze usoudit, že během času podléhá výrazným změnám. Větné celky, jež ji tvoří, se stávají kratší, konstatují pouze událost a místo jejího konání. Na rozdíl od předchozích zpráv v této kapitole, zde se však moderátoři představují a zdraví posluchače.

Dřevěný objekt závodu Explosie chemičky Synthesia, kde se prosévá černý prach, byl dnešním výbuchem zcela demolován. Zničeno bylo zařízení na prosévání. Požár byl ihned uhašen hasičskou zásahovou jednotkou Synthésie. O vyjádření jsme požádali tiskového mluvčího podniku Gregora Vavřinu:

(...)

Tuto zprávu tvoří dvě části: informační, sdělena moderátorem, a zpravodajská, sdělena mluvčím podniku. Toto rozdělení lze pozorovat také na gramatické úrovni: všechny slovesné konstrukce, jež přednáší moderátor, jsou pasivní: *byl zdemolován, byl uhašen*, atd. Zdůrazňuje se objektivní informační ráz první části, veškeré podrobnosti se ponechávají mluvčímu podniku.

Podle ředitele Českých drah Josefa Bazaly bylo sobotní železniční neštěstí, jak vyplývá z dosavadních výsledků vyšetřování, zaviněno hrubým porušením předpisů ze strany pracovníků, kteří manipulovali s vagony. Všichni 3 jsou obviněni z trestného činu obecného ohrožení a v současné době se nacházejí ve vyšetřovací vazbě. U jednoho z pracovníků dosud trvá podezření z požití alkoholu, ale výsledky krevní zkoušky nejsou dosud známy. K finančnímu odškodnění pozůstalých po obětech nehody ředitel Bazala řekl:

(...)

Větné celky v této zprávě na sebe navazují, a to hlavně pomocí rematicizace tématu, dále opakováním tématu předchozí výpovědi (u jednoho z pracovníků). Poslední výpověď následuje první téma.

Je to další v této kapitole zpráva, jež je konstruována pomocí informační a zpravodajské částí. Tím rozumím uvedení moderátorem nejen informační jádro, ale i další fakta. Tento jev tvoří určité novum, charakteristické pro rozhlasové novinářství začátku 90. let.

Z hlediska lexikálního je třeba si všimnout termínů z oblasti právní, např. *výsledky vyšetřování, hrubé porušení předpisů, trestní čin, vyšetřovací vazba, požití alkoholu, finanční odškodnění*. Nachází se také eufemismus, tím pojmem rozumím zjemnění výrazu, jenž popisuje cosi nepříjemného. Jedná se o železniční havárii, jež zde byla popsána jako *neštěstí*. Tento jev zde není ještě výrazný, bude se však pravidelně dostávat do novinářské řeči, jak uvidíme dále. Je třeba si také všimnout použití instrumentálu s následujícím určením původce děje: *zaviněno hrubým porušením předpisů ze strany pracovníků*.

Druhou část zprávy tvoří výpověď Josefa Bazaly, ta netvoří předmět mého výzkumu.

Transformace Českých drah po jejím zastavení na základě dohody s železničními odbory by měla po jmenování nové správní rady dále pokračovat. V zájmu efektivnější a důslednější činnosti správní rady navrhuje ministr dopravy Jan Stráský, aby v ní kromě něj zasedli ministři financí, průmyslu a obchodu a ministr práce a sociálních věcí. Podrobnosti připojuje Aleš Heřmánek.

(...)

Základ zprávy tvoří dva větné celky (kromě třetího, jenž tvoří úvod k výpovědi Aleše Heřmánka), z nichž v prvním je užito podmiňovacího způsobu. Není tak jasné, zda transformace bude skutečně pokračovat, anebo *by* pouze *měla* pokračovat. Druhý jev tvoří výběr slovesa, a to jak z hlediska sémantického, tak i mluvnického času. Nejenže ministr *navrhuje*, což znamená akci, z níž nevyplývá nic konkrétního, k vágnosti této činnosti ještě přispívá přezens, jenž znamená neukončenou aktivitu a je také atypický pro rozhlasové zpravodajství.

Druhou část zprávy tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Předsednictva tripartity před malou chvílí schválila statut a jednací řád. Podrobnosti telefonuje z úřadu vlády Dušan Valenta.

(...)

Berounsko postihly mohutné záplavy, které lze bez nadsázky označit za stoletou povodeň. Na místo se vypravil Marek Janáč.

(...)

Spolková vláda schválila vojenskou pomoc Německa jednotkám OSN v Bosně. Blíže k tomu znovu náš zpravodaj Jiří Halousek.

(...)

V jihofrancouzském letovisku Cannes dnes začala vrcholná schůzka Evropské unie. Z místa konání se přihlásil náš spolupracovník zpravodaj České televize Pavel Bouda.

(...)

V Londýně se dnes přihlásil první politik, který se od zítřka utká s Johnem Majorem v boji o funkci šéfa Konzervativní strany, a tedy i o křeslo premiéra. Více k tomu náš zpravodaj Karel Kyncl.

(...)

6 zatím stále neznámých mužů se dnes pokusilo v etiopské Addis Abebě o atentát na egyptského prezidenta Husního Mubáraka. Prezident vyvázl nezraněn a okamžitě odletěl zpět do Káhiry. Husní Mubárak přiletěl původně do Addis Abeby na summit Organizace africké jednoty, jehož hlavním tématem je bezpečnost v Africe. Útočníci zahájili palbu na automobil s Husním Mubárakem ve chvíli, kdy cestou z letiště míjel budovu palestinského zastoupení. Na výstřely útočníků reagovali členové Mubárakovy ochrany i etiopské bezpečnostní síly. 3 atentátníci byli zabití.

Tato zpráva obsahuje pravidelné jádro, a tím je pokus o atentát na egyptského prezidenta. Jeho jméno je několikrát zopakované jako původce děje, v posledním případě jako elipsa (*automobil s Husním Mubárakem*). Dále informace sděluje okolnosti návštěvy prezidenta v Etiopii a také, jaký je tehdejší stav vyšetřování. Obsahuje i informace o Mubárakově návštěvě v Addis Abebě.

Posloucháte Ozvěny dne Českého rozhlasu.

Českou republiku navštíví příští rok v březnu britská královna Alžběta II. Na státní návštěvu od 27. do 29. března ji pozval prezident Václav Havel, jehož mluvčí Vladislav Špaček to dnes oznámil.

Tato informace, jejímž jádrem je připravovaná návštěva britské královny, tvoří oznámení, jež je v určitém rozporu s ostatními. Sděluje totiž informaci o předpokládané události, ne, jak to obvykle ve zpravodajství bývá, o tom, co se právě stalo.

Důvodem uvedení této informace může být nejen význam události, ale i snaha přesvědčit veřejnost o otevírání se české politiky na západ a růst její mezinárodního významu.

Poslanci parlamentu se zabývají peticí občanů požadujících zprísnění trestního řádu a dočasné znovuzavedení trestu smrti. Pro Český rozhlas se k tomu dnes vyjádřil předseda parlamentu Milan Uhde.

(...)

Zprávu tvoří výpověď předsedy parlamentu, ta není předmětem mého výzkumu.

Na pražském ruzyňském letišti byl dnes položen základní kamen nového odbavovacího areálu, na který symbolicky zaklepali premiér Václav Klaus a ministr dopravy Jan Stráský. Investorem nového terminálu, jehož výstavba bude trvat 29 měsíců, je Česká správa letišť. Celkové náklady výstavby by měly dosáhnout téměř sedmi miliard korun. Kapacita letiště by se po dokončení projektu měla zvýšit více než trojnásobně. K nutnosti této investice a k plánované délce výstavby terminálu Václav Klaus řekl:

(...)

Výše uvedená zpráva tvoří další příklad nového trendu v rozhlasovém zpravodajství, a to slučování sdělení zprávy moderátorem s bezprostředně navazující relací, resp. rozhovorem a komentářem ve tvaru nahrávky. Tímto způsobem se první část jeví jako informační *sensu stricto*. Potvrzuje to i gramatická stránka zprávy, např. v druhé zprávě přítomnost pasivního tvaru a sloves podmiňovacího způsobu.

Všeobecná zdravotní pojišťovna má značné pohledávky, které převyšují případné dluhy této pojišťovny. Pro Český rozhlas se k tomu vyjádřil její ředitel Jiří Němec.

(...)

Výpověď ředitele není částí rozhlasového zpravodajství, a proto nebudu ji analyzovat.

Odvolaný generální ředitel České filharmonie Ladislav Kantor označil za důvody svého uvolnění z funkce problémy, které sdělil po svých předchůdcích a nedostatečnou spoluprací se šéfdirigentem Gerdem Albrechtem. Ladislav Kantor také upozornil, že s jeho odchodem přijde Česká filharmonie i o poměrně značný finanční obnos.

(...)

I tuto zpráva tvoří část informační s následujícím rozhovorem ve tvaru nahrávky. V obou dvou větných celcích je původcem děje Ladislav Kantor s nadbytečným opakováním jeho jména. Informace jsou sdělovány na základě jeho nepřímé řeči, a to také pomocí sloves dicendi.

Slovenský premiér se dnes vyslovil ke vztahům Slovenska s Českou republikou. Z Bratislavy informuje naše spolupracovnice redaktorka Deníku práce Renata Havranová.

(...)

Zpravodajská relace netvoří část mého výzkumu.

Čečenský velitel Šamil Basajev pohrozil, že v případě neúspěchu nynějších rusko-čečenských jednání, bude pokračovat v teroristických akcích na území Ruska. Basajev vyjádřil naději, že ruský premiér Černomyrdin myslí upřímně

svůj slib a učiní vše pro mírové urovnání konfliktu. Pokud se tak však nestane, válka prý bude pokračovat, ale na ruském území.

V této zprávě lze vidět určitou hru se sémantikou a se synonymy sloves dicendi. Za prvé je to *pohrozit*, jež nese silný expresivní náboj, navozuje atmosféru přeplněnou strachem. Za druhé je to neutralizace prvního náboje, a to pomocí spojení *vyjádřit naději*. Oba dva tyto významy je možné vyjádřit neutrálně pomocí sloves *říct* anebo *povědět*. V tomto případě lze mluvit o snaze manipulaci počítající s reakcí posluchačů.

Důležitý je i poslední větný celek, jenž plní funkci komentáře a také pokračuje ve vzbuzování atmosféry paniky.

V San Francisku byla před 50 lety slavnostně podepsána Charta společnosti národů a tím vytvořen předpoklad vzniku Organizace spojených národů. Bližší informace k tomuto výročí uvádí náš zpravodaj ve Spojených státech Jan Šmíd.

(...)

Zprávu tvoří novinářská relace, ta není předmětem mého výzkumu a nebude analyzována.

4.4.4 12.04.1996

Český rozhlas I Radiožurnál vysílá zpravodajskou relaci Ozvěny dne.

Premiér Klaus na novém výstavišti v Lipsku.

Personální změny na pražské hospodářské kriminálce.

Izrael bombarduje Jižní Libanon.

Desítky lidí prchají z Liberie.

Doživotní státní penze pro polského prezidenta.

Podobně, jak to bylo v předchozích analyzovaných zprávách, i zde přehled hlavních událostí je kratší a stručnější. Tato změna formy vysílání se zdá být trvalá. Pozdrav posluchačů tvoří teprve úvodní část přednášení hlavních zpráv.

Dobry večer vám přeji Jaroslav Hausdor a Eva Odstrčilová.

Předseda vlády Václav Klaus se dnes v Lipsku zúčastnil slavnostního otevření nového veletržního areálu. Přítomen byl i náš zpravodaj v Německu Jiří Halousek, který mino jiné zaznamenal:

Zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

(...)

Strana zelených se chce obrátit na Nejvyšší soud, aby rozhodl o platnosti registrace její severomoravské kandidátní listiny, kterou včera zamítla Ústřední volební komise. Uvedl to místopředseda zelených Radek Lanč. Podle něj strana podá návrh Nejvyššímu soudu hned, jak obdrží písemné stanovisko volební komise. Soud pak má o návrhu rozhodnout do tří dnů. Předseda Ústřední volební komise Tomáš Valer zdůvodnil zamítnutí severomoravské kandidátky zelených chybějícími daty narození kandidátů a nedostatečným uvedením politické příslušností některých z nich.

Podobně jako v případě zprávy o pozvání královny Alžběty II. do České republiky, jádro tato informace se týká něčeho, co se teprve má konat. Není snadné určit, zda cíl tohoto sdělení tvoří informování veřejnosti o tom, že jednotlivé nové politické strany mohou řešit své kauzy u soudu a tím také o procesu demokratizace. Rozhodně však počet událostí, jež odkazují na

budoucnost, naznačuje, že kauza není ukončena. Dokonce i zdůvodnění volební komise nezní přesvědčivé.

Z hlediska lexikálního je třeba uvést uvolnění v používání politických názvů, a to již ne pouze titulů, jako v případě prezidenta, ale i názvů politických stran. Tak se *Strana zelených* již ve druhém větném celku stala *zelenými*.

Ministr vnitra Jan Ruml plně respektuje rozhodnutí vlády, která se odmítla zabývat jeho návrhem na podání podnětu Nejvyššímu soudu na rozpouštění Strany československých komunistů. Oznámil to tiskový mluvčí ministerstva Jan Šubert. S tím, že Ruml nehodlá podnikat v tomto ohledu žádné další kroky.

Tuto krátkou zprávu tvoří několik na sebe navazujících větných celků, jež na sebe vzájemně odkazují. Uvedený v poslední výpovědi prostředek *s tím* navazuje na výpověď *oznámil to tiskový mluvčí (...)* a odkazuje na ni. Tato zkrácená formulace znamená *v tomto oznámení Jan Šubert uvedl, že (...)*. Tento jev je příkladem jazykové ekonomie v rozhlasovém zpravodajství.

O situaci na pražské hospodářské kriminálce jednalo dnes vedení Ministerstva vnitra s policejním prezidentem Oldřichem Tomáškem, ředitelem pražské policejní správy Miroslavem Borníkem a dalšími vysokými policejními představiteli. Podle mluvčího ministerstva Jana Šuberta se zúčastněné strany dohodly na zeštíhlení pražské hospodářské kriminálky, z původních 93 pracovníků zůstane pouze 73. Také někteří z těchto policistů budou podle Šuberta nahrazeni lepšími a výkonnějšími pracovníky. Ke změnám na pražské policejní správě dochází v souvislosti s nedávným zadržením dvou členů hospodářské kriminálky, kteří požadovali částku 210.000 korun po jedné ženě. Zadržení policisté byli obviněni z trestných činů vydírání a zneužití pravomoci veřejného činitele.

Zpráva jako celek je zpracována kvalifikovaně, informuje o okolnostech události, uvádí její jádro a pak je postupně doplňuje o ostatní fakta

I zde se nachází prvek, jenž byl pozorován dříve, a to použití eufemismu. Není jasné, zda jeho cílem je zjemnění významu, anebo snaha o dodržení vysoké stylové úrovně. Rozhodně však *zeštíhlení* je stylově vyšší než např. propouštění pracovníků.

Opakování určitě hovorového slova *kriminálka* zmirňuje administrativní ráz zprávy. Jde o výraz vzniklý na základě *kriminální policie*.

V této zprávě se vyskytuje další příznaková konstrukce *požádat po*. Podle pravidel se toto sloveso spojuje s předložkou *od* nebo *na*. Jde tedy o kontaminaci, tj. směšování vazeb.

V budově parlamentu jako vždy s vyloučením veřejnosti se dnes sešel parlamentní orgán pro kontrolu činnosti Bezpečnostní informační služby. Kromě plánu vlastní práce do konce volebního období projednali členové komise také závěrečnou tajnou zprávu o činnosti BIS. Předseda parlamentní komise Jiří Macháček po jednání pro Český rozhlas telefonicky uvedl, že zmíněnou zprávu nakonec vzali na vědomí, ale s výjimkou.

(...)

Je to první informace v tomto vydání zpráv, jež tvoří dvě, už i dříve pozorované části, a to informační přednesenou moderátorem, a další, jež tvoří výpověď funkcionáře, v tomto případě předsedy parlamentní komise. Oproti dřívějším tendencím, zde se v informační části nenacházejí pasivní tvary. Každá činnost má svého určitého původce děje. Dále lze také tvrdit, že forma, v níž bylo použité substantivum *výjimka* má za účel upoutat pozornost posluchačů. Zpráva však tvoří i zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Se zástupci zaměstnavatelských svazů a odborů dnes jednal ministr dopravy Vladimír Budinský o restrukturalizaci Českých drah. Podrobnosti má Aleš Heřmánek.

(...)

Tuto zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

České dráhy se ohrazují proti tvrzení České televize, podle kterého měl Nejvyšší kontrolní úřad při své prověrce hospodaření na železnici přijít na mnoha miliardové nesrovnalosti. Jak uvedl tiskový mluvčí Českých drah Roman Vlasák, kontrola zjistila chybné použití pouze 38 milionů korun z celkové dotační částky 4,5 miliardy korun. K tomuto chybnému použití financí došlo podle Vlasáka především proto, že například práce provedené v roce 94 byly hrazeny z dotací na rok 95, což zákon neumožňuje. Podnik, podle ujištění mluvčího, přijal údajně na začátku letošního roku rozsáhlá nápravná opatření, která by měla podobným případům v budoucnu zabránit.

K nejdůležitějším rysům této zprávy patří její celé založení na nepřímé řeči mluvčího Českých drah. V každém větném celku, kromě prvního, je uveden mluvčí, avšak se jeho slova ztrácejí v interpretačním prostoru, ten tvoří například použití slova *pouze* v souvislosti s 38 miliony korun, což s ohledem na výšku této částky přidává efekt skoro tragikomický. Není jasno, zda jsou to slova mluvčího, moderátora anebo jemně ironický komentář k stanovisku kontroly. Dalším prostředkem tohoto typu je slovo *údajně*, jež omezuje hodnověrnost informací.

Generální ředitel Poldi Ocel Vladimír Stehlik hodlá žalovat televizi Nova za dezinformace o svém hospodaření. Ve včerejším zpravodajství Nova uvedla, že Vladimír Stehlik převedl minimálně 36 milionů korun z konta Poldi Ocel na svou

rodinnou firmu Bohemia Art. Podle tiskové mluvčí Poldy Ocel a Bohemian Art Dany Cihelkové je tato informace buď čirým výmyslem, nebo byla vyrobena na objednávku Fondu národního majetku.

Tuto informaci tvoří reakce na zprávu zveřejněnou předchozího dne, v ní se posluchač dozví, o co se ve zprávě jednalo, a jaké jsou možné následky. Je třeba si uvědomit, že žádná z těchto informací není přednesena jako objektivní, a to např. reakce tiskové mluvčí Dany Cihelkové. Za pozornost stojí negativně hodnotící spojení *čirý výmysl* a zvláště příznakové *byla vyrobena na objednávku*.

Obyvatelé osady U Sabotů budou pokračovat v akcích, které by mohly přispět k setrvání této části obce Javorník v České republice. Telefonuje Marcela Horáková z brněnského studia Českého rozhlasu.

(...)

Letiště v německém Düsseldorfu včera zasáhl požár. S novými informacemi se přihlásila Táňa Kosturová.

(...)

Tyto dvě zprávy tvoří zpravodajská relace, a proto nejsou předmětem mého výzkumu.

Izraelské letectvo bombardovalo odpoledne několik jiholibanonských měst a vesnic. Cílem mohutného útoku se stalo i šedesátitisícové město An-Nabatijja, které slouží údajně proiránské organizaci Hizballáh jako základna pro raketové útoky na severní Izrael. Izraelské vojenské vrtulníky také opakovaně ostřelovaly pozice syrské armády na jižním předměstí libanonské metropole Bejrútu. Při bombardování jižní části údolí Bikáa, kontrolovaného syrskou armádou, zahynuli údajně 4 libanonští civilisté. Desítky dalších lidí, byly při útocích zraněny. Izrael před tím varoval, že bude hromadně bombardovat více než 40 libanonských měst

a vesnic odvetou za pokračující raketové útoky Hizballáhu na severoizraelské oblasti.

Sdělenou informaci charakterizují jevy typické pro vojenské zpravodajství, a to přesnost vyjádření, stručnost a věrné popisy událostí. Spolehlivě sděluje všechny podrobnosti.

Zajímavá je v tom případě lexikální stránka, a to použití příznakového přídavného jména *mohutný*, jež nejen popisuje útok, ale také obsahuje soud. Kromě toho se v textu dvakrát vyskytuje částice *údajně*. Její použití je zcela srozumitelné, její pomocí se zpravodajství distancuje od pravdivosti sdělení, některé informace jsou nepotvrzené.

Situace v Africké republice Libérii je nadále značně napjatá a mnoho lidí za pomoci amerického zastupitelského úřadu zemi kvapně opouští, jak nám z Washingtonu sdělil náš zpravodaj Jan Šmíd, který připravuje další informace.

(...)

Moderátor uvádí informační jádro, hlavní část této informace tvoří však zpravodajská relace, a proto tato informace není předmětem mého výzkumu.

Ruské jednotky zahájily dnes dopoledne mohutnou dělostřeleckou palbu na jihočečenskou obec Komsomolskoje. Oznámila to z místa agentura Interfax. V osadě je podle ruského velení obklíčeno na 350 čečenských povstalců. Federální vojska používají při útoku raketové systémy a bitevní letouny. Podle ruských novinářů je dnešní útok na vesnici zřejmě začátkem rozsáhlé ofenzivy.

Tato krátká zpráva, v souladu s pravidly pro vojenské zpravodajství, je přesná, konkrétní a informuje o všem, co je podstatné. Z prvního větného celku vyplývá, že v čečenské obci *měl místo útok*. Pak ve čtvrtém jsou posluchači informováni o používání raketových systémů a bitevních letounů. Následující

větný celek pak informuje o tom, že po dnešním útoku budou asi nasledovat další.

Z hlediska lexikálního je pozoruhodné opětovné použití přídavného jména *mohutný*, což může znamenat, že tento prostředek zakotvuje ve veřejné řeči.

Ruská novinářka, která byla od minulého měsíce nezvěstná, byla nalezena v Čečensku mrtvá. Oznámila to dnes agentura Itartas, jejíž zpravodaj tělo mrtvé novinářky identifikoval. Jde o třiatřicetiletou Naděždu Čajkovou, která dříve pracovala pro agenturu Itartas a nyní pro týdeník Obščaja gazeta. Žena byla podle vyjádření lékařů několikrát zbita a nakonec zastřelena. Čajkovová, známá svou odvahou, se často dostávala přímo na frontové linie v převlečení za čečenskou ženu.

Jádro této zprávy tvoří nalezení těla a potvrzení identity ruské novinářky. Toto sdělení se nachází v prvním větném celku. Ostatní na tuto informaci odkazují, všechny spojuje téma. Důležitý je také pořádek všech zpráv, informace týkající se Čečenska jsou umístěny vedle sebe.

V Moskvě dnes zasedala rada předsedů vlád Společenství nezávislých států. Na programu byly více než 3 desítky otázek spojených s hlubší integrací postsovětských republik. Náš moskevský zpravodaj David Šťáhlavský k tomu zjišťoval další informace.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, a proto není předmětem mého výzkumu.

Částka ve výši 1 800 000 000 dolarů je ve hře na druhé mezinárodní konferenci dárců pomoci pro obnovu zničené Bosny a Hercegoviny, která byla dnes zahájena v Bruselu. O podrobnosti jsme požádali tamního zpravodaje České tiskové kanceláře Karla Bartáka.

(...)

Podobně jako v předchozí zprávě, moderátor sděluje pouze informační jádro, její hlavní část však tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Účastníci mezinárodní konference k bezpečnosti jaderných elektráren ve Vídni doporučili uzavření všech jaderných reaktorů zastaralého sovětského typu RBMK. Reaktory by měly být odstaveny v případě, že nebude možné zvýšit jejich bezpečnost tak, aby odpovídala západním standardům. Z celkem 15 reaktorů tohoto typu, které jsou dosud v provozu, je 11 na území Ruské federace, 2 na Ukrajině a další 2 v Litvě.

Hlavním rysem této zprávy je polarizace Západu a Východu. Odpovídá to již dříve pozorované tendenci k obratu na Západ. V příspěvku se jedná o reaktory, které jsou *zastaralého sovětského typu* a měly by být uzavřeny, nebo se doporučuje zvýšit jejich bezpečnost tak, aby odpovídala *evropským standardům*, a to, jak jsem upozorňoval výše, západním. Je třeba si všimnout touhy po „evropeizaci“ také v jazyce.

Polský sejm dnes schválil zákon, který bývalým prezidentům zaručuje doživotní státní penzi. Z Varšavy informuje Miroslav Karas.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Prezident republiky Václav Havel prohlásil, že je v naší republice třeba reformovat celý neziskový sektor. V úvodu třídenní mezinárodní konference o sociálních otázkách v Evropě, která dnes začala v Praze, dále připomněl, že jsou u nás poměrně vysoké daně a zároveň malá možnost daňových odpisů či přímých dotací a investic. Mezinárodního fóra se účastní přes 200 představitelů ze

Spojených států, řady zemí západní Evropy i několika postkomunistických zemí. Diskutovat budou mimo jiné o otázkách sociální a ekonomické odpovědnosti podnikatelů a podniků.

Zde je těžko určit jádro zprávy. Samozřejmě by se v souladu s celkovou tendencí by se mělo nacházet už v prvním větném celku, jenže tento odkazuje na potřebu změn v neziskovém sektoru, v druhém na účast Václava Havla na konferenci o sociálních otázkách konané v Praze. V další části se posluchači ovšem dozví, kdo se ještě zúčastní této konference a o čem se bude jednat, nejsou zde však už žádné informace o reformách.

Přesto lze zprávu považovat za důležitou z hlediska místní a mezinárodní politiky a jako přesvědčování veřejnosti o síle nově vzniklé České republiky a jejího prezidenta a jeho diplomatických schopnostech.

Zvýšením daňových úlev chce motivovat sponzory k podpoře neziskových organizací Občanská demokratická aliance. Podrobněji Marika Tábořská:

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Vysoká škola ekonomická v Praze dnes byla přijata za kandidáta členství ve společenství evropských manažerských škol. Její vstup do této prestižní organizace tak potvrzuje vysokou kvalitu výuky srovnatelnou se školami tohoto typu v západní Evropě. To Českému rozhlasu potvrdil i ministr školství Ivan Pilip.

(...)

Tuto zprávu zase tvoří dvě části, a to informační a další sdělená, v tomto případě je to výpověď ministra školství. V tom krátkém úvodu větné celky na sebe odkazují, dohromady tvoří zajímavý úvod k Pilipovým slovům. Je patrné

pokračování v tendenci k „evropeizaci“, čímž rozumím u po sblížení se světem, dříve považovaným za nepřátelský.

Ministr spravedlnosti Jiří Novák vyměnil státního zástupce na severní Moravě. Pro nedostatky v organizační a řídicí činnosti odvolal krajského státního zástupce v Ostravě Karla Novosada a na jeho místo jmenoval Zlatuši Andělovou, dosavadní ostravskou okresní státní zástupkyni. Podle Nováka nemá Novosadovo odvolání žádný politický aspekt.

Tato krátká zpráva stručně a přesně informuje o události. Nenacházejí se zde nadbytečné informace, podrobnosti či soudy. Posluchači jsou spolehlivě informováni o tom nejdůležitějším. Otázkou je však, zda sdělení a vlastně potvrzení nedostatku politických důvodů odvolání Karla Novosada není novinářskou hrou a snahou o „pašování“ názoru Jiřího Nováka.

Zástupci ekologického sdružení Děti země dnes v Brně vyhlásili výsledky 4. ročníku soutěže o titul Ropák roku. Informuje Ivan Holas z tamního studia Českého rozhlasu.

(...)

Za několik okamžiků bude v pražském kině U Hradeb zahájen 3. ročník festivalu Dny evropského filmu. Informuje Dana Jaklová.

(...)

Tyto dvě zprávy tvoří zpravodajská relace, a proto nejsou předmětem mého výzkumu.

4.4.5 14.11.1997

Osmnáct hodin. Český rozhlas 1 Radiožurnál. Ozvěny dne.

Michael Žantovský nebude kandidovat do nejvyšších funkcí ODA.

Prezident Václav Havel se připravuje na odchod z nemocnice.

Poslední rozloučení se zavražděným súdánským studentem.

Do Perského zálivu pluje další americká letadlová loď.

Česká republika zintenzivňuje přípravy na vstup do NATO.

Přehled hlavních událostí tvoří jednotlivé větné celky, jež neobsahují, kromě nejdůležitějších informací, žádná doplňující fakta.

Došlo ke změně úvodní znělky, Ozvěny dne uvádí od této doby tikání hodin (šestkrát) a nová znělka.

Dobry večer přeji Věra Čermáková a Martin Ulrych.

Michal Žantovský nebude na celostátní konferenci Občanské demokratické strany kandidovat do nejvyšších stranických funkcí. Telefonuje náš zpravodaj Bohumír Mazáč.

(...)

Moderátor uvádí informační jádro zprávy. Tu však tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Zlepšování subjektivního i objektivního zdravotního stavu prezidenta Václava Havla umožnilo zásadně zredukovat léčbu, jak dále Českému rozhlasu řekl šéf lékařského konzilia Miroslav Čerbák, lékaři už připravují Václava Havla na přechod do domácího léčení. Další podrobnosti má Světlana Popovičová.

(...)

I když hlavní část této zprávy tvoří jeden větný celek, jeho délka a obsah ji řadí spíše k těm, jež tvoří dvě části: úvodní konstatace o zdravotním stavu Václava Havla a následně sdělení slov Miroslava Čerbáka. Posluchači se na začátku dozvědí, že prezident je připravován na léčbu doma, což umožnil jeho

subjektivní a objektivní zdravotní stav. Zpráva kromě hlavní informace uvádí i podrobnosti. Její druhou část tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

Spolužáci a přátelé se dnes rozloučili se súdánským studentem Vysoké školy ekonomické Hasanem Aminem Abdarem Rádím, kterého v sobotu smrtelně pobodal osmnáctiletý skinhead. Předseda akademického senátu školy Vladimír Králíček vyjádřil v obřadní síni krematoria v Praze Strašnicích smutek nad tragikou skutečností, že nesmyslně a z lidsky nepochopitelných důvodů byl zmařen život mladého, vzdělaného a nadějného člověka. Studentovy ostatky budou letecky přepraveny do súdánského Chartúmu.

Zpráva působí dohromady jako ukončená, sdělení je stručné a pochopitelné, nenacházejí se zde tématické skoky. Z hlediska stylového je však důležitá disonance mezi tím, jak je představena oběť a jak její kat. Posluchači se dozvídají, odkud pocházel zavražděný student, kde studoval, a dokonce i jak se jmenoval. Jeho vrah je však zmíněn jako anonymní představitel jedné subkultury, není ani uveden motiv činu. Jeden z možných důvodů tvoří policejní snaha o ochranu jeho osobních údajů, na druhé straně však vymezení této osoby jako příslušníka skinheadů vzbuzuje strach, a dokonce i předsudky (není jasno, zda česká veřejnost si uvědomuje, kdo jsou vlastně skinheadi a že holá hlava tvoří pouze jeden z jejich atributů).

Vyšetření vraždy súdánského studenta bylo prvním úkolem Jindřicha Vodičky ve funkci ministra vnitra:

(...)

V další části zprávy je posluchačům zveřejněn fragment Vodičkovy výpovědi, ani neuvádí žádné podrobnosti o vrahovi, mluví o dvou podezřelých a zcela vágně o velkém úspěchu české policie.

Prioritou Ministerstva vnitra v současné chvíli je podle Jindřicha Vodičky zlepšení veřejného pořádku v ulicích českých měst.

Tuto část tvoří vyjádření Jindřicha Vodičky, to není předmětem mého výzkumu.

Přednosta rakovnického okresního úřadu Jiří Chalupecký vyzval skinheady, aby nejezdili na plánovaný zítřejší sraz do Kolečovic. Úřady totiž jejich setkání nepovolily. Tisková mluvčí policejního prezidia Ivana Moosová dnes potvrdila, že policie připravuje opatření, aby sraz skinheadů překazila. Podle pozvánek, které organizátoři rozšiřovali v Praze se skinheadi měli zítra sjíždět na rakovnické nádraží a odtamtud se přesunout do obce Kolečovice. Tam pak mělo večer a v noci vystoupit 11 skinheadských kapel.

Další zpráva pokračuje v tématu skinheadů, tentokrát ho doplňuje a sděluje, že se nejedná o jednotlivý incident, ale o organizované hnutí, jež se dostává i do konfliktu s policií.

Zpráva informuje o předpokládané události a o předběžných opatřeních. Z celého kontextu, a to i po dříve uvedených zprávách, sdělení může zesilovat pocit ohrožení, strachu, zvláště při současném neupřesnění informací o hnutí skinheadů.

Na 66 českých a slovenských Romů se pokusilo přemístit z Doveru do Londýna.

S podrobnostmi se přihlásil náš zpravodaj v Británii Petr Voldán.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, a proto není předmětem mého výzkumu.

Skupina 40 českých Romů vrácených z Británie nadále přebývá ve francouzském Calais. Po téměř měsíci v přístavním terminálu byli dnes přestěhováni do místního domova důchodců. Tam by měli zůstat dva měsíce, během této doby se má vyjasnit jejich status. Francouzské úřady zjišťují, zda Romové skutečně požádali o azyl v Británii, protože v takovém případě by za ně byl odpovědný Londýn. Podle dublinské konvence totiž člověk, který požádá o azyl v jedné zemi, to nemůže udělat jinde. Pokud se však prokáže, že Romové v Británii nepožádali o azyl, mohou tak učinit ve Francii.

Následující zpráva navazuje na dříve uvedené téma, a to migrace Romů z České republiky. Z hlediska stylového již na začátku je třeba zmínit použití neutrálního pojmu *Rom*, místo dříve užívaného příznakového *Cikán*.

Z hlediska výstavby textu je informace představena náležitě, informuje o proběhlé události a pak přidává podrobnosti o možných následcích, vysvětluje situaci a předkládá možná řešení. Ve všech větných celcích je vyjádřen původce děje, kromě druhého, v němž je elipsa (*Romové*) a následně *byli přestěhováni*, což může znamenat, že to bylo proti jejich vůli. Potvrzuje to i výraz *vrácených*, nikoli *vracejících se*.

Za novinářskou kachnu dnes označil ministr průmyslu a obchodu Karel Kühnl informace o prodeji radaru Tamara do Iráku.

(...)

Také ministr zahraničních věcí Jaroslav Šedivý popíral, že by Česká republika měla v úmyslu prodat obávaný špionážní radar Tamara Iráku. Českému rozhlasu k tomu řekl:

(...)

Tyto dvě zprávy tvoří zpravodajská relace a nahrávka výpovědi, a proto nejsou předmětem mého výzkumu.

Americký prezident Bill Clinton dal dnes rozkaz, aby se do Perského zálivu přesunula další letadlová loď George Washington. Připojí se k plavidlu Nimets. Za správné označil rozhodnutí OSN odvolat všechny členy komise pro dohled nad dodržováním příměří poté, co Saddám Husajn vypověděl 6 amerických inspektorů. Zdůraznil, že nyní jde hlavně o to zabránit Bagdádu ve výrobě zbraní hromadného ničení. Clinton také uvítal rozhodnutí vyslat o tomto víkendu opět nad Irák špionážní letoun U2. Potvrdil také, že sankce proti Bagdádu nebudou zrušeny, dokud se nepodřídí rezolucím OSN.

Informační jádro této zprávy tvoří Clintonovy reakce a jeho rozhodnutí. Jako typická vojenská informace sděluje fakta i mnoho podrobností o událostech, je zcela přesná. Její základem jsou Clintonovy výpovědi, čímž se vyhýbá neoprávněným soudům; veškeré události jsou tam zmíněny jako jeho vyjádření až na druhou výpověď, v ní je elipsa výrazu *letadlová loď*, v níž réma předchozí výpovědi se stává tématem.

Ruská Státní дума přijala usnesení o situaci kolem Iráku. Bližší informace má náš moskevský zpravodaj David Šťáhlavský.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, a proto není předmětem mého výzkumu. Avšak v úvodním větném celku sděleném moderátorem nacházím spojení *kolem Iráku*. *Kolem* původně označovalo místo, polohu nebo přibližný čas. Jeho použití ve smyslu okolnosti naznačuje změnu významu tohoto prostředku.

Kalifornie je poslední zastávkou na cestě premiéra Václava Klause po Spojených státech. O jejím průběhu informuje náš washingtonský zpravodaj Jan Šmid.

Zprávu tvoří zpravodajská relace, a proto není předmětem mého výzkumu.

(...)

Vysocí zástupci 15 členských zemí NATO dnes probírali České odpovědi na dotazník plánování obrany. Nejvíce je zajímalo, co provedeme s letectvem a s nízkým počtem nalétaných hodin bojových pilotů a také to, jak hodláme budovat profesionální poddůstojnický sbor. Naše delegace se v Bruselu poprvé zúčastnila zasedání výboru pro plánování obrany NATO.

Tato zpráva obsahuje dvě části, z nichž první je zcela spolehlivě a důkladně sdělena, a druhá je pouze vágně zmíněna. Posluchači se mají šanci dozvědět, že Česká republika před vstupem do NATO musela vyplnit dotazník, a pak, co v něm nejvíce zajímalo ostatní země. V druhé části je veřejnost informována pouze o účasti české delegace na zasedání v Bruselu. Informace na nic nenasazuje, a proto jde o tematický skok.

Integrace České republiky do Severoatlantické aliance a spolupráce mezi českou a francouzskou armádou byly hlavními tématy dnešního jednání ministrů obrany obou zemí, Miroslava Výchyněho a Alaina Richarda. Z Paříže se hlásí naše zvláštní zpravodajka Olga Krupauerová.

(...)

Polsko předalo Severoatlantické alianci dopis potvrzující záměr vstoupit do NATO, informuje náš varšavský zpravodaj Miroslav Karas.

(...)

V obou zprávách moderátor uvádí informační jádro. Jejich hlavní část však tvoří zpravodajská relace, a proto nebudou analyzovány.

Posloucháte Český rozhlas, posloucháte Ozvěny dne.

Rakouský ministr zahraničí Wolfgang Schüssel se dnes v Praze setkal s novým českým ministrem zahraničí Jaroslavem Šedivým. Jejich jednání sledoval Jiří Hošek.

(...)

Oživit zájem o hypotéky na výstavbu bytů hodlá Ministerstvo pro místní rozvoj. Chystaná opatření zvýhodnit a rozšířit podmínky pro jejich poskytování. Blíže informuje Karel Sméták.

(...)

Obě zprávy tvoří zpravodajská relace, a proto nejsou předmětem mého výzkumu.

Podezřelý předmět byl náhodným chodcem dnes dopoledne nalezen v Praze mezi Muzeem hlavního města Prahy a prodejnou McDonald. Důsledkem nálezu byl odklon dopravy, včetně provozu na magistrále a stanice metra Florenc bezmála na 3 hodiny. Podle tiskové mluvčí pražské policejní správy Evy Brožové byl předmět na místě pyrotechniky zneškodněn.

(...)

Tato zpráva patří k těm, jež obsahují dvě části: informační, sdělovaná moderátorem, a doplňující sdělena tiskovým mluvčím. Informační část sdělená moderátorem již odpovídá na většinu podstatných otázek, o nichž by zpráva měla informovat: co se stalo, kde, a jaké byly následky.

Zajímavé je použití spojení *prodejna McDonald*, i když je to restaurace.

Odvolení ministra Martina Římana dnes nekompromisně požadovali organizátoři demonstrace před Ministerstvem dopravy a spojů. Telefonuje Josef Košťálek z Českého rozhlasu Regina Praha.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace a ta není předmětem mého výzkumu.

Proti dopravní politice vlády dnes demonstrovali také brněnští ekologové před tamějším hlavním nádražím. Akce byla součástí dne bez aut, jehož smyslem bylo poukázat na privatizaci nebo podle organizátorů akce spíše likvidaci drah v zemi.

Tato krátká zpráva odkazuje na předchozí, informuje o podobné akci, lze však předpokládat že z ohledu na čas nebyla tak významná. Zajímavý jev tvoří rozdělení smyslu akce na tu podle organizátorů a druhou, jež nemá zmíněného autora.

Situace na horním toku Bečvy v Beskydech se stabilizuje, což příznivě ovlivní i přerovský region. Podrobnosti má Jana Zemková z olomouckého studia Českého rozhlasu.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

4.4.6 08.01.1998

Osmnáct hodin. Český rozhlas I Radiožurnál. Ozvěny dne.

Ivan Pilip odchází z ODS. Ukončit členství ve straně se rozhodl také Jindřich Vodička.

ODA jedná o programovém prohlášení vlády a předčasných volbách.

V Bosně se zřítíl český vrtulník SFOR.

Evropská unie o přílivu kurdských uprchlíků.

Izraelský premiér čelí další vládní krizi.

Shrnutí nejdůležitějších události bylo opět uvedeno pomocí krátkých výpovědí. Následující pozdrav posluchačů k této části nepatří, po něm následují hlavní informace.

Dobry večer u Ozvěn dne s datem 8. ledna vám přeje Eva Ziliziová.

Ministr financí Ivan Pilip ukončil své členství v Občanské demokratické straně. Z ODS odchází také Jindřich Vodička. Podrobnosti od Ondřeje Kopy a Pavly Dluhošové.

(...)

Reakce předsedy strany Václava Klause a poslance Jana Rumla sledovala na jednání Západočeského regionálního sdružení ODS v Plzni Alena Kiliánová z tamního studia Českého rozhlasu.

(...)

Místopředseda ODA Michal Prokop dnes pro Český rozhlas nevyločil, že by aliance mohla jednat s představiteli platformy za ODS o případném sloučení. Podrobnosti telefonuje Milada Richterová.

(...)

KDU ČSL není spokojená s průběhem dosavadních jednání o vyvolání předčasných voleb. Blíže informuje Marika Táborská.

(...)

Všechny výše uvedeny zprávy tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu a proto tyto zprávy nebudou analyzovány.

O teziach programového prohlášení vlády premiéra Tošovského jedná poslanecký klub Občanské demokratické aliance. Poslanci se budou věnovat i nadcházející volbě prezidenta republiky a způsobu, jak a kdy uskutečnit předčasné parlamentní volby. Místopředseda klubu Dušan Kulka k tomu dodává:

(...)

Toto je v tomto vydání první zpráva, jež je založena na dvou částech: informační, sdělené moderátorem, a doplňující, jež tvoří výpověď Dušana Kulky. Sdělení zveřejňuje předmět jednání a jeho účastníky. Zpráva není ovšem ukončena, a proto následuje zpravodajská relace. Ta není předmětem mého výzkumu.

Český vrtulník dnes havaroval na severozápadě Bosny. Pro Český rozhlas se k tomu vyjádřil tiskový mluvčí šestého mechanizovaného praporu SFOR kapitán Juraj Galovec.

(...)

Zprávu tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Posloucháte Ozvěny dne Českého rozhlasu.

V Římě se dnes sešli zástupci zemí zainteresovaných na problému imigrační vlny kurdských uprchlíků, aby se dohodli na konkrétních krocích. S aktuálními informacemi se přihlásila naše římská spolupracovnice Vědunka Lunardi.

(...)

Předsednictví Velké Británie v Evropské unii dnes dostává konkrétní podobu v návštěvě předsedy Evropské komise Jacquesa Santera a dvacítky evropských komisařů. Více už náš londýnský zpravodaj Petr Voldán.

(...)

Tyto dvě výše uvedeny zprávy obsahují informační jádro sdělené moderátorem. Pak následuje zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Krise, kterou prochází vláda izraelského premiéra Benjamina Netanjahua ovlivňuje i další vývoj mírového procesu. Americký zvláštní vyslanec Dennis Ross má podle pozorovatelů jen mizivou šanci na úspěšné pokračování své mírové mise. Z Tel Avivu telefonuje náš spolupracovník Michal Kotyk.

(...)

Tato zpráva obsahuje dvě části: informační sdělenou moderátorem a druhou, zpravodajskou relaci. V první části je sděleno informační jádro, krize vlády izraelského premiéra a vliv této události na mírový proces. Zde je i prostředek vyjadřující soud, a to *mizivá šance*. Opakuje se i adjektivum *mírový*.

Vystoupení iránského prezidenta prezidenta Muhammada Chátamího navzdory tlaku ze strany zastánců tvrdé linie, kdy učinil neobvykle vstřícný krok a vyzval k normalizaci vztahů se Spojenými státy. Vyvolal ve Washingtonu pozitivní reakce. Další podrobnosti od našeho washingtonského zpravodaje Jana Šmída.

(...)

I tuto zprávu tvoří informační část sdělená moderátorem a zpravodajská relace. Informační jádro uvádí první větný celek. Je třeba si všimnout příznakového prostředku *neobvykle vstřícný krok*, jež působí na emoce a přesvědčivost posluchačů. Sdělení uvádí také reakci americké strany.

Polský parlament dnes schválil ratifikaci konkordátu, úmluvy mezi Polskem a Vatikánem. Ve Varšavě se však na toto téma nadále živě diskutuje, jak o tom hovoří zpravodaj Českého rozhlasu Miroslav Karas:

(...)

Slovenský Ústavní soud dnes rozhodl o tom, že poslanci slovenského parlamentu účelově poručili zákon a Ústavu. Z Bratislavy informuje naše spolupracovnice Renata Havranová.

(...)

Tyto dvě zprávy tvoří zpravodajská relace, a proto nejsou předmětem mého výzkumu.

Všechny tyto výše uvedené zprávy mají charakter úvodu k podrobnější relaci. Informují o nejpodstatnějších událostech, vlastně uvádějí téma a jádro zprávy, a pak nechávají podrobnosti zpravodajům z jednotlivých zemí.

Posloucháte Český rozhlas, posloucháte Ozvěny dne.

Představenstvo Investiční a poštovní banky odvolalo dnešní mimořádnou valnou hromadu. Stalo se tak po včerejším rozhodnutí Fondu národního majetku blokovat navýšení základního jmění banky před uzavřením konečné dohody s japonským bankovním gigantom Nomurou o prodeji třetinového státního podílu. Další kroky banky pro Český rozhlas upřesnila mluvčí IPB Barbora Tachecí:

(...)

Tuto zprávu opět tvoří dvě části, a to informační, sdělenou moderátorkou, a doplňující, sdělenou v tomto případě mluvčí banky. Tato část má charakter úvodu informační, sděluje nejzákladnější informace o události.

Z hlediska lexikálního je výrazný hodnotící výraz *gigant*, jež je označení typické pro moderní korporace a organizace. Tento prostředek se dříve v rozhlasovém zpravodajství nevyskytoval a může souviset s orientací na kapitalistické země.

Kurs koruny se stabilizoval. Po dnešním dopoledním výraznějším poklesu skončila naše měna obchodování na hladině 19 korun 70 za marku, 35 korun 75

haléřů za americký dolar. Důvodem ranního oslabení byla nová neuvěřitelná minima na asijských trzích, řekl dealer Československé obchodní banky Petr Korous. Pozdější zpevnění koruny vůči dolaru bylo podle něj způsobeno posílením marky proti dolarům.

(...)

V tomto případě je zajímavé uvedení nepřímé řeči Petra Korousova v prvních třech výpovědích, po nichž následuje uvedení nahrávky jeho výpovědi. Ve sdělení je obtížné oddělit informaci od komentáře, příznakově působí přídavné jméno *neuvěřitelný*, obsahuje hodnotící soud.

Ministr dopravy Petr Moos odvolal z funkce svého náměstka Michala Tošovského a navrhuje i jeho odvolání z místa předsedy správní rady Českých drah. Potvrdil to Českému rozhlasu.

(...)

Jasnou představu optimální sítě léčebných lůžkových zařízení hodlá vytvořit nová ministryně zdravotnictví Zuzana Roithová. Podrobnosti připojuje Karel Směták.

Silný výbuch dnes 6 minut po půlnoci zcela zničil interier cestovní kanceláře Lupino Tour v Jablonci nad Nisou. Českému rozhlasu to řekl Luděk Mastník z ředitelství jablonecké policie.

(...)

Předseda obvodního soudu pro Prahu I Lubomír Novák zdůvodňuje vazbu předsedy republikánů a poslance Miroslava Sládka tím, že se obvinění vyhýbal trestnímu řízení. Sládek totiž podle Nováka pětkrát nepřebíral obsílku k hlavnímu líčení.

(...)

Odložení prezidentských voleb a hlasování o důvěře vládě kvůli zadržení Miroslava Sládka bude požadovat poslanecký klub KSČM. Více už František Janačík z Českého rozhlasu Ústí nad Labem.

(...)

Čtyři výše uvedeny zprávy tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého zkoumání, a proto nebudou analyzovány.

4.4.7 23.09.1999

Osmnáct hodin. Český rozhlas 1, Radiožurnál. Ozvěny dne.

Policie zadržela pachatele krádeží osobních dat majitelů spořicírových účtů České spořitelny.

Místopředseda poslanecké sněmovny Stanislav Gross je ochoten vzdát se svých sněmovních funkcí.

Ruské letectvo bombardovalo letiště v čečenském správním středisku Grozném.

Přes 2100 mrtvých a téměř 8000 zraněných má zatím na svědomí zemětřesení na Tchaj-Wanu.

Předsedovi komunistů Miroslavu Grebeníčkovvi vyhrožuje anonym zastřelením.

Zítřka bude oblačno až zataženo, teploty 20 až 24 stupně.

Úvodní část Ozvěny dne se podstatně neliší od úvodů uvedených při dřívějším výzkumu, je to shrnutí nejdůležitějších událostí ve tvaru jednotlivých větných celků, jež obsahují informační jádra. Zajímavý jev však tvoří antropomorfizace, a to přidání lidských vlastností zemětřesení. Tyto vlastnosti má

ve výše uvedené zprávě i ruské letectvo. Je možné, že tento jev byl použit cílově, aby vzbudil pozornost a působil na pocity posluchačů.

Dobrý večer. Relací vás bude provázet Eva Odstrčilová.

Pachatel krádeže osobních dat majitelů spořicírových účtů je za mřížemi. Jedná se o jedenadvacetiletého pracovníka České spořitelny, který nabízel na internetu osobní údaje dvou a půl milionů klientů České spořitelny. Podrobnosti od Petra Honzejka.

(...)

I přestože větší část zprávy patří zpravodajovi, moderátorka uvedla nejpodstatnější informace. Zpráva jí přednesená obsahuje fakta, a to ty, na něž posluchač čeká. Hlavní část zprávy však tvoří novinářská relace, a ta není předmětem mého výzkumu.

Fond pojištění vkladů rozhodl, že vyplácení náhrad vkladů klientů Moravia banky začne 11. října. Podrobnosti má Jitka Hanzlová.

(...)

Další program je konstruován pomocí zpravodajské relace. V tomto případě moderátorce patří pouze úvodní větný celek, v němž sděluje pouze základní údaje. Tendence k tvoření zpráv pomocí zpravodajských relací výrazně pokračuje.

Stát bude zřejmě po určité době jednat o prodeji svého podílu v České spořitelně pouze s jediným zájemcem Erste Bank Spar-Casse. Jak dnes řekl mluvčí Ministerstva financí Libor Vacek, Řídící výbor pro privatizaci bank doporučil ministru financí, aby poskytl na omezenou dobu exkluzivitu pro další jednání právě tomuto vybranému zájemci. Řídící výbor tak dnes rozhodl na

základě doporučení privatizačního poradce pro privatizaci České spořitelny, tedy společnosti Merrill Lynch.

Zpráva začíná informační o nejdůležitější události. Ta je sdělena v prvním větěném celku. Dva další pak vysvětlují rozhodnutí. První z nich tvoří signalizována přímá řeč, a to mluvčího Ministerstva financí. Poslední větný celek navazuje na předchozí, a to uvedením dříve zmíněného Řídícího výboru, není však jasné, zda jde o pokračování přímé řeči nebo o vývod moderátora. I tak zpráva působí poměrně přesně, neobsahuje nadbytečné prvky. Nejsou však sděleny možné následky této události.

Předseda sociálně-demokratických poslanců Stanislav Gross je připraven rezignovat na své ústavní funkce. Uvedl to dnes v souvislosti s pochybnostmi, za jakým účelem a kdy užíval údajně bezplatně mobilní telefon jedné soukromé firmy. Podle Grosse mu byl mobil přidělen z Lidového domu a on sám přiznává svou chybu, že se nezajímal o okolnosti jeho využití. Přesto s některými výroky k tomuto případu nesouhlasí.

(...)

Tuto zprávu tvoří dvě části, a to sdělení informačního jádra moderátorem, a výpověď samého Stanislava Grosse. První větný celek sděluje i nejdůležitější informaci. Pak následuje uvedení zdroje této informace, a to výpovědi Grossovy. Ty tvoří hlavní část zprávy a nejsou předmětem mého výzkumu.

Vicepremiér Egon Lánský je přesvědčen o tom, že za nynějším tlakem na jeho odstoupení z řad středočeské organizace ČSSD je snaha poškodit předsedu strany Miloše Zemana. Lánský to řekl v pořadu K věci Českého rozhlasu 1 Radiožurnálu.

(...)

I tato zpráva je založena na výpovědi konkrétní osoby, Egona Lánského, a proto není předmětem mého výzkumu.

Lánský tvrdí, že byl ochoten členům středočeské organizace případ osobního konta v Rakousku vysvětlit. Nikdo však prý, včetně Petry Buzkové a Stanislava Grosse na jeho nabídku nereagoval.

Zprávu končí doplnění informace moderátorem. Je to snaha přidat k jeho slovům základní informace, jež nezazněly v průběhu jeho projevu. Obsahuje však výraz *prý*, jež dodává sdělení pochybnosti.

Lidovec Pavel Tollner vyzval Petra Uhla, aby odstoupil z funkce vládního zmocněnce pro lidská práva. Informuje Vladimír Hrubý.

(...)

Ministra financí, Pavla Mertlika přijal prezident Václav Havel. Jednali spolu především o návrhu státního rozpočtu. Dění na pražském hradě sledoval zpravodaj Dušan Valenta.

(...)

Tyto dvě zprávy jsou rozvedeny ve zpravodajských relacích, ty nejsou předmětem mého zkoumání.

Český rozhlas. Ozvěny dne.

Ruské letectvo poprvé od dob čechenské války útočilo na správní středisko této jihoruské republiky Grozného. Letouny bombardovaly letiště, kde o život přišel jeden z letištních mechaniků arménské národnosti. Premiér Putin potvrdil, že Moskva spoléhá při řešení konfliktů na sílu, ale v kombinaci s politickými metodami. Další podrobnosti má náš moskevský zpravodaj David Šťáhlavský.

(...)

Zprávu tvoří dvě části, a to informační, sdělenou moderátorem, pak následuje zpravodajská relace. Informační část uvádí jádro zprávy, a to útok ruského letectva na republiku Groznyj. Moderátor v této části navazuje i na slova premiéra Putina, jeho sdělení je však vágní. Další část tvoří zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Podle agentury AFP zaútočilo 8 ruských letadel na letiště v Grozném pozdě odpoledne ještě dvakrát. První zprávy Městské policie uvádějí, že usmrtily 5 lidí. K oběma pozdějším úderům se štáb ruských sil zatím nevyjádřil.

Zprávu přednáší moderátor ve třech větných celcích. Uvádí i dva zdroje informací a dodává, že zatím není odpověď ruského štábu.

Zemětřesení na Tchaj-Wanu si vyžádalo už více než 2100 mrtvých, sedm až osm tisíc lidí je zraněno. Vláda vyhlásila v této souvislosti pro příští léta 11. září Dnem pohromy. Více k tomu náš zvláštní zpravodaj na Tchaj-Wanu Robert Mikoláš.

(...)

Moderátor uvádí informační jádro zprávy a nejdůležitější fakta. Hlavní část sdělení tvoří zpravodajská relace, ta není předmětem mého výzkumu.

(...)

Zprávu tvoří úvod, sdělený moderátorem, zpravodajská relace a sdělení dalších podrobností moderátorem a potom druhá zpravodajská relace. V úvodní části je sděleno informační jádro zprávy, a to následky zemětřesení na Tchaj-Wanu. K tomu se připojuje informace o vyhlášení Dne pohromy. Po první relaci následují podrobnosti, a to zahájení záchranných akcí britskou vládou.

Po letní přestávce začíná opět intenzivní vyjednávání s Evropskou unií. Zástupci šesti zemí, které se o členství v unii ucházejí, tedy Polsko, Maďarsko,

Kypru, Estonska, Slovinska a České republiky jednají v Praze o legislativě unie upravující volný pohyb kapitálu, jak ze sídla Evropské unie z Bruselu hlásí náš zpravodaj Milan Fridrich. Tvrdé vyjednávání se čeká především příští týden, kdy proběhne další kolo vstupních rozhovorů.

(...)

Zprávu tvoří opět dvě části, a to uvedení informačního jádra moderátorem o jednání o legislativě unie v úvodu k zpravodajské relaci. Moderátor sděluje nejpodstatnější informace, včetně seznamu zemí, jež s Evropskou unií jednají, a také informaci o tom, že tvrdé vyjednávání se čeká následující týden. Není však jasné, co se míní *tvrdým vyjednáváním* a jaké jsou jeho souvislosti.

Předsedovi komunistů Miroslavu Grebeníčkovvi vyhrožuje anonym zastřelením. KSČM viní média a politiky z protikomunistické kampaně. Více naše zpravodajka Dana Jaklová.

(...)

V úvodní části moderátor sděluje dvě zásadní informace, a to o vyhrožování zastřelením Miroslavu Grebeníčkovvi a obvinění médií a politiky. Pak následuje zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

Zaměstnanci ČKD dopravní systémy dostali dnes po 3 měsících alespoň mimořádnou zálohu srpnové mzdy ve výši 7000 korun. Doplatek by se měl objevit na jejich sporožirových účtech v noci z pátku na sobotu. Peníze na výplatu pocházejí z úvěru 400 milionů korun na dokončení souprav pro pražské metro, který dopravní společnosti poskytla tento týden Česká spořitelna s částečnou garancí Státní konsolidační banky majoritního vlastníka dopravních systémů. O vyplacení dlužných květnových a červnových mezd se stále jedná.

Informační jádro této zprávy tvoří vyplacení mimořádné zálohy srpnové mzdy zaměstnancům ČKD, a to je sděleno v úvodní části zprávy. Na tuto informaci pak navazují ostatní větné celky, zpráva vcelku působí jasně a přesně, sdělení obsahuje podrobnosti o udělení této zálohy. Vágní však zůstává význam posledního větného celku, jenž uvádí, že o vyplacení dlužných mezd se stále jedná. Není jasno, kdo a s kým jedná, a jak dlouho toto řešení může ještě trvat a s jakým předpokládaným výsledkem.

Nejvyšší soud na základě stížnosti ministra spravedlnosti Otakara Motejla rozhodl o obnovení trestního stíhání zlínského podnikatele Romana Vaškůje. Jeho jméno figuruje v četných obchodních transakcích s tzv. lehkými topnými oleji. Při nich přišel stát v první polovině 90. let podle odhadu o miliardy korun na clech a DPH. Ministr Motejl ale svoji aktivitu v tomto případě nedává do přímé souvislosti s akcí Čisté ruce.

(...)

Rozhodnutí o obnovení stíhání Romana Vaškůje tvoří informační jádro zprávy, a to je sděleno již v první výpovědi. Druhá na jeho jméno navazuje, a to pomocí elipsy. Třetí začíná odkazem na obchodní transakce (*na nich*). Obě výpovědi, doplňují základní informaci. K ministru zahraničí se obsah zprávy vrátí v poslední výpovědi, v níž odmítá přímou souvislost s akcí Čisté ruce.

Po téměř třech měsících nedohody, dnes soukromá Bruntálská nemocnice podepsala smlouvu se Všeobecnou zdravotní pojišťovnou. Podle mluvčího nemocnice Karla Soukupa je smlouva kompromisem. K realizaci výběrových řízení dojde, ale s čtvrtletním odkladem.

(...)

Zprávu uvádí moderátor, sdělením informačního jádra a připojením podrobností. Není jasno, co znamená citovaný kompromis. Moderátor také neuvádí následující zpravodajskou relaci.

Od 1. ledna příštího roku hodlá ministr zdravotnictví Ivan David dát 160 milionů korun na nákup nových rentgenů, tedy na tzv. atomový zákon a přebudování vybraných nemocnic na doléčovací ústavy. Podrobnosti má Světlana Popovičová.

(...)

Zpráva sděluje informační jádro. Po něm následuje zpravodajská relace, jež není předmětem mého výzkumu.

V zítřejších ranních hodinách našeho času se Josef Lux podrobí v americkém Seattlu transplantaci kostní dřeně. Českému rozhlasu to potvrdila Luxova osobní asistentka Eva Rolečková, která je s bývalým předsedou KDU ČSL v denním telefonickém spojení. Podle jejích informací je Josef Lux na zákrok dobře připravený.

(...)

Zprávu tvoří dvě části: oznámení o připravované transplantaci moderátorem a další jeho sdělení o telefonátu asistentky Josefa Luxa, Evy Rolečkové. Zpráva uvádí, že se Lux podrobí komplikované operaci. Kromě toho je v obsahu výpovědi moderátora zmínka, kdo je Josef Lux. V první výpovědi se uvádí pouze jméno, v další jeho funkce, bez jména. Tím se zpravodajství 90. let liší od zpravodajství v 70. a 80. letech.

Transplantace kostní dřeně probíhá formou infuze. Prakticky ihned po ní, jak dále pro Český rozhlas uvedla Eva Rolečková, bude zřejmé, zda organismus

Josefa Luxe přijal transplantát dárce. Josef Lux zůstane v americkém Seattlu minimálně 5 měsíců.

Druhou část této zprávy tvoří doplnění informací Evy Rolečkové. Není však sděleno, co znamená infuze, a tento pojem může být pro průměrného posluchače nesrozumitelný.

Linka bezpečí nadace Naše dítě si dnes připomíná 5 let své existence. Za tu dobu bylo na lince přijato přes 2 miliony 300 tisíc telefonátů. Služeb linky využívají zejména děti ve věku 10 až 17 let. Mezi jejich problémy dominují vztahy v rodině, zejména nepochopení ze strany rodičů, rozvody, hádky, alkoholismus. Vyskytuje se také týrání a zneužívání dětí. Patronkou linky bezpečí je zpěvačka Lucie Bílá, která Českému rozhlasu řekla, že charitu vnímá jako složitou činnost, která musí mít svůj řád a která představuje značné emoční zatížení. V České republice zatím nemá charita takovou tradici jako v jiných zemích soudí Lucie Bílá.

(...)

Východiskem zprávy je 5. výročí zahájení činnosti Linky bezpečí nadace Naše dítě, hlavní část sdělení je věnována službám, jež tato linky poskytuje. V následujících větných celcích sdělení uvádí, v jakém věku děti používají tuto linku a jakým problémům čelí. Větné celky na sebe navazují a jako celek zpráva působí přehledně.

Další část programu tvoří výpověď zpěvačky Lucie Bílé, a ta netvoří předmět mého zkoumání.

Za účasti prezidenta Václava Havla s chotí dnes na Žofíně vyvrcholil Den dobré vůle. Jako připomínku svého založení její vyhláší Výbor dobré vůle nadace Olgy Havlové. S podrobnostmi se ze Žofína hlásí Eva Hůlková.

(...)

Jádro sdělení tvoří zpravodajská relace, jež je uvedena informačním jádrem, sděleným moderátorem. Zpravodajská relace není však předmětem mého výzkumu, a proto nebude analyzována.

5.0 Shrnutí výsledků výzkumu

To, co tvořilo obsah zpráv koncem 60. let a v 70. a 80. letech, muselo být v souladu s přáním tehdejší vlády. Na prvním místě byly vždycky informace tykající se Sovětského svazu anebo vztahů Sovětského svazu s Československem. K důležitým zprávám patřily i ty, jež sdělovaly informace z rozhlasového zpravodajství zemí socialistického režimu anebo těch, v nichž komunistická strana působila veřejně. Opakovaně se vyskytovaly tedy zprávy ze všech zemí východního bloku a mj. z Angoly a Kuby.

Nacházely se v nich také zprávy ze Spojených států. Toto téma bylo přítomné v téměř každém analyzovaném vydání, avšak typickým jevem bylo uvedení Ameriky a jiných kapitalistických zemí v negativním kontextu. Dokonce i opakované uvedení přídavných jmen *kapitalistický* nebo *západní* tvořilo příznakový rys, jenž měl působit na posluchače.

K nejdůležitějším jevům rozhlasového zpravodajství v období od roku 1968 do roku 1989 patří vysoká míra ovlivnění jazyka médií tehdejší politickou situací. Toto působení se projevuje jak v obsahu zpráv, tak v lexikálních prostředcích a na stylové úrovni pojmů.

K uvolnění došlo po roce 1989 spolu se změnou politického režimu. V tomto období lze pozorovat posunutí tohoto rozdělení, dřívější západní Evropa byla přejmenována na Evropu obecně, země bývalého východního bloku se staly v jazyce médií východní Evropou. Příkladem je tato zpráva z roku 1993: *Na nádraží v Praze Holešovicích dnes přijel první vlak zvaný Comenius, kategorie EuroCity. Bude jezdit na trase Praha-Berlín a patří mezi 10 spojů evropského*

standardu, jimiž se České dráhy zapojují do celoevropské sítě vlaků vysoké kvality kategorií EuroCity a InterCity.

Zprávy týkající se místní politiky (a tou rozumím i události ze zemí východního bloku) byly před rokem 1989 obsahově velice vágní, sdělovaly pouze základní informace, informovaly o události, nikoli o průběhu anebo výsledcích jednání. Nebyly pro veřejnost informačně přínosné, jejich jediným cílem bylo politické působení, a to přesvědčení veřejnosti o spravedlnosti a slušnosti vlády. Příkladem popsaného jevu mohou být blahopřejné telegramy posílané představiteli vlády, jež se v 70. letech nacházely pravidelně na prvním místě v hlavním vydání rozhlasových zpráv.

Opačný jev reprezentovaly zprávy o válce. Ty byly konkrétní, přesné, výrazně kratší než politické a sdělovaly nutné informace. Většinou nepoužívaly příznakové lexikální prostředky, ty se vyskytovaly hlavně v kontextu války ve Vietnamu, a to s cílem přesvědčování veřejnosti o negativní činnosti USA. Tato stranickost souvisela s tehdejší politikou, polarizace politického Západu a Východu patřila k běžným tendencím. Příkladem je zprávy z roku 1968 o napětí mezi USA a Severní Koreou: *Na schůzce zástupců korejské lidovědemokratické republiky a Spojených států v Panmundžonu severokorejský generál Pak Čong guk znovu obvinil Spojené státy, že poslaly špionážní loď Pueblo a další 630 lodí do výsostných vod Korejské lidovědemokratické republiky. Upozornil také na 3000 amerických provokací u demilitarizovaného pásma, které se událo od poloviny února. Zástupce velitelství jednotek OSN, americký kontradmirál Smith obvinění odmítl.*

Zprávy týkající se Československa se v první části zpráv objevovaly pouze příležitostně a byly zcela marginálního rázu. Místní zprávy se do roku 1989

v rozhlasovém zpravodajství nacházely na konci, a to v podobě místních ekonomických zpráv. Ty poskytovaly informace o výkonech občanů, pracovníků nebo pionýrů a mládeže. Byly výrazně kratší než politické, neobsahovaly nadbytečné informace a jejich příznakovou lexikální stránku tvořil jazyk typický pro tehdejší období, např. zdůrazňování socialistické, kolektivní práce a překonávání dosavadních výkonů práce. Je to např. zpráva z roku 1974: *Hornický kolektiv z dolu Vítězný únor v ostravskokarvinském revíru vytvořil dnes nový revírní rekord v ražení pasových chodeb. Za 31 pracovních dnů vyrazili havíři celkem 521 metrů chodeb z profilu K06. Splnili tak svůj závazek na počest 30. výročí osvobození. Jejich výkon je výsledkem nové organizace práce a spolupráce s komplexní racionalizační brigádou, vedenou Ing. Zdeňkem Vlčkem.*

Řečová rovina rozhlasového zpravodajství do roku 1989 se nezměnila. Používaný jazyk byl spisovný, obsahoval i prvky, jež nejsou typické pro mluvenou řeč, a to např. *zde, jenž*. Čeština rozhlasového zpravodajství se přesto neblížila knižní řeči, nevyskytovaly se tam typické pro tuto rovinu prvky, např. archaismy. Lze říct, že jazyk zpravodajství tvořil vzor spisovné češtiny.

Je třeba si však všimnout, že občas se stalo, že se v projevu našel nějaký nespisovný výraz. Cílem tohoto jevu bylo zesílení negativního významu, příklad tvoří použití výrazu *sudeták*.

K nejčastějším lexikálním prostředkům, jež netvořily nejvýraznější rovinu politických zpráv, ale vzhledem ke svému množství, přidávaly sdělované události na „vznešenosti“ patřily názvy politických stran a titulů politických. Kromě prostředků typických pro socialistickou řeč, např. *přátelská návštěva* a pod. Každá zpráva obsahovala občas i kuriózní množství politických titulů tak, že to ty, alespoň vzhledem k svému počtu tvořily obsah sdělení. K příkladu uvádím kus

zprávy z roku 1975: Mezi posluchače Stavební fakulty Českého vysokého učení technického v Praze zavítal dnes člen předsednictva Ústředního výboru Komunistické strany Československa a vedoucí tajemník Městského výboru strany v Praze Antonín Kapek (...).

Za zmínku stojí i určitý jev, jež se opakoval ještě po roce 1989, a to problémy s citováním ve zprávách. Opakujícím se jevem, jež vedl k častým možným nedorozuměním, bylo nesignalizování nepřímých citátů. V praxi posluchači nevěděli, co tvoří citaci, a zvláště, kdy citát končí. V současné analyzované době, a to po roce 1993 tento problém byl částečně vyřešen současně s vývojem technologie nahrávání, což umožnilo tvoření a sdělování nahrávek rozhovorů. Počet zpráv založených na zpravodajské relace začal růst a tím se i omezila nutnost uvedení něčích slov moderátorem.

V průběhu analyzovaných desetiletí lze pozorovat určitou změnu po srpnu 1968 a pak po roce 1989. V první kapitole, jež se zabývá rozhlasovým zpravodajstvím před rokem 1968, byl jazyk rozhlasového zpravodajství ovšem také ovlivněn politikou, nebyl však tak rigorózní a neobsahoval tak silný ideologický náboj. K změně dochází po srpnu 1968. K příznakovým lexikálním prostředkům patří vysoká frekvence politických titulů, jež občas přerušovaly celé sdělení a také výrazná snaha o polarizaci mezi zeměmi spojenými se Sovětským svazem a kapitalistickým světem. Kromě přesvědčujících jazykových prostředků rozhlasové zpravodajství používá i objektivitu relativní, a to představení zprávy pouze z pohledu jedné ze stran.

Po roce 1989 dochází k uvolnění jazyka a stylu rozhlasového zpravodajství. Čeština je v něm téměř spisovná, nepozorují se však snahy o knižnost. Nepoužívá se již výčtu politických titulů, převládá jazyková ekonomie a

snaha o co největší přesnost a průhlednost výpovědi. Větné celky jsou kratší, stručnější, podobně jako samy zprávy. Nepozoruje se také výrazné ideologické naznačení zpráv, snaha o objektivitu je výrazně vyšší. Tím se blíží toto období k základům žurnalistiky, popsáním v úvodu této práce.

K největším závadám rozhlasového zpravodajství patří vágnost sdělení. Ta byla nevíce pozorována před rokem 1989, kdy obsah politických zpráv, jak je uvedeno výše, tvořily tituly a novinářská klišé, a prostředky, jež se vyhýbávaly přesnosti sdělení. Tato tendence mizí spolu se změnou politického režimu, po roce 1989. Zprávy začaly být výrazně přesnější, nejasnost sdělení však zůstává jevem, jež se objevuje až do současnosti.

Bylo by bývalo možné zpracovat statistiku stylových významných prostředků, avšak k tomu mi nestačil vymezený čas. To může být předmětem mého dalšího zkoumání.

6.0 Srovnání výsledků vlastního výzkumu s teoretickými studii

Na počátku diplomové práce jsem uvedl cíl svého výzkumu, hypotézu, metody a postupy zpracování a také výsledky studia odborné literatury. Cílem mé práce bylo sledování rozhlasového zpravodajství včetně stylových a jazykových změn, jež během let na těchto rovinách probíhaly. K mé hypotéze patřil předpoklad, že k nejvýznamnější změně došlo po roce 1989, tj. po změně politického režimu. Dříve jazyk a styl rozhlasového zpravodajství byl silně ovlivněn politikou, to mělo svůj odraz v obsahu zpráv a ve způsobu jejich sdělování. Po pádu socialismu mělo dojít k uvolnění médií a současně i k liberalizaci jazyka. Předpokládal jsem, že politická změna tvoří největší přelom v jazyce a stylu rozhlasového zpravodajství.

Před analýzou vybraných nahrávek rozhlasových zpráv jsem prostudoval odbornou literaturu, knižní a časopisové publikace. Na jejich základě jsem si všiml rozdílů v řazení zpravodajství mezi věcnými styly. Ve svém výzkumu jsem se přiklonil k názoru, že funkční styl publicistický zahrnuje funkční styl zpravodajský, a to proto, že publicistika obsahuje prvky, jež mají působit na veřejnost. Nedostatek objektivity ve zprávách a také funkce persvazivní a ovlivňující patřily k mým předpokladům a také k hypotéze mé diplomové práce.

Na základě prostudované odborné literatury jsem také určil, čím je zpráva. Ta by měla pohotově přinášet konkrétní informace, být co nejvíce objektivní, obsahovat různé pohledy na události a nejdůležitější fakta. Zpráva má informovat o události, o tom, kdo, co, kde, kdy a občas i proč. Charakterizují ji stručnost vyjádření, srozumitelnost a přesnost. Důležitou roli v rozhlase hraje mluvnost, a

to taková organizace jazykových prostředků, aby sdělení nebylo pro posluchače příliš náročné, a také obraznost sdělení, jež má působit na představivost posluchačů, rozhlas totiž oproti televizi nebo tisku nemá možnost působit obrazem.

Zpráva by měla také sloužit lidem k orientaci a rozhodování. Jak uvádí Jaroslav Bartošek jde o tzv. objektivitu relativní, tj. uvádění události pouze z jednoho pohledu. Tento jev patří k ovlivňujícím funkcím zpravodajství.

Rozhlasové zpravodajství by podle všech teoretických zdrojů mělo používat spisovnou, dokonce i knižní podobu jazyka. S tím jsou v rozporu kulturní frazémy, synonyma a veřejnosti nesrozumitelné výrazy cizího původu. Tyto prostředky zvyšují kvalitu sdělení. Podle prostudované literatury k nedostatkům jazyka rozhlasu patří jazyková ekonomie, paronyma, slova užívána mechanicky a také parazitní konstrukce.

Mluvené zprávy by měly začínat východiskem, tzv. měkkým začátkem, po němž následuje informační jádro, specifikace informace a doplňující informace.

Ve své práci jsem postupně analyzoval souvislost výše uvedených pravidel s vybranými nahrávkami rozhlasového zpravodajství.

Čtyři základní kapitoly obsahují textové rozbory nahrávek rozhlasových zpráv z období od roku 1968 do současnosti, přičemž nejnovější analyzované vydání rozhlasových zpráv pochází z roku 1998. Tento vybraný časový rozsah umožnil postupné sledování toho, jak se měnila stylová a jazyková rovina rozhlasového zpravodajství.

Během důkladné analýzy rozhlasových zpráv, jimiž rozumím věcný celek informačního rázu, sdělený moderátorem v rámci vysílání rozhlasového

informačního pořadu, jsem pozoroval různé rysy, typické, dokonce i příznakové pro konkrétní období a také to, jak během let některé jevy mizely a jiné vznikaly.

Styl rozhlasových novin, jenž je předmětem mého zkoumání, by měl být podle všech teoretických zdrojů co nejvíce objektivní, neměl by obsahovat prostředky, jež mohou působit přesvědčivě na veřejnost a konstrukce textu by měla být co nejméně náročná na posluchače, aby během jeho vnímání stačili ho s pochopením vnímat.

To, jak se měnil jazyk a styl rozhlasového zpravodajství, které stylové a jazykové prostředky používalo a jak se výše uvedené faktory měnily během více než 30 let tvoří obsah mého zkoumání.

6.1 Rozhlasové zpravodajství v roce 1968

První kapitolu tvoří analýza rozhlasového zpravodajství od ledna do srpna 1968. tj. do invaze vojsk Varšavské smlouvy v Československu.

Vysílání rozhlasových zpráv pravidelně uvádí přehled nejdůležitějších událostí. Jsou to jednotlivé větné celky, jež obsahují informační jádra vybraných událostí bez podrobností. Výjimku tvoří zprávy z ledna 1968, jež toto shrnutí neobsahovaly.

Z hlediska stylového je třeba zmínit vysokou stylovou jazykovou úroveň. Jazyk zpráv je spisovný, občas se dokonce blíží až ke knižnímu, a to použitím prostředků, jako např. zájmeno *jenž*, knižními formami sloves v infinitivu např. *řící* a přítomností přičestí trpných. Čeština rozhlasového zpravodajství v roce 1968 rozhodně představuje vzor spisovnosti, ve zkoumaném materiálu se nespisovné, substandardní prvky se nevyskytují.

Stylová rovina projevů této doby odpovídá pravidlům, jež ve své publikaci popsal Jaroslav Bartošek. Podle něj by jazyk rozhlasového zpravodajství měl projevovat dokonce archaizující tendence, a to právě používáním prostředků, jež mohou být považovány za knižní. Jako další rys uvádí pocit ohrožení kvality jazyka, který vede k péči o něj. Tuto tendenci popisuje i Eva Minářová, jež zmiňuje prestižnost spisovného jazyka. Lze tedy říct, že z hlediska jazykové úrovně rozhlasové zpravodajství této doby odpovídá teoretickým podmínkám.

V rozhlasovém zpravodajství v roce 1968 se teoretická pravidla prostudována během teoretického studia uplatňovala pouze částečně. Největší odchylku od pravidel jsem pozoroval v počátcích jednotlivých sdělení. Ty většinou nezačínaly měkkým začátkem, naopak, v úvodním větném celku již byla sdělena nejdůležitější informace, na niž pak navazovaly následující výpovědi. Výraznou tendencí bylo i opakování týchž větných celků, jež tvořily úvodní přehled hlavních událostí, ty byly také totožné s informačním jádrem. Následující větné celky pravidelně toto jádro doplňovaly o podrobnosti, uváděly kontexty a občas i možné následky událostí. Ne všechny zprávy se však týkaly minulých událostí, občas se stávalo, že posluchači byli informováni o připravování důležité události dne, šlo tedy o oznámení. Větné celky, jež zprávu tvořily, na sebe navazovaly, sledoval jsem návaznost jak syntaktickou tak tematickou. Celistvost sdělení byla zajišťována často i stejným původcem děje ve všech výpovědích. Zprávy byly tvořeny tak, že neobsahovaly tematické skoky a izotopní řetězec nebyl přerušen.

Zpráva by měla být maximálně objektivní, rychlé přinášet konkrétní informace. Avšak právě nedostatek konkrétnosti sdělení patří k nejvýznamnějším závadám analyzovaných informací ve zkoumávaném období i v obdobích dalších.

Zprávy většinou uvádějí informace o konání události, sdělení je však velice vágní, používá se novinářské klišé anebo se uvádějí samozřejmosti, jež nejsou pro veřejnost přínosné. Týká se to však většinou politických událostí, a to místních anebo mezinárodních v rámci zemí socialistického společenství. Dokonce i z oblasti hospodářství nebo kultury posluchači jsou informováni o tom, že účastníci jednání projednali základní otázky, chybějí však detaily a základní informace o průběhu akce a jejích výsledcích.

Projevuje se také v tomto období a také i v následujících tendence k tzv. objektivitě relativní. Tento pojem uvedl Jaroslav Bartošek, a znamená sdělení zprávy teoreticky objektivně, v praxi však z pohledu jedné strany. Tu lze sledovat hlavně u zpráv, jež se týkají mezinárodních politických vztahů mezi Západem a Východem. K tomu také přispívá tehdejší snaha o polarizaci mezi socialismem a kapitalismem a představení hlavně Spojených států a zemí západní Evropy jako ohrožení socialistického pořádku. K vyvolání tohoto pocitu rozhlasové zpravodajství používá i jazykové prostředky, a to hlavně ty, jež mohou působit emocionálně na posluchače. Tento jev souvisí s tehdejší politikou Československa.

Oproti vágnosti sdělení týkající se vnitřních politických vztahů, stručné a přehledné jsou informace ze zahraničí, ty většinou neobsahují nadbytečné prvky a nesnaží se přesvědčovat posluchače o čemkoliv.

V analyzovaných zprávách z toho období jsem pozoroval vzrůst napětí související s politickými vztahy mezi Československem a ostatními zeměmi Varšavské smlouvy.

6.2 Rozhlasové zpravodajství v letech 1969–1989

Druhou kapitolu mé práce tvoří analýza nahrávek rozhlasových zpráv z následujících 20 let až do roku 1989 tj. změny politického režimu v Československu. V souladu s předpoklady, politika měla na zpravodajství významný vliv.

Všechny analyzované nahrávky uvádějí nejprve stručné shrnutí nejdůležitějších událostí. Tentokrát jsou to však nejen jednotlivé větné celky, ale občas se stává, že shrnutí jedné zprávy tvoří dva větné celky, jež obsahují nejen jádro, ale i nejzákladnější podrobnosti.

Jazyk rozhlasového zpravodajství tohoto období zůstává na vysoké stylové úrovni. Spisovnost je nadále jeho základním rysem, nespisovné prvky se objevují pouze příležitostně, a to jako nástroj persvaze při sdělování hlavně politických zpráv, jež mají zapůsobit na posluchače a přesvědčit je o něčem. Je to např. použití příznakového výrazu *sudeták* o „sudetských“ Němcích, tj. Němcích z českého pohraničí. Toto slovo má velice čitelný negativní náboj a nepatří k rozhlasovému zpravodajství. S několika výjimkami, jazyk rozhlasových zpráv je spisovný a tím odpovídá pravidlům zpravodajství.

Měkkým začátkem začínají zprávy pouze příležitostně. Většinou, podobně jako u předchozího analyzovaného období, sdělení začíná informačním jádrem. Na ně pak navazují následující jednotlivé zprávy. Podobně také jako v předchozím období, první větné celky jednotlivých sdělení jsou totožné s už zmíněnými v úvodním shrnutí nejdůležitějších událostí. Často se také stává, že potenciální měkký začátek, informační jádro a obsah zprávy mizí ve množství

použitých titulů politických činitelů. Ty tvoří základní stylový a lexikální rys zpravodajství v tomto období, přispívají k formálnosti a stereotypnosti sdělení.

Tento lexikální prostředek tvoří povinnou část každé zmínky o politice Československa, Sovětského svazu či jiných zemích východního bloku. Často dochází k kuriózním situacím, kdy tyto prostředky představují většinu obsahu zprávy vůbec. Příklady tohoto jevu: prezident republiky Gustav Husák, není zmiňován jinak než s přidáním všech titulů, a to *generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Československa prezident republiky Gustav Husák*; k Leonidu Brežněvovi bylo připojováno *generální tajemník Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu a předseda prezidia nejvyššího sovětu Leonid Brežněv*; jiný příklad: *člen předsednictva Ústředního výboru Svazu komunistů Jugoslávie a předseda Svazové výkonné rady* či *člen politického byra Ústředního výboru Komunistické strany Sovětského svazu*. Všechny ty funkce byly pečlivě vyslovovány, souviselo to s úctou k politikům a tím také i s politickou situací, v níž politický život a události měly být středem pozornosti posluchačů. V rozporu s pojmovou konkrétností je takové používání politických titulů nadbytečné, ty občas tvoří dokonce i polovinu obsahu zprávy. Stává se, že posluchači musejí ignorovat tyto prostředky, aby „se neztratili“ v průběhu sdělení.

Podobně jako v předchozím období, i zde je vágnost převládající tendencí. Zprávy, jež se týkají místních nebo mezinárodních politických událostí v rámci socialistických zemí jsou většinou velice vágní, moderátoři nesdělují konkrétní fakta, a tak zprávy nejsou nakonec pro posluchače přínosné. Místo podrobností moderátoři používají novinářská klišé, v tomto období se objevují nová, např.

v přátelské atmosféře besedovat, anebo vyjádřit konstruktivní názory. Výrazy tohoto typu nesdělují posluchačům vlastně nic.

Podle E. Minářové rozhlasové zprávy by měly charakterizovat myšlenková hutnost, nasycenost fakty, stručnost, strohost vyjádření a pojmová srozumitelnost. Oproti tomuto teoretickému pravidlu, zprávy v tomto období jsou rozsáhlé obsahují mnoho nadbytečných, nepřínosných informací, jsou mnohomluvné. Větné celky jsou velmi dlouhé a proto i působí nesrozumitelně.

K charakteristickým pro toto období jevům patří i vymezení zvláštní části pro místní hospodářské informace, a to pravidelně na konci hlavního vydání rozhlasových zpráv. Tento blok obvykle obsahuje několik informací, jež se týkají výkonů dělníků, zemědělců anebo pracovníků jiných odvětví, tyto informace však byly převážně na okraji veřejného zájmu. Cíl těchto zpráv byl čistě propagační, obyvatelé Československa měli být informováni o úspěších socialistického hospodářství.

Jedním s nejdůležitějších faktorů, jež charakterizují toto období je příznakový, specifický jazyk. Jedná se o prostředky, jež přispívají k dříve zmíněné objektivitě relativní, a to při polarizaci politických vztahů mezi Východem a Západem, o jazyk, jenž afirmuje tehdejší politickou situaci. Jde o prostředky, jež vyvolávají dojem, že všechno, co se v zemi děje, je v pořádku, nejsou žádné konflikty a všichni ti, kteří s tím nesouhlasí, jsou prosti „nám“. K tomu patří i způsob představení kapitalistických zemí a sám diskurz, na jehož základě název hospodářsko–politického režimu nabral negativní náboj. Veškeré zmíněné prostředky jsou v rozporu s pravidlem, aby zprávy byly co nejvíce objektivní.

6.3 Rozhlasové zpravodajství v letech 1989–1992

Třetí kapitolu tvoří analýza nahrávek z období od roku 1989 do roku 1992. Předpokládám, že v těchto letech dojde k pomalému uvolňování jazyka médií, jež by neměly podléhat politickým a ideologickým vlivům.

Výstavba celého vydání rozhlasových zpráv a jednotlivé informace se zásadně neliší od předchozích forem. Úvodní část tvoří přehled nejdůležitějších událostí, ten tvoří jednotlivé větné celky, jež obsahují informační jádro. Nejsou to ovšem všechny zprávy, jež sdělení obsahuje a pořadí, ve kterém jsou úvodně zmíněné není totožné s uvedeným v hlavní části vysílání. Novinkou je, že se moderátoři obracejí přímo na posluchače, a to již nejen pozdravem *Dobrý den*, ale také bezprostředního pozvání k poslechu.

Dochází také k částečnému uvolnění stylové roviny jazyka. Čeština rozhlasových novin je ovšem stále spisovná, není však tak silně formální, jak to bylo dříve. Občas se styl jednotlivých zpráv blíží k reportáži anebo dějovému popisu. V souladu s pravidlem mluvnosti, o němž psal Jaroslav Bartošek, organizace jazykových prostředků se blíží mluvené formě jazyka. Jedná se o přerušovanou větnou stavbu cílem zdůraznění vybraných elementů. Týká se to i lexikální roviny jazyka, ta již neobsahuje prvky knižní.

Měkký začátek ani v tomto období není pravidlem, vyskytuje se pouze příležitostně, zprávy uvádí větný celek, jenž současně tvoří informační jádro. Ostatní větné celky, jež tvoří jednotlivou zprávu přidávají informace a doplňují ji o detaily. Oproti tendencím v předchozích obdobích počet nadbytečných anebo nepřínosných informací je omezen, zvláště titulů veřejných činitelů.

Pozoruhodná je také jazyková ekonomie, větné celky, jež tvoří jednotlivé zprávy jsou většinou kratší, stručnější. Patrná je jazyková ekonomie a snaha o stručnost a přesnost informací. V tomto smyslu se rozhlasové zpravodajství po roce 1989 blíží k rysům přestaveným v teorii zpravodajství.

Dochází také k změně narace, a to hlavně při zprávách týkajících se Spojených států. Dříve tyto informace měly jednoznačně negativní náboj, po roce 1989 se však tato tendence mění, sdělení o těchto zemích se blíží neutralnosti a některé zprávy o nich mají dokonce pozitivní náboj. Obsahově zprávy ještě místně pokračují v tendencích k sdělování událostí ze zemí bývalých politických spojenců, např. Angoly, posluchači jsou však informováni i o událostech z ostatních zemí, a to nejen v politickém kontextu.

6.4 Rozhlasové zpravodajství od roku 1993 do roku 1999

Poslední kapitolu věnovanou rozboru nahrávek rozhlasových zpráv tvoří období od roku 1993 do roku 1998. V této době se nejvýrazněji projevuje uvolnění jazyka, stylu i tematických okruhů sdělovaných informací.

V souladu s všeobecnou tendencí, hlavní vydání zpráv uvádí shrnutí, a to nejdůležitějších událostí pomocí jednotlivých větných celků, jež obsahují informační jádro zprávy. Novinku tvoří opakování těchto zpráv také na konci sdělení.

Jazyk rozhlasového zpravodajství v tomto období je pořád spisovný, nenacházejí se v něm však prvky, jež by ho blížily ke knižnímu vyjadřování, naopak, stylově se občas blíží k bulvárnímu tisku. Některé zprávy mají spíše

senzační ráz, mají působit na posluchače pomocí jazykových prostředků, jež zahrnují emoce vyvolávají v posluchačích pocit, a to např. pocit ohrožení.

Kromě toho dochází v jazyce k uvolnění stylu politických zpráv. Období před rokem 1989 bylo příznačné tím, že se používalo spousty politických titulů, ty-jak jsem již uvedl výše, také tvořily významnou část celé zprávy. Po roce 1993 dochází k nejméně výraznějšímu uvolnění, a to právě v této oblasti. Je třeba si všimnout, že moderátoři již neuvádějí celou řadu všech titulů a funkcí, jež jednotlivec plní, dochází k výrazné jazykové ekonomii. Postupně se omezuje vyslovení všech titulů, dochází k situaci, kdy místo uvedení všech titulů, jména a příjmení, moderátor sděluje prostě *prezident Havel*. V pozdějších letech se uvádí pouze jméno činovníka bez titulu, protože se předpokládá, že ho každý zná.

I v tomto období se měkký začátek, jež by měl podle uvedených pravidel uvádět každou zprávu se v praxi objevuje pouze příležitostně. Většinou zprávy začínají informačním jádrem, na ně pak navazují další sdělení. Ta jsou ve srovnání s obdobím před 1989 kratší, stručnější, pozorována je tendence k přesnému vyjádření a omezení nadbytečných informací. Větné celky na sebe pravidelně navazují, jednotlivé zprávy tvoří uzavřené celky, v nichž se nenacházejí tematické skoky. Vzájemná návaznost výpovědí je buď syntaktická (často tematicko-rematická s průběžným tématem), nebo tematická, a to navazováním na informační jádro zprávy. K nejčastěji používaným prostředkům patří elipsa, a to uvedení stejného původce děje pomocí formy slovesa.

V souladu s pravidlem mluvnosti uvedeným J. Bartoškem, se stává, že větná stavba je cílově přerušena tak, aby určité informace byly zdůrazněny.

K specifikům tohoto období patří vyšší výskyt cizích slov. Tyto prostředky ovšem přidávají sdělení prestižnost, nejsou však většinou vysvětlovány, což průměrnému posluchači může působit potíže.

Informace týkající se Spojených států a zemí západní Evropy přicházejí o dřívější negativní význam, tentokrát se Evropa a celý západ stává cílem, kterého se česká společnost snaží dosáhnout. Tento jev lze pozorovat ve zprávách z Evropy, v nichž se s např. *evropskými standardy*.

7.0 Závěr

Na základě analýzy vybraných zpráv ze zvolených období jsem dospěl k závěru, že rozhlasové zpravodajství prošlo určitým změnám. Ty souvisejí s historickými a politickými záležitostmi. Stát může mít významný vliv na média, a to na obsah sdělení, jeho styl a způsob působení na emoce odběratelů.

Jazyk rozhlasového zpravodajství by podle pravidel měl být spisovný. Vysoká stylová úroveň rozhlasového zpravodajství je dodržována, ještě koncem 60. let se blížila knižnímu stylu. Tento rys však časem klesá. Pokud se ve zprávách vyskytují nespisovné prvky jsou od začátku mého výzkumu příznakové a slouží k negativnímu hodnocení předmětu sdělení.

K největším závadám rozhlasového novinářství patří vágnost. Zprávy sdělují podstatné informace, podrobnosti jsou však často obecné, samozřejmé a nepřinášejí veřejnosti konkrétní informace. Moderátoři používají novinářská klišé, jež zahrnují konkrétní sdělení a přidávají zbytečný obsah. Tato tendence vrcholí v 70. až 80. letech, po roce 1989 začíná klesat.

Během svého výzkumu jsem nepozoroval záměny adjektiva s adverbium, kontaminaci, či paronyma. Je možné, že tyto nedostatky patří k novějšímu zpravodajství. Zjistil jsem však elementy glutinační povahy, a to cílevědomé, pravidelné odchylky od pravidelné větné stavby s cílem zdůraznění určitých informací ve zprávě. Souvisí to s pravidlem mluvnosti, je si však třeba všimnout, že tento jev se uplatňuje v celém mém výzkumu a s největší pravděpodobností i v rozhlasovém zpravodajství dodnes.

Jevem, jež se projevuje celém zpracovávaném období je hra s intertextovostí, a to nesignalizované přímé a také nepřímé citování. Často se stává, že moderátoři neříkají, že citovaná výpověď skončila, pokračují v sdělování obsahu zprávy a tím může dojít k nedorozumění. Tento prostředek, podobně jako výše uvedené jevy a odchylky od standardnosti, představené k odborné literatuře je manipulační a slouží k ovlivňování názorů posluchačů.

Na základě srovnání prostudované literatury a výzkumu, jenž zahrnuje nahrávky rozhlasových zpráv od roku 1968 do roku 1999 jsem dospěl k závěru, že se styl rozhlasového zpravodajství změnil, uvolnil se, a současně s proměnami v společnosti prošel i procesem demokratizace. Zjistil jsem také, že ve všech sledovaných obdobích jednotlivé zprávy nejsou úplně objektivní, bývají konstruovány tak, aby přesvědčily posluchače o pravdivosti některých pohledů. Právě nedostatek objektivity rozhlasového zpravodajství, a to všech obdobích, představuje jeho největší závadu. Tento styl řadicí se k funkčnímu stylu publicistickému, by měl spolehlivě a důkladně informovat veřejnost.

K nejdůležitějším výsledkům mého zkoumání patří subjektivita rozhlasového zpravodajství. To je závažný jeho rys ve všech obdobích, avšak ta se liší mírou této subjektivity. Směrem k dnešku klesá.

Seznam použité literatury

1. ČECHOVÁ, Marie, DOKULIL, Miloš, HLAVSA, Zdeněk, HRBÁČEK Josef, HRUŠKOVÁ Zdeňka. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN – pedagogické nakladatelství, a.s., 2011.
2. ČECHOVÁ Marie, KRČMOVÁ, Marie, MINÁŘOVÁ, Eva. *Současná stylistika*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2008.
3. ČECHOVÁ, Marie. *Život s češtinou. Nomen omen. Češka – češtinářka – Čechová*. Praha: Academia, 2017.
4. DRABIK, Lidia, KUBIAK-SOKÓŁ, Aleksandra, SOBOL Elżbieta. *Słownik języka polskiego*. Varšava: Polskie wydawnictwo naukowe, 2017.
5. KARLÍK, Petr (ed.), NEKULA, Marek (ed.), PLESKALOVÁ, Jana (ed). *Nový encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Nakladatelství lidových novin, 2017.
6. SCHMIEDTOVÁ, Věra. *Malý slovník reálií komunistické totality*. Praha: Nakladatelství Lidových novin, 2013.
7. JUST, Vladimír. *Slovník floskulí*. Praha: Academia, 2003.
8. JUST, Vladimír. *Slovník floskulí 2*. Praha: Academia, 2005.
9. BARTOŠEK, Jaroslav. *Žurnalistika, úvod do studia*. 1. vyd. Olomouc: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, 1997.
10. MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011.
11. JELÍNEK Milan, *Slovenská práce o kompozici jazykového projevu*, in: Naše řeč, ročník 53 (1970), číslo 1, s. 47–51.
12. JAKLOVÁ Alena, *Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech*, in Naše řeč, ročník 85 (2002), číslo 4, s. 169 – 176.
13. BEDNAŘÍK Petr, JIRÁK Jan, KÖPPLOVÁ Barbara. *Dějiny českých medií*, Praha, Grada, 2011.
14. PURŠ Jaroslav. *Průmyslová revoluce: vývoj pojmu a koncepce*, Praha, Academia, 1973.
15. NÁRODNÍ LISTY, 21.05.1924, s. 5.
16. Kolektiv autorů a konzultantů Encyklopedického domu. *Slovník cizích slov*. Praha, Encyklopedický dům, 1996.

Internetové zdroje

17. Archiv Českého rozhlasu <<https://naki.ite.tul.cz/>>